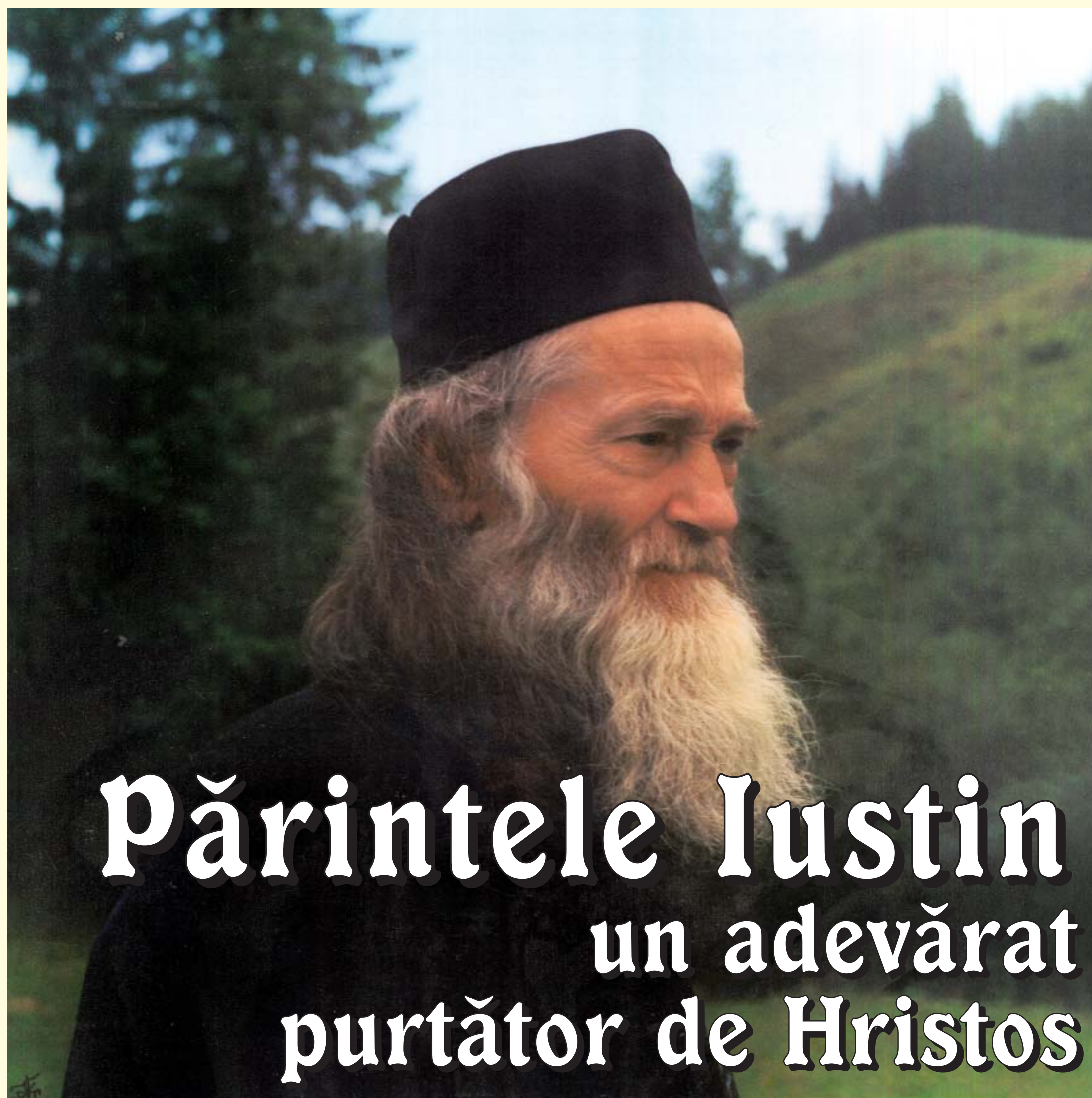
ROST

cultural, politic, religios

În căutarea unei identități pentru Europa
de Arhim. Iuvenalie Ionașcu

Nu-i Năstase ca Fellini, nici Băse ca Mussolini!
de Viorel Patrichi

Despre nevoia educației creștine în școli
de Corina Bistriceanu

Cu Holocaustul ne-am lămurit; cum rămâne cu comunismul?
de Adrian Papahagi

an III • nr. 33 • noiembrie 2005 • 70 pagini • 3 lei (30.000 ROL) www.romfest.org

Coperta I: Părintele Iustin Pârvu

sumar

numărul 33 • noiembrie 2005

IMPORTANT!

Începând cu 15 septembrie, pentru corespondenţă şi pentru mandate poştale veţi folosi adresa: Târziu Claudiu Richard, CP 27, OP 23, Bucureşti. Vechea căsuţă poştală (CP 62, OP 66, Bucureşti) rămâne valabilă încă o lună, în ideea că unii dintre cititorii noştri au expediat deja corespondenţă pe această adresă. Dar vă rugăm să folosiţi de acum numai CP 27, OP 23, Bucureşti. Vă mulţumim pentru înţelegere.

ROST
cultural, politic, religios

Fondată 2002

Revistă naţională editată de Asociaţia ROMFEST XXI

DIRECTOR
Claudiu TÂRZIU
tel.: 0740.103.621
rost@romfest.org

RELAŢII PUBLICE
Nicu BUTNARU
tel.: 0723.504.807
romfest@romfest.org

COORDONATOR DISTRIBUŢIE
George STRUNGĂ

REDACŢIA
Mihail ALBIŞTEANU
George ENACHE
Cristi PANTELIMON
Mircea PLATON

COLABORATORI PERMANENŢI
Antonio ARONEASA
Corina BISTRICEANU
Alexandru BOER
Pr. Gheorghe CALCIU
Răzvan CODRESCU
Arhim. Iuvenalie IONAŞCU
Dumitru MANOLACHE
Paul NISTOR
Viorel PATRICHI
Adrian Nicolae PETCU
Marcel PETRIŞOR
Marcel RĂDUŢ SELIŞTE
Nicolae STROESCU-STÎNIŞOARĂ
Varujan VOSGANIAN

DTP
Omni Press & Design
omnipress@rdslink.ro

EDIŢIE INTERNET
Dragoş DORAN

CORESPONDENŢĂ
CP 27, OP 23 – Bucureşti

DIFUZARE
Hiparion Distribution SA
Rodipet SA

ABONAMENTE
La redacţie sau prin Rodipet SA
(nr. catalog 4843-VI)

ISSN
1583-6312

www.romfest.org/rost

Două cenușărese

Educația și cultura sînt veșnicele cenușărese. Ne-am obișnuit atît de mult să le vedem în mizerie, încît ni se pare că asta este starea lor naturală. Trăiesc din firimiturile scăpate printre degetele domeniilor favorizate, umblă cîrpite și sînt tratate cu disprețul cuvenit celor care „nu produc". În plus, prima a fost supusă de toți miniștrii săi chinurilor unei „reforme" bezmetice, care naște numai frustrări și confuzie.

Claudiu Târziu

Bugetele Educației și al Culturii n-au fost vindecate de nanism nici anul acesta. Primul este de numai 4% din PIB, cu 1,22% sub media europeană. Al doilea este încă și mai rușinos: 0,15% din PIB. Oricît de bun manager ar fi un ministru, cu acești bani nu va putea decît să mimeze progresul. În fapt, cultura românească se va face tot cu căciula în mînă pe la porțile sponsorilor, stînd astfel sub semnul imprevizibilului.

Iar școala românească nu va ieși nici o iotă din mizerie. Fără condiții de lucru normale, fără lefuri care să-i motiveze și fără să se bucure de o brumă de respect din partea diriguitorilor treburilor publice, dascălii își vor face datoria cu aceeași lehamite. Și asta nu ne poate lăsa indiferenți, căci de pofta de muncă a profesorilor depinde viitorul acestei națiuni. Nu exagerăm defel. 15 ani de educație făcută la minima rezistență au efecte devastatoare. Cele mai vizibile sînt: generațiile de analfabeți, lipsa crasă de profesionalism pe mai toate palierele societății, răsturnarea scării de valori.

O națiune se transformă într-o turmă (populație, după vorba politicienilor noștri care grăiesc adevărul fără s-o știe) în absența unei bune educații și nu se poate afirma fără o cultură mare. Educația și cultura se hrănesc una pe cealaltă. Sînt vitale una pentru cealaltă și împreună pentru un popor. Faptul nu este evident pentru guvernanții noștri post-decembriști. Ei au față de educație și de cultură o atitudine fariseică. Inconștienți, nu consideră educația și cultura priorități naționale. În principiu, desigur, sînt de acord să dea mai mulți bani acestora. Dar cînd împart bugetul, le sacrifică invariabil.

În situația de decădere morală și spirituală a României de azi, prima măsură a unui guvern responsabil ar trebui să fie acordarea unui statut privilegiat educației și culturii. Nu declarativ, ci prin acțiuni concrete. Alocarea unui buget convenabil este doar prima dintre acestea.

Impactul în societate al unei politici educaționale și culturale înțelepte ar fi covîrșitor. Să nu uităm că sufletul românului a fost mutilat prin educația și cultura comuniste. Natural, îndreptarea nu va fi obținută decît printr-o educație și o cultură făcute în sens invers.

Asupra acestei nevoi de ameliorare au atras atenția și protestele dascălilor, de la începutul anului școlar, și demisia ministrului Educației, Mircea Miclea. Din păcate, Puterea nu a înțeles să răspundă cum se cuvine la astfel de semnale. Pentru asta avem și noi, simpli electori, partea noastră de vină, căci i-am votat pe cei care sînt astăzi la guvernare. Iar naivitatea de a fi crezut că ei sînt altfel decît precedenții nu ne este decît circumstanță atenuantă.

Clubul cititorilor revistei ROST

ROST organizează un Club al cititorilor săi, în cadrul căruia aceştia să se întîlnească periodic, să dezbată problemele reale ale actualităţii, să-şi exprime public punctele de vedere, să se împrietenească şi să încerce să schimbe ceva în bine în România. Sîntem convinşi că, adunaţi în jurul revistei ROST, cuvîntul nostru, al tuturor, redactori şi cititori, îşi va face simţită puterea.

Formalităţile sînt reduse la minimum, iar calitatea de membru al Clubului vă dă drepturi, fără să vă impună obligaţii (nu există cotizaţie, nu sînteţi siliţi să participaţi la vreo acţiune etc).

Cum deveniţi membru

◆ Abonaţii revistei devin automat membri.

◆ Cititorii care nu au abonament la ROST, dar doresc să fie membri ai Clubului, trimit o cerere (în care vor specifica *numele şi prenumele, adresa pentru corespondenţă, vîrsta, numărul de telefon şi adresa de e-mail*). Cererea poate fi trimisă în orice moment prin e-mail, la romfest21@yahoo.com, sau prin poştă, pe adresa Revista ROST, OP 66, CP 62, Bucureşti.

◆ Calitatea de membru se certifică printr-o legitimaţie pe care o veţi primi în 30 de zile de la depunerea cererii.

Drepturi

◆ Membrii Clubului sînt invitaţi din timp, în mod expres, la toate manifestările publice ale revistei ROST şi ale asociaţiei care o editează.

◆ Membrii Clubului beneficiază de reduceri la materialele promoţionale (şepci, tricouri, insigne).

◆ Membrii Clubului vor fi invitaţi la întrunirea lunară a secţii locale ale Clubului.

Iniţiatorii secţiilor locale

O persoană, care doreşte să iniţieze o secţie locală a Clubului, trebuie să parcurgă următoarele etape:

◆ Trimite redacţiei o scrisoare de intenţie (în care va spune şi la ce manifestări se gîndeşte să organizeze în secţia Clubului) şi un *curriculum vitae*.

◆ Va fi contactată în termen de şapte zile de către o persoană din redacţie, care îi va propune o dată de întîlnire cu directorul publicaţiei. Aceasta numai dacă oferta sa a fost acceptată de redacţie. În caz contrar, nu este contactat.

◆ Va avea o discuţie cu directorul revistei, în urma căreia acesta va decide dacă îl împuterniceşte să organizeze secţia Clubului.

Aşteptăm propuneri de colaborare în acest sens din cît mai multe oraşe. Dorim ca în scurt timp să deschidem secţii ale Clubului în *Buzău, Brăila, Cluj, Craiova, Deva, Focşani, Piatra Neamţ, Piteşti, Ploieşti, Rîmnicu Vîlcea, Miercurea Ciuc, Satu Mare, Sibiu, Sfîntu Gheorghe, Suceava, Timişoara.*

Activitatea clubului

◆ Va promova revista ROST.

◆ Va organiza lunar întruniri ale cititorilor în localităţile de domiciliu ale acestora. În aceste întruniri vor fi dezbătute teme de interes general, de la influenţa religiei în societate la istoria culturii, dar şi chestiuni legate de actualitatea dureroasă, de la efectele unor măsuri ale guvernului la consecinţele reale ale posibilei „integrări europene“ a României. La aceste întruniri vor fi invitate personalităţi marcante ale vieţii culturale, religioase şi politice, locale sau din ţară. Dezbaterile vor fi relatate în revista ROST.

◆ Va sprijini distribuirea revistei ROST.

Fapte, vorbe, gînduri

La mulți ani, Părinte!

La 23 noiembrie, Părintele Gheorghe Calciu împlineşte 80 de ani. Membrii asociației Romfest XXI – al cărei preşedinte de onoare este – şi colaboratorii revistei ROST îi urează cu drag „La mulți ani!". Să ne trăiți părinte şi să ne fiți alături cît mai multă vreme de-acum încolo! Pr. Gh. Calciu s-a născut la 23 noiembrie 1925, la Mahmudia – Tulcea. Intrat în lupta națională de pe băncile liceului, a fost deținut politic timp de 21 de ani în temnițele comuniste. Este fondator al Romfest – Întrunirea Românilor de Pretutindeni, preşedinte al Consiliului Internațional Romfest şi autor al volumelor: *Şapte cuvinte către tineri* (Ed. Anastasia, Bucureşti, 1996), *Christ is calling you. A course in catacomb pastorship* (St. Herman of Alaska Brotherhood, Platina/ California, 1997), *Rugăciune şi lumină mistică. Eseuri şi meditații religioase* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1998), *Războiul întru cuvânt* (Ed. Nemira, Bucureşti, 2001), *Homo americanus. O radiografie ortodoxă* (Ed. Christiana, Bucureşti, 2002). Părintele Gheorghe Calciu se raportează, în toate demersurile sale de angajament public, cu precădere la tineri. Mesajul său creştin este indisolubil legat de mesajul național, în duhul cel mai pur al tradiției ortodoxe.

Cu ce zestre intrăm în Europa?

Conferința „Ortodoxia în Europa", organizată, la 10 octombrie, de Romfest XXI la Colegiul „Andrei Şaguna" din Braşov, a fost susținută de Părintele Doctor Cornel Toma şi de scriitorul Răzvan Codrescu. Ne-am străduit să captăm atenția publicului braşovean, dar şi a clericilor. Am vrut ca această conferință să fie un „motiv" şi un loc de întîlnire între „popor" şi reprezentanții Bisericii, altul decît Biserica. Cuvîntările celor doi invitați au plăcut, mai ales că au fost pe o temă de strictă actualitate. Una dintre întrebările esențiale desprinse din conferință este: Cum şi cu ce zestre intrăm în Europa? Înainte de a răspunde trebuie să ne recunoaştem şi să ne apreciem propriile valori. Redăm în continuare fragmente din expunerile conferențiarilor.

Moştenire mare, prost chivernisită

Răzvan Codrescu: „Lumea ortodoxă are o problemă gravă: sîntem depozitarii unei moşteniri unice, dar prost chivernisite. Din păcate, invocăm Tradiția, dar ne ridicăm rareori la înălțimea ei (...). În particular, iată cazul părintelui Stăniloae, fără îndoială cel mai mare teolog român. Nu există, probabil, în nici o țară din lume, o personalitate de talia părintelui Stăniloae atît de puțin cercetată la ea acasă. Părintele Stăniloae s-a transformat într-o realitate oarecum transcendentă şi bună de invocat. (...) Părintele Stăniloae a fost preocupat să concretizeze în publicistica sa curentă şi în viața de toate zilele, marile adevăruri fondatoare ale Ortodoxiei. Extrage din Ortodoxie aici o întreagă teologie a socialului şi a naționalului, aspecte ale gîndirii părintelui Stăniloae care astăzi sînt

îndeobşte trecute cu vederea din raţiuni oarecum ideologice. (...) Constatăm cu amărăciune că este în curs de edificare o nouă gîndire unică asemănătoare cu gîndirea unică «veche» (comunistă – n.n). Aceasta nu suportă ideea de Dumnezeu, de tradiţie ...(...) Se pune problema integrării noastre europene. Un fel de integrare cu orice preţ, care a devenit, nu realitate, ci dogmă ideolgică. (...) Sîntem europeni prin tradiţia noastră, sîntem organic europeni şi părintele Stăniloae sublinia foarte bine acest lucru, că Ortodoxia românească are această dimensiune a latinităţii, această întîlnire unică şi fericită între spiritul răsăritean şi spiritul apusean. Tocmai acest lucru nu am ştiut să-l chivernisim şi din cauza aceasta Europa face abstracţie de noi. (...) Ne complacem într-o ficţiune şi nu sîntem în stare să ieşim în lume cu adevărata noastră înzestrare şi să convingem că sîntem înzestraţi. (...) Trebuie să convingem lumea, şi Ortodoxia românească trebuie să convingă prin faptele ei. Bineînţeles că nu de una singură, ci în conjuncţie permanentă cu toate resursele interne ale lumii româneşti: cu politica, cultura românească, cu tot ceea ce poate da România ca entitate naţională unei Europe care încă mai poate fi concepută ca unitate în diversitate“.

România ortodoxă – punte între Occident şi Orient

Preot Doctor Cornel Toma: „Se spune în mod eronat că teologia părintelui Stăniloae este o teologie de mare profunzime, dar nu ar avea un impact social. Relaţia dintre persoană şi comuniune arată tocmai acest model de societate de tip personalist şi comunitar, care este fundamentală pentru existenţa noastră. Relaţia dintre persoană şi comuniune este, oarecum, un ideal împlinit în creştinism prin teologia părintelui Stăniloae. Părintele Dumitru Stăniloae este un eveniment, fiind considerat de majoritatea teologilor ortodocşi cel mai mare teolog al secolului trecut. Este un geniu teologic datorită faptului că a reuşit în special să aducă teologia în albia Sfinţilor Părinţi, dar şi pentru faptul că a reuşit să conlucreze şi să răspundă tuturor provocărilor şi tuturor aspiraţiilor din timpul lui. În *Dogmatica* lui spunea că «dogmele ortodoxe nu sînt adevăruri fixe, imobile, ci sînt adevăruri eterne care au menirea să răspundă tuturor năzuinţelor şi aspiraţiilor umane». De asemenea, în cartea *Iisus Hristos sau restaurarea omului* spunea că «în centrul existenţei umane stă Hristos ca arhetip al persoanei şi comuniunii şi în Hristos putem să găsim răspunsurile, soluţiile la toate problemele existenţiale». Părintele Stăniloae poate să reprezinte astăzi cel mai bine cultura şi teologia românească ortodoxă. De altfel, a şi lansat un concept nou în teologia modernă, acela de «Ortodoxie latină». Pînă la părintele Stăniloae Ortodoxia era cunoscută în Occident sub forma tradiţiei elene sau a tradiţiei slave. Părintele Stăniloae arată că există şi ortodoxia latină fondată şi exprimată de poporul român, pentru că noi ca români, deşi aparţinem latinilor, din punct de vedere al credinţei sîntem în comuniune cu răsăritenii. De aceea, România, din punct de vedere al strategiei europene, este un pod, un liant între Orient şi Occident“.

Vize pentru fraţii basarabeni

De la 1 ianuarie 2007, ca pe vremea comunismului, între românii de dincoace şi cei de dincolo de Prut se vor întări graniţele. Deja, la această oră, pentru a intra în România dinspre Republica Moldova, basarabenii au nevoie de o anumită sumă de bani sau de invitaţie din partea unor români de aici. De la 1 ianuarie 2007 însă nu vor mai putea păşi în patria-mamă decît dacă vor avea viză pe paşaport. Vestea a fost dată chiar de miniştrii de Externe ai celor două state româneşti, M.R. Ungureanu şi Vasile Tarlev. Ei argumentat măsura prin faptul că UE cere României să-şi securizeze frontierele. Deocamdată Chişinăul nu intenţionează să pună vize pentru românii de dincoace de Prut.

Mănăstire deschisă pentru sinistraţi

Părintele Pahomie, duhovnicul schitului de maici „Acoperămîntul Maicii Domnului“ din Helegiu – Bacău, le oferă un adăpost credincioşilor care au rămas fără gospodării din pricina inundaţiilor. Părintele se căzneşte de mai multă vreme să organizeze un cămin pentru persoanele nevoiaşe.

I-ar prinde bine o mînă de ajutor. Schitul are cîteva chilii şi o mică fermă. „Îi aştept aici pe sinistraţii, bărbaţi şi femei, din judeţul Bacău, dar şi din alte judeţe, care vor să se apropie mai mult de Dumnezeu. Masa şi casa şi-o vor cîştiga, aşa cum facem şi noi, călugării, prin muncă", ne-a spus Pr. Pahomie.

Sfînta Parascheva

Şi în acest an, sărbătoarea Sfintei Cuvioase Parascheva, alăturată kitsch-ului numit „Zilele Iaşilor", a umplut pînă la refuz străzile capitalei Moldovei. Cea mai amplă manifestare anuală creştin-ortodoxă din România a adus sute de mii de pelerini la moaştele ocrotitoarei întregii Moldove. Sărbătorile Iaşilor au durat şapte zile, încadrîndu-se în registrul obişnuit. Adică, pe lîngă evlavia specifică momentului, aceleaşi obiceiuri proaste: furturi, beţie şi violenţă. Poate ceva mai multe tone de gunoaie decît în trecut. Aceasta se întîmplă din cauza faptului că Primăria, care nu scapă ocazia de a-şi face reclamă cu astfel de prilejuri, transformă hramul, prin zilele oraşului, într-o serbare populară – cîmpenească, dar mutată pe beton. Cucernicia şi răbdarea

pelerinilor, amestecate cu chiotele beţivilor consumatori de mici pipăraţi (inclusiv ca preţ), cu fumul frigăruilor, mizeria de nedescris de pe bulevardele principale şi permanenta grijă de a te feri de hoţi a lăsat în urmă un gust amar, iar nu un sentiment de pioşenie şi reculegere.

„Dilema Veche" şi „România Literară", la acelaşi patron

Mircea Dinescu şi Dinu Patriciu au anunţat că au fondat un nou trust de presă, Satyricon, din care vor face parte publicaţiile patronate pînă acum de primul, „Dilema veche", „Plai cu Boi" (şi-a încetat demult apariţia) şi „Aspirina Săracului" (un soi de „Academia Caţavencu" în criză de inspiraţie), dar vor prelua şi „România Literară". Dinescu şi Patriciu vor deţine cîte 50% din grupul de presă. Ei anunţat că nu vor da pe

nimeni afară, ci, dimpotrivă, vor mai angaja oameni pentru editarea unor suplimente şi a unei noi reviste: „Rrom sărac, rrom bogat". Acum, nu prea vedem rostul pentru care să faci o revistă despre ţigani în registru telenovelistic, dar oamenii îşi cheltuie banii cum vor. Poate speră la vreo contribuţie din fonduri europene la bugetul trustului. Dincolo de asta, este clar că, dacă pînă şi reviste de calibrul „Dilemei" sau a „României Literare" au nevoie de noi susţinători financiari, nu sînt prea mulţi iubitori de presă culturală în ţara asta.

A început bătălia ecumenişti-conservatori pentru Patriarhie

ÎPS Andrei Andreicuţ, Arhiepiscopul de Alba Iulia, şi PS Laurenţiu Streza, Episcopul Caransebeşului, au fost desemnaţi de Sf. Sinod drept candidaţi pentru scaunul de mitropolit al Ardealului, Crişanei şi Maramureşului şi arhiepiscop al Sibiului, rămas vacant după ce ÎPS Antonie Plămădeală a trecut cele veşnice, la finele lui august. Noul mitropolit va fi ales, la 3 noiembrie, de un colegiu electoral, convocat de Patriarhul Teoctist şi format din 156 de membri. Din cursă a fost eliminat fără menajamente cel mai bun candidat: ÎPS Serafim Joantă, Mitropolitul românilor din Germania şi Europa Centrală. Cunoscut ca un rugător de mare rîvnă, cult, fără legături cu fosta

Securitate, cu masoneria sau cu mediul politic de la noi, ÎPS Serafim nu şi-a găsit destui susţinători. El a fost sacrificat pînă şi de tradiţionaliştii din Sinod, care altminteri îl plac, pentru că nu voiau ca, la o adică, să se împartă voturile între ÎPS Serafim şi ÎPS Andrei, oferindu-i victoria PS Laurenţiu. Miza este mare:

nu numai Mitropolia Ardealului, ci şi scaunul patriarhal. Tabăra care îşi va impune candidatul în fruntea Ardealului are şanse mari să obţină şi Patriarhia, cînd va veni vremea ca Prea Fericitul Teoctist să treacă la cele veşnice. PS Laurenţiu este unul dintre cei care promovează ecumenismul şi a fost propus de un alt ecumenist convins, ÎPS Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului, dar este susţinut şi de ÎPS Daniel al Moldovei, ecumenist cu state vechi. ÎPS Andrei are susţinerea conservatorilor din BOR, fiind propus de ÎPS Bartolomeu Anania, Arhiepiscopul Clujului. Imediat după anunţarea candidaţilor au şi început atacurile sub centură. În „România Liberă" din 29 octombrie, ÎPS Andrei a fost atacat virulent de neobositul vrăjmaş al Ortodoxiei I. Zubaşcu. Arhiepiscopul este acuzat de colaborare cu Securitatea. E adevărat că ÎPS Andrei a semnat cîndva, sub presiune, un angajament cu Securitatea, dar n-a turnat pe nimeni; notele sale informative sînt inofensive şi au fost scrise doar sub forţa ameninţării. Vom demonstra asta cu documente, într-un număr viitor al ROST. Pe de altă parte, în „Averea" din aceeaşi zi a apărut un articol despre masonii din Biserică, între care ar fi şi ÎPS Daniel Ciobotea, Mitropolitul Moldovei. Autorul, Carol Hîrşan pe numele său, vrea să ne convingă de inactualitatea şi inadecvarea poziţiei antimasonice a BOR, adoptată în 1937 şi niciodată revizuită. Într-o beţie de cuvinte, ni se spune că masoneria şi Biserica merg mînă în mînă în mod natural din vremuri imemoriale, că masoneria este o organizaţie de *lobby* şi atît – cu nimic anticreştin sau dăunător în ea –, că numeroşi ierarhi ortodocşi sînt masoni, chiar dacă nu recunosc, şi că ăsta e un lucru bun. Unde-am mai auzit noi asta? Iaca la PS Ioachim Băcăuanul, Episcopul Vicar al Romanului, fidel al ÎPS Daniel şi, desigur, membru de vază al taberei ecumeniste din BOR. Cele două ieşiri în presă sînt, de fapt, primele lovituri vizibile ale *ecumeniştilor* (cărora le-am putea spune foarte bine *sincretişti*, ca să risipim confuzia). Cu una au vrut să surpe credibilitatea candidatului conservator, cu cealaltă – să preîntîmpine ofensiva conservatorilor, bagatelizînd un subiect foarte sensibil cu care ar fi putut fi atacaţi. Probabil că vor urma şi alte lovituri pînă în ziua alegerilor. Dumnezeu va îngădui ceea ce merităm.

Un conservator eurosceptic la conducerea Poloniei

Lech Kacinski, zis „Incoruptibilul", fost primar al Varşoviei, a cîştigat alegerile pentru preşedinţia Poloniei. Fratele geamăn al şefului Partidului naţionalist-catolic „Lege şi Justiţie" nu crede în valorile liberalismului, nu doreşte trecerea rapidă la euro, nu-i suportă pe homosexuali şi se declară nemilos faţă de corupţi. Lech Kacinski a fost ministru al Justiţiei şi preşedinte al Curţii de Conturi, avînd o reputaţie de dur. După toate probabilităţile, noul preşedinte va aduce schimbări majore în politica Poloniei, care vor

avea efecte inclusiv asupra rolului jucat de ţara sa în UE. Noul preşedinte vrea impozite mai mari pentru bogaţi şi scutiri de taxe numai pentru familiile care, în buna tradiţie creştină, au mulţi copii. Kacinski a anunţat că o problemă ce implică renunţarea la o parte din suveranitatea naţională, precum adoptarea euro, nu poate fi soluţionată decît prin referendum, programat cel mai devreme în 2010. El vrea ca Polonia să fie cît mai vizibilă în politica internaţională şi a făcut adesea apel în campanie la mîndria naţională. Părerile sale ferme, legate de nerecunoaşterea „drepturilor homosexualilor", menţinerea unor reglementări stricte privind avorturile şi reîntronarea valorilor creştine în societate, ar fi putut duce la pierderea alegerilor în oricare altă ţară europeană, nu şi în Polonia – apreciază analiştii politici.

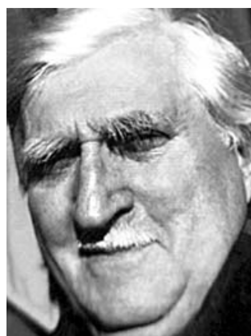
O nouă provocare a extremiştilor maghiari

Continuă provocările unor extremişti unguri de la vîrful autorităţilor locale din judeţul Covasna. În momentul impunerii unui prefect maghiar în acest judeţ, am avertizat că vor creşte tensiunile interetnice pe fondul unor abuzuri ale autorităţilor. Guvernul n-a luat în seamă protestul mai multor organizaţii civice şi politice, între care şi Romfest XXI. Iar acum, guvernul poate constata că am avut dreptate. De pildă, pe sediul

Consiliului Județean Covasna a fost pusă stema fostului județ Trei Scaune din timpul imperiului austro-ungar. Forumul Civic al Românilor din Covasna şi Hargita a protestat energic, alături de alte asociații şi fundații. Dar degeaba. Guvernul tace, liberalo-democrații nu vor să-i supere pe udemerişti.

Istoria care plînge și speră

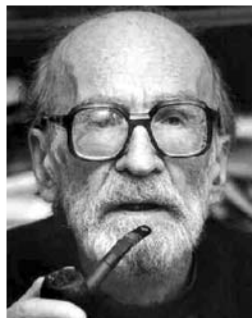
Casa Românească din Paris a găzduit la 22 octombrie 2005 o manifestare dedicată luptătorului anticomunist Ion Gavrilă-Ogoranu care trăieşte la Alba Iulia. Autor al unei tetralogii memorialistice zguduitoare, *Brazii se frîng, dar nu se îndoiesc*, Ion Gavrilă-Ogoranu (acum în vîrstă de 83 de ani), crede că „este o datorie a noastră să informăm opinia publică mondială despre rezistența armată anticomunistă

din România". „Sînt adeptul istoriei vii, care plînge şi care speră", a mărturisit bădia Gavrilă. Printre participanți au fost Marie Joelle Dessere, o susținătoare a demersurilor de recuperare a memoriei anticomuniste din România şi istoricul francez Stephan Courtois, autor al volumului *Cartea Neagră a comunismului*, tradusă în 27 de limbi. Organizatorul acestor întîlniri a fost tînărul Robert Adam, doctorand în ştiințe politice la Paris.

Mircea Eliade, așa cum a fost

La librăria „N. Steinhardt – Humanitas", spre sfîrşitul lui octombrie, a fost lansată cartea, în două volume, *Rădăcinile româneşti ale lui Mircea Eliade* de Mac Linscott Ricketts (Ed. Criterion Publishing). Americanul, fost doctorand al lui Eliade pe cînd acesta era profesor la

Universitatea din Chicago, a alcătuit poate cea mai bună monografie despre savantul român. Ediția princeps a cărții, în limba engleză, a apărut în 1988, la Columbia University Press. „Este o cercetare obiectivă a operei şi vieții lui Mircea Eliade", a precizat editorul Gabriel Stănescu.

A murit maestrul Ion Irimescu

Ajuns în pragul venerabilei vîrste de 103 ani, sculptorul Ion Irimescu a trecut la cele veşnice, la 27 octombrie, în casa sa din Fălticeni. Ion Irimescu era membru de onoare al Academiei Române, a primit numeroase premii şi distincții în țară şi în străinătate, printre care Premiul pentru excelență în cultura română. „Sculptorul de suflete", cum era supranumit, Ion Irimescu s-a născut la 27 februarie 1903, în satul Preuțeşti, aproape de Fălticeni, județul Suceava. A urmat cursurile Academiei de Arte Frumoase din Bucureşti (1924-1928), sub îndrumarea marelui sculptor Dimitrie Paciurea.

Bursier al statului român, şi-a continuat studiile în Franța, la Fontenay-aux-Roses (1930-1932). După întoarcerea în țară, a fost profesor de desen la licee din mai multe oraşe din țară (1933-1940) şi, apoi, profesor de sculptură la academiile de Arte Frumoase din Iaşi, Cluj şi la Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu" din Bucureşti (din 1964 pînă la pensionare), aici devenind şef al Catedrei de Sculptură. Între anii 1978-1989 a fost preşedinte al Uniunii Artiştilor Plastici. A expus pentru prima oară în 1928, la Salonul Național de Pictură şi Sculptură de la Bucureşti, apoi a fost prezent cu expoziții personale – foarte puține la număr – şi colective în mai multe capitale ale lumii (Paris, Moscova, Belgrad, Budapesta, Istanbul, Varşovia, Roma, Praga, Oslo, Tokyo etc.). A mai realizat şi pictura interioară a Bisericii din Oprişenii Fălticenilor. În 2003 au fost organizate numeroase manifestări în cadrul Programului Național „Centenar Ion Irimescu – 2003", seria acestora debutînd cu o şedință omagială la Academia Română, la 27 februarie, şi cu o adunare festivă la Fălticeni, la 28 februarie.

Părintele Iustin, un adevărat purtător de Hristos

Pr. Gheorghe Calciu

Pe plaiul nemțean care duce spre satul Petru Vodă (județul Neamț), pe un drum deloc ușor accesibil, cu gropi și pietre, după ce treci printre casele pitite pe după garduri sărace, case ce par și mai mici la umbra munților împăduriți, se deschide deodată o poiană, neașteptată priveliște de secolul al XV-lea: câteva clădiri croite sever împrejurul unei biserici ridicată după modelul celor ctitorite de Ștefan Cel Mare. Te apropii cu tăcută smerenie și te uiți cu sfială să vezi dacă nu cumva e scris pe frontispiciul bisericii, în numele voievodului celui sfânt: „Aici voit-a Domnul să înfrâng pe păgânul jefuitor“.

Zidurile pictate în motive din vremea Voievodului se răsfață în lumina de apus. Vezi judecata din urmă, slava sfinților mucenici, harta României Mari, neciuntită de vrăjmașii dinăuntru și din afară, păzită de sfinți și de ostași de ieri și de azi. Este un moment de trecere din prezent în trecut.

Din Biserică se aud cântări și litanii neîncetate, curtea e plină de oameni, în majoritatea lor simpli, câțiva monahi, tineri, unii foarte tineri, robotind prin curte, pelerini care așteaptă să fie găzduiți. Încă nu a venit vremea slujbelor de seară. În fața ușii a unei chilii modeste, zeci de persoane, bărbați, copii, femei, unii cu desagii alături, așteaptă. Unii șoptesc rugă-ciuni, alții citesc acatiste sau canoane. În odăița aceea modestă, Părintele Iustin Pârvu spovedește oamenii. 17 ore în șir, cu foarte mici pauze, părintele primește cu suflet cald, acești pelerini-penitenți care vin la el din toate colțurile țării, să-și verse lacrimile durerii și ale pocăinței, să-și ușureze sufletul de păcatele grele sau ușoare. Odăița aceea mică și sărăcăcios-monahală cuprinde în ea și Raiul pe care Părintele Iustin îl ține acolo viu prin rugăciunile sale neîncetate, dar și Iadul păcatelor mărturisite, grozave sau mărunte.

17 ore în scaunul de spovedanie

Părintele Iustin spunea: „Când ai de a face, ca duhovnic, cu ceata aceasta nesfârșită de penitenți, îți trebuie o răbdare ca a lui Hristos ca să nu te îngrozești de felul în care satana lucrează în lume cuprinzând sufletele oamenilor. Diavolul este foarte iscusit în a îndemna pe oameni la păcat și foarte inventiv în a insufla păcatele de tot felul în inima oamenilor. Apăsați de greutatea păcatelor enorme, oamenii vin aici să și le spună.Unele păcate sunt grele ca iadul, te îngrozești ascultându-le, cad peste tine, ca duhovnic, asemenea unor bolovani imenși și strivitori. Atunci stau și mă rog să mă apere Dumnezeu de slăbiciuni sufletești și de încrâncenarea inimii. Și se risipește spaima păcatului grozav și penitentul pleacă ușurat“.

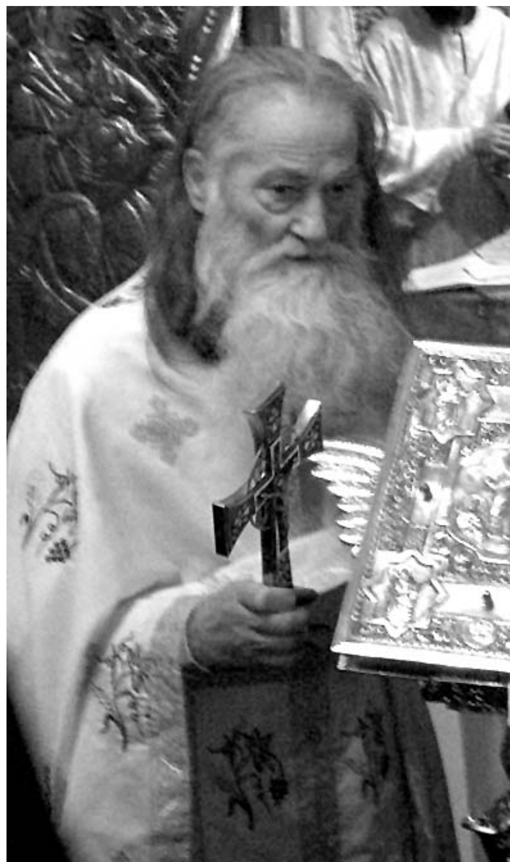
Când eram profesor la Seminarul Teologic, unii părinți ai elevilor veneau să se spovedească la noi, la părinții profesori. Apoi stăteau la Sf. Liturghie și se împărtășeau. Am observat că părintele unui elev, când venea la miruit, îmi săruta mâna și apoi umărul. După două sau trei întâplări de felul acesta l-am întrebat de ce mă sărută pe umăr. Omul, care se spovedea la mine, mi-a răspuns: „Părinte, am sărutat umărul pe care am pus păcatele mele prin spovedanie“. Atunci m-am speriat. Aveam propriile mele păcate și mă îngrozeam de faptul că cineva mai punea și păcatele lui pe umerii mei. Acum, când l-am auzit pe părintele Iustin, m-am gândit câte greutăți are un duhovnic de mănăstire, care este, poate, mai solicitat la spovedanie, decât oricare altul.

Dacă Dumnezeu îl întărește câte 17 ore pe zi în scaunul duhovniciei, sigur că Duhul Sfânt lucrează în preacuvioșia sa puterea neîngrozirii de ce aude, răbdarea și ușurarea inimii și a minții de povara păcatelor ascultate.

Nu știu ce vorbește părintele Iustin cu penitenții săi, nu în sensul înșiruirii păcatelor mărturisite, ci în sensul iertării, ce cuvinte de mustrare și de iertare le spune, cum le așază sufletul curățat prin spovedanie

în rosturile lui, cu ce cuvinte îi mângâie sfătuindu-i să nu mai greşească. Dacă te duci la uşa pe care penitenţii ies după mărturisire, vei vedea că oamenii au feţe ca de înger. Radu Gyr scria, într-un volum de poezii de pe frontul din Rusia – unde fusese trimis de mareşalul Antonescu să moară –, că „Ostaşii au chip ca de înger când mor“.

Cuvântul părintelui este tare, în sens spiritual, dar mai mare decât cuvântul care iese din gura lui este duhul din el care ţi se comunică dincolo de cuvânt, cu o forţă irezistibilă, fără a-ţi viola gândul şi sensibilitatea, în mod mângâios, cuprinzându-te din toate părţile ca o apă binecuvântată. Dar şi logica lui este spirit de foc, ieşind dintr-o convingere nestrămutată a credinţei lui, dintr-o experienţă de duhovnic uriaşă, încununată şi de experienţa închisorilor prin care a trecut, unde răbdarea lui s-a format şi unde a mângâiat, a mustrat şi a vindecat cu rugăciunea şi cu dragostea. Un pelerin îmi spunea – şi eu am fost de părerea lui – că cel mai tare (exprimarea lui) dintre toţi monahii de astăzi este Părintele Iustin. Eu nu am sesizat tăria lui din comportament, dar în duh şi în consevarea puterii pe care o are asupra oamenilor, fără nici o gesticulaţie ostentativă, este, într-adevăr, cel mai tare monah, mai tare ca orice arhiereu care, prin fatalitatea poziţiei, rămâne mereu izolat, ieşind din această situaţie forţată numai prin gesturi de voinţă excepţională, care rămân memorabile, dar sunt rare. Părintele Iustin este una cu mănăstirea, una cu slujirea, una cu spovedirea, una cu penitentul pe care îl curăţă prin spovedanie, şi-l consolează prin cuvânt bun şi iubire.

Dragoste prin fapte, patriotism fără lozinci

Pot spune că, prin experienţa anilor de puşcărie, prin cădere şi ridicare, Dumnezeu mi-a dat o mare putere de dragoste pe care o practic fără efort şi pe care nu am avut-o înainte de această experienţă. Dragostea mea se exercită la nivelul unei parohii, dragostea părintelui Iustin se exercită la nivelul unei ţări întregi şi chiar şi dincolo de hotare, dacă mă gândesc la numărul imens de persoane din Vest care-l cunosc.

Dumnezeu a dăruit ţării, pe vremea persecuţiei comuniste, părinţii spirituali şi duhovnicii cei mai mari din istoria Bisericii noastre. Aceştia au menţinut credinţa în inimile românilor prin cuvântul lor tare. Atunci când ierarhia se plia şi când cuvântul ierarhilor era ambiguu, aceşti părinţi spirituali au ţinut sus inima românească în nădejdea că Dumnezeu nu ne-a părăsit. Cine ar putea înşira numele lor scris cu litere de foc în conştiinţă. Slăvit să fie Domnul Dumnezeul nostru că nu ne-a lăsat în mâinile vrăjmaşilor noştri ca să-şi râdă de noi şi să spună: bine, bine.

Dar Dumnezeu a pregătit în tot acest timp, în adânc, în ascuns alţi sfinţiţi părinţi care au luat locul celor care au fost chemaţi la Domnul după căderea comunismului, oameni cu o mare putere de sacrificiu – şi mă gândesc la Părintele Iustin, căci a sta 17 ore în scaunul spovedaniei este un mare sacrificiu pentru Hristos şi pentru semeni. Aceşti monahi crescuţi în închisori, batjocoriţi, umiliţi, dar niciodată frânţi, au învăţat acolo că adevărata dragoste de neam nu are nici o legătură cu noţiunea de naţionalism practicată de socialismul ştiinţific şi nici dragostea de patrie nu are nimic de a face cu discursul patriotard de partid.

Acolo am înţeles şi am trăit această dragoste, fără lozinci, fără fanfaronadă partinică, ne-am iubit Biserica, patria şi neamul de care eram despărţiţi prin violenţă şi crimă, cu toate fibrele inimii noastre, aşa cum şi-au iubit evreii patria (dăruită târziu, nu apărută odată cu neamul în ea dintru început, ca la

noi) şi am suspinat cu inima frântă văzând cum ticurile verbale comuniste erau preluate (fără nici o rezistenţă, măcar intelectuală) de unii reprezentanţi ai Bisericii şi de o parte din elita ţării noastre. Acolo am învăţat să ne iubim patria cu ardoarea şi cu nădejdea cu care evreii au făcut-o în timpul robiei; acolo am învăţat cât de sfântă este noţiunea de neam, cât de cristică este ea şi nu un cuvânt de dispreţ, cum era pentru comunişti şi cum este astăzi pentru masonii şi ereticii din Vest (şi de la noi) care ne batjocoresc sufletul şi iubirile cele mari.

De aceea, părintele Iustin este iubit şi, ca el, toţi călugării care păstrează această dragoste nestinsă şi linia de credinţă adevărată, neîntinată de cea mai mare erezie a secolului – cum o numesc grecii –, ecumenismul, devenită la noi ceea ce era până în 1990 erezia comunistă, acceptată de o mare parte a ierarhiei şi de unii preoţii care pun înaintea purităţii Ortodoxiei falsul creştinism al ecumenismului, vlăstar al masoneriei care a creat revoluţia franceză, cu toate crimele ei odioase, prin lozinci mincinoase (libertate, egalitate, fraternitate), dar care nu s-a sfiit deloc să afirme că vor spânzura pe ultimul rege cu maţele ultimului preot. Toate aceste lozinci şi acte au trecut integral în revoluţia bolşevică, având aceiaşi părinţi: masoneria şi erezia.

Adevăraţii purtători de Hristos

Sufletul românesc, simplu şi curat, a simţit erezia şi pericolul. Cei buni se adună în jurul unor duhovnici trăind în mânăstiri spre a asculta cuvântul lor de adevărată învăţătură. Ei nu se tem de terorişti, ei, părinţii, nu primesc pe oficialii masoni sau comunişti mascaţi pe uşile din spate ale mănăstirilor pentru a-i pune la locuri de „cinste“, pentru că adevăratele mănăstiri nici nu au astfel de uşi, nici astfel de locuri de cinste. Aici învaţă creştinul ortodox adevărata credinţă, aici se mângâie lacrimile vărsate pentru păcatele făcute, aici se sfinţeşte prin formula pe care spoveditorul o rosteşte la sfârşit: „...iar eu, netrebnicul preot şi duhovnic, prin puterea ce-mi este dată de sus, te iert şi te desleg de toate păcatele tale, în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin“. Apoi cu sfătuirea blândă: „caută de acum să nu mai greşeşti!“

Fireşte, nu cred că astăzi ar fi mai puţini sfinţi părinţi şi duhovnici decât au fost în vremea comunismului. Ar însemna să mă îndoiesc de milostivirea Mântuitorului nostru pentru poporul nostru oropsit. Sunt pline mănăstirile de astfel de duhovnici, sunt pline parohiile de astfel de preoţi care îşi asumă toate riscurile unei predici libere de orice minciună şi care nu aspiră nici la funcţii administrative, nici la scaune arhiereşti. Ei sunt purtătorii de Hristos, nu purtătorii de cuvânt mincinoşi al unor epicopi.

Vorbesc însă de părintele Iustin pentru că îl cunosc, pentru că l-am văzut lucrând pentru Biserica adevărată, ca ascultător al celor şapte Sinoade ecumenice şi al tuturor canoanelor şi învăţăturilor sfinţilor părinţi ai Ortodoxiei, fără „agiornament“, fără inveţii anti-ortodoxe, fără abandonarea liniei cristice a credinţei pentru o bursă sau o funcţie. Cum să nu salte inima în noi când vedem astfel de urmaşi ai lui Hristos, care nu aduc laude puternicilor zilei, ci numai lui Dumnezeu, şi care îşi pun viaţa pentru Hristos şi pentru turma Lui, păstori care intră în staul pe uşă şi oile îi cunosc glasul şi-l ascultă, şi-l urmează, pentru că nu este păstor năimit, ci adevărat păstor, el însuşi urmând Marelui Păstor Iisus.

În chemarea la ascultare, Iisus ni se adresează tuturor, în primul rând arhiereilor, apoi preoţilor, diaconilor, ieromomahilor, ierodiaconilor, monahilor, monahiilor şi turmei celei vorbitoare pentru care Iisus Şi-a pus sufletul Său şi pentru care noi răspundem în cazul neascultării chemării Domnului nostru Iisus Hristos. Ordinea enumerării mele implică şi ordinea răspunderii categoriilor respective. Vai celor care mistifică mesajul Domnului, căci judecata Lui va fi ca un foc!

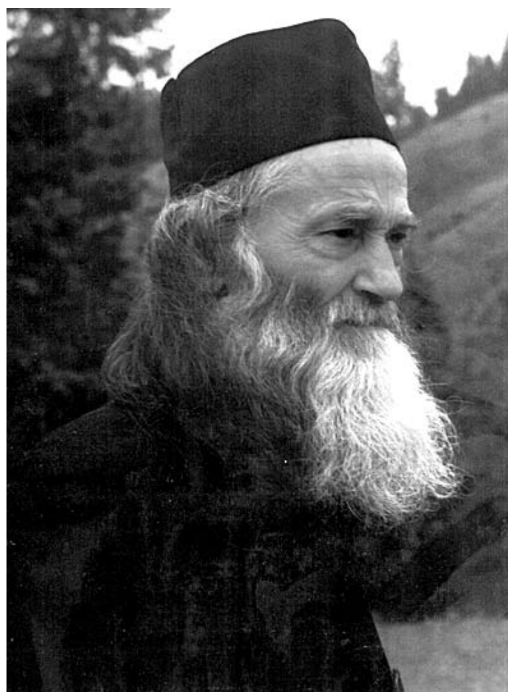
Dar noi ne îndreptăm ochii cu nădejde către purtătorii adevăraţi de Hristos şi ne rugăm ca cei buni să strălucească pe cerul Ortodoxiei ca nişte faruri călăuzitoare, iar mănăstirea Părintelui Iustin, cu toţi vieţuitorii ei, alături de toate mănăstirile adevărate care „nu au trecut pe la Irod“* să fie înălţate ca nişte stele pe cerul României, asemenea stelei celor trei magi, ca să ne arate Cine este adevăratul Dumnezeu şi cum trebuie să ne închinăm Lui, nu ca lui Baal, ci depunând la picioarele lui Hristos, lacrimile pocăinţei noastre, aurul minţii, tămâia inimii şi smirna sufletului nostru. Amin!

* După eliberarea din închisoare, am fost cu Marcel Petrişor şi cu Lucian Popescu, la casa părinţilor primului, din Ocişor – Hunedoara. Îndată, Securitatea s-a instalat pe la toate ieşirile din sa; probabil erau câteva zeci de agenţi. Într-o noapte, târziu, cineva a bătut la geam. Am crezut că era vreunul din agenţii Securităţii, care venea să verifice dacă suntem acasă. A intrat repede în casă un bărbat tânăr, un muncitor, care ne-a spus pe nerăsuflate, că vine din partea Oastei Domnului din regiune, care a aflat de prezenţa mea acolo şi care dorea să ştie dacă „mă aflam bine“. Omul a adăugat însă imediat, mişcându-şi degetul arătător ca semn de negaţie: „Să ştiţi că nu am trecut pe la Irod“.

Morala unei vieți câștigate*

Adrian Alui Gheorghe

Viața omului seamănă, pînă la un punct, cu „stihiile“. Porneşte blînd, amuşină orizonturile, după care se repede să rupă totul în jur, aşa cum face apa trezită uneori. După o vreme însă, ajunsă într-o vale largă, se linisteşte, se reintegrează liniştii şi ordinii, mai supusă parcă, împăcată cu sine şi cu ceilalți. Oamenii care vin la părintele Iustin, la mănăstirea de la Petru Vodă, par să fie dintre cei care s-au oprit din zbuciumul lor, care caută liniştea, pacea interioară. Şi cine poate să-ți dea pace interioară, dacă nu cel care a găsit-o, a dobîndit-o? Vezi, astfel, condiția socială năvalnică, funcția înaltă, îmblînzindu-se în fața uşii părintelui Iustin. Aici omul îşi restabileşte înălțimea în raport cu ceilalți şi nu în raport cu proiecția unor funcții trecătoare. Uneori e ipocrită această ieşire din lume, dar repetiția poate duce, în final, la „o conciliere“ cu sine a fiecăruia. De asta, cînd l-am întrebat pe părintele Iustin despre cum l-a cunoscut pe părintele Cleopa, acesta a răspuns cu toată dragostea care vede un lucru din toate părțile, concomitent: „Părintele Cleopa este părintele Cleopa! Un mare duhovnic. Dar eu am pe suflet o sminteală pe care nu pot să nu o spun. Părintele Cleopa i-a umplut de mîndrie pe activiştii comunişti. Veneau la el şi primeau binecuvîntare. Toți făceau cale bătută la el, să primească binecuvîntări oficiale. Şi ei mergeau şi spuneau: «Ei, m-a binecuvîntat părintele Cleopa, înseamnă că e mare lucru de capul meu!». Cu harul său, cu credința sa, cu numele său, cred că el ar fi putut să-i facă pe mulți activişti să se ruşineze de faptele lor, să se modifice, să fie mai umani. În vremurile alea era bine ca cineva să-i certe pe cei care în societate propovăduiau ateismul, iar în particular veneau la părintele Cleopa să primească binecuvîntare pentru faptele lor. În acelaşi timp părintele Cleopa a ținut trează în mulți creştini simpli rugăciunea şi credința. Pe mulți oameni i-a «mîncat Raiul» după ce l-au cunoscut pe părintele Cleopa“.

Am văzut oameni care se supărau că nu pot intra mai repede, vociferau, apostrofau pe cei care stăteau mai mult în chilia părintelui. Căci fiecare îşi descarcă desagii din suflet cum poate. Dar caracterele, se ştie, sînt trei sferturi rodul răbdării; cine nu stăpîneşte „arta răbdării“ pe lumea asta nu este pregătit pentru competiție, nu este pregătit să cîştige. Spune, de altfel, şi părintele Iustin, care şi-a educat îndelung, în închisoare, răbdarea: „Răbdarea este axa pe care ne mişcăm noi...! Răbdarea face parte dintr-o smerenie, cu cît omul este mai mulțumit şi mai mulțumitor, mai satisfăcut, mai împăcat cu toată lumea, atunci îşi clădeşte destinul pe răbdare. Poate să fie răbdare mai puțină de voie, să fie de nevoie... Dar experiența asta, a răbdării, te face din ce în ce mai tare, mai încrezător, îți creează personalitatea.“

Şi cine stăpîneşte «arta răbdării» pare să domine şi timpul, acel mult, puțin cu care a fost dăruit. Răbdarea te mai învață un lucru: că nu trebuie să te lupți

* Fragment din prefața cărții *Părintele Iustin Pârvu şi morala unei vieți câştigate* de Adrian Alui Gheorghe (Ed. Credința strămoşească, 2005)

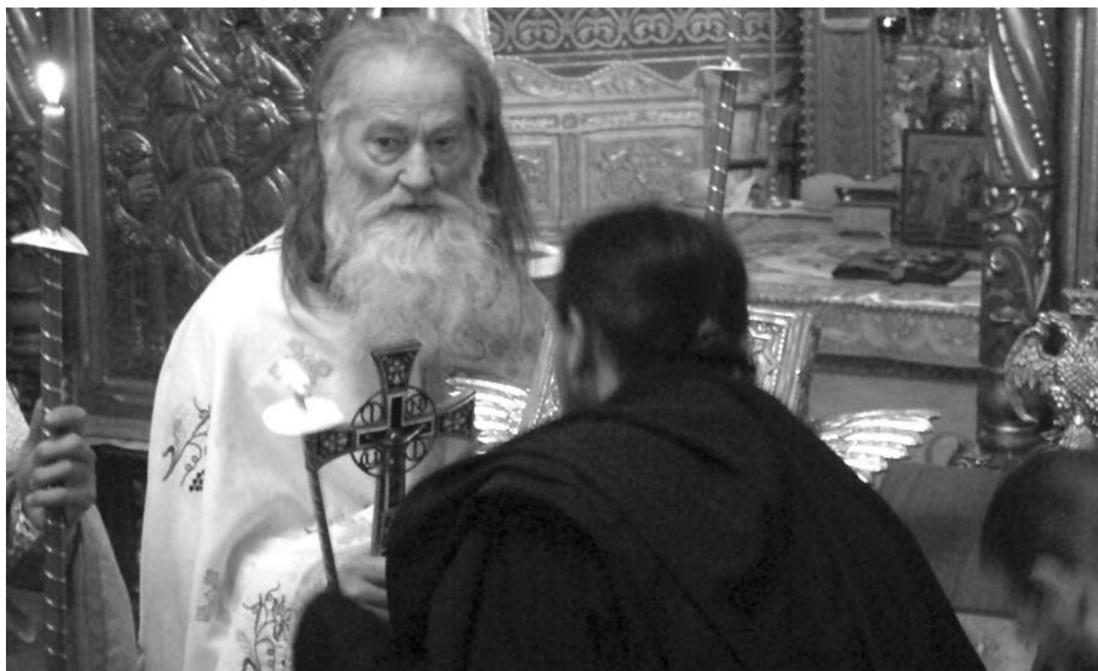
cu lumea din jur, ci s-o domini trăind ca lumea din jur. Dacă te opui apei care vine năvalnică, vei fi învins în final, ea perseverează, tu oboseşti. Dar dacă te laşi dus de curgerea ei, trăind în sensul curgerii ei, o poţi domina fără să oboseşti, folosindu-i energia în folos propriu, poziţionîndu-te pe val. Dar totul în limitele moralităţii, pentru că e singura noastră punte spre Dumnezeu. În afara moralităţii, viaţa omului e un surogat, o mizerie. Aşa şi cei închişi pe nedrept în închisorile comuniste au învins, parte dintre ei, pentru că au trăit pe cursul vieţii şi nu împotriva acesteia, şi-au refăcut lumea din toate amănuntele pe care le aveau în preajmă. Spune, de altfel, părintele Iustin: „Libertatea nu însemnă să fac ceea ce vreau, căci, de multe ori, făcînd ceea ce vrem, facem voia diavolului. Libertatea se cunoaşte în discernămîntul omului, în capacitatea lui de a alege între bine şi rău. Omul trebuie să conştientizeze faptul că numai în adevăr poate trăi liber, că în lumea aceasta este şi multă amăgire, de care el trebuie să se ferească. Asta n-au înţeles comuniştii, că sufletul pe cruce cîştigă adevărata libertate, că toate metodele lor de tortură, toate metodele de reeducare psihică au făcut mai mulţi sfinţi decît robi, au sfinţit pămîntul ţării cu sînge de mucenici".

Concluzia dialogului nostru, desfăsurat „în cîteva reprize" de-a lungul unei ierni, poate fi sintetizată astfel: Nu bucata de pîine e problema României de azi; asta se va rezolva pentru că poporul e vrednic şi va găsi mijloace să lucreze cu folos un pămînt roditor de la Dumnezeu. Problema cu care se confruntă România începutului de mileniu III este problema morală. Chiar dacă vrem să iertăm, trebuie să nu uităm ceea ce trebuie să iertăm. Conştiinţa iertării trebuie să urmeze conştiinţei păcatului. Petre Ţuţea a găsit o formulă magistrală pentru individualizarea celor care au trăit „o viaţă" identificîndu-se cu sacrificiul pentru o idee: meseria de român! Da, este singura care poate fi alăturată numelor celor care au stat în închisorile comuniste, care au pătimit doar pentru că şi-au afirmat mai mult decît alţii calitatea de român. În *Schimbarea la faţă a României*, apărută cu mult timp înaintea celui de-al doilea Război Mondial, Emil Cioran, analizînd profilul românului şi în-deobşte a intelectualului, spune la un moment dat: „N-am întîlnit om care să aibă o mai slabă aderenţă la valori decît românul. De cînd există România nici un intelectual nu a murit pe o idee, vreau să spun că nici unul nu s-a substituit unei idei".

A trebuit să vină perioada postbelică, prigoana declanşată de comuniştii antinaţionali, ca să-l contrazică, măcar parţial, pe Cioran.

Da, au fost mulţi intelectuali români care au murit pentru o idee. Sau au fost mulţi români care au supravieţuit ca acea idee să nu moară!

Părintele Iustin poate esenţializa morala după care au trăit creştinii în istoria aceasta atît de zbuciumată a credinţei, un amestec de sacrificiu şi iubire împărtăşită, de suferinţă şi căutare fără oboseală. Pentru orice revelaţie, chiar de o clipă, trebuie să munceşti mult, mult, uneori o viaţă!

Sfințit prin pătimire

Scriitorul Adrian Alui Gheorghe a avut privilegiul unui lung dialog cu Pr. Iustin Pârvu, de la Mănăstirea Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril" de la Petru-Vodă (județul Neamț). Dialogul desfășurat la începutul acestui an, cam de pe la Bobotează până înspre Prier, și a fost pus de către interlocutorul părintelui Iustin Pârvu sub semnul câtorva versuri: „Câtă luciditate, atâta sfințenie, / Câtă sfințenie, atâta putere; / Câtă putere, atâta credință; / Câtă credință, atâta omenie…". Din această împărtășire la flacăra cuvântului duhovnicesc a ieșit volumul Părintele Iustin Pârvu și morala unei vieți câștigate *(Adrian Alui Gheorghe, Ed. Credința strămoșească, 2005).*

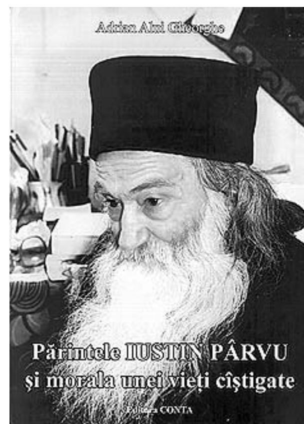
Richard Constantinescu

Cartea are în prim plan subiecte precum universul românesc, acest „acasă" al părintelui („unde mă găsesc eu cu mine însumi și pot trăi în Dumnezeu"), problema suferinței mântuitoare din închisorile comuniste, Biserica în acele vremuri, dar și problemele ei actuale, și relația ei cu intelectualul român.

Așa cum transpare din amintirile îndepărtate ale părintelui, viața sa a fost de la început axată și configurată de muzica bisericească și cea a clopotelor, fiind pentru un timp întreruptă de o stranie muzică, precum cea a zăvoarelor și lanțurilor, pentru ca apoi să revină la melosul copilăriei…

Împreună cu cei patru frați, de sărbători colinda mănăstirile, preferând Durăul – unde a și intrat ca frate, la vârsta de 18 ani. De aici, după un an și jumătate, pornea spre Cernica să urmeze seminarul. După cum cu umor povestește părintele, aici avea să ajungă trecând mai întâi pe la un lustragiu din gara București, care-i înșfăcă o groază de bani numai pentru că i-a făcut botinele să lucească, și dându-și ultimii lei pe un taxi pînă-n poarta mănăstirii, că doar nu-și mai putea permite să-și prăfuiască încălțările. La intrarea în Cernica a dat nas în nas chiar cu directorul seminarului, care, văzându-l, îi spuse: „De unde vii, frate? Ai venit cu mașina? De la Durău? Ei, numai de la Durău se putea veni cu mașina, că acolo e boierie…!".

După patru ani, seminarul desființându-se, părintele a fost repartizat la „secția monahală" a Seminarului Râmnicu-Vâlcea, de unde va fi mutat la Seminarul din Roman, pentru finalizarea studiilor; constată, în decursul anilor de când a părăsit Cernica, o involuție în modul de pregătire.

Închis pentru credință

Într-o zi a lui 1948, „două mașini de un lux nebun" (mașini în care tov. Chivu Stoica gonea prin capitală – fără permis și fără a da socoteală dacă lovea vreun biet trecător, mașini cu care „elita" comunistă pornea prin București și de la ale căror geamuri fumurii ochea câte-o casă, în care urma să se mute, după ce proprietarul era evacuat și arestat pentru „activitate dușmănoasă"…) se opresc în fața Episcopiei Romanului, unde părintele Iustin Pârvu se afla în cea de-a treia sa zi de slujire, de la terminarea seminarului. L-au ridicat, ducându-l la Securitatea din Roman, unde dintr-o dată ajunsese „dușman al poporului", „bandit". Este întemnițat pentru propagandă religioasă, peste șaisprezece ani urmând a trece pe rând prin închisori precum Roman, Suceava, Aiud, Baia Sprie, Gherla, Colonia de muncă Periprava. Și toate acestea pentru faptul de a-L fi ales pe Hristos… Când a intrat la Aiud, în fața ferestrei celulei

sale „se zărea o nuieluşă groasă cam cât degetul“, iar când a ieşit de aici aceasta devenise copac...

Dacă inițial dorea să fie liber, ulterior şi-a dat seama că suferința sa a fost în planul lui Dumnezeu, ca prin jertfa lui şi a altora ca el în închisoare să se ispăşească păcatele neamului. Acest gând l-a făcut să suporte orice nedreptate, orice supliciu, pentru că o făcea în numele neamului său, în numele lui Hristos. Era bucuros când ştia că suferă pe nedrept, chiar ajunsese să-i iubească pe torționari, să se roage pentru ei. „El te bate şi tu-l ierți. Te uiți la dânsul şi-l ierți. Aceasta-i creştinismul...! Nu când mâncăm colivă. Ci când te loveşte şi nu te doare.“ (Pr. D. Bejan, *Bucuriile suferinței*). Aminteşte că a plâns de multe ori, dar lacrimile sale au fost lacrimi de bucurie... A învățat smerenia, cea care luminează mintea, iar prin durere a deprins răbdarea.

Asemenea osemintelor celor 11.000 de călugări şi preoți ucişi de către comuniştii ruşi în anii 1919-1920 la mănăstirea Oranki, şi în jurul închisorilor comuniste de la noi „dacă dai cu târnăcopul, la câțiva centimetri sub pământ, dai de oseminte sfinte, frumoase, galbene. E semnul sfințeniei, fiindcă au ajuns acolo, în acele cimitire nevăzute, neştiute, prin suferință, prin jertfă“, spune părintele. Ei sunt asemenea primilor creştini torturați pentru credință!

Un Paşte în mina-temniță

Un episod care relevă starea de bucurie liturgică, trăită în acel arhipelag al durerii, este cel al Sfintelor Paşti de la Baia Sprie. Preoții şi o parte din deținuți erau în post; administrația închisorii încerca să-i determine să mănânce de frupt, ademenindu-i cu friptură, pe care au refuzat-o ori au păstrat-o pentru după Înviere. S-a anunțat mărirea normei – câteva sute de tone trebuiau extrase şi evacuate, anunț primit cu resemnare. S-au spovedit, iar cei care au lucrat în schimbul de noapte au trăit momente de înălțare sufletească: prin lovirea sfredelelor de mină, au imitat sunetul de toacă şi de clopote, premergător slujbei, într-o grotă a fost amenajat un altar, au făcut cruci din bârne de mină, iar un sobor de preoți în frunte cu părintele Valeriu Antal, ce avea drept epitrahil un ştergar alb de casă, oficia. În liniştea subteranei părintele a strigat: „Veniți de luați Lumină!“. S-au aprins lămpaşele, s-a citit Evanghelia, şi preotul a anunțat bucuria: „Hristos a înviat!“. A fost, precum ar spune Sf. Ioan Gură de Aur, „o vreme când vasele Bisericii erau de lemn şi sufletul slujitorilor era de aur. Acum vasele bisericii sunt de aur, iar sufletele noastre sunt de lut!“.

Pr. Iustin aminteşte de modul cum milițienii îşi băteau joc de deținuți, comportament de care nu s-au dezbărat nici cei de astăzi. Dar felul de a se purta era diferit, în sensul că erau mai protectivi cu străinii. „La corvezile astea care se făceau în interior, erau de cele mai multe ori protejați maghiarii, nemții...“, dovedindu-se astfel „spiritul acesta, de inferioritate în fața străinului...“.

Vagonetarul, agricultorul, „banditul“ Iustin Pârvu, spera ca, datorită faptului că a muncit, să i se reducă pedeapsa, dar de fiecare dată, din partea Comitetului Central, veneau anii de prelungire a pedepsei... Venea cineva de la Securitate şi semna: „încă 24 de luni“!

Cu înțelepciunea de acum, părintele afirmă: „Când judeci istoria la o distanță de câteva decenii, altfel o vezi, înțelegi că acolo a fost şi voința lui Dumnezeu care te zgâlțâie ca să vezi mai bine lumea în care trăieşti.“

Părintele Iustin Pârvu nu a scăpat nici o ocazie să îi îndemne pe oameni să se reîntoarcă la carte, la cuvântul scris. „Am respirat libertate prin cărți, am văzut lumea de dincolo de gratii prin intermediul cărților“, cărțile circulând numai în fascicule, pe pagini încât „niciodată n-au fost citite atât de bine, niciodată cuvântul nu a avut atâta înțeles“. Acolo nu s-a putut rezista decât prin credință şi prin cultură. Astfel că, dacă măcar zece la sută din cei ieşiți din acest sanctuar al durerii, care a fost închisoarea, ar fi făcut câte o mănăstire, astăzi poporul român ar fost un popor mântuit, crede părintele.

Poezia lui Eminescu l-a încălzit. Poate chiar *Rugăciunea eminesciană*, pe care toți țăranii, mai ales bucovinenii, o ştiu pe de rost ca din Sfânta Scriptură: „Crăiasă alegându-te / Îngenunchem rugându-te, / Înalță-ne, ne mântuie / Din valul ce ne bântuie; / Fii scut de întărire / Şi zid de mântuire, / Privirea-ți adorată / Asupra-ne coboară, / O, maică prea curată / Şi pururea fecioară, / Marie!“, să-i fi amintit de copilărie. Spune părintele: „Cine scrie poezie acela e copilul lui Dumnezeu. Cine scrie poezie cu har...“.

Dostoievski vs. Sadoveanu

Părintele se raportează adesea la scriitorii ruşi, în special la Dostoievski, pentru care Sfânta Scriptură a fost cartea sa de căpătâi, atât în închisoare cât şi în restul existenței sale. Dostoievski l-a cunoscut pe Hristos în temniță, unde a pătruns şi taina omului.

Opera sa respiră tema mântuirii şi a confruntării cu imaginea lui Hristos şi a creştinismului.

La întrebarea cu privire la politica românească, părintele răspunde prompt: „Dar noi avem politică? Noi avem politicieni? [...] Avem tot felul de aventurieri, de făcături care nu înseamnă nimic nici pentru familiile lor, dar să mai însemne ceva pentru ţară, pentru neam...?!" Pe aceştia, ca de altfel pe toţi românii, paradoxal, doar învrăjbirea îi ţine alături. Analizând situaţia actuală a ţării spune că „România e o şcoală după furtună".

În această cruntă perioadă, „fiecare a evadat în felul său din minciuna oficială, fiecare a înţeles diferit ceea ce a trăit. Iar *la* şi *după* Revoluţie n-a existat un moment în care toate istoriile individuale să se unească, să găsească o motivaţie comună, dinamică".

Părintele Iustin se referă şi la „discursul simplificator al profesorului de istorie, care nu vroia să facă echilibristică pe o funie de cuvinte cu multiple conotaţii", cum de altfel se întâmplă, din păcate, şi astăzi când ar trebui să discutăm relaxat despre anumite persoane sau evenimente încă ţinute într-o aură de mister.

Vorbeşte şi despre trădarea intelectualilor şi despre cecitatea lor lăuntrică. Le lipseşte pregătirea duhovnicească elementară, „prea uşor au divorţat de interesele şi de valorile Ortodoxiei", simţul răspunderii morale s-a diminuat drastic, sunt versatili – precum Sadoveanu (cel ce semna condamnări la moarte, în perioada când a fost preşedinte al Marii Adunări Naţionale, sau să amintim de faptul de a-l fi uitat pe Gr. T. Popa, când acesta era hăituit), Bogza şi alţii...

Părintele Iustin Pârvu este convins că timpul în care ne vom reface fibra noastră morală, iar ţara va fi pe un făgaş normal, este egal cu timpul cât a durat „stricăciunea" comunistă.

Biserica în lanţuri

Ortodoxia românească este prezentată azi sub unghiul compromisului – acuzată că în rândul acesteia nu a existat o rezistenţă puternică, cum s-ar fi cuvenit. Se uită de „holocaustul moral împotriva Ortodoxiei" (Antonie Plămădeală), de restricţiile impuse bisericii în acele timpuri: eliminarea învăţământului religios din şcoli, scoaterea facultăţilor de teologie din universităţi, cenzura publicaţiilor, punerea sub controlul statului a centrelor episcopale şi a instituţiilor Patriarhiei din Bucureşti, excluderea arbitrară a monahilor din mănăstiri, culminând cu distrugerea a zeci de biserici. Nici o biserică nu a suferit atât de mult precum Biserica Ortodoxă, o biserică în lanţuri, care însă şi-a păstrat virtualitatea integrală a creştinismului de la început. Cea mai puternică forţă de rezistenţă a constituit-o reţeaua de parohii active; nici o biserică de la sat n-a fost închisă. Biserica satului şi cimitirul, martirii şi sfinţii nevăzuţi şi mai ales monahismul au fost forţele vitale pentru creştinismul român din acei ani. N-a existat o zi aliturgică! Toată istoria ei a fost un drum al Crucii. Biserica Ortodoxă a fost o Biserică în stare de veghe, aşa încât nici comunismul, nici alte influenţe nu au schimbat ritmul său liturgic. Dacă Biserica se află acum, după cum spune părintele Iustin Pârvu, „în starea aceasta de umbră" – faptul trist că unii preoţi nu sunt interesaţi decât de a strânge cât mai mult, de a nu se interesa de omul în suferinţă şi că vor „să fie salariaţi, să trăiască bine şi să moară pensionari" – crede că „este tocmai voinţa lui Dumnezeu ca atunci când va veni vremea, [Biserica] să strălucească mai mult decât soarele de pe cer."

Ortodoxia românească are mari virtuţi europene, constituind o forţă de integrare pentru tradiţii şi culturi diverse. Răsăritul a dat Europei de altădată creştinismul. Trebuie să i-l dăruim din nou astăzi – crede părintele.

Cartea lui Adrian Alui Gheorghe este una despre caracter, despre oameni alături de care nu mai simţeai nici frigul, nici foamea, nici răceala lanţului pe fluierul piciorului. Ea redă, prin amintirile părintelui, spuse cu înţelepciune, toată grozăvia unui imperiu al suspiciunii, al delatorilor, al urii. Criminalii devin educatori, iar victimele sunt considerate criminali, *bandiţi*. „Pentru duşmanii poporului nu există nici milă, nici îndurare", era scris pe frontispiciul de la intrarea în închisoarea Piteşti. Nu mai exista noţiunea timpului. Timpul murise. Totul se reducea la prezentul terifiant. În schimb, dacă „afară" se spulberase speranţa într-o schimbare, în închisoare aceasta nu murise, se maturizase.

Trăind între cruce şi infern, credinţa l-a salvat pe părintele Iustin de la ucronia detenţiei.

Iniţial, cartea s-ar fi numit, neinspirat, *Părintele Iustin Pârvu şi morala unei vieţi sacrificate*, dar Adrian Alui Gheorghe, stabilind titlul final, după ce l-a cunoscut îndeaproape pe părintele permanent „îngropat în lume", cred că se va fi gândit şi la vorbele Sfântului Luca – Arhiepiscopul Crimeei: „Am iubit pătimirea, fiindcă minunat curăţeşte sufletul."

Părintele Iustin Pârvu

Repere biografice

- Născut la 10 februarie 1918, la Petru Vodă – Neamț.
- 1936, intră frate la Mănăstirea Durău.
- 1939, se înscrie la Seminarul teologic de la Mănăstirea Cernica.
- 1942 – 1944, merge ca preot misionar pe frontul de est pînă la Odesa.
- 1948, este arestat pe motive politice și condamnat la 12 ani închisoare; trece prin închisorile Suceva, Văcărești, Jilava, Aiud; în ultima clipă, înainte de a fi trimis la „reeducare" la Pitești, este trimis să muncească, deținut fiind, în mină la Baia Sprie.
- 1960, este condamnat la încă patru ani de temniță pentru că nu s-a lepădat de credință.
- 1964, este eliberat și devine muncitor forestier.
- 1966 – 1975, preot-monah la Mănăstirea Secu.
- 1975 – 1990, viețuiește la Mănăstirea Bistrița.
- 1990 – 1991, este preot slujitor și duhovnic la Mănăstirea Secu.
- 1991, întemeiază Mănăstirea de la Petru Vodă – Neamț, al cărei stareț și principal duhovnic este.
- 2000, ridică un schit de maici lîngă mănăstirea Petru Vodă, o casă de educație pentru copii și un azil pentru bătrîni.
- 2003, înființează o publicație de învățătură și atitudine ortodoxă, cu apariție lunară, numită „Glasul Monahilor".

Apoftegme

Redăm aici cîteva apoftegme, culese de ucenici și apropiați ai Părintelui Iustin Pârvu, spre a vă folosi sufletește.

❍ Văzînd niste frați care tocmai se călugăriseră și care veniseră să-i binecuvînteze cu un cuvînt pentru viață, Părintele Iustin a spus: „Vai, ce de îngeri aici!".

❍ Și apoi, sfătuind și îndemnînd spre jertfelnicie, a zis: „Prigoane, pușcării, lagăre, temnițe, izolări, înfometări, schingiuiri, umiliri, astea le-am trecut și noi. Nu mai sînt atît de grozave. Dar prin ce veți trece voi, aceasta nu a mai fost de la începutul lumii pînă azi".

❍ Un frate a întrebat: „Părinte, Avva Varsanufie vorbește că în vremea sa mai rămăseseră doar trei purtători de Dumnezeu. Și dacă asta era la 550 de ani după Hristos, astăzi cîți mai sînt?" A răspuns bătrînul: „Trei sute. Căci la sfîrșitul vremii sfinții nu vor mai face semne și minuni, ci vor petrece neștiuți și necunoscuți, în smerenie".

❍ Un ucenic a întrebat: „Părinte, ce va să zică aceea că ceea ce va veni «nu a mai fost de la începutul lumii pînă acum»?" „Păi nu vezi – a zis părintele – că lumea întreagă e un Pitești [e vorba de „reeducarea" de la Pitești – n. red.] uriaș? Dacă pînă acum slugile diavolului au vrut să ne lepădăm de credință, de Adevăr, ceea ce va urma va fi satanizarea omului. Acum e încă o oarecare pace. Dar vor veni zile cînd se vor strădui din toate puterile să îndrăcească, să satanizeze omul. Și ei știu de acum cum s-o facă. Și cine și cît se va putea împotrivi îndrăcirii forțate? Aceasta este plinirea cuvîntului pe care l-a zis Mîntuitorul: «Căci va fi atunci strâmtorare mare, cum n-a fost de la începutul lumii până acum și nici nu va mai fi. Și de nu s-ar fi scurtat acele zile, n-ar mai scăpa nici un trup, dar pentru cei aleși se vor scurta acele zile» (Matei 24: 21-22)".

❍ Cineva l-a întrebat: „Părinte, am ispite, ce să fac?". A zis bătrînul: „Cere de la Dumnezeu să-ți mai adauge. Aceasta este Crucea. Nu cere să ți se ia, ci să ți se mai adauge. Ca să meriți Învierea".

❍ O ucenică, mama unui baiat și însărcinată cu al doilea copil, îi mărturisește Părintelui că acum sarcina i se pare mult mai puțin dificilă față de precedenta. Părintele îi răspunde: „Asta pentru că primul a fost baiat și vrajmașul s-a luptat cu mai multă îndîrjire, ca nu cumva să ajungă unul în plus la Taina Hirotoniei". După cîteva luni, femeia a născut o fetiță.

Mănăstirea Petru Vodă și păstorul ei

Camelia Corban

„În această lume dominată de bani, plăceri egoiste, sete de putere şi de a avea, în acest univers unde omul este abandonat progresiv comandării maşinilor, când un număr mic de îmbogăţiţi sărăceşte marea majoritate a oamenilor – este timpul ca oamenii să se ridice şi să spună «Nu, este suficent!». Trebuie să se sfârşească cu materialismul sălbatic, să intre în lume puţină: *conştiinţă*, *spirit*, *dragoste*".

Iată un strigăt lansat de un om al secolului XX. Ajungem, din fericire, să resimţim golul, abisalul din noi, când conştiinţa noastră realizează zădărnicia dorinţelor egoiste, materiale, aşa cum bine spune înţeleptul: „Toată dulceaţa cea lumească în lumea aceasta este amestecată cu întristare. Mărirea şi bogăţia trec. Frumuseţea şi sănătatea se veştejesc. Prietenii cei de aproape se răpesc de moarte!... Îndulceşte dar necazurile noastre Doamne!".

Iată invocarea lui Dumnezeu, iată resortul intim, profund care reface în noi geneza cosmică, care relansează spiritul nostru în competiţia spre înălţimile neatinse ale desăvârşirii şi dă un sens fundamental vieţii, conferindu-i atributele speranţei, iubirii şi credinţei în ocrotirea celestă.

Din această perspectivă ontologică, omul, în lupta sa cu răul, acel rău materializat în dezechilibrul proceselor anatomo-fiziologice şi metabolice care generează starea de aşa-zisă boală a fiinţei noastre, găseşte, printre multele căi empirice, naturiste etc de vindecare şi... acea întoarcere la cauza primordială a răului, materializată prin impurificare, prin „murdărire" a fiinţei, în totalitatea ei (atât fizic, cât mai ales psihic şi spiritual), printr-o proastă gestionare a valorilor noastre materiale, morale, juridice, estetice, etice, sociale şi, sinteza lor, valorile religioase. Acestea din urmă dăruiesc omului o puritate interioară care îl fac imun în faţa răului de orice natură.

Dar unde găsim acest antidot, acest leac care să tămăduiască suferinţa, să aducă armonia stricată de răul care lucrează în noi şi în afara noastră şi din cauze care scapă şi acum minuţioaselor cercetări ale ştiinţei umane?

Sunt locuri în care oamenii primesc o „îngrijire" specială. La fel cum şi doctorii acestor locuri sunt într-un fel, şi ei, în mod haric, „speciali". Este vorba de locurile unde trăiesc şi se roagă pentru noi oamenii dăruiţi lui Dumnezeu. Iar puterea lor este nemăsurată pentru că, şi ne permitem o antinomie, această putere nu este a lor, ci ea vine în ei, dăruită din transcendent, din spaţiile sacre neaccesibile nouă, dar deschise acelor suflete purificate în rugăciune şi adorare a „înălţimii desăvârşirii celei nespuse şi a adâncului tainelor celor neurmate" ale lui Dumnezeu. *Iubirea*, cu care Divinul ne înconjoară din măreţia Sa Universală, devine „energie necreată"[1] care mângâie, curăţeşte, tămăduieşte şi luminează fiinţele umane care au inspiraţia, ardoarea şi dorinţa de a primi toate aceste daruri cuminecătoare şi vindecătoare ale sufletelor şi trupurilor noastre.

Un asemenea loc este Mănăstirea Petru Vodă a cărei stăreţie este ţinută cu vrednicie şi har de Părintele protosinghel Iustin Pârvu. În peisajul de basm al Munţilor Neamţului avem privilegiul să găsim această perlă din salba de mănăstiri din zonă şi să-l întâlnim pe acest om. Ce înseamnă oare pentru destinul nostru să-l cunoaştem pe stareţul Mânăstirii Petru Vodă? Este un dar de mare preţ. Se nasc în noi întrebări despre temeinicia existenţei noastre. Căpătăm conştiinţa măreţiei umane. Marea armonie pe care o refuzam din ignoranţă ni se deschide în faţa ochilor. Lumina sufletului acestui om este o oglindă magică în care ne oglindim pentru a ne vedea sufletul. El are puterea de a corecta priveliştile arse ale interiorului nostru cu bunătate şi înţelegere, izvorâte dintr-o mare dragoste de oameni, limpede şi simplă ca adevărul însuşi.

Părintele Iustin Pârvu este o eminenţă a neamului românesc şi a credinţei în Dumnezeu. Lumina sa

[1] Dumitru Stăniloae, *Filocalia sau Culegere din Scrierile Sfinţilor Părinţi care arată cum se poate omul curăţa, lumina şi desăvârşi.*

străjuieşte ocrotitor peste oameni şi locuri. Mărturia harică se revarsă peste noi dincolo de cuvânt. Lumina lui materializează gândurile, curăţă inimile şi corectează aspiraţiile. Adevărul curge lin, se separă în noi de părelniciile cu care ne înşelăm noi înşine. În faţa Părintelui Iustin nu ne mai putem minţi. Toată murdăria noastră iese la suprafaţă, şi mai mult, Sfinţia Sa o curăţă cu marea-i bunătate şi cu puterea harului ce sălăşluieşte în el.

Destinul său se identifică cu cel al neamului românesc. Prigoana, năpasta, loviturile, foamea, frigul, arşiţa, obida au transfigurat în fiinţa lui Chipul lui Dumnezeu, toate acestea au stimulat iubirea de oameni, înţelegerea, iertarea şi nu au dat loc răzbunării, blestemului sau urii.

Pentru Părintele Iustin, viaţa înseamnă sacrificiul părţii faţă de întreg, a singularului faţă de social şi ne duce cu gândul la rugăciunea: „Îţi mulţumesc Doamne că mi-ai oferit onoarea să sufăr pentru neamul meu“, aşa cum spunea Petre Ţuţea, cu care Părintele a stat în închisorile politice. Viaţa este un mijloc, un moment auxiliar. În clipa în care faptul ei ar fi absolutizat, în clipa în care viaţa ar deveni totul, ea ar sărăci până la desfiinţarea spirituală a subiectului trupesc şi moral pe care îl veşniceşte (Max Scheler). Părintele Iustin revarsă peste noi înveşnicirea.

Stareţul Iustin Pârvu s-a născut în satul Petru Vodă, la 10 februarie 1918, într-o familie de ţărani de munte şi a crescut împreună cu cei cinci fraţi şi două surori. La 18 ani a intrat în viaţa monahală, la schitul Durău, mânat de o chemare sublimă spre cele sfinte. Plaiurile nemţene, încărcate de rugăciune şi faptele de vitejie ale strămoşilor noştri, au sculptat în sufletul său matricea valorilor fundamentale ale neamului, neîngăduind, peste timp, a face vreo concesie sau a cădea din această formă pecetluită de Dumnezeu în sufletul său curat.

Un chip de o seninătate siderală te întâmpină, cu o privire caldă şi, în acelaşi timp, pătrunzătoare. Trăsăturile fine, delicate, ţinuta sprintenă şi elegantă fac din Părintele Iustin o prezenţă care încântă şi bucură de la prima vedere. Dar ce ne farmecă este imensa lumină cu care ne învăluie prezenţa sa. Este greu de tradus în cuvânt această trăire de bucurie şi teamă, de fericire şi rigoare severă, de putere autoritară şi duioşie tandră, de sobrietate pioasă şi zâmbet şugubăţ împăciuitor, de simplitate şi imensă generozitate. Toate te cuprind şi rămâi cu o comoară în suflet pe care vei încerca mereu să o meriţi, pentru că ţi-a fost dăruită fără vreo condiţie, fără preţ, nemărginită.

Acest călugăr, desprins parcă din icoanele sfinte ale neamului nostru închinător lui Hristos şi Sfintei sale Maici Maria, este unul din acei oameni care aduc alinarea sufletelor şi trupurilor celor în suferinţe de tot felul. Mii de oameni vin la Sfinţia Sa pentru a se tămădui de multele rele prinse de ei de pe unde nu poţi să-ţi închipui cu mintea.

Aici, la Petru Vodă, la mănăstirea păstorită de Părintele Iustin, eşti primit cu multă înţelegere, respect, omenie. Nu poţi să fii nici tu altfel când în jurul tău domneşte o tainică şi blândă lumină cuminecătoare. Simţi sfinţenia cum învăluie totul, cuprinzându-te şi pe tine. Te simţi deodată bun şi fericit. Când dangătul polifonic al clopotelor adună lumea la sfintele slujbe, poiana, în mijlocul căreia este aşezată mănăstirea, se însufleţeşte, brazii înalţi cu poalele umbroase freamătă de o adiere tandră, razele soarelui adaugă o lumină delicată, cernută de nuanţele pastelate ale amurgului. Cerul aşterne o lacrimă de rouă peste biserică şi peste pădure, de unde cântarea liturgică se face auzită până spre înălţimile munţilor. Oamenii se adună sfioşi în biserică. Alături de ei, se coboară, din picturile pereţilor, sfinţii noştri, cu capetele împodobite de aura strălucitoare a jertfei făcută din iubire de oameni şi de Dumnezeu şi, în acelaşi fel, de jertfa pentru neamul nostru românesc, greu încercat de puterile întunecate şi potrivnice lui Dumnezeu.

În această atmosferă de înfrăţire a imanentului cu transcendentul, porţile Luminii se deschid şi Harul se coboară peste noi – curăţind, vindecând şi luminând totul. Poiana mănăstirii se însufleţeşte de un freamăt sublim. Stelele încet închid pleoapa nopţii, lăsând loc primelor raze ale soarelui. Odată cu stelele şi călugării se retrag în chilii, unde veghea şi ruga lor se săvârşeşte în taina sufletelor. După o asemenea experienţă, omul capătă noi forţe. El devine puternic, sănătos şi curat la suflet. Iubirea îi inundă fiinţa. El poate acum să se ierte pe sine şi să-i ierte pe cei ce i-au greşit, aşa cum şi el, la rândul său, a fost iertat şi eliberat de greutatea patimilor care îl apăsau, pricinuindu-i suferinţă şi boală.

Iată cum destinul omului poate fi corijat. Iată cum poţi fi vindecat. Iată cum se poate dobândi acea stare de pace şi armonie cu noi înşine şi cu Dumnezeu. Coborâm din această „gură de rai“ care este poiana mănăstirii Petru Vodă, cu binecuvântarea Părintelui Iustin. Acum suntem altfel. Suntem frumoşi, buni şi fericiţi şi, mai mult decât toate, suntem sănătoşi la trup şi la suflet.

Iată cum acţionează „lumina necreată“ care coboară, prin sufletele alese de Dumnezeu, asupra oamenilor, bucurând firea cu darul neasemuit al vieţii.

Vedere de pe centura politicii

Nu-i Năstase ca Fellini, nici Băse ca Mussolini!

Viorel Patrichi

Traian Băsescu nu mai este doar urmaşul lui Ghinghis Han. Acum, a ajuns să fie comparat cu Benito Mussolini. Şi noi care credeam că omul a fost doar „mariner“. De ce rosteşte Adrian Năstase o asemenea bomboană de declaraţie? Fiindcă Traian Băsescu „îşi permite să decreteze că PSD trebuie să fie pedepsit... vrea probabil un ţarc, un lagăr, pe care să-l numească «opoziţie» şi în care să bage PSD-ul, adică vreo 600 000 de membri plus, eventual, cei patru milioane şi ceva de cetăţeni care ne-au votat. Să ne punem în piept câte o insignă galbenă, să nu mai avem drepturi civile şi, eventual, ca o soluţie finală, PSD-ul să dispară dintr-o Românie purificată şi portocalie. De altfel, referirea incalificabilă la sângele lui Mircea Geoană arată clar că Băsescu are o gândire totalitară. Dacă ar fi să-l compar cu cineva, ar fi poate cu Mussolini. Aceeaşi educaţie, aceeaşi fanfaronadă, doar uniforma cu multe fireturi lipseşte! Din păcate, mi-e teamă că nu exagerez! Pentru că aici nu e vorba numai de pripăşirea vremelnică a lui Traian Băsescu la Cotroceni sau despre PSD, este vorba despre impunerea unui principiu pe care nu-l putem accepta: cine ajunge la putere îi rade pe ceilalţi! Un principiu care este esenţa totalitarismului!“.

Lovitura prezidenţială şi ţarcul

Dacă vom face o analiză a structurii de adâncime a ofuscării lui Adrian Năstase, vom sesiza un cuvânt rar, dacic şi de-a dreptul obsesiv pentru Partidul lu' Mucles: „ţarc“. Teama că ar putea ajunge în ţarc sau că este deja într-un ţarc îl sufocă pe Adrian Năstase.

Marinarul s-a abţinut cu greu când a auzit de comparaţia cu Mussolini, deşi Il Duce chiar era un om educat. „N-am aflat de domnul ăsta să fie pe lista corupţilor, dar de Năstase am aflat“, a venit lovitura prezidenţială. Cum să nu te gândeşti iar la... ţarc?

Şi-atunci, Împăratul-de-Mătase îşi pune în joc şi calităţile de Fellini pe Dealul Spirii. Vrea Traian Băsescu să-i schimbe pe Adrian Năstase şi pe Nicolae Văcăroiu? Vrea. Vor „bocii“ să modifice regulamentul Parlamentului ca să ne schimbe? Vor. Ei bine, noi o să le tragem câte-o moţiune pe zi! Plus vreo sută de amendamente la fiecare articol din regulament. A, Traian Băsescu vrea Parlament unicameral? Propunere normală, practic. De ce ar trebui să aibă România atâţia „aleşi“, cam câţi are şi America? Atunci să aşteptăm până se face referendum pentru Parlament unicameral şi abia apoi să elaborăm şi regulament nou, a sugerat Ghiţă Funar. Iarăşi, o propunere corectă. Se supune la vot, aprobă şi parlamentarii PNL-PD. Când au priceput şi ei ce-a ieşit, au zis că n-au ştiut ce votează. Să nu-i trimiţi, bace Traiane, pe Centura Politicii?

„Şi fandaxia-i gata!“

Chestia cu „îţi dăm noi moţiuni de nu le poţi duce“ îmi aminteşte de o întâmplare politică de-a dreptul... suprarealistă. Cică Teodor Stolojan era pe cai bălani. Sigur pe el, a anunţat că va publica dosarele celor „o sută unu dalmaţieni de la PSD“. Buuun! Într-o noapte, pe la ora 2.00, când omul este mai buimac decât aviatorul Iovan, sună telefonul: „Alo!? Teo? La telefon Guzganu Rozaliu. Dragă Teo, scuzămă că te deranjez la o oră aşa de târzie... ştii... în sfârşit... m-am tot frământat... n-am putut să amân. Am înţeles că vrei să publici dosarele celor o sută unu dalmaţieni de la PSD.“ „Da, bine, la ora asta, nu cred că...“ „Teo, tu ai dovezi pentru iniţiativa asta îndrăzneaţă şi interesantă?“ „Sigur, tot ce-a apărut în presă...“ „Teo, atunci vei avea o sută unu procese în toată

țara. Vom avea grijă să fii convocat în aceeași zi la toate instanțele. Somn ușor, Teo!...".

Și „fandaxia-i gata"! Șantaaaj! Nu pleca, Teo! Nu ne lăsa, Stolo! Este un șantaj politic... Un-te duci, mă, Teo, măăă!...

„Un braconier în politică"

Acum, Traian Băsescu degeaba îl mai trimite pe Adrian Năstase la pasajul de ierunci. Dacă au și cerbii vreun bacil-ceva? Și-atunci i-a tras și el o copită președintelui: „Traian Băsescu nu este nici vânător, nici președinte. Traian Băsescu este braconier în politică". Iar vânătoare, iar braconaj, tot cu gândul la același... „țarc". „Minte Traian Băsescu, nu are voie să organizeze referendum".

Cu ochii împăienjeniți de ciudă că Adrian Năstase atrage prea multe gazetărese-pistol cu ironia lui aleasă, Prostănacu' amenință cu un nou congres la Partidu' lu' Mucles, ca să-și fortifice poziția. Fiindcă este sinucidere curată să accepți un adjunct mai deștept ca tine. Numai că are mult de căutat.

Estimp, tataie nu se arată interesat de „revoluția binelui" , pe care a lansat-o Mircea Geoană. S-a dus la Suceava și a mai scremut un aforism: „Avem și noi o boală în țara asta, iar aceasta este alternanța la putere".

Alternanță, dar nu cu Buharin și Kirov! Nu cu Anti-Duhring! Nu cu Mitrea și I.C. Frimu. Cu Victor Ponta, da! Și cu feciorii lui, crescuți în pempărși, care poartă cravate roșii – ce vremuri, Mult Iubite și Stimate! – tricouri roșii, cu portretul zăludului Ernesto Che Guevara. „Cine a fost Guevara?" îi întreabă un ziarist afurisit. „Cum cine? Guevara... Guevara cred că a jucat la Borusia Dortmund"...

No, ș-apăi s-or supărat și Ioan Rus din Arghel pe Prostănacu', tune gheavu-foolele lui! Că nu vrea să scape Partidu' lu' Mucles de girofaruri. Ș-atunci numa, Geoană, Năstase și Mitrea „sunt niște autiști politici".

Cum lovești o națiune

Miniștrii noștri se dau de ceasul morții să-i scoată pe țăranii din satele patriarhale și să-i transforme peste noapte în... fermieri. Așa poftesc gânditorii de la Bruxelles, tutelați de Pierre Moscovici, descendentul unui conațional de-al nostru de pe Prut. Programul de modernizare a satului românesc dovedește nu atât superficialitate, cât iresponsabilitate. În articolul „România renunță la o moștenire pe care alții ar da orice s-o poată păstra", Tom Gallagher îi trage de urechi pe guvernanții români. De altfel, nu este o chestiune care-i privește doar pe neghiobii care pretind că ne reprezintă interesele și, cum ajung sus, invocă „*aquis*-ul comunitar". „Ar trebui tras, cu vigoare, semnalul de alarmă: identitatea unei națiuni și semințele refacerii sale sunt de găsit mai degrabă la țară, decât la oraș", avertizează Tom Gallagher, un străin care gândește mai românește decât majoritatea parlamentarilor noștri. O strategie UE bine gândită ar fi trebuit să încurajeze comunitățile rurale să înființeze mici întreprinderi bazate pe meșteșugurile țărănești ale mobilei și țesutului. De fapt, eșecul SAPARD dovedește cât de greșite sunt ideile Bruxelles-ului în ce privește agricultura României.

Loc pentru plângere

Unii încă mai cred că un popor întreg poate fi damnat, că avem restanțe mari, ce trebuie plătite generație după generație. Dacă se poate „*cash*", dacă nu – să dăm Vatra Dornei, Slănic Moldova, Slănic Prahova, Valea Oltului, Valea Prahovei... Le „privatizăm" și scăpăm de blestem până la următoarea supărare. În timp ce oficialii noștri își pun chipauca pentru comemorarea holocaustului, Asociația Romfest XXI propune realizarea unui Memorial al Suferinței Românești. Un loc unde ar putea plânge la ei acasă și politicienii de la București. O idee similară are și Paul Goma. Consiliul Mondial Român îi propune lui Traian Băsescu să instituie o zi pentru cinstirea memoriei celor care au sfârșit în pușcăriile comuniste. Este o obligație morală pentru românii de azi și pentru cei ce vor veni.

Noi știm ce răspunsuri vor primi inițiatorii: nici unul.

Ultima inspecție

Oli Rehn, comisarul pentru extindere, a venit la București, cu mai puțin de două săptămâni înainte de publicarea raportului de țară de către Comisia Europeană. Așa cum spunea și Traian Băsescu, raportul nu va preciza data aderării noastre la Uniunea Europeană. Franco Frattini, vicepreședintele Comisiei Europene, și-a manifestat însă speranța că nu va fi nevoie de activarea clauzei de amânare. El a subliniat că raportul va prezenta progresele realizate în domeniul reformelor din România.

Totodată, Jonathan Scheele, șeful Delegației Comisiei Europene la București, a anunțat că raportul de țară „va fi optimist". Demnitarul european a

avertizat că România este cunoscută ca o țară cu mulți oameni corupți. Acum circulă zvonuri că Bulgaria a rămas în urmă şi că ar putea să întârzie aderarea țării noastre.

Bucureştiul face demersuri pentru a-i convinge pe liderii celor 25 de țări membre să recomande ratificarea tratatului de aderare a României în parlamentele naționale. În acest scop, premierul Călin Popescu Tărcieanu a vizitat Franța şi Italia. Gianfranco Fini, ministrul de Externe al Italiei, a anunțat că susține integrarea rapidă a țării noastre.

Puțin mai târziu

Baronesa Emma Nicholson a venit iar pe la Bucureşti. Să ne potolească zelul. „Sfatul meu este să faceți reforma parlamentară puțin mai târziu şi să vă concentrați numai pe capitolele de integrare în UE. Reforma parlamentară nu este una din soluțiile pentru integrare. Deci entuziasmul privind schimbarea Parlamentului bicameral trebuie să mai aştepte. Vă sugerez să vă consumați energia pentru alte provocări cu care se confruntă România. Chiar şi integrată în UE, nu va însemna că România va fi tratată ca un partener egal cu țările membre ale Uniunii. Acest statut presupune o evoluție în timp...“. Cu alte cuvinte, nu trebuie să-l schimbați pe Adrian Năstase. Este foarte straniu că aceeaşi înaltă doamnă spunea foarte răspicat, pe timpul regimului Năstase, că în România este: „Cărapşîn! Cărapşîn! Cărapşîn!“ Când să fi spus adevărul?

Români integrați în UE

În timp ce politicienii de la Bruxelles ne amenință cu tot felul de cartonaşe galbene şi clauze de salvgardare, unii conaționali de-ai noştri aplică politica europeană pe cont propriu. Fiindcă nu au de lucru aici, ei migrează prin toată Europa. Începând cu 1 octombrie, românii pot pleca mai ieftin din țară. Trebuie să aibă 300 de euro pentru cinci zile, în loc de 500, ca până acum. Aflați la munci grele şi, de multe ori, umile, în Spania, Italia sau Germania, lucrătorii români au trimis rudelor sărace din țară două miliarde de euro în acest an. Cu 684 milioane de euro mai mult decât în 2004. Aproape un miliard de euro au trimis acasă şi românii din Basarabia. Românii au constituit colonii întregi în țările occidentale şi îşi organizează uneori şi şcoli în limba maternă.

În aşteptarea raportului de țară al Comisiei Europene din octombrie, România şi-a trimis 35 de parlamentari observatori la Bruxelles. Toți au promis că vor uita de partidele lor şi vor reprezenta interesele patriei. PD a fost primit cu unanimitate de voturi în Partidul Popular European, iar Partidul Conservator a fost respins fiindcă „nu îndeplineşte criteriile PPE“.

Există însă şi alte forme de prezentare în afară pentru valorile noastre. După ce opera lui Constantin Brâncuşi a urcat pe locul cinci în lume printre artiştii cei mai bine vânduți din toate timpurile, spațiul românesc se mai poate mândri cu un super-record, înregistrat de „Guinness Book“. Colecția de Aur a Vinurilor de la Mileştii Mici din Basarabia a fost calificată drept cea mai mare colecție de vinuri de calitate din lume. O sticlă de vin de la Mileştii Mici costă până la 500 de euro. Fără taxe.

Doctrina lui Traian al II-lea la ONU

Consiliul de Securitate al Organizației Națiunilor Unite a adoptat la New York rezoluțiile 1624, privind amenințările la adresa păcii şi securității, şi 1625, referitoare la prevenirea conflictelor. Comunitatea internațională pune din nou accentul major pe lupta contra terorismului de grup sau de stat şi pe eforturile de rezolvare a conflictelor regionale înghețate, de care vorbea şi Traian Băsescu imediat după învestire. Discursul preşedintelui român la ONU a reliefat din nou importanța implicării internaționale în Transnistria, regiune guvernată de un regim terorist. Conform ultimului recensământ al populației, realizat de Igor Smirnov, 39% din locuitorii Transnistriei s-au declarat moldoveni, adică români, 28% – ucraineni şi 25% – ruşi. Prin urmare, populația majoritară din această regiune controlată de armata rusă este terorizată de o minoritate puternic înarmată, susținută de Kremlin. În consecință, preşedintele României a cerut comunității internaționale să se implice efectiv în rezolvarea conflictului.

Fidel doctrinei sale privind internaționalizarea Mării Negre, Traian Băsescu a acuzat Moscova că tratează Pontul Euxin ca pe „un lac rusesc“. Într-un discurs rostit la Universitatea americană Stanford, el a subliniat că refuzul Kremlinului de a internaționaliza problemele din zona Mării Negre ar putea provoca tensiuni similare celor din Balcanii de Vest. El este convins că implicarea Statelor Unite în stabilizarea zonei este necesară şi benefică pentru toată lumea. În 1992, România s-a retras din formatul de negocieri pentru Transnistria, ceea ce a fost „o mare greşeală“, după opinia lui Traian Băsescu. Mihai Răzvan

Ungureanu, ministrul nostru de Externe, promite că România se va implica în tratative, fie sub steag propriu, fie sub drapelul Uniunii Europene.

UE a trimis 50 de observatori care să monitorizeze frontiera dintre Ucraina şi Transnistria, unde OSCE vrea să organizeze alegeri libere şi democratice peste opt luni. Cât de „libere şi democratice" vor fi aceste alegeri într-o zonă unde se află o armată de ocupaţie, cu formaţiuni paramilitare ale mafiei ruse, rămâne de văzut. Este însă pentru prima oară când UE se implică direct în spaţiul ex-sovietic.

Aflat şi el la sediul ONU, Vladimir Voronin a primit asigurări că Departamentul de Stat american doreşte reîntregirea Republicii Moldova cu Transnistria. Ulterior, Viktor Iuşcenko şi Vladimir Voronin s-au întâlnit la Kiev pentru a analiza dosarul transnistrean, care trebuia dezbătut la consultările multipartite de la Odesa, în perioada 26-27 septembrie. Vorbe, vorbe, vorbe!

În paralel, Duma de la Moscova a votat o rezoluţie prin care susţine că legislaţia din Transnistria este compatibilă cu normele de drept european şi internaţional. Este primul pas spre recunoaşterea de către Rusia a acestei fâşii de pământ ca stat, independent de Basarabia.

Pe măsură ce trece timpul, importanţa geostrategică a Nistrului pare să crească tot mai mult. Rezolvarea acestor tensiuni este decisivă pentru pacea României şi a UE, dar ea este posibilă dacă se ţine seama de interesele marilor puteri.

În timpul recentei întâlniri de la ONU, care a durat doar 20 de minute, Bush a discutat cu Putin despre necesitatea ca petrolul şi gazele din Rusia să pătrundă tot mai mult în Statele Unite. Doar 2% din hidrocarburile ruseşti intră pe piaţa americană, atât de rentabilă pentru Moscova. Putin a promis tot sprijinul pentru companiile „ExxonMobil", „ConoccoPhilips" şi „Chevron Texaco" spre a licita pentru zăcămintele din Marea Barents. Concomitent, Statele Unite sprijină intrarea Rusiei în Organizaţia Mondială a Comerţului.

Pe de altă parte, Serghei Lavrov, şeful diplomaţiei ruse, a declarat că Moscova recunoaşte „interesele legitime" ale americanilor în spaţiul fostei URSS, dar metodele Washingtonului trebuie să fie „clare şi transparente".

Iarăşi între Moscova şi Bruxelles

După ce a trecut pe la Bagdad, Mihai Răzvan Ungureanu, şeful diplomaţiei române, a făcut o vizită la Moscova. România are deja consulate la Sankt Petersburg şi la Rostov-pe-Don, urmând să deschidă altele în Urali şi în Siberia.

Cu acest prilej, Serghei Lavrov a declarat că Rusia este de acord cu participarea României la negocierile pentru Transnistria. România participă la elaborarea unei poziţii europene unitare privind conflictul din Transnistria, ne asigură ministrul Ungureanu.

Pe de altă parte, Vladimir Voronin a declarat că între Chişinău şi Moscova există un singur diferend: Transnistria. Kremlinul a trimis la Chişinău mai mulţi demnitari care să facă presiuni asupra conducerii politice de-acolo. Aflat acum alături de Voronin, Iurie Roşca, vicepreşedintele Parlamentului de la Chişinău, a ţinut un discurs în cadrul şedinţei Comitetului de Cooperare Parlamentară Republica Moldova – Uniunea Europeană. El a precizat, în faţa parlamentarilor europeni, că organizarea alegerilor li-

Foto: Bogdan Onofrei

bere în Transnistria este posibilă numai dacă se întrunesc următoarele condiții: retragerea trupelor de ocupație ale Rusiei și a armamentului lor, dizolvarea structurilor paramilitare ale regimului terorist, condus de Igor Smirnov. Este grav că UE și SUA pun pe aceeași balanță autoritățile constituționale de la Chișinău și regimul criminal de la Tiraspol, a mai adăugat Iurie Roșca.

Voronin renunță la gazul rușilor

Într-un interviu acordat BBC, Vladimir Voronin a declarat că renunță la gazul rușilor pentru suveranitatea patriei. El este convins că basarabenii ar fi gata să trăiască în frig fără gazul din Rusia, dacă vor majora prețul sau dacă rușii îi vor deconecta de tot, dar nu vor renunța la integritatea și suveranitatea Republicii Moldova. El se așteaptă ca Rusia să răspundă la blocada Chișinăului contra Transnistriei prin retorsiuni economice și chiar printr-un nou conflict armat. Vladimir Voronin și-a reafirmat încrederea în sprijinul acordat de Ucraina, România și de Uniunea Europeană.

De altfel, Bruxellesul a inaugurat deja Misiunea Delegației Europene la Chișinău, care va fi condusă de italianul Cesare De Montis. Până acum, Comisia Europeană era reprezentată în Basarabia de Delegația cu sediul la Kiev. Europenii fac pași de melc, având aceeași sensibilitate față de frisonele Crivățului.

Îmbrățișarea Marelui Urs

Un moment politic semnificativ s-a consumat la Londra pe 4 octombrie: summit-ul semestrial UE-Rusia. Conducătorii europeni l-au primit cu entuziasm pe Vladimir Putin la un dialog consacrat energiei și comerțului dintre cei doi giganți. Un dialog care se derulează pe fondul unei dependențe tot mai mari a UE față de resursele energetice din Federația Rusă. Iar Marele Urs cunoaște foarte bine această slăbiciune și o va fructifica în scopuri strategice. Rusia vrea relații tot mai strânse cu UE, ceea ce ar fi o contrapon-dere politică pentru fricțiunile politice cu SUA.

Cifrele seci creează frisoane pentru cei care încă mai au coșmaruri cu tancuri sovietice: jumătate din necesarul de gaz metan și peste o treime din petrolul consumat de cele 25 de state membre ale Uniunii Europene provin din Federația Rusă. Conform unui raport al Agenției Internaționale pentru Energie, cererea europenilor pentru gaz metan din Siberia va crește cu 50% în următorii 15 ani. Chestiunea a devenit de mare actualitate și la Londra. Resursele Marii Britanii din Marea Nordului se află în curs de epuizare. De aceea, în 2006, Marea Britanie va începe să importe gaze naturale pentru prima dată în 30 de ani. Nu întâmplător, Alan Johnson, secretarul Comerțului și Industriei, a spus în fața oamenilor de afaceri că Rusia devine „o țară-cheie pentru securitatea economică“ a Marii Britanii.

Întâlnirea a fost tutelată de Tony Blair, premierul Marii Britanii, Jose Manuel Durao Barroso, președintele Comisie Europene, și de Benita Ferrero-Waldner, comisar european pe probleme de relații externe. Blair a remarcat creșterea volumului de schimburi dintre Rusia și Uniunea Europeană. „Dați-mi voie să spun cât de importantă devine colaborarea dintre Europa și Rusia în patru spații comune: economie, securitate, afaceri externe, cultură și educație“, a subliniat premierul britanic.

Părțile se înțeleg perfect în ce privește lupta contra terorismului, o provocare gravă, dar și un pretext pentru diverse acte politico-militare. În acest context, Putin a cerut extrădarea oligarhilor fugiți, dar și a cecenului Ahmed Zakaev, fost director al Teatrului din Groznîi. Zakaev a obținut azil politic la Londra. El este acuzat de Kremlin că ar avea activități teroriste, dar Tribunalul de la Londra a solicitat probe pe care nu le-a primit.

Printre dezacordurile majore, rămâne sprijinul acordat de Moscova față de programul nuclear al Teheranului.

Un detaliu care se pierde ușor printre atâtea interese majore. Dovadă și decizia recentă a Agenției Internaționale pentru Energie Atomică de la Viena să mai amâne dosarul Iranului până va sesiza Consiliul de Securitate.

În acestă conjunctură geo-economică, Vladimir Putin, fost general KGB, apoi comandant al FSB, a putut pătrunde în buncărul amenajat în subteranele Londrei pentru conducătorii britanici în situații de criză. Cu același zâmbet subțire, Putin a intrat în sala „Cobra“, pentru a discuta cu Tony Blair, despre necesitatea cooperării bilaterale în lupta cu fantomele teroriștilor. Cobra este acronimul de la „Cabinet Office Briefing Room A“. De data aceasta, erau convorbiri Rusia-Marea Britanie.

Rice curtează Asia Centrală

Creșterea influenței americane în Asia Centrală este una din prioritățile politice ale Washingtonului. Condoleezza Rice, secretarul Departamentului de

Stat american, a făcut o vizită de trei zile în regiune. În prealabil, ea a ținut să precizeze că turneul nu este îndreptat contra intereselor Rusiei, țară foarte sensibilă la tot ce se întâmplă în acel nou El Dorado al lumii. Oricum, SUA vor să-şi consolideze poziția în regiune, ceea ce, la urma urmei, ar fi imperios necesar, chiar dacă prezența americanilor acolo irită atât Moscova, cât şi Beijingul. Cooperarea Washingtonului cu aceste regimuri totalitare, conduse de foşti activişti sovietici, este însă foarte delicată, dar e de preferat izolării lor. Pe lângă presiunea exercitată de Rusia, trebuie menționat şi un alt fenomen: radicalizarea islamismului, cu sprijin iranian sau saudit.

Prima etapă a fost Bişkek, capitala Kîrgîzstanului. Condoleezza Rice a discutat cu premierul Felix Kulov şi cu preşedintele Kurmanbek Bakiev, pe care populația sărăcită îi reneagă deja după recentele alegeri. Ei au convenit că baza militară americană de la Manas trebuie păstrată. „Nu cred că trebuie să alegeți între bune relații cu Statele Unite şi bune relații cu Federația Rusă sau cu China", le-a recomandat Condoleezza Rice. Accentul s-a pus pe parteneriatul strategic dintre Statele Unite şi Kîrgîzstan.

Au urmat alte discuții cu liderii politici din Afganistan, din Kazahstan şi din Tadjikistan, state de importanță strategică tot mai mare pentru America. La Kabul, unde s-a întâlnit cu preşedintele Hamid Karzai, talibanii au tras patru rachete asupra centrului capitalei afgane, cu puțin timp înaintea sosirei demnitarului american.

Condoleezza Rice a trecut şi prin Pakistan pentru a evalua dimensiunea dezastrului produs de cutremure. Ea a anunțat că America va trimite ajutoare numeroase pentru sinistrați.

Bush vorbeşte cu Dumnezeu

Când comicul involuntar invadează marea politică, nu se mai poate face nimic. Trebuie doar să râzi. Cică Dumnezeu i-ar fi spus lui Bush să invadeze Irakul şi Afganistanul, relevă AFP, care invocă un nou documentar de la BBC. Nu degeaba prestigiosul trust de presă BBC a fost avertizat de Tony Blair că manifestă atitudini... antiamericane.

Potrivit documentarului, şeful de la Casa Albă a făcut aceste afirmații în cursul unei întâlniri cu preşedintele palestinian Mahmud Abbas şi ministrul său de externe de atunci, Nabil Shaath, în iunie 2003. „Preşedintele Bush ne-a zis tuturor: Dumnezeu mi-a dat o misiune. Mi-a spus: «George, du-te şi bate-i pe teroriştii din Afganistan». Şi aşa am făcut. Iar apoi Dumnezeu mi-a spus: «George, du-te şi pune capăt tiraniei din Irak». Şi aşa am şi făcut", a relatat Nabil Shaath. Tot Dumnezeu l-a îndemnat pe Bush să susțină crearea unui stat palestinian. „Şi acum iarăşi aud cuvintele lui Dumnezeu venind la mine: «Du-te şi făle palestinienilor un stat, dă-le israelienilor securitatea lor şi fă pace în Orientul Mijlociu». Şi aşa voi face, martor mi-e Domnul", ar mai fi spus preşedintele SUA, citat de Nabil Shaath. În ce-l priveşte, Mahmud Abbas, prezent la rândul său la acea întâlnire de la Sharm El-Sheikh, şi-a amintit că George W.Bush a subliniat că are o „datorie morală şi religioasă" şi s-a angajat să le creeze palestinienilor un stat independent. Documentarul BBC intitulat „Elusive peace: Israel and the Arabs" are în centru încercările de a aduce pacea în Orientul Mijlociu, începând de la negocierile susținute de fostul preşedinte american Bill Clinton în 1999-2000 şi până la retragerea israeliană din Fâşia Gaza din această vară. Filmul surprinde întâmplări din spatele uşilor închise, în contextul eşecului tratativelor de pace şi al evoluției intifadei - războiul pietrelor.

Să-i fi şoptit Dumnezeu ceva şi despre Marea Neagră?

Cine ți-a mai da inel...

La 13 octombrie, s-au împlinit 125 de ani de relații diplomatice româno-americane. Ambasada Statelor Unite de la Bucureşti a găzduit un simpozion.

După un an de lipsă, avem, în sfârşit, un nou ambasador american la Bucureşti. Este domnul Nicholas Taubman. După 1930, Arthur Taubman, tatăl lui Nicholas, a pus bazele unei afaceri cu piese de schimb şi reparații auto, pentru înființarea căreia a fost nevoit să vândă atât inelul de logodnă al soției sale, cât şi propriul său inel de membru al Lojei Masonice. Spune agenția Mediafax! Deşi avea doar şase clase, el a creat o companie care nu a ieşit în nici un an în pierdere şi a făcut ca familia Taubman să devină una dintre cele mai bogate din statul Virginia. Cooptat ca asociat al tatălui său, în 1956, la doar 26 de ani, Nicholas Taubman a ocupat mai multe posturi în cadrul firmei Advanced Auto Parts, al cărei preşedinte a devenit în 1969, când i-a succedat tatălui lui. Între anii 1985 şi 1997, a fost director executiv al companiei, transformând firma într-o rețea națională de furnizare de piese de schimb, a doua ca mărime din Statele Unite. Nicholas Taubman figurează printre sponsorii importanți ai campaniei electorale a lui George Bush.

Cu Holocaustul ne-am lămurit; cum rămâne cu comunismul?[1]

De şaizeci de ani ni se repetă până la saţietate refrenul unicităţii shoah. În Franţa, unde am trăit vreme de opt ani, nu trece o zi să nu auzi de Holocaust: un film, o dezbatere, un documentar, o comemorare, un articol de ziar. Evreii ne aduc aminte obsesiv de suferinţa neamului lor, şi au tot dreptul să o facă. Oricât ne-am ascunde după deget, Europa n-a făcut nimic pentru a opri industria morţii, iar statele mai mult sau mai puţin ocupate de Germania au contribuit la convoaiele cu destinaţia Auschwitz, Birkenau, Treblinka.

Adrian Papahagi[2]

Dimensiunile ororii naziste au fost redate în mii de lucrări savante, în sute de opere de memorialistică sau ficţiune, unele recompensate prin Nobeluri, în toate manualele de istorie de pe glob. A existat un proces la Nürnberg, a funcţionat justiţia paralelă a lui Simon Wiesenthal. Nazismul este interzis în lumea întreagă, antisemitismul şi negaţionismul sunt incriminate penal în întreaga Europă, inclusiv la noi.

Papa Ioan-Paul II, preşedinţii şi şefii de guverne ai statelor europene, printre care şi Traian Băsescu de curând, şi-au cerut în mod solemn scuze poporului evreu pentru tolerarea sau săvârşirea genocidului. Preşedintele României şi-a inaugurat politica externă, fie şi printr-o coincidenţă calendaristică, prin participarea la comemorarea a şaizeci de ani de la distrugerea lagărelor de exterminare naziste. Timp de şaizeci de ani, istoricii, tribunalele, presa, oamenii politici şi-au făcut datoria faţă de memoria tragică a Holocaustului.

Dar iată că la doar şaisprezece ani de la prăbuşirea comunismului în Europa de Est, în anul de graţie 2005, în care mii de oameni mor de malnutriţie în Coreea comunistă sau se îneacă încercând să fugă din Cuba, Rifondazione Comunista sau Partidul Comunist Francez sunt partide onorabile, ultimul ieşit de curând de la guvernare. În Est, comuniştii, torţionarii şi securiştii conduc destinele ţărilor pe care le-au asuprit timp de cincizeci de ani. Kaghebiştii Putin, Iliescu, Gregor Gysi, trotzkiştii Lionel Jospin, Joschka Fischer, maoistul Daniel Cohn-Bendit sunt preşedinţi, şefi de partide, miniştri, europarlamentari. Elevii francezi, pe care o lege recentă îi exmatriculează dacă poartă o cruce vizibilă la gât, pot în schimb – şi o fac până la greaţă – să poarte tricouri cu mutra de mardeiaş nespălat a teroristului Ernesto Che Guevara.

În România, proaspăt ieşită din comunism, numeri pe degete memorialele victimelor comunismului din anii '50-'60 sau din 1989. Elevii de gimnaziu intervievaţi într-un documentar recent („1989: Sânge şi catifea", despre care am mai scris în ziarul *Averea*), consideră că Ceauşescu şi comunismul au fost buni pentru că preţurile erau mici şi nu era şomaj. Marii stalinişti ca Nicolschi au murit în casele lor cu tablouri de patrimoniu pe pereţi sau dau lecţii poporului ca Brucan.

Intelectualitatea română, rezistentă prin cultură sub Ceauşescu, este ocupată de ani buni cu denunţarea legionarismului lui Nae Ionescu, Cioran şi Eliade. Voi mărturisi că Nae Ionescu nu mi-a plăcut niciodată; publicistica lui polemică îmi pare mediocră, gândirea lui filozofică – neoriginală, prezenţa lui publică – lamentabilă. Cioran a fost un exaltat de geniu, dar cine citeşte cu atenţie *Schimbarea la faţă a României* va vedea că totalitarismul lui avea să fie

[1] O variantă a acestui text a fost publicată în ziarul *Averea* din 13 octombrie 2005.

[2] Adrian Papahagi este doctor în anglistica la Sorbona, specialist în engleza, franceza şi germana medievale.

pus în practică *ad litteram* de comunişti: naționalizări, urbanizare forțată etc. Eliade a scris trei-patru articolaşe mai compromițătoare, ceea ce l-a costat cariera în Franța controlată intelectual de stânga. În ce-i priveşte pe legionari, ei au plătit mai toți cu viața credința şi excesele lor. Cum să nu-ți fie însă greață văzând cum vânătorii noştri de bursulițe, voiaje şi stipendii stângiste se năpustesc ca hienele asupra memoriei singurilor români cu adevărat cunoscuți în străinătate, a singurei generații cu adevărat mari — în mod omogen mari! — a României? Fiii staliniştilor de ieri sunt corifeii progresismului stângist şi detractorii interbelicilor care au plătit cu viața sau cu cariera naivitatea unei rătăciri juvenile.

Îmi exprimam de curând tristețea de a vedea generația de mâine căzând în lațul progresismului ghiftuit şi schimbând zgarda ruginită a comunismului, pe care o regretă părinții lor, cu zgarda catifelată a consumismului, unde capitalul şi ideologia secularist-libertină îşi dau mâna pentru a îneca în fumul *bienpensisme*-ului orice urmă de discernământ.

Dar astăzi îmi dau seama că singurul semn de normalitate din partea noastră, a celor care — nu din virtute, ci datorită binecuvântatei noastre tinereți — nu am făcut compromisuri sub comunism şi nu ne-am turnat fratele, este să fim revoltați, neiertători, *jusquauboutişti* ca Simon Wiesenthal. Pentru ca generația de mâine să nu fie mai rea decât cea de ieri trebuie ca mai ales noi, cei care eram suficient de tineri pentru a nu ne ticăloşi, dar suficient de maturi pentru a înțelege ce se întâmpla în jurul nostru în ultimii ani de comunism, să fim justițiari. Procesul comunismului trebuia făcut în 1990: acum e prea târziu pentru a asana viața politică şi publică din România. Dar nu e prea târziu pentru a ne angaja, ca generație, în publicistică, în politică, în universități, în arte pentru demascarea comunismului şi a derivatelor sale stângiste (anticlericalismul, poliția gândirii, delațiunea intelectuală, internaționalismul multiculturalist etc.).

Dacă momentul istoric al procesului comunismului a fost ratat, nu e niciodată prea târziu pentru a împiedica revenirea lui sub alte avataruri. A fi tolerant nu înseamnă a-ți oferi creierul spre spălare, a fi creştin nu înseamnă a fi o oaie tâmpă si inertă în fața bestiei galopante a masificării, ateismului şi imoralității. *Imitatio Christi* înseamnă şi să pui mâna pe bici pentru a alunga vânzătorii de deşertăciune şi falşii prooroci din templul Adevărului!

Despre nevoia educației creștine în școli

Educația, ca preocupare formativă a omului, nu poate să fie determinată istoric. Asupra începuturilor ei nu există date precise. Chiar înainte de constituirea grupurilor umane primare (clan, trib), educația a fost o realitate în sânul familiei. Ea rezultă dintr-un instinct existent în structura umană, care s-a manifestat în sânul familiei încă de la apariția ei.

Pr. prof. Radu Ilaș

De asemenea, nu se cunoaşte epoca în care să fi existat numai o singură familie. Constituiți într-o familie, membrii ei au constatat existența şi a altor familii. De aici şi apariția relației sociale, care nu se putea desfăşura la voia întâmplării şi după bunul plac al oricui. Rânduirea raporturilor dintre oameni şi grupări a impus tuturor şi fiecăruia un anumit mod de comportare. Or, a ajunge să te comporți într-un anumit fel, înseamnă a trece printr-o filieră educativă, indiferent de dimensiunile ei. Dar manifestarea fenomenului educațional nu poate fi exclusiv datorat existenței unui cadru social. Este de presupus, pe bune temeiuri, că în simplu cadru familial părinții tindeau să-şi crească copiii într-un anume fel, care reprezenta forma lor de viață optimă. Bunul-simț are rezerve să admită că familia, de la prima ei închegare, şi-a crescut fiii urmărind un ideal educativ. Dar este indiscutabil că, pentru a face viața posibilă şi suportabilă în familie, părinții au trebuit să impună copiilor anumite norme de conduită. Acestea au fost primele manifestări ale faptului educațional. Se înțelege că pe parcursul dezvoltării înjghebărilor omeneşti comunitare, educația a căpătat noi valențe şi, de unde a fost o activitate derivată dintr-o inițiativă particulară, a ajuns să fie o preocupare de stat. Ştim bine ce importanță avea în societatea română educația. Presupunea existența unui model, necesita o persoană care să modeleze ființele încă nestructurate, după un anumit sistem educativ şi era de aşteptat ca acest sistem să nu fie unul singur, ci să genereze o multitudine de asemenea sisteme. Este de neimaginat existența unei societăți care să nu înscrie printre primele preocupări procesul educativ. Astăzi, în acest stadiu de constituire gigantică a societăților, diversitatea relațiilor din sânul lor amenință să le descompună şi să le împingă în haos şi anarhie, aşa încât, după cum au nevoie de variate coduri de legi, care să reglementeze diferitele sectoare de activitate, ele au cel puțin în aceeaşi măsură nevoie de o reglementare, în primul rând, a dezvoltării individului. Şi dacă legea se exercită asupra individului, din momentul în care el devine obiect juridic şi sancționabil în caz de nesupunere la ordinea publică, obligându-se aşadar la mijloace de constrângere şi forță, educația în schimb se desfăşoară punând accentul aproape exclusiv pe mijloace pacifiste, pe o îndrumare care să caştige adeziunea obiectului ei şi să formeze un ins conform unui model valabil în socie-

Foto: Bogdan Onofrei

tatea respectivă. Încât se poate spune, în mare, că educația prezidează în general existența individului până dobândește răspundere juridică, iar de aici, existența lui este prezidată de legea scrisă. Așadar, este de neimaginat funcționarea normală a unei societăți, fără să se consacre dezvoltării indivizilor care o compun, un capitol extrem de important, acela al educației.

În faza actuală a societății noastre, educația, atât a individului cât și a grupurilor sociale, a dobândit o importanță crucială. Creșterea numerică a cetățenilor, apariția unei diversități de profesiuni și ocupații până acum necunoscute la noi, face din ce în ce mai dificilă exercitarea legii asupra întregului corp social.

Școala, amvonul cunoașterii

De bună seamă că școala este un patrimoniu de date, cunoștințe, informații, formule, care ne înarmează în raport cu societatea și natura.

Ea formează ceea ce se numește omul cult și instruit. Tehnicianul, profesorul, savantul, omul de specialitate reprezintă produsul școlii. Și numai în cazuri cu totul excepționale, reprezintă astăzi, ca și în trecut, au apărut specialiști într-un domeniu sau altul, care s-au format prin experiențe și mijloace proprii. Statul și societatea rezervă școlii un procent din buget, care ar trebui să fie cât mai considerabil, pentru ca acesta să-și atingă obiectivele. Dar de obicei activitatea de cunoaștere care domină spiritul școlii nu depășește în marea majoritate a cazurilor orizontul imanent. Ea satisface aproape în exclusivitate nevoile omului legate de viața pământească. Dar nevoile lui depășesc limitele cadrului terestru. De la un anumit moment al vieții, omul începe să înțeleagă nevoia integrării lui într-o ordine al cărei principiu nu se mai află în el sau în existența socială. Acest principiu, care reprezintă termenul ultim al existenței umane, se află în transcendență.

Foto: Bogdan Onofrei

Domeniul transcendenței poate fi și el, până la un punct, obiect de cunoaștere, ca toate celelalte, cu specificarea că el nu se mai confundă cu obiecte din natură (spre exemplu: istoria, geografia sau filosofia). Simpla cunoaștere, așa zisă naturală, nu mai este suficientă. Ea se completează printr-o cunoaștere simultană cu o trăire a faptului religios, orientate spre Divinitate.

Toate disciplinele de cunoaștere care formează materia școlii, sfârșesc prin a-și găsi rațiunea în cunoașterea și trăirea ființei supreme care este Dumnezeu. Evident, nu orice individ este urmărit de gândul prelungirii cunoașterii lui dincolo de traiul cotidian. Nu orice individ își pune, cu alte cuvinte, problema mântuirii. Dar în orice caz, nevoia lui de echilibru și de împăcare cu sine și cu lumea, care este o nevoie specifică ființei umane, nu poate fi satisfăcută numai în cadrul oferit de statutul cultural procurat din școală. Chiar dacă un individ nu-și pune problema mântuirii, în orice caz, caută să găsească o formă fericită a relației lui cu lumea materială și imaterială, și cu atât mai mult a unui reper sigur și de nezdruncinat în curgerea impetuoasa a evenimentelor. De aici, rezultă necesitatea creării unei legături trainice și profunde între școală și Biserică.

Religia, un imperativ al școlii de azi

Astăzi, suntem în situația ca educației să-i revină tot ceea ce legea nu poate reglementa și ține sub control. O societate care vrea să-și asigure buna funcționare numai prin instrumentul legii, degenerează în dictatură înăbușitoare sau în anarhie dezvoltată și este sortită eșecului. Singurul remediu este educația.

Faptul este cu atât mai întemeiat, cu cât şi viaţa de familie a dobândit aspecte şi dimensiuni care afectează relaţia dintre părinţi şi copii.

De unde, acum un secol de pildă, unitatea şi coeziunea familiei nu constituiau o problemă, în ziua de astăzi ele formează însăşi chezăşia instituţiei familiale, iar pentru garantarea lor se impune o preocupare asiduă, atât din partea capilor familiei, cât şi a acelei instituţii sociale, care nu este alta decât şcoala. Totuşi, această concepţie, de esenţă strict laică, în virtutea căreia educaţia este încredinţată în exclusivitate şcolii, prezintă grave lacune şi ele nu pot fi soluţionate decât printr-o conlucrare profundă şi continuă între şcoală şi Biserică. Şcoala care îşi imaginează că se poate debarasa de serviciile Bisericii este ca un arhitect al unei construcţii căreia i se cunoaşte planul până la fundaţie, iar de acolo se pierde în necunoscut.

Obiectivele finale ale procesului educaţional aparţin religiei. Ea îndrumă paşii nu numai ai copilului sau ai tânărului de pe băncile şcolii, dar şi ai studentului şi chiar ai omului matur. Căci, dacă şcoala este un creuzet în care omul se formează până la vârsta cristalizării personalităţii lui, religia este tiparul în care individul se formează şi trăieşte până la săvârşirea lui din viaţă. Iată de ce Biserica este o citadelă de valori şi activităţi mult mai largă decât şcoala, iar aceasta din urmă presupune, prin natura şi destinaţia ei, să-şi intersecteze directivele şi preocupările cu acelea ale Bisericii.

Fără Biserică, societatea este ca o mare ambarcaţiune fără busolă. Mai mult, pe lângă faptul că prezidează faza finală şi obiectivele ultime ale existenţei umane, Biserica participă activ la viaţa persoanei, încă de la începuturile ei.

Reintroducerea învăţământului religios dobândeşte noi dimensiuni în contextul actual al societăţii noastre. Puzderia de idei, formule, ritualuri şi credinţe pseudoreligioase ameninţă nu numai tradiţiile poporului nostru, dar şi temeiurile lui de viaţă. Chiar dacă am evalua numai victimele pe care le fac, mai ales printre tineri, practicile yoga, încă am avea motive destule pentru a argumenta nevoia unei prezenţe constante a religiei în cadrul şcolii. Ca să nu mai vorbim despre consecinţele educaţiei ateiste, pe care societatea noastră a cunoscut-o aproape jumătate de veac. Să nu ne imaginăm că urmările acestei educaţii se vor pierde de la sine în cursul timpului. Ele trebuie tratate cu seriozitate, competenţă şi însufleţire duhovnicească, deoarece insistenţa şi viclenia cu care au fost săpate în conştiinţa lumii româneşti nu pot fi înlăturate prin simpla desfăşurare a lucrurilor. Adversarii creştinismului au gândit cu multă eficienţă, din punctul lor de vedere, şi au procedat premeditat ca adevăraţi experţi în materie, la introducerea haosului care se manifestă încă şi astăzi în perimetrul religios. Religia, ca disciplină umanistă, are menirea de a combate năvala de rătăciri generate în chip premeditat în societatea românească.

Acesta este încă un argument care pledează pentru solidarizarea şcolii cu Biserica.

Efecte speciale ale predării religiei în şcoală

Introducerea religiei ca materie de învăţământ nu poate fi redusă la o simplă transmitere de cunoştinţe, care permit elevului să ştie în mare ce este Biserica şi ansamblul de forme şi mituri legate de activitatea ei.

Profesorul de religie trebuie să aibă şi chemarea de a trezi în elevi simţământul religios şi credinţa în Dumnezeu. Niciodată şi nicăieri, fenomenul religios n-a rămas doar o simplă materie de învăţământ. „Obiectul" religie trebuie să se însoţească şi să fie încoronat de îmbrăţişarea credinţei şi de respectarea preceptelor derivate din ea. Or, a crede în Dumnezeu şi a trăi efectiv simţământul religios, atrage după sine o tendinţă de apropiere de fiinţa divină şi, în replică, o aplecare a Divinităţii prin harul şi grija ei asupra credinciosului. De aici, elevul va dobândi un echilibru sufletesc şi o sănătate spirituală, care îi permit să pătrundă, să asimileze şi să dezvolte cunoştinţele căpătate într-un grad superior rezultatelor învăţării în afara sentimentului religios. Întrucât, profesorul de religie, care trebuie să fie neapărat cel puţin dreptcredincios, dar, pentru o mai mare eficienţă, preot, ştie să insufle în elevi credinţa în Sfânta Treime şi a bunurilor pe care Ea le revarsă asupra credincioşilor, este de aşteptat ca procesul de învăţământ să se desfăşoare în mod armonios şi să ajungă la rezultate benefice.

În concluzie, predarea religiei în şcoală constituie un capitol deosebit în ansamblul disciplinelor de învăţământ, prin faptul că nu se rezumă la un aport de cunoştinţe, ci adaugă acestora noi forţe sufleteşti şi tendinţe spirituale, susceptibile să atragă asupra elevului revărsarea harului divin. Chiar dacă această revărsare de har nu se produce vizibil şi nu poate fi înregistrată în orice împrejurare, ea acţionează asupra elevului, lărgindu-i capacitatea de cunoaştere şi fortificându-i tonusul vital.

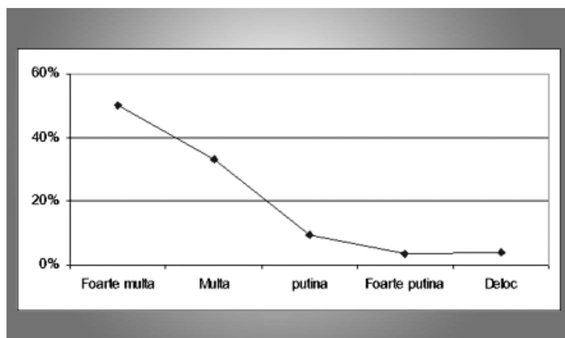
Credinţă şi încredere – o analiză sociologică

Una din întrebările ce se întâlnesc frecvent în sondajele din România este cea legată de încrederea în instituţii. În cele ce urmează vom evidenţia unele aspecte legate de acest tip de întrebare. Sondajele de la care am pornit sunt cele organizate de Institutul de Sondare a Opiniei Publice al Fundaţiei „România de Mâine" şi realizate cu participarea directă a studenţilor Facultăţii de Sociologie şi Psihologie a Universităţii Spiru Haret*, publicate în ziarul* Adevărul *atât în 2004 cât şi în 2005.*

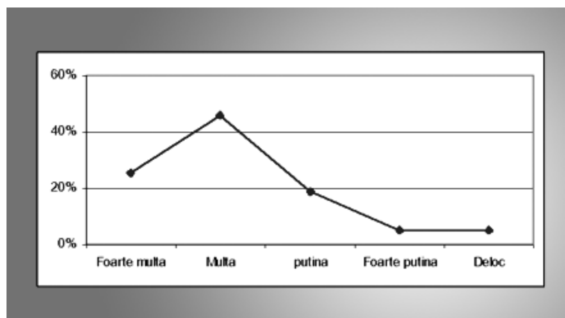
Cristian Mihai Pomohaci
Corina Bistriceanu

La întrebarea *Câtă încredere aveţi în următoarele instituţii?* au fost propuse următoarele variante de răspuns: *foarte multă, multă, puţină, foarte puţină, deloc.* În funcţie de distribuţia răspunsurilor am evidenţiat trei tipuri de instituţii:

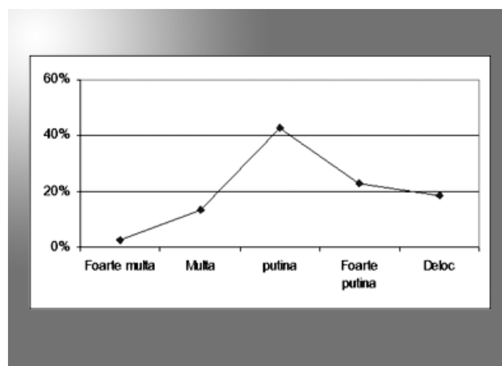
a) Instituţii în care populaţia are încredere sporită

b) Instituţii în care populaţia are încredere relativ crescută

c) Instituţii în care populaţia are încredere scăzută

Fiecăreia din aceste categorii i se asociază câte o instituţie astfel:

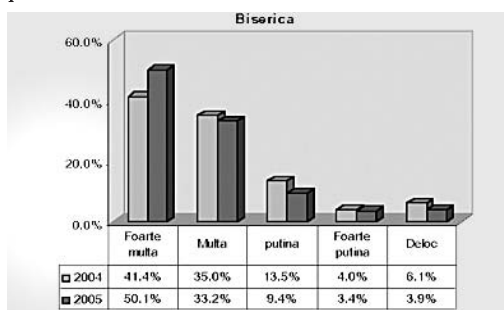
– pentru categoria a – Biserica
– pentru categoria b – Armata
– pentru categoria c – Partidele Politice

Această particularizare este interesantă pentru a studia tendinţele percepţiei populaţiei, referitor la aceste tipuri de instituţii. Desigur, era de aşteptat ca, într-un an (am studiat comparativ 2004 şi 2005), să nu apară diferenţe foarte mari. Totuşi, comparând statistic distribuţiile pentru fiecare categorie, notăm diferenţe semnificative între 2004 şi 2005. Fiecare caz în parte merită analizat, căci evoluţiile, pe cele trei tipuri de instituţii, au explicaţii particulare.

Biserica, încredere şi credinţă

Aşa cum de altfel apare în mai toate sondajele, Biserica reprezintă instituţia în care populaţia are

cea mai mare încredere. Datele pentru cei doi ani se prezintă astfel:

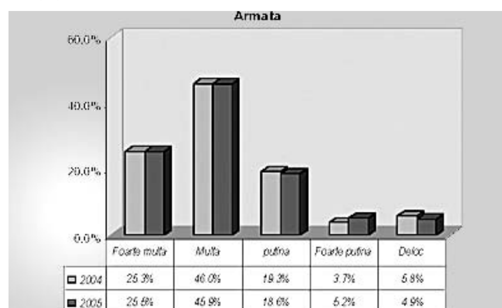

	Foarte multa	Multa	putina	Foarte putina	Deloc
2004	41.4%	35.0%	13.5%	4.0%	6.1%
2005	50.1%	33.2%	9.4%	3.4%	3.9%

Este evidentă tendința de migrare a opțiunilor populației spre categoria „Foarte multă“ încredere, creşterea fiind de la 41,4% la 50,1%. Putem interpreta această tendință ca pe una nu neapărat pozitivă, pornind de la observația că în general oamenii „îşi aduc aminte de Dumnezeu la vreme de necaz“. Totuşi, întrucât aplicăm teorema – clasică în sociologie – conform căreia amenințarea externă tinde să crească coeziunea unui grup, putem traduce creşterea accentuată a încrederii totale („în cea mai mare măsură“), contatată la mai bine de jumătate din populația investigată drept un semn al identificării puternice cu Biserica. Spre deosebire de alte instituții – politice, economice, sociale, ba chiar şi culturale – Biserica trece drept independentă de eventualele influențe exterioare, percepute ca amenințătoare la adresa identității naționale şi culturale. Motivele creşterii încrederii într-o instituție aparent retrasă din viața publică pot părea de neînțeles unui observator superficial. Ori tocmai aceasta retragere din viața publică în scopul redescoperirii vieții comunitare este unul din motivele puternicei atracții pe care românii – tributari unui culturi de tip comunitar, rural – o resimt față de Biserică, la această oră poate cea mai conservatoare instituție românească. Din acest punct de vedere este remarcabilă tendința inversă pe care populația o urmează în comparație cu elita politică: în vreme ce România este antrenată în procesele integrării şi globalizării, populația se îndreaptă spre instituțiile conservatoare, tradiționale.

Armata: două tipuri de încredere

Aceasta este instituția la care, cel puțin aparent, nu se observă nici o tendință de schimbare a opțiunilor.

	Foarte multa	Multa	putina	Foarte putina	Deloc
2004	25.3%	46.0%	19.3%	3.7%	5.8%
2005	25.6%	45.9%	18.6%	5.2%	4.9%

Chiar dacă statistic se poate spune la limită că avem diferențe semnificative, acestea se observă în partea stângă a opțiunilor; pe de altă parte, luând în considerare faptul că migrația opțiunilor este dinspre categoriile „Puțină“ şi „Deloc“ spre „Foarte puțină“, este clar că diferențele sunt nesemnificative între cei doi ani. Putem totuşi lansa o ipoteză prin care, deşi cantitativ gradul de încredere al populației în armată este acelaşi în acest an şi în anul trecut, calitativ putem avea două tipuri uşor deosebite de încredere din punct de vedere calitativ. Evenimentele care ar fi putut influența această evoluție calitativă a încrederii în armată sunt integrarea în Alianța Nord-Atlantică şi participarea activă la conflictele internaționale în care Alianța este implicată. Din acest punct de vedere, percepția asupra

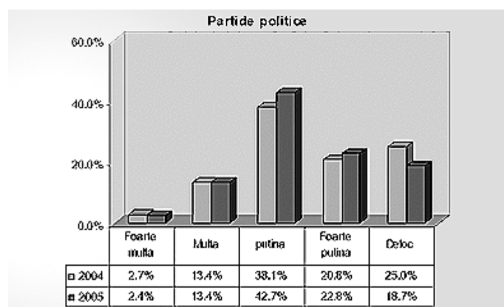

Foto: Bogdan Onofrei

Foto: Bogdan Onofrei

armatei poate fi una care nu mai coincide cu cea a anilor trecuți, atunci când ea era considerată o instituție tradițională, ale căror valori – loialitate, bravură, patriotism, rigoare – reprezentau o societate de asemenea tradițională. Astăzi, armata este definită mult mai rațional, cu precădere prin prisma raționalității politicii și geopoliticii internaționale. Armata română este partenerul altor armate străine; ea nu mai este datoare să apere exclusiv România, ci şi alte teritorii sau „obiective strategice". Pe de altă parte, teritoriul românesc poate fi apărat şi de alte armate aliate, pe care ar trebui, aşadar, să le investim de asemenea cu încrederea noastră. Rațiunea politicii actuale tinde să substituie, ca motivație a încrederii susținute în armată, devotamentul față de o instituție eminamente națională. Spre deosebire de Biserică, armata română nu mai este exclusiv a României. Sunt interesant de urmărit consecințele pe care conştientizarea acestei modificări de definire a unei instituții-cheie le va produce în percepția populației. De vreme ce încrederea este o valoare subiectivă, care se acordă pe baza comprehensiunii, a capacității de identificare între populație, pe de o parte, şi instituția creditată, pe de altă parte, riscăm să anticipăm o scădere a acestui indicator pe viitor. Totuşi, acest lucru nu ar exclude o mai bună apre-ciere a eficienței armatei, de pildă.

Partidele politice sau forțarea rațională a încrederii

Această categorie reprezintă o surpriză având în considerare ideea vehiculată vis-a-vis de partidele politice. În toate discuțiile există tendința de a afirma că populația nu are încredere în partidele politice şi că această neîncredere este în creştere. Comparând cei doi ani am obținut diferențe semnificative din punct de vedere statistic

	Foarte multa	Multa	putina	Foarte putina	Deloc
2004	2.7%	13.4%	38.1%	20.8%	25.0%
2005	2.4%	13.4%	42.7%	22.8%	18.7%

Analizând diagrama de mai sus, se observă că la primele două categorii practic nu avem diferențe. În partea stângă se observă o uşoară migrație a opțiunilor populației dinspre „Deloc" spre „Foarte puțină" şi „Puțină". Aceasta înseamnă că populația manifestă totuşi o tendință de uşoară creştere a încrederii în partidele politice. Care este însă fondul acestei creş-

teri? Dacă creşterea încrederii în Biserică se baza pe o accentuare a identificării subiective a populaţiei cu valorile religiei ortodoxe, dacă uşoara variaţie a încrederii în armată poate indica începutul înlocuirii valorilor militare tradiţionale cu cele ale noilor instituţii transnaţionale, relativa deplasare de la rezerva totală spre investirea partidelor cu „puţinul" credit înregistrat în sondaj are, credem, baze pur raţionale. De altfel, spre deosebire de primele două instituţii, partidele nu sunt potrivite unei asemenea aprecieri subiective precum încrederea. Ele sunt instituţii noi, neverificate, neorganice culturii noastre. Au apărut ca fenomen artificial şi, ca atare, s-au „bucurat" de toată suspiciunea populară. Relativa deplasare pozitivă a încrederii în 2005 poate fi efectul ultimelor alegeri generale, când a avut loc răsturnarea partidei aflate la putere. Ca orice alt eveniment asemănător, această evoluţie ar fi putut declanşa un anumit „optimism" în legătură cu capacitatea proprie a populaţiei de a înţelege şi manevra instrumentul electoral şi, deci, de a credita, din acest punct de vedere partidele. Totuşi, acest credit nu le investeşte ca instituţii de orientare, de îndrumare socială – aşa cum este Biserica sau cum a fost armata – ci ca instituţii ce ar putea fi ele manevrate, orientate conform raţiunii populare. În momentul când interesul pentru acest tip de implicare civico-politică scade, este de aşteptat ca şi neîncrederea funciară în acest tip de organizaţii să revină.

Concluzii

În lucrarea de faţă scopul principal a fost de a prezenta anumite aspecte legate de încrederea populaţiei în instutuţii. Concret, două aspecte au făcut obiectul preocupării noastre:

– ierarhizarea instituţiilor după încrederea populaţiei, pornind de la distribuţia răspunsurilor;

– modificările în încrederea (atitudinea) populaţiei vis-a-vis de anumite instituţii.

În ceea ce priveşte primul aspect, observăm o ierarhizare a instituţiilor conform cantităţii de încredere după criteriul subiectiv: instituţiile cele mai subiective, cele mai „familiale" (dacă familia ar fi figurat în lista instituţiilor testate probabil că s-ar fi aflat pe primele locuri) atrag cea mai mare încredere din partea populaţiei; instituţiile „obiective", a cărei raţiune de a exista este una legitimată exterior, economic sau politic, au, încă, grade scăzute de încredere. Putem deduce că acest tip de atitudine îi recomandă pe români ca o populaţie care se raportează încă afectiv, subiectiv la instanţele vieţii publice. În ceea ce priveşte cel de-al doilea aspect, se poate afirma că există o uşoară tendinţă de apreciere a încrederii „raţionale" a populaţiei în instituţii, oricum însă nesemnificativă faţă de remarcabila creştere a ataşamentului faţă de organizarea „neraţională" (în sensul că nu este susţinută de un interes public raţional, lumesc) a instituţiei bisericeşti. De altfel, un alt lucru pe care l-am observat în urma analizei datelor şi a observaţiilor de pe teren este posibilitatea ca încrederea populaţiei în instituţii să fie determinată de distanţa dintre instituţie şi politică. Adică cu cât instituţia este considerată mai neimplicată în politică, „departe de politică", cu atât încrederea este mai mare.

Ne rezervăm însă la a considera aceste observaţii drept ipoteze. Din punct de vedere sociologic, confirmarea lor trebuie, desigur, susţinută de cercetări aprofundate.

Foto: Bogdan Onofrei

În căutarea unei identităţi pentru Europa

O Constituţie Europeană a fost deja redactată şi se află în fază de ratificare din partea statelor membre. Excepţie fac Franţa şi Olanda, care, pînă acum, au respins-o. Vom încerca să înţelegem şi de ce aceste state au procedat la aceasta măsură. Deocamdată, ne interesează să observăm un aspect esenţial, care, de fapt, ne scapă uneori printre degete: şi anume, dacă există un „om european". Adică, dacă se poate identifica un „spirit al Europei", ca element constitutiv, creator de ethos.

Arhim. Iuvenalie Ionaşcu

Unii au fost de parere că ar trebui mai întîi să cream „noul om european", ca să putem vorbi de un „nou spirit european". Dar cum s-ar putea crea ceva „nou", dacă ignorăm ceea ce este, şi care nu este deloc „vechi", în sensul de perimat sau depăşit, ci este însuşi fundamentul Europei, cu structurile sale culturale şi duhovniceşti? Ştim că niciodată o lege n-a creat comunitatea, ci aceasta din urmă a creat-o pe prima şi a validat-o. Tratatele eventual exprimă comunitatea. Nu Constituţia creează Europa, ci comunitatea Vechiului Continent creează ceea ce ar trebui să fie Constituţia Europeană.

Foto: Bogdan Onofrei

Constituţia trebuie să se raporteze la un subiect, care să aibă o unitate spirituală de fond, dincolo de orice diversitate. Dacă ea urmăreşte doar interesele economice şi politice, riscă să rămînă un artificiu, care să nu servească la nimic altceva decît la eventuale conflicte în viitor.

Pentru a răspunde la aceste probleme, ar trebui să ne punem cîteva întrebări de maximă importanţă: 1. Ce a fost Europa?; 2. Există un « om european », ca subiect cultural şi spiritual al Constituţiei pe care ne-o dorim?; 3. Ce consecinţe presupune absorbţia altor state, unele atît de diferite din punct de vedere cultural şi religios?; 4. Nu cumva Europa riscă să devină un fel de „mozaic", alcătuit din elemente juxtapuse la întîmplare, fără un liant care să-i dea o unitate profundă? Desigur, nu e uşor să răspundem la aceste întrebări înainte de a face cîteva observaţii preliminare.

Înainte de toate, nu putem vorbi de Europa, fără să avem o minimă idee despre ceea ce reprezintă ea din punct de vedere cultural şi spiritual. Nu putem construi o Europă cu o identitate proprie, ignorînd în acelaşi timp identitatea pe care ea şi-a construit-o de-a lungul secolelor. Ar însemna să construim casa noastră comună pe nisipuri mişcătoare. Nu cred că am putea construi Europa fără să avem clară mai întîi „ideea de Europa", adică ceea ce reprezintă ea, care-i este propria identitate, pentru ca mai apoi să identificăm caracteristicile aşa-zis-ului „om european".

Avea dreptate Platon cînd afirma că statul nu este altceva decît imaginea mărită a sufletului omului. Personalitatea unui stat este caracterizată de cali-

tățile cetățenilor care-l compun. Aceştia din urmă creează legile după care statul se conduce şi tot ei suportă consecințele legilor pe care le votează. Dacă o societate e coruptă, legile vor fi pe măsură. Aşadar, nu vom putea construi o Europă unită şi autentică, dacă ignorăm cetățenii care o constituie, sufletul comunităților care participă. Trebuie, în mod necesar, să plecam de la sufletul omului, pentru a construi statul, iar mai departe, Europa. Aceasta nu poate fi casa noastră, dacă noi nu ne simțim europeni, dacă spiritul nostru nu se exprimă în Constituția după care Europa se conduce. Altfel, cine va locui în ea?

Ca să înțelegem ce a fost Europa, ce este şi cum va trebui să fie, ar trebui să ne întrebăm: „Cum a ajuns Europa să fie ceea ce este?“ Pentru a răspunde, ar trebui, în primul rînd, să identificăm „spiritul european“.

La o privire atentă, ne vom da seama cu uşurință că Europa a fost dintotdeauna:

1. O realitate „meta-geografică“, avînd deci granițe nedefinite şi flexibile;

2. O realitate „meta-politică“. O excepție o reprezintă Imperiul Roman, dar şi aici distincțiile care se impun sînt prin ele înseIe limitative;

3. O realitate prevalent „spirituală“ şi „culturală“. Fără aceste elemente, nici nu putem vorbi de o identitate a Europei.

Noi preferăm să vorbim despre Europa doar (sau prevalent) în sens politic şi economic. Au fost desființate granițele dintre statele componente, există o (fragilă, e drept) unitate monetară, se tinde spre realizarea unei armate comune, se încearcă o uniformizare legislativă (uneori cu efecte foarte discutabile), se fac eforturi în vederea unității de orientare politică etc. Se pare însă că ignorăm să răspundem la întrebarea: ce este cu adevărat şi din ce a luat naştere Europa? Vorbim de unificarea Europei, dar sîntem siguri că ea reprezintă ceva ce poate fi unit? Avem de-a face cu o realitate geografică, politică, economică, sau cu ceva mai mult? Dacă vrem să răspundem la aceste întrebări, ar trebui să înțelegem că Europa are nişte baze culturale şi spirituale care o definesc. Dacă nu-i definim personalitatea pe care şi-a constituit-o de-a lungul a peste două milenii, riscăm să trăim într-un fel de „confederație“ artificial constituită, amenințată continuu de conflicte inerente şi deci de dezmembrare. Iar prețurile s-ar putea să fie destul de mari.

Cred că, pentru a defini „spiritul Europei“, ar trebui să tinem cont de principalele rădăcini din care ea s-a născut:

1. În ordine istorică, primul este cultura greacă şi greco-romană;

2. În al doilea rînd, este duhul Evangheliei lui Hristos;

3. Apoi, revoluția tehnico-ştiințifică, aceea care a marcat profund ultimele secole şi este în curs de desfăşurare, cu viteze greu de ținut sub control.

În afară de acestea, sînt şi alte elemente, de diverse tipuri şi efecte, asupra cărora nu ne vom opri acum. Credem însă că nu putem ignora rădăcinile din care Europa s-a născut, dacă nu vrem să aducem pe lume un „avorton“, după cum s-a exprimat careva.

Actualele discuții pe marginea menționării numelui lui Dumnezeu în textul Constituției şi a recunoaşterii rădăcinilor creştine ale culturii europene indică o gravă carență în mintea celor care cred că pot construi o „altă Europă“ decît cea care s-a născut deja, avînd propria identitate. Nu noi am generat Europa, ci ne-am născut în ea. Şi avem datoria să-i dăm o Constituție care să o reprezinte, în spiritul său, şi, în acelaşi timp, să ne reprezinte, să o simțim că este „a noastră“. Iar cetățenii Europei să se simtă la ei acasă.

Secolul corporatismului sau al corporațiilor transnaționale? (2)

Statul corporatist este singurul în măsură să aducă la realitate aceste imperative. Corporațiile sunt de două feluri: unele sunt economice (agricultura, industria, meseriile, comerțul, creditul, transporturile), altele, neeconomice (biserica, armata, magistratura, știința și artele, educația națională, sănătatea publică). Aceasta este și osatura statului corporatist, în care corporațiile sunt „subinstrumente în serviciul statului, care la rândul său este instrumentul cel mai înalt, destinat să servească un ideal superior al colectivității naționale.“[1]

Cristi Pantelimon

În această construcție ideală (în sensul că statul nu este neutru, ci își propune un ideal pentru comunitatea națională – ne amintim că și Gusti propunea un sistem de sociologie care avea de asemenea un astfel de plan ideal la nivel statal), individul abstract al democrației parlamentare nu există. El există numai în calitate de membru al unei corporații, deci de instrument al unui instrument al statului. Fără conotații negative, individul este sclavul statului, așa cum în antichitate, la Aristotel, sclavul era un fel de „instrument însuflețit“ al stăpânului său. Aceasta deoarece scopul statului corporatist nu este dezvoltarea individuală sau afirmarea cu orice preț a individului, ci afirmarea idealului național, care este necesarmente unul colectiv. În această afirmare colectivă instrumentele mari sunt corporațiile, iar în cadrul lor, instrumentele ultime sunt indivizii. Avem de-a face, așa cum se poate observa, cu o doctrină a unui stat perfect ierarhizat și dezindividualizat, în care fiecare corporație are o funcție socială distinctă care se subsumează idealului național. Integrarea individului este și ea totală. Nici un individ nu rămâne în afara acestui sistem totalizant, în care fiecare trebuie să îndeplinească o funcție, după model aproape biologic. De aceea, Manoilescu va spune: „Corporatismul este doctrina organizării funcționale a națiunii. Corporațiile nu sunt decât organele care îndeplinesc aceste funcțiuni.“[2]

Corporația este un organ colectiv, dar care se deosebește de profesie. Aici apar diferențele majore între corporatismul politic manoilescian și cel stric economic al Evului Mediu. În cazul acestuia din urmă, o corporație reprezenta, de cele mai multe ori, numai comunitatea unei profesii. La Manoilescu, corporația are un sens deosebit. Ea se referă nu la o activitate anume (profesie), ci la o funcție socială, care este necesarmente mai vastă. Caracterul „politic“ (în sens de organ al existenței armonioase a statului) al corporației face ca în cadrul ei să „încapă“ mai multe profesii, teoretic, oricât de multe. De exemplu, în corporația apărării pot intra oricâte profesii ce țin de industria militară, de educația militară, de serviciul militar propriu-zis, de alimentația în cadrul armatei etc. Toate aceste activități presupun fiecare în parte numeroase profesii. Însumarea lor dă corporația apărării. Așadar, o corporație manoilesciană cuprinde și înglobează armonios oricâte profesii distincte. Ceea ce dă unitate corporației este *finalismul* concepției: toate corporațiile, deși eterogene (adică formate din mai multe profesii) sunt supuse „convergenței scopului“.

[1] *Secolul corporatismului*, p. 62.
[2] *ibid.*, p. 67.

În „lupta" sa cu sistemul politic democratic, corporaţiie se vor lovi invariabil de partide. Cum se va desfăşura această luptă şi care vor fi consecinţele ei?

Dacă rolul corporaţiilor este unul strict funcţional, este de stabilit în ce măsură rolul funcţional al partidelor este mai important decât cel al corporaţiilor. Evident, regimul partidelor politice este unul ideologic, de secol XIX. Multipartidismul nu reprezintă, pe de altă parte, o necesitate funcţională: pentru aceeaşi funcţie, nu e nevoie de mai multe organe. După părerea lui Manoilescu, partidele politice nu mai au nici un rol, de vreme ce problema echilibrului între revoluţie (stânga spectrului politic) şi reacţiune (dreapta) nu mai există, o dată cu recâştigarea întregii libertăţi politice de către cetăţeni. Partidele nu pot îndeplini roluri sociale, dar nici roluri economice, căci nu au fost create pentru aşa ceva. Rezultă că numai corporaţiile au viitor, partidele politice fiind organisme perimate. Chiar dacă, în principiu, nu sunt interzise, în regimul corporativ partidele vor avea mari dificultăţi în a exista, căci ele ar trebui, pentru a fi reprezentative, să fie capabile să cucerească cvasitotalitatea spiritului public la un moment dat, şi să ştie să-şi păstreze nealterată influenţa asupra acestuia.

Organizarea statului corporativ

În statul corporatist, puterea legislativă supremă aparţine numai parlamentului corporativ, deci corporaţiilor. La rândul lui, statul corporatist are un rol de arbitru între corporaţiile care-l slujesc. El este şi *corporaţie*, dar şi *supracorporaţie*.

În cele din urmă, după ce prezintă cu lux de amănunte doctrina corporatismului, Manoilescu dă şi definiţia corporaţiei: „Corporaţia este o organizaţie colectivă şi publică alcătuită din totalitatea (sau din partea) persoanelor (fizice sau juridice) îndeplinind împreună aceeaşi funcţiune naţională, şi are ca scop asigurarea exercitării acestei funcţiuni în interesul suprem al naţiunii, prin reguli de drept impuse, cel puţin, membrilor săi."[3]

Câteva caracteristici ale corporaţiilor, aşa cum le concepe Manoilescu, sunt utile pentru a determina apropierile şi diferenţele faţă de corporatismul medieval.

Mai întâi, corporaţiile sunt *naţionale*. Cele medievale erau locale. Caracterul naţional a corporaţiilor se impune cu necesitate, dacă ne gândim că în România (dar şi în alte ţări, cum ar fi Polonia, ex-Iugoslavia, ex-Cehoslovacia) există numeroase şi puternice minorităţi naţionale, care au un rol central în anumite ramuri economice. Aşadar, acest caracter preîntâmpină, pe de o parte, cosmopolitismul facil al elitei democratice, pe de altă parte, posibilele înstrăinări ale funcţiunilor naţionale datorate etnicilor minoritari. Condiţia este indispensabilă realizării unei unităţi naţionale funcţionale. În al doilea rând, corporaţiile sunt *unitare*. Acest caracter rezultă logic din caracterul unitar al funcţiunii pe care o îndeplineşte corporaţia în stat. Corporaţiile sunt *totalitare*. Acest lucru înseamnă că „reţeaua corporaţiilor cuprinde naţiunea întreagă şi că nu lasă nici o activitate naţională neîncadrată într-o corporaţie."[4] „Totalitarismul" corporatismului este firesc, în măsura în care, aşa cum ştim deja, baza de pornire a lui este ideea completei unităţi naţionale pe scheletul corporaţiilor. Corporaţiile au caracter *deschis*. Acest caracter este cu atât mai important cu cât adversarii corporatismului pretind că acestea ar fi, după model medieval, nişte instituţii închise, improprii lumii moderne. Această libertate a intrării în corporaţie se referă numai la eventualele piedici de natură

Foto: Bogdan Onofrei

[3] *Ibid.*, p. 152.
[4] *Ibid.*, p. 157.

ereditară. În afara acestora, evident, există condiții şi criterii clare de admitere, care nu pot fi puse la îndoială. Mai mult, aceste condiții de admitere trebuie să fie severe, astfel încât în cadrul corporațiilor competența să fie asigurată din plin. Caracterul deschis nu este echivalent cu devălmăşia. Nu oricine poate face parte dintr-o corporație, ci numai cine este pregătit pentru aşa ceva. Corporația nu este o castă închisă. În fine, corporațiile sunt *neexclusive*. Acest lucru înseamnă că un om poate aparține în acelaşi timp mai multor corporații, situație care se întâlnea foarte rar în cazul breslelor medievale.

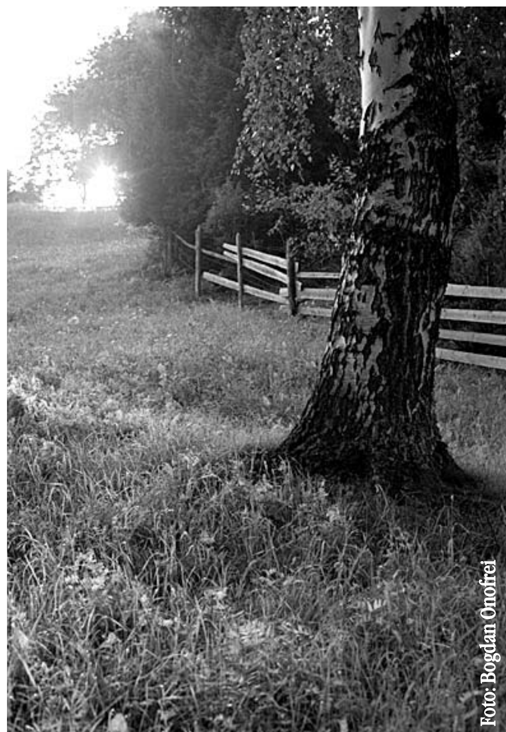
Valorile corporatismului

Care sunt valorile interne ale corporatismului? Sau care este etica sa? Manoilescu porneşte de la critica idealului individualist, în speță a bunăstării individului. Acest „ideal“ este părăsit în cadrul corporatismului şi înlocuit de un alt ideal, cel național. Etica adiacentă este una *funcțională*, o etică ce rezultă din natura organică a instituțiilor. Diferențele dintre valorile democratice şi cele corporatiste sunt enunțate pas cu pas: „Respectul masei este înlocuit în morala corporatistă prin respectul *națiunii* şi al *idealurilor sale*. Respectul libertății *individuale* este înlocuit prin respectul libertății *colectivităților organizate*, deci a *autonomiei corporative*. Cultul majorității este înlocuit prin *cultul națiunii* şi al imperativelor sale morale (s.a.) (...) Națiunea este scopul. Corporația este mijlocul. Iată întreaga morală corporatistă.“[5]

Corporațiile au puteri normative interne, dar şi puteri normative externe. O corporație este cu atât mai integrată cu cât are puteri normative interne (exemplu: biserica, armata, universitatea, care au independență normativă față de mediul politic extern), ceea ce este foarte firesc, dar şi externe (ceea ce este mai greu de admis, dar este real). De exemplu, armata are putere normativă asupra tuturor cetățenilor în caz de război, iar corporația învățământului îi obligă pe cetățeni să-şi dea copiii la şcoala primară.

Ierarhia intercorporativă este un aspect esențial al corporatismului, care se referă la relațiile corporațiilor între ele, la posibilele ierarhizări între acestea (nu în interiorul lor). Unii autori (ca, de exemplu, O. Spann) admit această ierarhie. Există în opinia lui Spann o inegalitate a corporațiilor, prin urmare, o ierarhie între ele, „calculată“ în funcție de gradul de spiritualitate pe care-l reprezintă fiecare. În această ierarhie, corporațiile intelectuale sunt considerate superioare celor active. În schimb, din punctul de vedere al autorului român, această ierarhie este imposibilă şi neavenită. Toate corporațiile sunt la fel de importante, pentru că toate funcțiile unui organism sunt la fel de importante. O singură corporație are un statut privilegiat. Aceasta este corporația (şi, în acelaşi timp, supracorporația) statului. Statul este „singura formație socială a cărei preeminență se impune fără intervenția unor criterii arbitrare şi exogene.“[6] Aceste precizări sunt cu atât mai importante cu cât relațiile dintre corporații şi relațiile dintre stat şi corporații definesc starea dinamică a unei societăți organizate pe principii corporatiste. Tocmai de aceea este foarte bine de ştiut care sunt relațiile posibile între aceste organisme ale statului. Este important de precizat, de asemenea, că statul-corporație este responsabil de apărarea națională, de politica externă şi de ordinea internă, iar în calitate de supracorporație, el este dator a veghea la armonizarea şi la coordonarea activității celorlalte corporații.

În ce priveşte modalitatea de organizare a activității legislative, Manoilescu este de părere că soluția optimă este aceea cu două camere legiuitoare corporative, una care să reflecte compoziția corporațiilor economice, iar cealaltă compoziția corporațiilor aşa-zis culturale. Prima ar urma să se cheme *Camera corporativă economică*, iar cea de-a doua, *Ca-*

Foto: Bogdan Onofrei

[5] *Ibid.*, p. 171.
[6] *Ibid.*, p. 186.

mera corporativă social-culturală. Unul dintre principiile cele mai semnificative şi mai revoluţionare totodată după care va funcţiona parlamentul corporativ va fi acela după care o lege care interesează direct o anumită corporaţie să nu poată fi votată împotriva voinţei acelei corporaţii, chiar dacă majoritatea membrilor camerei (sau camerelor) ar fi de acord. Căci majoritatea devine, în acest sens, una dintre *formele violenţei,* spune Manoilescu. Spiritul corporativ nu se poate sprijini decât în cazuri extreme pe această doctrină a majorităţii, de inspiraţie democratică. În acelaşi spirit antidemocratic, economistul român propune o monarhie corporatistă, nu o republică de acelaşi tip.

Concluzii

Corporatismul manoilescian este antidemocratic, organicist, etatist şi totalitar. El nu suprimă libertatea individuală, ci doar aşază această libertate sub tutela unui ideal naţional, coordonat de la nivelul corporaţiei sau supracorporaţiei statului. Însă, cel mai important aspect al programului de faţă nu este atât modul de organizare internă (care este destul de simplu în spiritul său, în ciuda numeroaselor aspecte pe care le comportă, şi pe care lucrarea lui Manoilescu le dezvoltă), ci presupoziţiile internaţionale de la care porneşte. Am putea spune că acest corporatism este răspunsul organicist la nevoia de limitare a exploatării sau colonialismului mondial, pe care autorul român a explicat-o în lucrările ce vizau schimburile economice internaţionale. Aceste schimburi se desfăşoară sub semnul raportului fatal de 1 la 10, adică ţările agricole sunt nevoite să facă eforturi înzecite pentru a putea să-şi plătească importurile de factură industrială din ţările avansate. Acest raport este cel care determină încercarea de reorganizare a lumii pe baze noi, corporatiste şi naţionale, astfel încât fiecare naţiune să devină o monadă capabilă de „negocieri“ corecte cu statele industrializate. Aşadar, corporatismul nu poate fi înţeles în afara raportului de exploatare la nivelul schimburilor internaţionale şi nici în afara unui naţionalism organic, care pune mai presus de interesele individuale, de grup, ideologice etc. interesul naţional, sau idealul naţional. În măsura în care se admit aceste ipoteze de lucru şi în măsura în care sistemul corporatismelor naţionale s-ar generaliza, iar statele mari ar renunţa la pretenţiile de hegemonie asupra celor mici (prin decapitalizare) sistemul lui Manoilescu ar putea deveni realist. Ne întrebăm însă: este realistă această ipoteză a eliminării cu bună ştiinţă, din proprie iniţiativă, a decalajelor între statele industrializate şi cele rămase în urmă? În fond, corporatismul nu este posibil decât ca urmare a unei decizii prealabile de renunţare la „imperialism“ sau dominaţie economică. Dar o atare decizie nu pare a fi tentantă pentru statele mari şi industrializate. Şansele corporatismului manoilescian sunt extrem de diminuate tocmai privite prin prisma dimensiunii lui externe. Căci „relaţiile internaţionale“, chiar între state corporatiste, vor fi întotdeauna guvernate de „imperativele“ forţei şi dominaţiei.

Conceptul de marketing religios

Opinia lui Rossman Marlen L. că „religia joacă un rol însemnat în modul în care oamenii percep şi utilizează produsele şi serviciile“[1], ne-a făcut să ne întrebăm dacă introducerea instrumentelor de marketing în Biserică înseamnă o desacralizare a modului ei de a acţiona în lume, sau, mai degrabă, o formă de adaptare a acesteia la condiţiile sociale contemporane. Cert este că, indiferent dacă ne referim la contribuţia marketingului în organizarea vieţii bisericeşti, sau la implicarea Bisericii în activităţi de marketing, în ambele cazuri este vorba, de fapt, de marketing religios.

Bogdan-Aurel Teleanu[*]

Însuşirea de către Biserică a conceptului de marketing religios reprezintă o formă de adaptare a limbajului bisericesc la limbajul economiei moderne[2]. Utilizarea instrumentelor de marketing de către Biserică se justifică prin faptul că, în interiorul ei, respectiv între membrii acesteia, există un raport de schimb sau tranzacţionare. Predica, cateheza, literatura religioasă, obiectele de cult, serviciile religioase în general sunt câteva dintre produsele, *tangible products*, care pot face obiectul unor tranzacţii bisericeşti[3], în schimbul cărora unica pretenţie a Bisericii este de a câştiga la credinţa în persoana Mântuitorului Iisus Hristos şi în învăţătura Sa pe toţi cei cărora li se adresează. Pe lângă acest argument, care justifică clasificarea „Bisericii ca subiect al marketingului religios“[4], trebuie să adăugăm şi necesitatea Bisericii de a beneficia de resurse financiare[5] şi de a avea o gestiune economică[6] cu respectarea, implicită, a valorilor creştine.

Factorul determinant care justifică conexiunea dintre marketing şi religie îl constituie amploarea fenomenului comunicării. Dezvoltarea tehnicilor de comunicare i-a transformat pe oameni în „consumatori de informaţie“ şi a dus la apariţia unei pieţe a informaţiei, a unui mediu în care sunt promovate oferte şi sunt verificate cereri sub formă de informaţie[7]. Interesul faţă de informaţia religioasă, stimulat de circulaţia ideilor pe piaţa informaţiilor, apropie marketingul religios de marketingul informativ şi de marketingul ideologic, aplicat cu precădere în politică, cultură, armată, economie etc.

Dat fiind faptul că marketingul modern se orientează în funcţie de activitatea de comunicare[8], rezultă că factorul determinant pentru existenţa unui marketing religios este informaţia religioasă. Aceasta are rolul 1) de a influenţa comportamentul oamenilor, alături de factorii culturali, sociali, personali şi psihologici, şi 2) de a contribui la o segmentare a pieţei pe criterii religioase. Principalul efect benefic al aplicării marketingului religios îl constituie respectarea credinţei religioase a fiecărei persoane în parte şi a comunităţilor religioase în general.

În ciuda faptului că informaţia este evaluată ca bun sau obiect de marketing, datorită caracteristici-

[*] Bogdan Teleanu este doctor în teologie şi publicist

1 Rossman Marlen L. – *Multicultural Marketing*, New York, 1994, p. 42.

2 Marco Borsa – „Marketing e civilità mercantile“, (Prefaţă) în Gaj Milo, *L'altro marketing*, Milano, 1993, p. XIV.

3 Shawchuck Norman et alia – *Marketing for Congregations*, Nashville, 1993, p. 240.

4 Gaj Milo – *Idem*, p. 107.

5 Gaj Milo – *L'altro marketing*, Milano, 1993, p. 103-104.

6 Fiorentini Giorgio – *Organizzazioni non profit e di volontariato*, Milano, 1992, p. 223.

7 Alfonso Nieto – Econonomia dei media, Curs la Facultatea de Comunicare Sociala Instituţională a Universităţii Santa Croce, Roma, 2000/2001.

8 Philip Kotler – Managementul marketingului, Teora, ediţia a IV-a, 2005, p.745.

lor informației, se cuvine a fi mai degrabă inclusă în domeniul marketingului serviciilor, decât în cel al produselor. În acest sens, Christian Grănraos spune: „Un serviciu este o serie de activități de natură mai mult sau mai puțin intangibilă care, în mod normal, dar nu şi necesar, au loc în interacțiunea dintre client şi angajat; şi/sau resurse fizice sau produse; şi/sau sisteme ale furnizorului de serviciu; toate acestea sunt furnizate ca soluții la problemele clientului[9]. Conform acestui principiu, furnizarea de informație reprezintă, de fapt, furnizarea de soluții la problemele clienților. Despre felul în care marketingul serviciilor se aplică în cazul instituțiilor religioase este extrem de prețioasă remarca făcută de Fiorentini Giorgio. Acesta afirmă că aplicarea acestui marketing în cazul instituțiilor religioase se face „nu atât pentru a intra în logica *comercializării propriului crez religios*, ci pentru a manifesta propriile capacități de exprimare a credinței prin transpunerea în activități de serviciu a propriilor principii religioase...“[10]. Cu alte cuvinte, conținutul acestei remarci poate fi tradus în limbaj biblic prin expresia Sf. Ap. Iacob „Credința fără fapte este moartă“ (Iacob 2, 26) sau, mai precis, „din faptele mele îți voi arăta credința mea“ (Iacob 2, 18).

Însă, cea mai semnificativă similitudine considerăm că există între marketingul religios şi marketingul valoric. O trăsătură caracteristică marketingului, ca de altfel a oricărei activități economice, este noțiunea de valoare. „Marketingul – afirmă Philip Kotler – este un proces social şi managerial prin care indivizi şi grupuri de indivizi obțin ceea ce le este necesar şi doresc prin crearea, oferirea şi schimbul de produse având o anumită valoare“[11]. Pentru ca procesul economic să funcționeze este nevoie de un sistem de referință, a unui tip de relație care stabileşte, prin comparații, raportul între cerere şi ofertă. Acest sistem de referință îl reprezintă „valoarea de schimb“, concept dezvoltat de-a lugul timplului, începând cu Aristotel şi terminând cu economiştii clasici, Smith şi Ricardo[12]. Valoarea de schimb, element care determină diferența dintre cerere şi ofertă, rezultă din tranzacționarea sau „schimbul de valori între două părți“[13].

Accentul pus pe valoare în operațiile de marketing reprezintă un mod de gândire specific marketingului valoric al cărui obiectiv principal este, după Philip Kotler, „specializarea în crearea clientelei, nu numai în crearea produselor, dovedind capacitatea de creatori de cerere şi nu numai de creatori de produse“[14]. Prin această strategie de marketing se urmăreşte stabilirea unor legături puternice cu clienții prin creşterea indicelui de fidelitate al clienților, profitul fiind reprezentat de valorea vieții unui client. Elementul cheie al desfăşurării marketingului valoric îl reprezintă calitatea care, conform lui John F. Welch Jr., este „cea mai bună poliță de asigurare a fidelității clienților“.

Condiția umană este determinată de valoare, iar posibilitatea actualizării acestei valori o reprezintă virtuțile. Acestea, conform afirmațiilor lui Alasdair Macintyre vizează o „acțiunea concretă“[15] prin care se urmăreşte atingerea acelor „scopuri care sunt bunuri autentice pentru om“[16]. În condițiile în care con-

Foto: Bogdan Onofrei

[9] Christian Grănraos – *Management e Marketing dei Servizi*, SEDI, Torino, 1994, p. 27.
[10] Fiorentini Giorgio – *Organizzazioni non profit e di volontariato*, Milano, 1992, p. 228.
[11] Philip Kotler – Managementul marketingului, Teora, 1998:.
[12] *Dicționar de politică*, Oxford, Univers enciclopedic, Bucureşti, 2001.
[13] Philip Kotler – *Idem*, p. 16.
[14] Philip Kotler – *Idem*, p. 99.
[15] Alasdair Macintyre – *Tratat de morală. După virtute*, Humanitas, Bucureşti, 1998, p. 163.
[16] Alasdair Macintyre – *Idem*, p. 168.

statăm apropierea existentă între marketingul religios şi cel valoric, dar şi rolul virtuților în recunoaşterea şi însuşirea valorilor, putem concluziona că fundamentul marketingului religios îl reprezintă practicarea virtuților, în special a celor care au tangență cu viața bisericească.

Din perspectivă creştină, rațiunea oricărei acțiuni umane, inclusiv a oricăror tranzacții sau schimburi întreprinse de om, o reprezintă valoarea mântuirii. Un exemplu în acest sens îl reprezintă capodopera literară tragică „Faust“ a poetului şi filozofului european Johann Wolfgang von Goethe (1749-1832) în care personajul principal, dorind să-şi prelungească viața şi fericirea, face un pact cu diavolul, riscând să-şi piardă sufletul, adică propria sa mântuire. În cazul lui Faust, mântuirea propriului suflet reprezintă o valoare de schimb pe care, săvârşind binele, reuşeşte să o valorifice corespunzător doar prin intervenția lui Dumnezeu.

În concluzie, orice formă de marketing – fie el informativ, ideologic, de servicii, valoric, calitativ etc. –, care ia în considerare prezența lui Dumnezeu, Dreptatea şi Binele absolut, poate fi numit un marketing religios. Esența unui asemenea marketing, pe care îl definim ca fiind religios, o reprezintă indubitabil raportarea la Valoarea Supremă, adică la Dumnezeu, care cere în mod expres amplificarea calităților noastre, în special a virtuții credinței, cu scopul de a ne câştiga mântuirea. Prin urmare, reținem aspectul integrativ al marketingului religios, în sensul că toate celelalte forme de marketing, fără să suporte modificări, pot fi integrate acestuia. Astfel, putem vorbi de marketing religios ori de câte ori omul recurge la acele virtuți care, pe lângă faptul că-l ajută să finalizeze acțiunea propusă, contribuie la apropierea de Dumnezeu şi dobândirea perfecțiunii umane, adică a sfințeniei vieții. Acest lucru este posibil cu condiția ca omul contemporan să se reorienteze axiolgic spre Dumnezeu, astfel încât să integreze toate valorile într-o viziune unitară care să fie subordonată valorii religioase.

Foto: Bogdan Onofrei

Basarabia 1940. Dovezile unei trădări (3)

Tabloul situației diplomatice, după patru ani de ministeriat Titulescu, se prezenta dezastruos: din 1932 până în 1936, singurele rezultate concrete ale intensei activități diplomatice, purtate într-o manieră foarte personală, se soldaseră cu slăbirea considerabilă a poziției României față de imperiul de la răsărit și izolarea ei față de aliați, în primul rând de Polonia, manevre la care a contribuit decisiv și diplomația franceză, care spera, în felul acesta, că o Românie timorată de pericolul din est va reveni pe făgașul politicii antantiste, respingând avansurile germane.[1]

Florea Tiberian

Slăbiciunea (reală) a României nu putea fi compensată în nici un fel prin întărirea (formală) a statutului ei juridic ce rezulta din pactul Briand-Kelogg (1928), cuplat artificial de Titulescu cu convenția pentru definirea agresorului, semnată de Uniunea Sovietică și România la 4 iulie 1933 la Londra. Pentru că, tot la începutul anului 1929, prin intermediul Poloniei, guvernul român primise din partea rușilor propunerea de a aplica pactul Kelogg printr-un protocol, semnat la 7 februarie, care a rămas cunoscut sub numele adjunctului comisarului cu afaceri străine al Rusiei, Litvinov[2].

Reprezentantul diplomatic italian la București l-a atenționat în zadar pe Gafencu despre inutilitatea semnării protocolului Litvinov „Preziosi s-a străduit în lungi convorbiri să-mi explice că protocolul Litvinov nu înseamnă nimic, că e o cursă întinsă în care vom cădea, și că se miră că eu, «atât de inteligent», nu pricep asta“. (Gafencu, op. cit., p. 225). De altfel, Gafencu, pe atunci subsecretar de stat la comunicații, fusese pus la curent cu dedesubturile ofertei sovietice de către specialiștii diplomației: „Arion, directorul politicii orientale din minister, mi-a atras atenția asupra faptului că «toate declarațiile oficiale ale cârmuitorilor ruși până la cele mai recente note privitoare la pactul Kelogg, iscălite de Cicerin și Litvinov, aminteau, fie pe față, fie prin subînțelesuri, că între Rusia și România dăinuiește o stare de război, în temeiul căreia trupele românești ocupă Basarabia. Pactul Kelogg nu putea să aibă deci nici un efect între Rusia și noi. Năvălirea oștilor bolșevice în Basarabia nu ar fi însemnat, după teoria bolșevistă, un act de agresiune, adică o tulburare a păcii, ci o simplă operație de război între două țări care sunt de atâta vreme în stare de război.»“ (ibidem, p. 227).

În aceste condiții, diplomația română a „inventat“ o formulă adăugată textului-bază, din care să reiasă, că între cele două țări „dăinuie“ o stare de pace. Însă acele cuvinte din preambulul protocolului Litvinov: „Statele subsemnate, în dorința de a întări starea de pace *existentă* între ele...“ nu pot ține locul unui tratat de cooperare. Starea de pace nu putea fi *existentă* între două țări care nu aveau în vigoare un Tratat de Pace după încheierea primului război mondial, cu integritatea teritorială recunoscută de ambele părți. Formulele lui Titulescu, sub aparența unei subtilități inteligente, ascundeau o extrem de periculoasă fragilitate.

În urma întrevederii cu ministrul polonez Szembeck, Gafencu consemnează, în data de 24 decembie 1931, două elemente neliniștitoare: faptul că „Rusia nu acceptă decât pacte separate“ și existența unor deosebiri de fond între pactul polonez și pactul românesc. „Pactul polono-rusesc se sprijină pe tratatul de pace polono-rus și pe lămuririle politice și teritoriale

[1] Mihail Sturdza mai dă în vileag faptul că Titulescu a escamotat telegrama prin care Petrescu-Comnen, ministrul României la Berlin, transmitea, pe la mijlocul lui octombrie 1934 propunerile Germaniei de a înarma România în schimbul unor facilități comerciale, astfel că la 22 octombrie 1934 Göering reînnoia aceste propuneri, respinse și ele de guvernul român. (op. cit., pp. 86-89).

[2] Cf. Grigore Gafencu, op. cit., pp. 224-225.

prevăzute în acest tratat. În al doilea rând, pactul vorbeşte de «neviolabilitatea integrităţii teritoriale». Iată două puncte care vor lipsi din pactul nostru!!“[3].

Aflată în această situaţie, România respingea cu înverşunare propunerile repetate (din 22 octombrie şi 20 noiembrie 1934, 13 noiembrie 1936, 20 februarie şi 20 martie 1937) ale Germaniei de a ne garanta frontierele şi de a ne înarma, în schimbul unor contracte comerciale şi a transformării noastre în avanpost răsăritean menit să asigure securitatea Europei Centrale în această parte a continentului, faţă de tendinţele expansioniste ale Uniunii Sovietice.[4]

Alex Mihai Stoenescu este un alt cercetător care admite caracterul de trădare pe care l-a reprezentat faptul cedării Basarabiei şi a nordului Bucovinei. „Documentele confidenţiale ale ministrului de Externe, date publicităţii de Academia Română în 1992, arată pericolul în care ne-am aflat permanent, odată cu apariţia revizionismului şi cât de greşită a fost respingerea brutală a garanţiilor germane.“[5] Conluzia autorului: „Cam tot ce a fost gândire de Dreapta românească din această perioadă (...) a pornit de la premisa corectă că Franţa trădează România pentru o înţelegere cu Rusia, cu sacrificarea Basarabiei, fapt care trebuia să declanşeze o apropiere sistematică şi inteligentă de Germania.“ (ibidem, pp. 263-264).[6]

„Pentru a înţelege cât mai bine că cedarea teritoriilor din 1940 a reprezentat un act de înaltă trădare, ne vom opri cu analiza asupra unui aspect tehnic, dar nu mai puţin important.“ (op. cit., pp. 281-282, subliniere în text). Aici, autorul se referă la planurile militare de apărare a ţării, nefuncţionale la data ultimatumului rusesc, din cauza înzestrării defectuoase a armatei. Întocmit de generalul Ion Antonescu, planul „Traian“ prevedea rezistenţa statului român la o agresiune venită simultan din trei părţi, şi la care ar fi trebuit să recurgă militarii în 1940.

„Carol II ştia de el. Pentru asta se deplasa foarte des în 1934 la Marele-Stat Major, unde Ion Antonescu îi făcea prezentări detaliate ale planurilor de operaţii. După întocmirea tuturor acestor planuri de apărare, Antonescu a descris şi nevoile de dotare ale Armatei pentru a putea asigura în practică apărarea ţării. Aici s-a lovit de afacerile regelui... Pentru acest motiv, Ion Antonescu era îndreptăţit să considere atitudinea regelui Carol II în 1940 drept *înaltă trădare*, ştiind bine amândoi că se putea rezista contra agresiunii sovietice. Ajutat de un alt trădător, generalul Florea Ţenescu, Carol II a jucat comedia Consiliului de Coroană.“ (cf. op. cit., pp. 283-284).

Faţă de această veritabilă înscenare, pentru a înţelege mobilul şi motivele intime ale acestei atitudini ale lui Carol, autorul este de părere ele trebuie căutate şi judecate într-un context mai larg, începând din copilărie. Astfel, sursele consultate compun treptat o altă imagine decât cea „de suprafaţă“: cea a unui prinţ destrăbălat, cu simpatii stângiste şi admiraţie pentru regimurile autoritare bolşevic şi fascist.

Stângismele lui Carol

„În perioada adolescenţei, lui Carol i s-a adus un preceptor elveţian ciudat, homosexual şi urmărit de «idei socialiste înaintate». Acest individ, pe nume Mohrlen, a avut o influenţă decisivă, exact în perioada critică, asupra tânărului prinţ, umplându-i mintea «cu îndoieli tulburătoate, mai ales în privinţa menirii lui de prinţ şi de oştean şi, de asemenea, îi zdruncina ideile asupra religiei.»... Dar lucrul cel mai periculos a fost educaţia republicană pe care a primit-o...“[7] În 1911, avansat la gradul de sergent, Carol, încă un copil, a refuzat să îmbrace uniforma militară, replicând asistenţei, în cap cu Regele Carol I, că avea convingeri antimilitariste şi antimonarhice. (cf. op. cit, p. 204).

Carol va renunţa, în 1919, la calitatea de Principe Moştenitor al României, expediind, în acest sens, o scrisoare tatălui său, Regele Ferdinand, la 1 august. Pentru a fi sigur că avea să fie publicată, a trimis un exemplar şi liderului socialist Toma Dragu. (ibidem, p. 211).

„Nu există mărturie a unui om politic din preajma lui Carol care să nu confirme înclinaţiile sale socialiste – care l-au şi apropiat de fascism – şi să nu amintească de predilecţia sa de a se înconjura de «bolşevici» – indivizi care vedeau în regimul comunist viitorul omenirii. (...) De altfel, ideea de republi-

[3] *Însemnări politice*, ed. cit., p. 286.

[4] Cf. Surdza, op. cit., pp. 16-20.

[5] A.M. Stoenescu, op. cit.,. 91.

[6] Titulescu s-a străduit, dimpotrivă, să-şi manifeste dispreţul faţă de Germania: „...la 18 martie 1933 (deci la numai două luni de la numirea noului cancelar – nota mea, F.T.), Titulescu i-a cerut lui Hitler o întrevedere secretă,... Adolf Hitler i-a acordat-o imediat, deplasându-se pentru asta la München, dar Titulescu nu s-a mai dus, punându-l pe liderul Germaniei în cea mai penibilă situaţie.“ (ibidem, p. 75).

[7] Maria, Regina României, *Povestea vieţii mele*, apud Alex Mihai Stoenescu, *Istoria loviturilor de stat în România 1821-1999*, vol. II *Eşecul democraţiei române*, Ed. RAO, Bucureşti, 2002, p. 203.

că s-a aflat de timpuriu între proiectele sale. În consemnarea din 25 mai 1930, Simona Lahovary reproduce mărturia unei cunoştinţe, Lala de Beloy, care «afirmă că prinţul Carol i-a spus cândva că nu vrea să fie rege, ci preşedinte de republică». În anul 1918, el a declarat anturajului său: «Ştiu bine că în 20 de ani România... va fi republică; de ce să fiu împiedicat atunci să trăiesc cum vreau?»" (ibidem, p. 291).

Autorul lucrării din care am reprodus pe larg aceste citate construieşte ipoteza conform căreia Elena Lupescu ar fi putut intra în anturajul lui Carol ca agentă a URSS. Colaţionarea unor surse care evidenţiază o serie de activităţi suspecte ale acesteia, precum şi opiniile unor personalităţi avizate ale epocii, par să susţină această ipoteză, la care autorul revine de mai multe ori în cadrul lucrării, volumele II şi III. Pentru scopul textului de faţă prezintă un interes faptul că „...Elena Lupescu întreţinea legături informative cu activişti din rândurile socialiştilor români, de regulă evrei, şi că prinţul Carol folosea acest canal pentru a produce campanii de presă împotriva Brătienilor şi a prinţului Barbu Ştirbey." (ibidem, pp. 220-221). Mai mult, „Ionel Brătianu comunicase cu titlu confidenţial unor ziarişti francezi că «principele Carol era în legătură cu ruşii, prin intermediul doamnei Lupescu, *agentă sovietică*»."[8] „Nu trebuie să ne mire faptul că exact în acea perioadă (*anul 1925 – n. mea, F.T.*), în jurul lui Carol au apărut nişte indivizi suspecţi, care s-au constituit într-un fel de grup politic carlist: «Acest grup de opoziţie a atras o mulţime de *socialişti*, precum şi câţiva extremişti, ceea ce i-a îndreptăţit pe adversari să-i spună «*Carol bolşevicul*», din cauza relaţiilor sale politice»." (ibidem, pp. 221-222).

Rămâne în sarcina cercetărilor şi a documentelor ulterioare, conchide autorul, să lămurească „...dacă comportamentul regelui Carol al II-lea a fost influenţat de o agentă sovietică. Am avea astfel un răspuns şi pentru marile enigme ale deciziilor aberante de politică externă din anii premergători şi pentru prăbuşirea teritorială inexplicabilă din 1940." (op. cit., p. 223).

[8] Ibidem, p. 221, citând din cartea prinţului Paul al României, *Carol al II-lea, Rege al României.*

Securitatea și terorismul (inter)național (2)

Despre relațiile dintre Securitatea lui Ceaușescu și terorismul internațional (1977-1989) știm astăzi mai multe lucruri decît s-ar putea crede la prima vedere. În acest progres al cunoașterii trecutului nostru recent doar arhivele românești rămîn închise.

Mircea Stănescu

Carlos și conexiunile sale erau urmăriți informativ de Securitate începînd din 1978, prin UM 0920 din cadrul USLA. Planul de ascultări prin tehnica operativă (T.O.) purta numele „Malicius“[1].

Conform informațiilor de presă, în perioada ianuarie-aprilie 1979 „locotenent-colonelul“ Helmut Voigt de la Stasi ar fi avertizat CIE că „Șacalul“ (Carlos) pregătea un atentat asupra unui avion TAROM, care „venea de la Tel Aviv“ la București, atentat comandat de regimul de la Bagdad. La rîndul ei, Securitatea ar fi încercat să preîntîmpine acest atentat „oferindu-i [lui Carlos – *n.n.*] alte contracte mai bine plătite“[2]. Informația este cu totul îndoielnică. Mai întîi, ofițerul Voigt era maior, iar nu locotenent-colonel. Apoi, date fiind măsurile antiteroriste luate de autoritățile israeliene, un asemenea plan de atentat pornind de pe Aeroportul din Tel Aviv era greu de imaginat, iar de realizat și mai greu. Încă: teroristul Carlos își avea cartierul general pe teritoriul unui stat comunist (Ungaria), situație care făcea imposibilă organizarea de atentate vizînd un alt stat comunist. Și, în fine, faptul că Securitatea l-ar fi plătit pe Carlos ca să nu comită presupusul atentat asupra avionului TAROM și, în plus, că l-ar fi angajat doar ca să-i dea o altă ocupație (mai bine plătită) nu are nimic de-a face cu modul său de operare.

La 10 aprilie 1979, cînd Carlos se afla la Hotelul Budapesta din capitala ungară, a primit un telefon de la lt.-col. Sergiu Nica („Andrei Nițescu“)[3]. Cu această ocazie a fost stabilită o întîlnire. Potrivit unui *Raport înaintat conducerii Centrului de Informații Externe* la 21 februarie 1990, întocmit de lt.-col. Sergiu Nica, primul contact direct pe care Securitatea l-a avut cu Carlos a fost în august 1979, la Praga[4]. Securitatea aflase printr-o „sursă“ externă că teroristul „trăia în țările socialiste cu asentimentul și sprijinul acestor state (R.D.G, R.P.P., R.S.C., R.P.U. și Iugoslavia) și, în plus, că era interesat să realizeze un contact și cu autoritățile din România.“[5] Lt.-col. Sergiu Nica, șeful Serviciului Informativ de la USLA (UM 0620), cel căruia i-a fost transmisă informația, a transmis-o la rîndu-i șefilor săi, col. Ștefan Blaga și gl.-lt. Iulian Vlad. După ce aceștia s-au întîlnit cu informatorul, Tudor Postelnicu, șeful Securității, l-a însărcinat pe Nica să meargă în străinătate „pentru a verifica informația cu privire la identitatea lui Carlos, a atitudinii acestuia față de România și eventuale posibilități de a ne sprijini în neutralizarea trădătorului Pacepa.“[6] Împreună cu lt.-col. Ion Deaconescu, acesta a mers la Praga, unde „am efectuat prima întâlnire cu Carlos și alți câțiva membri ai organizației sale“[7]. Apoi, o bună perioadă de timp nu s-a mai întîmplat nimic. În 1980, după preluarea conducerii CIE de către Pleșiță, acesta l-a chemat pe Nica și i-a cerut să ia din nou legătura cu Carlos și să-i organizeze o întîlnire cu el. Prin „sursa“ externă pe care Securitatea o avea, Nica a

[1] „Ziua“, 22 iunie 2005.

[2] „Ziua“, 22 iunie 2005.

[3] „Ziua“, 22 iunie 2005.

[4] Extrase au fost publicate în „Ziua“, 21 aprilie 2000. Potrivit „Evenimentului Zilei“ din 6 septembrie 2000, după 1996, cînd s-a schimbat puterea politică, el a fost găsit în fișetul fostului procuror-general adjunct, gl. Gheorghe Diaconescu.

[5] S. Nica, Raport înaintat conducerii CIE la 21 februarie 1990, în „Ziua“, 21 aprilie 2000.

[6] Ibidem.

[7] Ibidem.

reuşit acest lucru, „dar cu multe, multe suspiciuni din partea acestuia [a lui Carlos – *n.n.*], deoarece nu am dat nici un semn de viaţă după atîta timp“[8].

Ofiţerii unităţii 0544/R, Sergiu Nica şi Ion Deaconescu, s-au întîlnit cu Carlos şi Weinrich la Praga, la cofetăria Hotelului Intercontinental, întîlnire înregistrată de Securitatea cehoslovacă (STB). Cu acea ocazie, Nica a spus că: „La noi, la cel mai înalt nivel, [oficialii] sînt impacientaţi de a vedea proiectul realizat“[9] (atentatul asupra postului de radio Europa Liberă), manifestîndu-şi dorinţa ca la sfîrşitul lui noiembrie să vină la Bucureşti pentru punerea ei la punct. Carlos şi Weinrich au spus că au nevoie de timp pentru planificarea acţiunii, şi că înainte de începutul anului următor li se pare imposibil de înfăptuit. Apoi Nica a încheiat astfel: „În orice caz, vă asigur[:] dacă doriţi, sînteţi bine veniţi în România. Vă puteţi muta la noi chiar în [cu – *n.n.*] baza pe care o aveţi aici. Şi avem şi alte proiecte pentru dumneavoastră, în perspectivă.“[10]

După această discuţie, lucrurile se precipită. Conform surselor lui Schröm, primul contact pe care Carlos l-a avut cu Securitatea externă din România, pe teritorul ţării noastre, a fost la 18 august 1980. În prealabil, la 1 august el sosise la Budapesta cu un paşaport diplomatic sirian, pe numele „Khouri Michel“[11]. La Bucureşti a stat cinci zile, după care pe 23 august 1980 s-a întors în Ungaria prin Berlin, cu un paşaport diplomatic sud-yemenit (comunist), pe numele „Mohamed Ali Aedaross“. A doua vizită în România pare să fi avut loc la 30 august, când Carlos a plecat la Berlin sub acelaşi nume („Mohamed Ali Aedaross“), vizită care a durat pînă la 8 septembrie, cînd se întoarce la Budapesta sub numele de „Khouri Michel“. A treia vizită a lui Carlos la Bucureşti a avut loc la o săptămînă distanţă, după care zborurile sale către România devin mai dese. Conform investigaţiei făcute între 1997 şi 2000 de Parchetul Militar din România, Carlos a intrat în ţară „de cel puţin zece ori“[12].

Securitatea externă i-a comunicat lui Carlos că „secţia română a postului [Radio Europa Liberă de la München] trebuia aruncată acum în aer“ şi că dorea „ca teroristul să ucidă cinci români care trăiau în exil“[13]. La început, Carlos a fost rezervat faţă cu cererea Securităţii, întrucît, deşi România era membră a Tratatului de la Varşovia şi întreţinea relaţii cu statele arabe şi OEP, avea legături şi cu Israelul. El s-a temut deci să nu cadă în mîinile Mossadului, serviciul secret israelian. Acesta este motivul pentru care – ca să fie sigur înainte de a primi comenzi de la Securitatea externă din România – a trimis-o de cîteva ori pe Magdalena Kopp la Bucureşti[14].

La Bucureşti, Kopp a fost contactată de către un ofiţer al CIE, sub numele de acoperire „Andrei Niţescu“. Conform informaţiilor de presă din România de după 1989, avînd ca sursă Parchetul Militar, numele acestuia este Sergiu Nica, pe atunci lt.-col. în CIE. Kopp şi Nica („Niţescu“) au discutat deschis, prima mărturisindu-i temerile, iar cel de-al doilea dîndu-i asigurări că grupul din care făcea parte va fi protejat faţă de Mossad. Mai mult, ca dovadă de încredere, ofiţerul Securităţii i-a dezvăluit „câteva lucruri interne din activitatea serviciului secret israelian în România“[15]. Apoi, Kopp a obţinut promisiunea ca în situaţia în care va avea necazuri, grupul va fi găzduit în România, promisiune pe care nu o făcuse pînă atunci nici un stat din Est.

La jumătatea lui septembrie 1980 a avut loc o întrunire a conducerii Securităţii maghiare, la care au luat parte col. Lajos Kovács, şeful Secţiei Terorism Internaţional, gl. Lajos Kárász (nu cunoaştem funcţia acestuia) şi gl. Miklós Rédey (şeful Direcţiei a II-a – Contraspionaj, din cea de a III-a Direcţie Principală a Ministerului de Interne). După ce s-au informat reciproc cu privire la planul comun al Securităţii şi al gru-

8 Ibidem.

9 „Ziua“, 22 iunie 2005.

10 Ibidem.

11 O listă cu 12 identităţi false folosite de Carlos de-a lungul timpului poate fi găsită în „Ziua“, 6 ianuarie 1998.

12 „Evenimentul Zilei“, 6 septembrie 2000.

13 O. Schröm, op. cit., p. 212. Cu privire la aruncarea în aer a redacţiei române a postului de radio a fost vehiculată ideea că atentatul ar fi ţintit uciderea redactorului Emil Georgescu, aserţiune greu credibilă, căci dacă Securitatea externă ar fi urmărit doar acest lucru, ar fi procedat la un atentat punctual, aşa cum a făcut de altfel mai tîrziu. Acest punct de vedere, adoptat şi de Procuratura Generală germană, are rolul de a grupa suita de atentate asupra postului de radio şi a angajaţilor săi sub umbrela comenzii Securităţii, însă încearcă să explice neconvingător atentatul de mai-nainte, împotriva postului, prin cel de mai tîrziu, împotriva lui Emil Georgescu. Cf. William Totok, Procesul teroristului Johannes Weinrich. Ţinta atentatului asupra Europei Libere din 1981: Emil Georgescu, „Observator cultural“, ,. A se vedea şi „Ziua“, 22 ianuarie 1998 şi 3 februarie 2004.

14 Vezi şi „Ziua“, 7 mai 1999.

15 O. Schröm, op. cit., p. 213.

pului Carlos de a arunca în aer RFE/RL, gl. Rédey a conchis: „am transmis toate informatiile sovieticilor. Daca vor, ei au greutatea de a ne dispensa de responsabilitati."[16] După cîteva zile, gl. Kárász şi-a informat tovarăşii că KGB a transmis informaţia Politbiro-ului, „care se arătase foarte interesat de plan"[17].

După întîlnirea grupului Carlos cu Pleşiţă şi stabilirea condiţiilor colaborării, la începutul lui 1981 Nica a fost mutat la CIE „cu caz cu tot"[18], fiind integrat într-un „colectiv" care se ocupa de „lichidări" şi atentate pe teritoriul statelor democratice occidentale[19]. Această unitate, denumită codificat UM 0544/R, răspundea direct în faţa şefului CIE, Nicolae Pleşiţă, iar acţiunile sale au fost coordonate mai întîi de gl. G. Zagoneanu, iar apoi de gl.-lt. Aristotel Stamatoiu. Unitatea avea „în lucru" un număr de opozanţi şi circa 30 foşti ofiţeri de Securitate trecuţi la „inamic". „În perioada 1981-1982 (iunie) – susţine Nica –, gral. lt. PLEŞIŢĂ N. a efectuat mai multe întâlniri cu Carlos şi alţi membri ai organizaţiei acestuia, urmărind următoarele: / – determinarea lui Carlos să nu întreprindă acţiuni teroriste împotriva României / – acordarea unor facilităţi acestuia la Bucureşti cu alţi membri din ţări ale Americii de Sud etc. / – determinarea lui Carlos să ne sprijine în neutralizarea trădătorului Pacepa."[20]

Foto: Bogdan Onofrei

Acest raport pune mai multe probleme, legate de conţinut şi de contextul în care a fost elaborat. Mai întîi, el nu spune nimic despre conţinutul şi modul cum a decurs prima întîlnire, de la Praga, din august 1979, între trimişii Securităţii şi Carlos. Prin urmare, dacă informaţia este adevărată – şi am văzut că este – ea are o relevanţă redusă comparativ cu întîlnirile dintre grupul Carlos şi responsabilii Securităţii care au avut loc la Bucureşti, şi în care au fost stabilite operaţiunile teroriste comune, modul lor de executare şi condiţiile colaborării. Apoi, cele trei obiective ale Securităţii externe comunicate de document nu se regăsesc decît în foarte mică măsură în operaţiunile ulterioare. Documentul nu spune nimic despre cele „cel puţin şapte" atentate puse la cale de CIE împreună cu grupul Carlos. În schimb, vorbeşte despre o presupusă tentativă de asasinare a lui Pacepa care nu a avut loc niciodată. Dacă ideea Securităţii – certă – de a-l asasina pe Pacepa prin grupul Carlos sau cu sprijinul acestuia a existat vreodată, ea a fost rapid abandonată, căci grupul nu avea nici o posiblilitate de operare pe teritoriul SUA. Totodată, documentul focalizează atenţia asupra atentatelor organizate de Securitate împotriva acelor dezertori ai săi, fără să sufle un cuvînt despre cele puse la cale şi realizate împotriva scriitorilor şi jurnaliştilor opozanţi ai politicii regimului de la Bucureşti. Din acest motiv, autorul său nu omite să spună că majoritatea ofiţerilor Securităţii trecuţi la „inamic" „au fost condamnaţi [la moarte] pentru trădare de către instanţe[le]"[21] regimului Ceauşescu, unitatea din care el făcea parte fiind – vezi Doamne – una de execuţie. Idee vehiculată ulterior şi de Nicolae Pleşiţă.

La rîndul său, contextul în care a fost elaborat documentul ridică alte semne de întrebare. El a fost înaintat conducerii CIE în data de 21 februarie 1990, deci după evenimentele din 1989, într-un context politic şi social extrem de tensionat. La 21-22 februarie au avut loc în Bucureşti manifestaţii de stradă, la fel ca şi în faţa clădirii guvernului, populaţia protestînd împotriva revenirii în forţă la putere a vechilor structuri ale statului comunist, care îşi asiguraseră monopolul puterii. După aceste incidente, între Ion Iliescu

[16] Stenograma discuţiei se găseşte în dosarul C-79 al AVH. Cf. „Ziua", 22 iunie 2005.

[17] „Ziua", 22 iunie 2005.

[18] S. Nica, Raport înaintat conducerii CIE la 21 februarie 1990, în „Ziua", 21 aprilie 2000.

[19] Potrivit unei informaţii de presă, care are ca sursă un fost ofiţer al UM 0920, aflată în subordinea USLA, alături de Nica la grupul „R" al DIE au mai fost transferaţi col. Gheorghe Preda, col. Aurel Dina, col. Ioan Dobra şi alţi doi ofiţeri cărora nu li se spun numele. Cf. „Jurnalul Naţional", 17 februarie 2004.

[20] S. Nica, Raport înaintat conducerii CIE la 21 februarie 1990, în „Ziua", 21 aprilie 2000.

[21] Ibidem.

şi guvernul său, pe de o parte, şi partidele istorice renăscute, pe de alta, a fost realizat un compromis care a dus la formarea CPUN (prima structură preparlamentară de la căderea regimului Ceauşescu). În aceeaşi perioadă, Securitatea redacta şi ea cîteva „note“ cuprinzînd persoane care făcuseră parte din propria-i conducere[22]. Limbajul acestor ultime documente, care reprezintă o emanaţie a Direcţiei Anchete Penale a Securităţii, este revelator pentru scopul urmărit de puterea politică de atunci: la presiunea publică a fost avută în vedere condamnarea penală a respectivilor, împreună cu Nicolae Pleşiţă. În limba de lemn, ele vorbesc despre „unele aspecte“ privitoare la „faptele incriminatorii“ săvîrşite de „unii generali din fostul Departament al Securităţii Statului“[23]. Ulterior, totul a fost sistat, dintre toţi, singurul anchet penal fiind Nicolae Pleşiţă.

Conform informaţiilor de presă din România de după 1989, avînd ca sursă Procuratura, grupul Carlos a fost însărcinat de Securitatea externă să realizeze „cel puţin“ şapte atentate[24].

Primul atentat. Pentru îndeplinirea comenzii de la München – supravegherea „obiectivului“ şi executarea acţiunii –, Magdalena Kopp a cerut la început 34 de paşapoarte italiene, franceze, vest-germane şi austriece, cu ajutorul cărora să evite supravegherea serviciilor secrete şi a autorităţilor occidentale. Paşapoarte pe care le-a şi primit de la Securitatea externă a României. Acestea erau copii perfecte ale originalelor. În total, grupul a primit 64 de paşapoarte şi 39 de permise de conducere auto false. Totodată, i s-a pus la dispoziţie un centru de antrenament al CIE de la Dejani-Vaida Rece[25] şi o mare cantitate de armament. Conform informaţiilor de presă din surse occidentale, „Explozibilul fusese furnizat de agentul român «Andrei [Niţescu]»“[26], *alias* Sergiu Nica. În ziarul „Ziua“ din 29 septembrie 2000 au fost publicate două „adrese“ din arhivele CIE, în care Unitatea Antiteroristă a Securităţii externe (UM 0544/R) – a cărei ocupaţie de căpătîi am văzut că era chiar terorismul – cerea depozitului său de armament (UM 0297) să scadă din inventar o mare cantitate de arme şi muniţie folosite în „operaţiuni speciale“[27]. Despre acestea, ziarul „Ziua“ afirmă că au fost folosite „în acţiunile teroriste puse la cale împotriva unor persoane condamnate pe timpul regimului Ceauşescu [dezertori – *n.n.*], precum şi [în] legătura conspirativă cu temutul Carlos Ramirez Sanchez“[28], fiind semnate de lt.-col. Sergiu Nica, devenit între timp şeful unităţii de „lichidări“. Prima dintre adrese este redactată în vederea „Operaţiunii 207“, datată 22 iunie 1981[29], poartă nr. 102/71/0010748 şi are la bază un raport operativ aprobat de şeful Securităţii, Tudor Postelnicu (care, cu siguranţă, conţinea indicaţia cu privire la ce acţiuni va fi folosit armamentul în cauză), datat 21 octombrie 1980, care poartă nr. 0012578. Arsenalul a fost ridicat de către lt.-col. Costin Dumitru pentru UM 0102 şi 0544/R. Perioada acţiunii corespunde cu etapa de dinainte de cele „cel puţin şapte atentate“ puse la cale de Securitate şi executate de grupul Carlos. Întrucît documentul nu indică nici un gram de explozibil plastic, marea cantitate de armament şi muniţie este o indicaţie asupra faptului că grupul era plătit de CIE (şi) în armament, pe care îl vindea pe piaţa terorismului internaţional pentru a se autofinanţa sau cu care îşi plătea, la rîndu-i, colaboratorii din alte grupări. A doua acţiune de scădere din inventar, realizată în vederea „Operaţiunii 363“, este cuprinsă în adresa datată 9 decembrie 1981 şi poartă nr. 91/0026021[30]. Documentul din urmă poartă avizul şefului Securităţii externe, Nicolae Pleşiţă. Totuşi, trebuie spus că la data cînd armamentul şi muniţia pentru prima operaţiune au fost scoase din depozit, Pleşiţă era şef al CIE[31]. Între alte „articole“ – necesa-

[22] Vezi doc. 38, 39 şi 40 publicate de Marius Oprea în *Banalitatea răului. O istorie a Securităţii în documente (1949-1989)*, Iaşi, Editura Polirom, 2002, pp. 413-420. Cei vizaţi sînt: Iulian Vlad, Aristotel Stamatoiu, Gianu Bucurescu şi Gheorghe Vasile.

[23] M. Oprea, op. cit, pp. 413-420.

[24] Vezi de pildă „Ziua“, 7 ianuarie 1998.

[25] Vezi „Ziua“, 7 ianuarie 1998 şi 9 iulie 1999.

[26] „Evenimentul Zilei“, 9 ianuarie 1998.

[27] Vezi şi „Evenimentul Zilei“, 6 septembrie 2000.

[28] „Ziua“, 29 septembrie 2000.

[29] Deşi diferenţa este irelevantă, trebuie spus că în „Evenimentul Zilei“ din 6 septembrie 2000 data apare ca fiind 2 iunie 1981, iar în „Jurnalul Naţional“ din 17 februarie 2004, 28 iunie 1981.

[30] Deşi diferenţa este irelevantă, trebuie spus că în „Evenimentul Zilei“ din 6 septembrie 2000 data apare ca fiind 8 decembrie 1981.

[31] El a fost numit oficial la 1 septembrie 1980, şi a ocupat funcţia pînă în data de 1 decembrie 1984 (alături de cea de prim-adjunct al ministrului de Interne).

re şi ele finanţării grupului – era vorba de 215 kg de explozibil plastic, 550 de capse pirotehnice şi fitil detonant. Parte din acestea au fost folosite în atentatele comune ale Securităţii cu gruparea Carlos.

Cu organizarea şi executarea atentatului de la München, Carlos l-a însărcinat pe Johannes Weinrich („Steve"), „inginerul" grupului (după numele de cod dat de Securitatea ungară). Pentru observarea obiectivului, grupul Carlos s-a folosit de vechi activişti ai *Celulelor Revoluţionare* germane, care, ca autohtoni, nu atrăgeau atenţia, iar pentru executare a apelat la sprijinul autonomiştilor elveţieni Giorgio Bellini (nume de cod intern: „Roberto" – fost membru al *Brigăzilor Roşii*) şi Bruno Breguet („Luca"), şi al belgianului Luc Edgar Groven („Eric"), care, deşi de naţionalitate belgiană, era membru al organizaţiei separatiste basce ETA. Conform informaţiilor lui Richard H. Cummings, fost director pentru securitate al RFE/RL (începînd din noiembrie 1980), la realizarea atentatului au mai participat José Maria Larretxea („Schep") şi o femeie rămasă neidentificată cu numele de cod „Secretara", ambii din ETA[32].

„Inginerul" Weinrich a mers el însuşi la München ca să supervizeze desfăşurarea acţiunii – botezată de CIE „Tangoul münchenez" –, deşi după atentatul eşuat de la Aeroportul Paris-Orly, pe numele său fusese emis un mandat de arestare. Paşapoartele din România au făcut ca deplasarea să se desfăşoare în deplină securitate. Atentatul era foarte important, căci de reuşita lui depindea obţinerea de către grupul Carlos a altor comenzi de pe piaţa terorismului internaţional.

La 11 octombrie 1980 Carlos şi Magdalena Kopp au plecat cu avionul la Bucureşti. De la Aeroportul Otopeni au fost luaţi de ofiţerul de legătură şi adjunctul şefului unităţii de „lichidări" al CIE, lt.-col. Nica („Niţescu"), care i-a condus la o casă conspirativă. Carlos a fost primit de însuşi şeful Securităţii externe, Nicolae Pleşiţă, cu care s-a înţeles că: „Grupul trebuia să efectueze atentate în diferite ţări şi primea pentru aceasta ajutor tehnic, logistic şi financiar."[33] A doua zi, Kopp a deschis la Banca Română de Comerţ Exterior (devenită după 1990 Bancorex) contul cu nr. 47112103502, „care a fost aprovizionat [alimentat – *n.n.*] în mod constant de serviciul secret"[34], deci de Securitatea externă condusă de Pleşiţă. Pentru acoperirea tranzacţiei, Kopp avea acces la cont cu un paşaport RFG falsificat, pe numele „Anna Luise Kramer".

După stabilirea condiţiilor concrete de muncă şi de luptă, Johannes Weinrich a început pregătirea detaliată a atentatului asupra secţiei române a postului de radio Europa Liberă. Curînd însă, unul dintre colaboratorii grupului pe care se bazase, Gerd-Hinrich Schnepel, membru al *Celulelor Revoluţionare*, s-a retras din acţiune. Carlos şi Weinrich îi propuseseră să se alăture ORI, însă Schnepel se săturase de vărsarea de sînge şi nu mai voia să ia parte la crime înfăptuite la comandă. Decizia o luase în urma morţii Brigittei Kuhlman („Emma", „Halimeh"), şi ea membră a *Celulelor Revoluţionare* – petrecută la 4 iulie 1976, după atacul comandoului israelian de la Entebbe (în Uganda), care a avut loc în urma deturnării unui avion cu pasageri israelieni, atentat pus la cale de FPEP-CS. Drept care, el le-a spus celor doi că nu vrea să ajungă nici la închisoare, nici la cimitir.

În urma activităţii echipei de observare pe teren a obiectivului, Weinrich a strîns un material care însuma peste 70 de pagini A4, conţinînd: fotografiile şi schiţele clădirii, lista cu echipamentul şi explozibilul necesare, şi variantele de fugă de la faţa locului. În acest timp, lucrătorii maghiari de la serviciul de ascultări al AVH au aflat – din discuţiile pe care membrii grupului le purtau în cartierul lor general din Strada Vend – „că colegii lor de la serviciul secret român însărcinaseră, se pare, grupul Carlos să lichideze cinci disidenţi şi să arunce în aer la München secţia română a postului Europa liberă."[35] La 23 ianuarie 1981, Securitatea maghiară a mai aflat că teroriştii au stabilit să fie detonate prin teleghidare patru încărcături explozive camuflate într-o maşină-capcană.

La 31 ianuarie 1981, cînd Carlos, Weinrich şi Kopp au plecat din Budapesta în străinătate, Securitatea ungară le-a percheziţionat locuinţa-cartier general. Pe lîngă cantitatea enormă de arme (valize întregi cu pistoale, amortizoare, puşti automate şi lunete, explozibili) au fost găsite planurile detaliate ale atentatului şi „fotografiile disidenţilor care trebuiau ucişi"[36]. Conform informaţiilor de presă venite din surse occidentale, Carlos a fost la Bucureşti, unde a stat pînă în data de 3 februarie[37]. *(va urma)*

[32] „Evenimentul Zilei", 21 februarie şi 1 mai 2004.

[33] O. Schröm, op. cit., p. 216.

[34] Ibidem.

[35] Ibidem, p. 218.

[36] Ibidem, p. 219.

[37] „Evenimentul Zilei", 9 ianuarie 1998. Vezi şi relatarea lui Richard H. Cummings, „Evenimentul Zilei", 21 februarie şi 1 mai 2004.

Portretul unui ierarh ortodox din secolul al XVIII-lea

Episcopul Inochentie de la Brâncoveni

În prima jumătate a secolului al XVIII-lea, Țara Românească a cunoscut vremuri tulburi, pe de o parte, datorită ocupației Olteniei de către austrieci (1718-1739) şi, pe de altă parte, deselor războaie ruso-austro-turce desfăşurate de cele mai multe ori pe teritoriul său. Totuşi, prin contribuția unor ierarhi remarcabili, viața bisericească a cunoscut o înflorire deosebită. Unul dintre vrednicii episcopi ai acestei perioade este Inochentie de la Brâncoveni, vlădică al eparhiei Râmnicului. El şi-a desfăşurat activitatea pastorală într-o perioadă dificilă când Oltenia trebuia să suporte „jugul de fier austriac".

Cosmin Oprea

Scaunul episcopal de la Râmnic rămânând vacant prin moartea lui Ştefan de la Govora, în septembrie 1727, s-a ținut obişnuita adunare electivă, formată din reprezentanții clerului şi ai boierimii, pentru alegerea unui nou episcop. Adunarea avea menirea să aleagă trei candidați pe care Administrația îi va face cunoscuți Oberdirectorului din Sibiu. Acesta, la rându-i, va recomanda pe unul dintre candidați, Curții din Viena, urmând a se obține recunoaşterea împăratului. Cei trei candidați au fost: Inochentie, egumenul de la Brâncoveni, Dositei, eclesiarhul episcopiei şi Nicodim, egumen de la Tismana. Generalul-comandant Tige din Sibiu, Oberdirectorul Olteniei primise din partea Administrației din Craiova, un raport pentru a fi verificat şi trimis la Curtea din Viena. Tige îl va desemna pe Inochentie, care, după multe frământări şi tergiversări, a fost ales şi episcop. Împăratul de la Viena i-a ordonat lui Tige, la 11 mai 1728, să ia de la noul numit jurământul de credință şi, abia apoi, să-l instaleze.[1]

Hirotonia întru arhiereu a lui Inochentie a fost săvârşită la Belgrad de mitropolitul sârb Moise Petrovici, iar instalarea s-a făcut de episcopul Timişoarei, Nicolae, pe care mitropolitul sârb îl delegase în acest scop, spre finele anului 1728. Istoricul Nicolae Dobrescu precizează din ce cauză a fost întârziată instalarea, nefiind exclusă posibilitatea ca Inochentie să fi fost instalat de autoritatea laică, şi după aceea confirmat de cea bisericească. Mai târziu, Consiliul de război din Viena a interzis mitropolitului sârb orice amestec în treburile Bisericii Ortodoxe Române din Oltenia.

Inochentie a fost călugărit în 1702, la mănăstirea Tismana „unde petrecuse multă vreme". De aici e ales egumen al mănăstirii Motru, căreia prin diată îi va lăsa la moartea sa (1 februarie 1735), moşiile de la Dobra şi Zlaşova. De aici va ajunge egumen la mănăstirea Brâncoveni[2].

Apărătorul drepturilor Bisericii Ortodoxe

În urma raportului împuternicitului imperial Koch, în ce priveşte mănăstirile, se dă un nou decret imperial (27 aprilie 1729) care se ocupă de mai multe probleme. Se cerea prin acest decret o situație cât mai amănunțită în privința veniturilor mănăstirilor din Oltenia, atât a celor închinate, cât şi a celor domneşti. Acest lucru se făcea ca să se vadă ce biruri s-ar mai putea lua de la fiecare. În al doilea rând, se prevedea ca averile mănăstirilor închinate să se ia de fisc, aşa cum se mai procedase în trecut, iar asupra celor domneşti, împăratul cere Oberdirectorului Tige să însărcineze Administrația din Craiova, ca să verifice care fuseseră prerogativele domnului în asemenea cazuri şi ce s-ar putea păstra din ele, fără să

[1] N. Dobrescu, *Istoria bisericii române din Oltenia în timpul ocupațiunii austriace* (1716-1739). Cu 220 acte şi fragmente inedite culese din arhivele din Viena, Bucureşti, 1906, p. 77

[2] *Ibidem*, pp. 109, 133

trezească în ţară nemulţumiri. Autoritatea austriacă încerca să se inspire din tradiţiile locale de conducere ca nu cumva altfel, populaţia din provincie să se răscoale împotriva sa[3].

Preoţii şi diaconii trebuiau să fie scutiţi de a mai da cuvenitul plocon episcopului, dar în schimb, pentru a se crea un nou venit tezaurului împărătesc, aceiaşi preoţi şi diaconi sunt supuşi la biruri către fisc, ca şi toţi ceilalţi locuitori, după legislaţia austriacă. Intenţiile Curţii erau ca din banii care se vor strânge de la clerul român să se întreţină în Craiova trei călugări catolici, pentru ca să predea tineretului român „humaniara". În acest fel se dorea încet, dar sigur, infiltrarea catolicismului în provincie, mai ales prin învăţământ. Tendinţe de uniatism nu au fost în cei douăzeci de ani de ocupaţie austriacă în Oltenia, dar pe viitor se preconiza un asemenea fenomen.

Episcopului i se impunea să dea a treia parte a veniturilor sale (în primul an de episcopat) aceluiaşi tezaur împărătesc. Decretul punea în vedere Oberdirectorului să observe ca numărul preoţilor şi diaconilor să nu crească peste măsură, iar celor ce se vor hirotoni în afara graniţelor, să nu li se permită a oficia slujbele în ţară. Aceasta era o măsură de a restricţiona numărul preoţilor, mai ales că în ultima perioadă tot mai mulţi veneau din sudul Dunării pentru a sluji în Oltenia.

Inochentie, împreună cu 14 egumeni şi mai mulţi preoţi au semnat un memoriu împotriva acestui decret. Problema numirii egumenilor veni să mărească şi mai mult nemulţumirea. Episcopul s-a bucurat de dreptul tradiţional de a propune Oberdirectorului pe egumeni, pentru locurile vacante, în prima parte a păstoririi sale. Mai târziu i-a fost luat acest drept şi dat Administraţiei din Craiova. Inochentie va protesta, considerând că el cunoaşte mai bine pe călugări decât cei ce sunt în funcţii civile şi ca atare nu va recunoaşte egumenii recomandaţi de Administraţie, obiectând împotriva acestui procedeu.

Foto: Bogdan Onofrei

După moartea generalul Tige, a venit în postul de comandant al Ardealului şi Oberdirector peste Oltenia, generalul Wallis. Acesta îi va lua apărarea lui Inochentie, la Curtea de la Viena, dar cu toate acestea hotărârea a fost definitivă în ce priveşte numirea egumenilor.

La 4 septembrie 1730, episcopul Inochentie trimite un memoriu comandantului Wallis pentru scutirea preoţilor şi diaconilor de dări. Acesta, în înţelegere cu conducerea de la Viena şi ţinând cont de faptul că nici clerul din Serbia nu plătea dări, hotărăsc la 10 octombrie 1730 scutirea de acest bir. Curtea de la Viena aprobă legea, „dar cu condiţia ca să plătească, în locul lor, locuitorii". Decizia a ridicat mari proteste în rândul populaţiei, ducând în cele din urmă la bejenie[4].

După ce episcopul Inochentie de la Brâncoveni a participat la alegerea mitropolitului Vincenţiu Ioanovici, scrie comandantului Wallis că a văzut cum în diecezele Timişoara, Arad, Caransebeş şi Buda, ierarhii de acelaşi rit cu ei petrec în pace, fiind privilegiaţi de autorităţi. El cere un asemenea tratament şi pentru clerul din Oltenia „şi nu ceva mai mult decât s-a dat acelora".

Scrisorile din 14 iulie şi 27 decembrie 1731 către generalul Wallis arată nemulţumirile episcopului Inochentie în legătură cu drepturile tradiţionale ale ierarhului în eparhia sa, drepturi ce au fost flagrant încălcate de Administraţia habsburgică. La 31 iulie 1732, Curtea trimite un rescript generalului Wallis, privitor la plângerile episcopului. Pe unele le rezolvă favorabil, pe altele nu. În 1733 episcopul personal a mers până la Viena cu plângerile sale împotriva conducerii austriece.

Episcopul Inochentie de la Brâncoveni, alături de Damaschin Dascălul şi Climent de la Bistriţa, a înscris o pagină de luptă îndârjită în istoria Bisericii Ortodoxe din Oltenia, contra stăpânirii habsburgice[5].

[3] *Ibidem, op. cit.*, p. 83

[4] *Ibidem*, p. 93

[5] Şt. Lupşa, Gh. Moisescu, A. Filipaşcu, *Istoria Bisericii Române*, vol. II, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1958, p. 180

Legăturile Episcopului Inochentie cu Transilvania

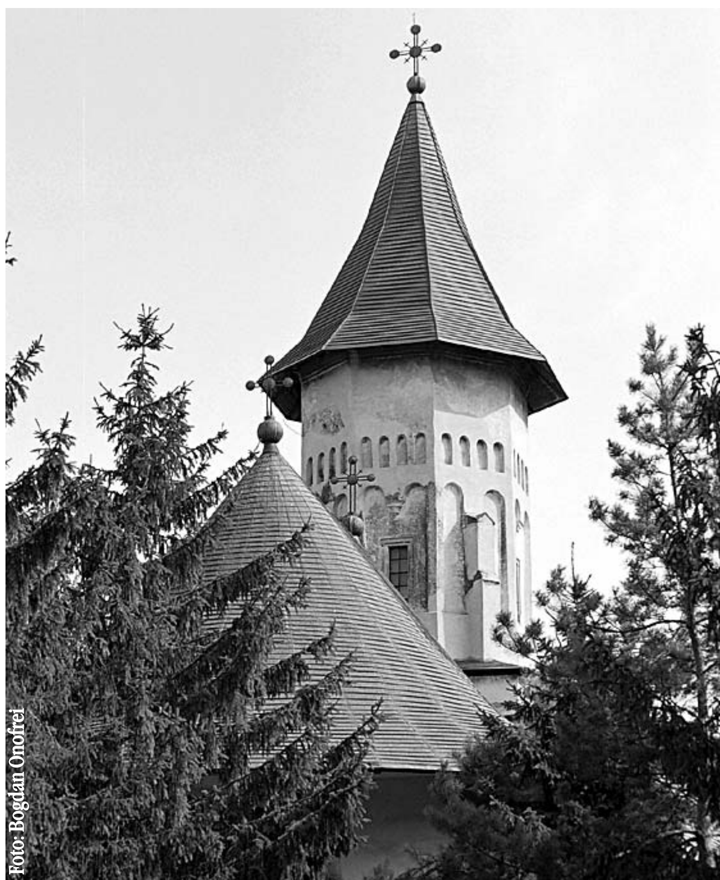
După 1700, românii ortodocşi transilvăneni au rămas fără arhipăstor sufletesc, mai mult de jumătate de secol. În această perioadă, Râmnicu-Vâlcea este un punct de spijin bisericesc foarte important.

Fiind îngrijit şi plăcut tipărite, având un conţinut dogmatic-liturgic ortodox neîndoielnic, cuprinzând slujbe în româneşte, cărţile lui Inochentie nu rămân numai în graniţa eparhiei Râmnicului, ci trec peste Carpaţi, ducând cu ele faima tipografiei râmnicene. Astfel, în Transilvania şi Banat au apărut: *Molitvelnicul* din 1730, *Ceaslovul* din 1731, *Triodul* din 1731, având cea mai mare răspândire, *Liturghierul* din 1733. Mai mult chiar, se vorbeşte de un depozit foarte mare de cărţi bisericeşti ale lui Inochentie „un fel de librărie", la negustorul Dimitrie Moldovan din Sibiu, evident, cu scopul ca de aici să fie cumpărate şi răspândite la toate bisericile româneşti din Transilvania. Depozitul avea aşa de multe cărţi, încât Camera Ardeleană, confiscându-le după moartea episcopului Inochentie, le-a vândut cu o sumă de şase mii de florini, ceea ce era foarte mult pentru acea perioadă. Din aceasta se poate constata că aria de răspândire a tipăriturilor lui Inochentie în Transilvania şi Banat a fost foarte mare.

Episcopul Inochentie a hirotonit preoţi în eparhia sa pentru nevoile spirituale ale credincioşilor. Astfel, Dascălul Ioan a fost hirotonisit la Râmnicu-Vâlcea, în mai-iunie 1733 şi Vasile Dascălul, la 5 august 1734, pentru biserica din Făgăraş. În martie 1734, Inochentie a trimis şi un sfânt antimis bisericii din şcheii Braşovului. Legăturile dintre Râmnicu Vâlcea şi credincioşii ortodocşi din şcheii Braşovului s-au întărit foarte mult în timpul ocupaţiei austriece în Oltenia[6].

La 20 ianuarie 1728, generalul Tige dă dispoziţie preoţilor din Braşov, ca de acum înainte să aparţină în cele bisericeşti de Episcopia Râmnicului. Inochentie va încasa ploconul vlădicesc, dar va avea şi multe probleme din cauza preoţilor de acolo. El intervine deseori în diferite certuri provocate de judecata greşită a protopopului Florea. Preotul Toader îl va învinui pe episcop că ar fi aderat la unirea cu Roma, ceea ce era fals. Din cauza marii tulburări ce s-a făcut din această pricină în biserica din Braşov, protopopul Florea a trimis o scrisoare episcopului Inochentie, printr-o delegaţie, în care prezintă neajunsurile şi tulburările credincioşilor din şcheii Braşovului. Ortodocşii braşoveni erau foarte sensibili la dreapta credinţă, şi de aceea, orice zvon despre uniaţie, mai ales în această perioadă, îi făcea să devină foarte revoltaţi împotriva celor care aderau la greco-catolicism. La 10 decembrie 1732, episcopul Inochentie îl va caterisi pe preotul Toader, care va fi iertat doar la intervenţia domnitorului Grigore Ghica[7].

Din cele expuse până aici, precum şi datorită unei bogate corespondenţe, (tot cu conţinut canonic) se poate constata cât de mult a contribuit episcopul Inochentie la ridicarea nivelului cultural şi la

Foto: Bogdan Onofrei

[6] S. Sterie, *Documente privitoare la trecutul românilor din Şchei* (1701-1795), vol. I-IV, Braşov, 1901-1903, p. 123
[7] S. Stinghe , *op. cit.*, pp 155-157

păstrarea duhului Ortodoxiei în Transilvania, considerându-i pe ortodocşii braşoveni ca pe proprii săi fii duhovniceşti.

Raporturile cu Biserica Ortodoxă Sârbă

Noul procedeu întrebuințat la alegerea episcopului de Râmnic, fără a mai cere recunoaşterea mitropolitului sârb (de care depindea canonic), a influențat foarte mult legăturile dintre eparhia Râmnicului şi mitropolia sârbească. Episcopului sârb nu-i rămânea decât să săvârşească sfințirea celui deja numit de împărat. Aşa a fost şi cazul episcopului Inochentie de la Brâncoveni, care a fost hirotonisit la Belgrad, de către mitropolitul Moise Petrovici, la sfârşitul lui 1728. Inochentie va participa în 1730 la Congresul bisericii din Belgrad, iar la 2 aprilie 1731, va fi prezent la Belgrad, însoțit de doi egumeni, la alegerea noului mitropolit sârb, Vichentie Ioanovici. De asemenea, în 1732, este invitat la Congresul sârb de la Belgrad „unde face plângere publică... în contra Administrației, care se amesteca în jurisdicțiunea sa bisericească“, ceea ce însemna un act de mare curaj în acea vreme[8].

Biserica Ortodoxă Sârbă, neavând tiparniță, a folosit pentru nevoile ei, pe cea de la Râmnic. De sub teascurile acesteia apar şi cărțile de slujbă slavoneşti pentru a putea fi la îndemâna credincioşilor ortodocşi sârbi. Aici a tipărit mitropolitul Moise Petrovici, în 1726, cartea „Întâia învățătură pentru tineri“ în limbile slavonă şi română. Aceasta a fost retipărită apoi de mai multe ori, fiind o carte necesară credincioşilor.

Activitatea pastorală și tipografică

Ca păstor sufletesc, episcopul Inochentie, văzând trista stare de lucruri în care se afla clerul oltean, trimite o circulară în 1731, tuturor preoților şi diaconilor din eparhia Râmnicului, în care îi invită, îi sfătuieşte şi le porunceşte să țină cont de mai multe reguli tipiconale ce erau frecvent ignorate. Administrația austriacă şi-a adus aportul ei în ce priveşte disciplina clerului oltean, care de cele mai multe ori era certat cu legea.

Dacă din punct de vedere editorial, episcopul Inochentie avea la îndemână manuscrisele gata întocmite, ca tipograf însă, nu mai avea aceeaşi situație favorabilă din timpul episcopului Damaschin. Pentru a renova tiparnița care era foarte veche şi rudimentară, apelează la meşterii tipografi sibieni. Va chema la Râmnicu-Vâlcea pe tipograful sas, Peter Barth, care va veni în 1730 „pentru a supune unei revizii generale modesta instalație tipografică de aici“. Dar Peter Barth va fi incapabil de a reface tiparnița şi se va ajunge la un lung proces cu episcopul Inochentie[9]. Astfel cărțile tipărite de episcopul Inochentie la Râmnic sunt zățuite din vechiturile de chirilică uzate, rămase moştenire de la episcopul Damaschin. Situația financiară a eparhiei era una defavorabilă şi de aceea, de cele mai multe ori, proiectele episcopului Inochentie nu puteau fi concretizate[10].

Cu toate că episcopul Inochentie a păstorit în vremuri aşa tulburi, totuşi în timpul său s-au tipărit la Râmnic nu mai puțin de şase cărți de cult, atât de necesare bisericilor româneşti ortodoxe din toate provinciile. Inochentie, ca vrednic urmaş al lui Damaschin, se găsea într-o situație favorabilă în ce priveşte munca editorială. El dispunea de o prețioasă moştenire, anume acele traduceri din slavoneşte şi greceşte ale lui Damaschin, de care se va folosi din plin[11].

Inochentie, ca un „cleric învățat şi zelos pentru cultură“, îşi are şi el meritul său, supraveghind apariția lucrărilor şi suportând toate cheltuielile de tipărire.

Molitvelnicul apare în 1730, în româneşte. Prefața e semnată de episcopul Inochentie şi adresată mitropolitului sârb Moise Petrovici:

„Şi întâi, am pus în cuget grija Sfintelor Biserici ... şi văzându-le prea lipsite de trebuincioasele cărți în limba noastră cea da moşie ... am socotit a îmbogăți sfintele Beserici cu înmulțirea sfintelor cărți, în limba patriei noastre româneşti ...“.[12]

În 1731 apare *Ceaslovul* în slavoneşte şi româneşte, tipograf fiind Ieremia Atanasievici şi *Triodul* în 1731, tipărit tot de Ieremia Atanasievici.

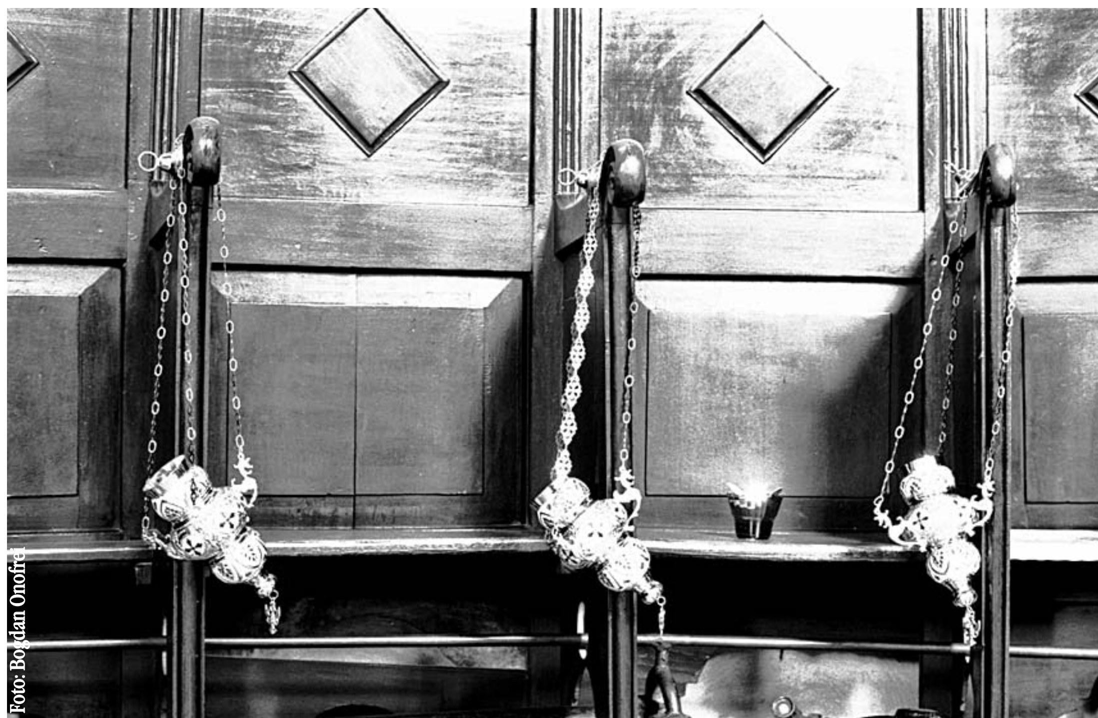
[8] N. Dobrescu, *op. cit.*, pp. 94, 109

[9] V. Molin, *Tiparnița de la Râmnic în timpul păstoririi lui Inochentie. Incercările de înnoire în anii 1730-1732* în Mitropolia Oltenieie, XV, 1963, nr. 3-4, pp 187-196

[10] M. Manolache, *Viața şi activitatea episcopului Inochentie al Râmnicului (1727-1735)*, în Mitropolia Oltenieie, XIX, 1967, nr. 9-10. p. 749

[11] N. Dobrescu, *op. cit.,* p. 59

[12] A. Sacerdoțeanu, *Tipografia Epahiei Râmnicului (1705-1825)*, în Mitropolia Oltenieie, XII, 1960, nr. 5-6, pp. 317-318

Foto: Bogdan Onofrei

În ce priveşte limba, se poate observa că e foarte corectă, fidelă originalului grecesc, deşi a fost tipărit pentru prima dată în româneşte. Aceasta înseamnă că traducătorul nu putea fi un om mediocru, ci un bun cunoscător al limbilor clasice şi desigur, acesta era ierarhul Damaschin Dascălul[13]. *Liturghierul* va fi tipărit în 1733, tipograful fiind Ioan Făgărăşanul. Nicolae Iorga, referindu-se la această carte, zice că ea „reproduce desigur cartea de acelaşi fel care ieşise la Bucureşti în 1728“[14]. În 1734, *Catavasierul* şi *„Întâia învăţătură pentru tineri“* vor fi tipărite numai în limba slavonă.

Cărţile tipărite de Inochentie, sunt îmbrăcate într-o haină grafică aleasă, fiind bogat ilustrate cu xilogravuri, având multe flori de compoziţie tipografică şi arabescuri. Ele nu mai sunt prezentate într-o formă stereotipă ca înainte, ci se introduc, pe lângă chipurile sfinţilor, şi o mulţime de scene religioase, cum se găsesc de exemplu în *Molitvelnicul* de la 1730: scena Botezului, a Cununiei şi a Sfântului Maslu.

Prin tipăriturile sale, episcopul Inochentie a contribuit la dezvoltarea limbii noastre literare, datorită folosirii corecte a limbii şi fidele originalului[15]. Fiind tipărite în limba populară, înţeleasă de românii de pretutindeni, ele s-au răspândit şi în afara graniţelor episcopiei Râmnicului, într-un număr destul de mare. Ierarhul s-a îngrijit personal de forma, de stilul şi de conţinutul lor. Tipăriturile sale au fost de un real folos vieţii noastre bisericeşti şi literaturii româneşti[16].

După o păstorire de aproape opt ani, acest harnic vlădică s-a stins în scaun, în ziua de 1 februarie 1735[17]. A luptat cu multă dârzenie şi curaj pentru păstrarea neştirbită a drepturilor Bisericii Ortodoxe din Oltenia. Nu a dezarmat în faţa greutăţilor şi ameninţărilor venite din partea Imperiului Austriac, dând dovadă prin aceasta de mult curaj şi patriotism, asemenea altor ierarhi ortodocşi din această perioadă. A lucrat cu îndemânare şi pricepere la ridicarea nivelului cultural al păstoriţilor săi şi bunăstarea tuturor bisericilor din eparhia sa, mărind averea episcopiei cu multe moşii şi danii. Meritul cel mai mare al lui Inochentie e acela că s-a îngrijit de tipărirea manuscriselor episcopului Damaschin Dascălul, prin care aduce o preţioasă contribuţie la unitatea şi dezvoltarea limbii noastre literare.[18]

13 C. Erbiceanu, *Cel dintâi triod imprimat în româneşte*, în Biserica Ortodoxă Română, XV, (1891-1892) , pp 127-132

14 N. Iorga, Istoria bisericii româneşti şi a vieţii religioase a românilor, vol. II, Bucureşti, 1928, p. 112

15 C. Erbiceanu, *op. cit.*, pp. 128-129

16 M. Manolache, *op. cit.*, p. 751

17 N. Şerbănescu, *Episcopii Râmnicului*, în Mitropolia Olteniei, XVI, 1964, nr. 3-4, p. 193.

18 M. Manolache, *op. cit.*, p. 754

Omul între lege şi fărădelege

Lumea în care trăim îşi făureşte tot mai mult propriile legi pe care omul trebuie să le respecte. Fără îndoială, legea este dată pentru a fi respectată şi aceste legi sunt necesare pentru a menține omenirea în limitele unei vieți normale. Să nu uităm că primul dătător de legi a fost Însuşi Dumnezeu, El cunoscând că omul, după căderea în păcat, nu va mai face o distincție clară între bine şi rău.

Antonio Aroneasa

Legile date de Dumnezeu – a căror esență se află în Decalog – au fost urmate de-a lungul istoriei de nenumărate legi date de autoritățile omeneşti. În Vechiul Testament legile dumnezeieşti au avut rolul de a-i menține pe iudei într-o relație permanentă cu Dumnezeu, arătându-le care sunt aspectele principale în legătură cu această relație: Dumnezeu Unul, lipsa cultului idolatru, păstrarea cu sfințenie a zilei de odihnă etc., dar, în acelaşi timp, Dumnezeu le-a arătat iudeilor că nu îl pot cunoaşte pe El făcând abstracție de buna conviețuire cu semenii lor şi de aceea le dă şi legi care vizează relațiile interumane: cinstirea părinților, oprirea crimei, a desfrânării, a hoției, a minciunii etc. Acesta este în mare Decalogul, adică esența legii morale a Vechiului Testament. Mântuitorul Hristos vine în lume şi nu desființează, nu „strică" legea, dar o depăşeşte. Adică, legea veche este necesară bunei viețuiri, dar nu este suficientă pentru mântuire şi prin urmare Mântuitorul ne dăruieşte Fericirile din Predica de pe Munte, prin care ne arată cum trebuie să fie „candidatul" la mântuire.

Legea Vechiului Testament este într-un fel o lege a firii care ne arată cum trebuie să trăim păstrându-ne în limitele umanului şi astfel să evităm păcatul, iar Legea Noului Testament depăşeşte firea, scandalizează normalitatea. De ce? Hristos ne spune că vor fi fericiți cei săraci cu duhul, cei ce plâng, cei blânzi, cei curați cu inima etc., ori pentru cel care trăieşte în societate astfel de virtuți îl fac un pierzător în fața celorlalți, dar nu şi înaintea lui Hristos. Legea morală creştină – şi mă refer aici atât la cea veche, cât şi la cea nouă, pentru că nu poți ajunge la Hristos decât împlinind poruncile – este dată pentru a fi împlinită, dar mai mult decât atât ea este încălcată (sau depăşită). Ea este dată pentru cei care vor să trăiască moral pentru a ajunge mai apoi pe treptele sfințeniei. Sfințenia nu exclude comportamentul moral, ci îl presupune. Fac abstracție de legea morală doar două categorii de oameni: cei lipsiți de conştiință morală şi sfinții, adică aceia care se află la cele două extreme, ale răului şi ale binelui. Primii sunt mai prejos de moralitate, iar ceilalți au şi depăşit-o prin cunoaşterea lui Dumnezeu, care este Izvorul binelui şi Binele suprem.

Problema care se pune este cea a sensului. Prin urmare noi încotro ne îndreptăm? Putem ajunge ori la sfințenie, ori la nebunie morală, alegerea ne aparține. Dumnezeu ne îndeamnă, ne dă sfatul şi noi alegem. În această alegere se interpune însă conştiința morală şi legea omenească. Pe care le ascultăm şi ce ne spune fiecare?

Conștiința morală

Încă de la creație, Dumnezeu a pus în om ceva ce îl deosebeşte radical de celelalte viețuitoare. Conştiința morală a fost aşezată de Dumnezeu în om pentru ca aceasta să îi fie ghid, îndrumător în libertatea cu care omul a fost înzestrat de către El. Altfel spus, conştiința morală este glasul lui Dumnezeu în om şi nu există făptură umană care să fie lipsită de ea. Ea ne însoțeşte mereu atunci când vrem, când săvârşim, sau după ce am săvârşit o faptă. În aceste trei momente legate de faptă şi de săvârşirea ei se manifestă conştiința morală în om. Ea opreşte de la rău, sau

îndeamnă la bine, ne arată cât de rea sau bună este fapta pe care o săvârşim, ne mustră sau ne apreciază în legătură cu fapta pe care am săvârşit-o.

Nici un om nu este lipsit de glasul interior al conştiinţei morale şi prin urmare nu este scuzabil în nici un fel în faţa Dreptului Judecător, de răul săvârşit, cu atât mai mult cu cât conştiinţa îl judecă pentru aceasta aici pe pământ. Fără îndoială, acest „barometru“ numit conştiinţă morală este extrem de necesar în călătoria omului prin viaţă. Pentru a fi însă şi eficient, glasul interior al conştiinţei morale trebuie ascultat şi, fireşte, urmat. şi aici intervine relaţia dintre aceasta şi libertatea dăruită omului de Dumnezeu. Întrucât conştiinţa în general opreşte de la rău – având în vedere înclinaţia excesivă a omului spre rău – ne putem întreba dacă omul mai este întradevăr liber. Există un răspuns ferm, dat de vieţile sfinţilor care ne-au arătat că libertatea deplină se câştigă doar lăsându-ne duşi în „robia iubirii dumnezeieşti“. Această robie extatică a iubirii de Dumnezeu ne face liberi pe deplin, aşa cum înlănţuirea patimilor, oferindu-ne „pe tavă“ iluzia dobândirii libertăţii totale – ilustrată de maxima „fac ce vreau“ neurmată, bineînţeles de firescul „dar răspund pentru ceea ce fac în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor“ – ne duce de fapt într-o robie împovărătoare din care cu greu se poate ieşi. Aşadar, în virtutea libertăţii primite ca dar, omul care urmează conştiinţei morale dobândeşte o mai mare libertate în Dumnezeu.

Cine are conştiinţă morală?

Toţi oamenii, indiferent de naţionalitate, de religie, au fost înzestraţi de Dumnezeu cu conştiinţă morală. Aici apare o problemă delicată, referitoare la mântuirea necreştinilor, care totuşi urmează legii morale naturale – făcând binele şi evitând răul – şi la care ne oferă un răspuns clar Sfântul Apostol Pavel: *„când păgânii, care nu au lege, din fire fac ale legii, ei fără să aibă lege îşi sunt lor uşi lege; ei arată fapta legii scrisă în inimile lor prin mărturia conştiinţei şi prin judecăţile lor, care îi învinovăţesc sau chiar îi apără în ziua când, potrivit Evangheliei mele, Dumnezeu va judeca prin Iisus Hristos, cele ascunse ale oamenilor“* (Romani 2, 14-16). Prin urmare, dacă necreştinii urmează legii divine prin conştiinţa morală din ei, cu atât mai mult noi, creştinii, ar trebui să urmăm acesteia. De ce? Pentru că nouă ni s-a dat chiar mai mult decât atât, avem Evanghelia lui Hristos, care este o Evanghelie a iubirii şi în care dualitatea bine-rău dispare întrucât cel ce iubeşte nu mai face răul. Nu putem împlini legea iubirii fără să urmăm conştiinţei morale, pentru că aceasta ne conduce către Hristos şi, făcând aşa, vom ajunge să trăim ca o realitate vie frumoasele cuvinte ale Fericitului Augustin, *„iubeşte şi fă ce vrei“* pentru că acela care iubeşte nu vrea să facă răul.

Foto: Bogdan Onofrei

Foto: Bogdan Onofrei

Între judecata conștiinței și responsabilitatea morală

Realitatea de zi cu zi ne arată că, din păcate, omul dă prilejul conştiinţei morale, de cele mai multe ori, doar pentru judecarea faptelor rele şi deci pentru mustrare. De unde această tendinţă a omului de a săvârşi mai mult răul decât binele? Am putea spune simplu şi fără să greşim că aceste porniri negative sunt urmări ale păcatului strămoşesc. Însă, prin Botez, Mirungere şi împărtăşirea cu celelalte Taine omului i s-a dat posibilitatea să devină curat, să se mântuiască, ba, mai mult, i s-au dat prin Taina Mirungerii darurile Duhului Sfânt spre lucrarea lor întru desăvârşire. Însă Sfintele Taine şi toată lucrarea lui Dumnezeu asupra omului, nu au în vedere suprimarea libertăţii şi prin urmare această libertate este cea care ne dă „dreptul" în continuare să ne îndreptăm spre rău. Dulcea libertate ni s-a dăruit pentru a ne îndumnezei, pentru a deveni prin credinţă, har şi fapte bune fii ai lui Dumnezeu şi nu pentru a păcătui. Adam şi Eva dintru început au înţeles greşit această libertate şi au ascultat mai degrabă glasul ispititor al celui rău decât glasul cel iubitor al lui Dumnezeu, ceea ce a dus inevitabil la căderea în păcat şi la îndepărtarea de Dumnezeu. Am putea spune că orice păcat personal este prin urmare un fel de reactualizare a păcatului strămoşesc întrucât, atunci când păcătuim, facem ceea ce au făcut şi protopărinţii noştri în Rai. Orice păcat îşi are originea în primul rând într-o proastă înţelegere şi întrebuinţare a libertăţii umane. Însă libertatea mai implică ceva pe lângă putinţa de a face orice – *„toate îmi sunt îngăduite, dar nu toate îmi sunt de folos"*, spune Sfântul Apostol Pavel – şi anume, responsabilitatea pentru fapta săvârşită, dar şi asumarea consecinţelor.

Omul este o făptură responsabilă şi aceasta se va vedea în modul cel mai clar la Dreapta Judecată. Cel care face păcatul, însă, nu mai vede responsabilitatea pe care o are pentru fapta săvârşită şi nici nu vrea să vadă inevitabilul judecăţii asupra sa. Bineînţeles, dacă păcatul afectează şi viaţa societăţii – crimă, viol, furt etc. – atunci omul va răspunde şi în faţa autorităţii omeneşti. Responsabilitatea este aşadar un fel de răsplată, bună sau rea, în legătură cu fapta săvârşită.

Însă, pe lângă responsabilitate în urma faptei, se răsfrâng asupra omului şi anumite consecinţe. Într-o mare măsură consecinţele se împletesc cu răsplata primită pentru faptă, însă acestea mai pot fi şi metode de „pedagogie divină" prin care Dumnezeu în marea Sa iubire caută îndreptarea omului pe drumul cel bun. Consecinţele, efectele păcatului se resimt cel mai bine în viaţă, atât în cea personală cât şi în cea comunitară. Bolile, necazurile, calamităţile naturale nu trebuie să fie privite ca revărsare a mâniei divine peste sărmana făptură umană, ci drept consecinţe ale păcatelor săvârşite în trecut. Este vorba, simplu, de legea cauzei şi a efectului care spune că orice acţiune întreprinsă de om este o cauză care va genera un efect şi care se aplică şi în privinţa moralităţii. Fapta omului generează efecte atât asupra vieţii spirituale cât şi asupra celei materiale. În mod firesc, omul care conştientizează măreţia zidirii sale „după chipul lui Dumnezeu" trebuie să dorească o viaţă bună atât pentru el cât şi pentru semenii lui. Viaţa bună şi frumoasă este consecinţă firească a cunoaşterii practice a lui Dumnezeu şi pleacă din pacea spirituală pe care omul şi-o câştigă numai înfăptuind binele.

Pentru o posibilă hermeneutică a ideii de națiune

Într-un context al multiculturalismului și al lui political correctness*, al globalizării endemice, o privire critică, lucidă asupra proiectului romantic al ideii de națiune se reclamă cu atât mai mult a fi făcută.*

Constantin Mihai

Un recurs la un asemenea proiect nu poate ocoli reflecțiile teologice – unele notabile, altele profund amendabile – ale Părintelui Dumitru Stăniloae cu privire la o posibilă hermeneutică a națiunii. De altfel, încercarea de fundamentare teoretică a ideii de națiune, din perspectiva teologiei și a metafizicii religioase, era cvasi-recurentă în perioada interbelică, aceasta fiind decelabilă la o parte însemnată a elitei – să amintim două paradigme esențiale: Nae Ionescu și Nichifor Crainic.

Dumitru Stăniloae făcea parte din pleiada de patrologi și istorici ai creștinismului antic care-i mai cuprindea pe Teodor M. Popescu, Ioan G. Coman, Iustin Moisescu, Dumitru Fecioru, Olimpiu Căciulă ș.a.

Plecând de la ideea lui Bulgakov potrivit căreia lumea este Sofia în formă creată, teologul D. Stăniloae consideră că națiunea are drept fundament „un model dumnezeiesc etern", model pe care națiunea trebuie să-l realizeze la modul absolut. Un aspect grav apare în momentul în care „diversificarea omenirii în națiuni ar fi o urmare a căderii în păcat, o deviere de la calea pe care vrea Dumnezeu să se dezvolte omenirea". Într-o asemenea ipostază, națiunea este lipsită de substanța eternă, legitimantă – Părintele Stăniloae vorbește, în acest caz, despre națiune ca despre o entitate ontologică potrivnică lui Dumnezeu –, datoria oricărui creștin constând tocmai în implicarea sa pentru scoaterea umanității din această stare de păcat.

Se ridică, acum, o întrebare firească: oare „diversificarea omenirii în națiuni" constituie un păcat sau o consecință a păcatului? Răspunsul teologului român este revelator în acest sens: „Națiunea, în faza păcatului, are manifestări păcătoase, pentru că natura omenească în general, cu toate diversificările în care se înfățișează, este păcătoasă. Scoaterea oamenilor din starea păcătoasă nu se face prin anularea calităților naționale, ci prin îndreptarea naturii omenești în general. Dacă ar fi ceva păcătos în însuși specificul național, atunci nu s-ar mai putea face deosebire între buni și răi în cadrul unei națiuni, căci toți ar fi răi".

Metafizicianul Nae Ionescu considera că națiunea ca realitate istorică – așadar, una dintre cele două accepții – este o consecință a păcatului originar prin care ființa umană a căzut în istorie, prin care s-a marcat începutul istoriei. Precum am observat, există o relație de co-naturalitate între național și uman, acest raport constituind, totuși, o chestiune dificil de clarificat. Naționalul și umanul sunt unite inseparabil, la modul cel mai tainic și profund, de unde ideea că națiunile reprezintă aceeași umanitate în forme și grade diferite. Naționalul sau, altfel spus, individualul este însuși umanul, care prezintă esențialmente o anumită calitate. Calitatea națională, mai ales cea a „eului omenesc", nu este superficială, *a posteriori*, ci ea face parte integrantă din traseul, destinul lui fundamental, figurând, invariabil, printre determinantele imaginii eterne.

„Modelul ceresc al fiecărui om – afirmă D. Stăniloae – este modelul omului concret, precizat istoricește".

Umanul se regăseşte în structura profundă a „firii naționale", prin aceasta anulându-se teoria unui fals antagonism între național şi uman.

„Calitatea națională, care nu este altceva decât o formă generală a sufletului, nu se dizolvă în har, ci harul se lasă turnat în tiparul sufletului național, sublimând această calitate a sufletului" (Stăniloae).

Prin urmare, națiunea este o „realitate voită etern de Dumnezeu"; dreptul său la existență poate fi privit ca un fapt natural, inevitabil în *iconomia* divină. Sinteza dintre națiune şi creştinism, în vederea atât a păstrării specificului națiunii, cât şi a salvării unității creştinismului, a ecumenicității sale se poate realiza prin armonizarea idealului națiunii cu cel creştin. Această problematică a fost amplu dezbătută în catolicismul occidental interbelic (Maritain, Blondel, Maurras), din perspectiva dualității metafizice dintre *natura* şi *supranatura*, dualitate care împiedică armonizarea idealului națiunii cu cel creştin, națiunea fiind exclusă din această ecuație.

Fundamentul teologic al naționalului se sprijină pe faptul că dezvoltarea lumii este o revelare în timp a *eidos*-ului care ființează etern. Creația propriu-zisă nu a constat într-o simplă dezvăluire a lumii în tiparul ei deplin, întrucât această dezvoltare nu s-a realizat decât prin conlucrarea Proniatorului cu lumea.

Încercarea de justificare teologică a națiunii capătă consistență în măsura în care se acceptă presupoziția inițială potrivit căreia „națiunea este o descoperire în timp a chipurilor care există etern în Dumnezeu". Trecerea în planul teologiei istoriei validează demersul lui D. Stăniloae de interpretare a națiunii, având la bază modelul etern, divin, care îi asigură caracterul imuabil. Această încercare de interpretare critică a ideii de națiune nu trebuie înțeleasă ca o motivare a vreunui proiect utopic, retrograd, ci numai o problematizare a unei perspective a teologiei politice.

Supra-subiectul gogolian

Acest text ne-a fost înmânat spre publicare de regretatul profesor Emil Iordache, cel mai mare traducător din limba rusă al nostru, în urmă cu câteva săptămâni, puțin înainte de a pleca la cele veşnice. Speram într-o colaborare de lungă durată şi de mare folos pentru cititorii noştri. Dumnezeu a hotărât însă altfel. Ne facem o datorie de onoare din a publica acest text, cu regretul că timpul nu a mai avut răbdare cu profesorul Iordache. Totodată, îi aducem un ultim omagiu la rubrica „in memoriam". (ROST)

Emil Iordache

Tradiția interpretării psihologice sau, mai exact, psihanalitice a creației lui Gogol, ca durată, este comparabilă cu durata existenței tradiției aplicării procedurilor psihanalitice la textele literaturii ruse. Alături de fantasticul isteric al lui Dostoievski, fantasticul gogolian a fost şi este câmpul cel mai generos pentru interpretarea analitică. Totuşi, atraşi de perspectivele evidente, deschise în fața exegeților de aventurile nasului maiorului Kovaliov, aceştia au neglijat o altă temă tradițională pentru psihanaliză: reflectarea conflictului dintre părinți şi copii. Or, permanența, evidentă sau ascunsă, cu care Gogol revine la această temă pe parcursul întregii traiectorii a operei sale şi, cu atât mai mult, originalitatea cu care o transferă în textul beletristic, ar merita mai multă atenție.

În legătură cu Gogol, s-au pus demult bazele metodicii descrierii morfologice care au demonstrat dependența teleologiei sale de subiectele religioase ale secolului al XVIII-lea, tratate în literatura masonică teozofică. Totuşi, ideologia, inclusiv cea religioasă, doar raționalizeză preferințele, obsesiile şi dependențele care ne stăpânesc; în cel mai bun caz, ea ne dă senzația că noi le stăpânim sau, cel mai adesea, ne dă senzația că vom reuşi să le stăpânim cândva şi, cel mai des, regretul că nu le putem stăpâni. De aceea, analiza ideologică, chiar dacă este foarte necesară, este insuficientă pentru înțelegerea unui text literar, care este o cristalizare a psihicului, ca să nu mai vorbim de înțelegerea psihicului uman ca atare. Or, pentru psihanaliză, o procedură cât se poate de obişnuită este apelul la fanteziile clientului şi căutarea în ele a unui subiect universal, cam ar fi, de pildă, complexul oedipian. Cei care caută o unitate morfologică în mulțimea subiectelor gogoliene, sunt fie optimişti, fie pesimişti. Optimiştii ar vedea aici chezăşia unității dinamice a personalității umane, iar pesimiştii ar găsi incapacitatea noastră de a ne elibera de trecut; oricâte necazuri ne-ar aduce acesta. Ca urmare a lecturii atente, se poate contura un, hai să-i spunem aşa, supra-subitect gogolian, cam cu următoarea succesiune de motive: eroul-orfan doreşte să-şi modifice situația familială dar întâlneşte împotrivirea unui adversar, un personaj mai în vârstă, de aeelaşi sex, care se află în relații de rudenie cu eroul sau cu cea pe care o iubeşte eroul. Eroul nu se poate opune acțiunilor directe ale adversarului şi este nevoit să apeleze la ajutorul forțelor supranaturale (un țigan, o înecată, un drac, un schimnic sfânt). Aceste forțe îl mută pe erou şi / sau pe adversar într-un spațiu deosebit, în care sau datorită căruia eroul primeşte putere asupra adversarului. Totuşi, această putere se cere transferată în realitatea în care continuă să domine adversarul. Pentru acest transfer eroul trebuie să plătească printr-o pedeapsă, care precede îndeplinirea dorințelor sale.

Acesta este, în linii mari, subiectul romantic al fantasticului gogolian. Mişcarea de la romantism la realism, de la fantezie spre verosimil, îl conduce pe autor la crearea eroului „nedreptățit", a „minus"-eroului. Altă consecință a acestei mişcări, săvârşită treptat de Gogol, constă din estomparea şi înlocuirea

motivelor familial-erotice cu altele, ca şi transformarea treptată a figurii eroului. Ținând cont şi de perioada creației mature, putem reformula suprasubiectul gogolian. Eroul nu este satisfăcut de poziția sa în lume şi încearcă să pretindă la ceva inaccesibil lui din cauză că lumea este condusă de alții – de părinți, de societate sau de stat. Eroul fuge de realitatea care îi aparține puterii într-o lume suprareală, care-i este accesibilă datorită harului său. Acolo găseşte un ajutor sau un mijloc de a pune stăpânire pe realitate, care, la întoarcerea în realitate, îi permite să-şi schimbe situația în lume, trecând printr-o pedeapsă ce-l purifică de supranatural, sau, datorită pedepsei, îi permite să părăsească lumea asta. Dar la Gogol eroul poate şi să nu pretindă o altă situație şi atunci devine erou nedreptățit, a cărui istorie nu are final. Evoluția acestui subiect ne permite să facem presupunerea că Gogol s-a îndepărtat treptat de poziția inițială a copilului care încearcă să stăpânească lumea, dar n-a ajuns niciodată în poziția tatălui, care stăpâneşte această lume. Despre acest lucru ne vorbeşte, în textele târzii ale lui Gogol, apropierea funcțiilor eroului tânăr şi ale mijlocitorului: în locul dorinței de a-şi ocupa propriul loc în lume, Gogol resimte tot mai mult dorința de a descoperi îndărătul lumii reale lumea ascunsă a posibilului, a supranaturalului, lumea din care vin toate schimbările. Este logic să presupunem că aceasta este reflectarea schimbărilor care vin o dată cu vârsta în conştiința scriitorului. Astfel, ieşim din literatura propriu-zisă şi pătrundem în biografie. Or, biografia lui Gogof oferă cel puțin tot atâta spațiu pentru interpretările psihanalitice ca şi opera sa. Bazându-ne pe datele furnizate de operele de tinerețe, am putea spune că în acestea se manifestă o originală transformare a complexului oedipian, care, conform tradiției de punere în legătură cu subiectele mitologice, ar putea fi numită complexul hamletian (avându-l în vedere mai degrabă pe eroul cronicilor decât pe cel shakespearean): copilul, care şi-a pierdut pe unul dintre părinți, presupune că pe celălalt părinte îl are complet la dispoziția sa şi de aceea percepe noul mariaj al acestuia nu doar ca pe o trădare, ci şi ca pe un atentat la propria sa persoană; de aceea retragerea în fantezie, la limita nebuniei, îi permite să-şi restabilească drepturile ştirbite, să-i pedepsească pe cei care l-au ofensat etc. Întrucât *Serile în cătunul de lângă Dikanka* au fost scrise doar la câțiva ani după moartea tatălui, am putea presupune că fantezia tânărului nu a evoluat întâmplător pe calea descrisă. În continuare, referindu-ne la textele din Mirgorod, am putea presupune că, la un moment dat, Gogol a trecut printr-o criză de masculinitate: poate că trecerea din fantezie, în care Gogol se identifica cu eroul, în realitate s-a dovedit mai puțin rezultativă decât şi-ar fi dorit. Drept confirmare a acestei presupuneri, am putea indica faptul că în mitul cultural despre Gogol lipseşte orice faptă cât de cât masculină – un duel, o iubire etc. Astfel, ar putea fi acceptată ideea că psihicul gogolian s-a dezvoltat după tipul feminin, înțelegând prin acesta nu psihotipul universal-biologic codificat, ci complexul stereotipurilor socioculturale de comportament feminin, în fine, am putea să ne gândim la spaima de care Gogol a încercat să se salveze cu ajutorul râsului şi al fanteziei, de care a ajuns până la urmă să se îndoiască şi şi-a pus toate speranțele în religie ca ultim ajutor.

Dar nu trebuie să uităm că orice interpretare psihanalitică este o ipoteză, adică o substituție, în sensul că ne punem în locul celui analizat şi de aceea interpretarea este o includere a noastră în jocul semnelor. În procesul obişnuit de lucru al analistului, rezultatele acestui joc pot fi verificate cu ajutorul reacțiilor clientului; însă, analizând un text literar, această verificare nu este posibilă. Şi, cu toate că astăzi apare ideea de a considera orice text drept rezultatul unui experiment asociativ, ceea ce permite includerea oricărui autor într-o procedură psihanalitică aproape standard, rămâne întrebarea: pentru cine facem aşa ceva? Analiza clientului nevrotic trebuie să-l ajute pe acesta să trăiască. Pe cine trebuie să ajute analiza biografiei unui om decedat? N-ar fi oare suficient să ne limităm la analiza a ceea ce el însuşi a menit publicării, prin aceasta renunțând la eventualele pretenții înaintate interpreților (dar nu interpretărilor!), şi să nu ne atingem de ceea ce scriitorul a decis să păstreze doar pentru sine? Este o întrebare care, în ultimă instanță, ține de etică.

Arta traducerii

Afirmația că traducerea (ca proces) este un efort teribil nu trebuie, în opinia mea, demonstrată. Traducătorii nu au nevoie de argumente, iar ceilalți nu le vor înțelege până la capăt. Doar experiența vie a traducerii te apropie de miezul problemei. Dar afirmația că traducerea te poate îmbunătăți, aceasta, da, are nevoie de o prezentare și de o încercare de argumentare.

Daniel Mazilu

Probabil, pe traducătorul Emil Iordache moartea l-a surprins lucrând la *Crimă și pedeapsă*. Se știe că el și-a asumat rolul unui liant, precum Th. Carlyle a fost la vremea lui între Anglia și Germania, între cultura noastră și cea slavă, traducând zeci de cărți din limba rusă, precum și texte din cehă și poloneză. Am fost surprins să aflu că, dintre toate aceste cărți, cea care i-a dat cel mai mult de muncă a fost cea a lui Pavel Florenski, *Stâlpul și Temelia Adevărului. Încercare de teodicee ortodoxă în douăsprezece scrisori* (Polirom, 1999). Numai citind această carte (cu tot cu note!) poți înțelege oarecum afirmația sa. Dar una e să citești o carte pentru a ști ce se găsește în ea, iar alta e să o citești pentru a o traduce. Între aceste două modalități de lectură se inserează subtil traducătorul, mai corect devine traducător cititorul ce-și depășește lectura pentru sine. Iar Emil Iordache prefera să spună: „Eu nu am citit din literatura rusă decât cărțile pe care le-am tradus“.

Să vorbim însă de traducerea anagogică. Cum trebuie înțeleasă această expresie? În primă instanță, socotim că exercițiul traducerii îți îmbunătățește gradul de cunoaștere a limbii din care traduci. Să ne amintim, de exemplu, de părerea lui Unamuno care a învățat daneza traducându-l pe Kierkegaard. Apoi, putem considera că exercițiul traducerii îți favorizează o mai bună dominare a limbii tale. Vezi opinia lui

Foto: Bogdan Onofrei

E. Betti din *L'ermeneutica come metodica generale delle scienze dello spiritu*. În al treilea rând, am putea sesiza o amplificare a ființei tale. Vestitul Carol Quintul a spus odată următoarele: „Câte limbi străine cunoşti de atâtea ori om eşti". Dar oare traducerea nu-i „face" traducătorului mai mult decât acestea? Nu voi susține că ceea ce poate îmbunătăți spiritual traducătorul este doar textul. Traducerea lui, de cele mai multe ori o clonare parțial reuşită, *„c'est la façon de lire tres lentement"* cum ar fi spus Faguet în a sa *L'art de lire*. Or, citind atât de lent nu mai poți fi scutit de chinul de a regândi cot la cot cu autorul fiecare idee. Lectura, considera Schopenhauer în *Parerga und Paralipomena* te eliberează de efortul gândirii. Citind, eşti un fel de „spectator neangajat". Traducerea însă te scoate vrând-nevrând din acest paradis şi te aruncă în situația de a-ți câştiga sensul cu sudoarea frunții tale.

Stâlpul şi Temelia Adevărului este o adevărată enciclopedie. Notele şi scurtele comentarii ocupă 127 de pagini. Conținutul lor îl fac pe orice savant vanitos să moară de invidie. Sute de cărți citate, nenumărate încercări etimologice, scheme, operații matematice toate migălos lecturate şi traduse. Cele 15 capitole cu privire la „amănunte presupuse în text ca fiind deja cunoscute" constituie iarăşi un prilej de mare efort intelectual. Studii despre teoria infinitului, probleme de logică, teorii cu privire la iraționalitatea în matematică, analize ale conceptelor de identitate, timp şi destin, studii de iconologie (vezi metoda lui Aby Warburg), exegeze la textul „mistic" al lui Pascal din 1654 etc. îți reamintesc imediat de atmosfera cărților *Cum văd eu lumea* (Einstein) şi *Cibernetica* (N.Wiener). Cât priveşte conținutul cărții, cele douăsprezece scrisori, o dată citite, adică traduse, nu te mai pot lăsa să fii cel ce ai fost. Totul este străbătut de convingerea lui Florenski că „singurul mijloc legitim de cunoaştere a dogmelor este experiența religioasă vie". Or, eu sunt aproape convins că întâlnirea lui Emil Iordache cu această experiență religioasă a lui Florenski a avut un impact mai mare asupra ființei sale decât au avut notele şi comentariile ştiințifice asupra inteligenței lui. Traducerea a apărut cu un superb studiu introductiv scris de diac. Ion Ică jr. Dacă editura i-ar fi fost solicitat lui Emil Iordache acest studiu, probabil că l-ar fi scris.

Cred însă că atitudinea sa, atunci când a aflat că această carte ajunsă în librării la prețul de un euro, a spus mai mult decât orice studiu. Supărat, ne-a recomandat să o citim neapărat. Citind-o, am putut spune cuvintele de mai sus. Acum moartea i-a adăugat un nou aspect în jocul (in)vizibilității sale. Vizibilitatea şi invizibilitatea traducătorului țin de arta traducerii. Autorul şi traducătorul nu pot ocupa acelaşi loc în peisajul cititorului. Murind însă traducătorul, autorul fie rămâne în orizontul cititorului plin de recunoştință față de munca interpretului său, fie porneşte în căutarea unui alt interpret, fie se va face nevăzut pentru o vreme. Dar oare prin aceasta nu iese la iveală aportul uriaş pe care o cultură îl obține din partea traducătorilor? Nu aduce cu sine invizibilitatea / inexistența traducătorului invizibilitatea unui mesaj pe care limba română nu-l rosteşte deloc?

Critica criticii şi alte critici

Cu ocazia unui recent schimb de focuri literare pe marginea influenţei antume şi postume a lui Constantin Noica, doi dintre protagonişti au rănit în treacăt şi critica literară.

Mircea Platon

Primul dintre ei, un cunoscut patrolog, a ţintit cu bună ştiinţă, celălalt, un reputat critic, a vătămat-o dorind să o protejeze. Primul găseşte că: „Viaţa culturală românească a fost dominată multă vreme (şi continuă să fie) de tagma criticilor literari (de fapt, semicritici). Ei îşi dau cu părerea despre toate... Fără să vreau să pun la punct pe nimeni, consider că a venit vremea ca istoricii şi criticii literari să-şi asume doar rolul care este strict al lor într-un peisaj variat şi pitoresc, anume acela de relee între autorii de literatură şi cititori. Depăşirea acestui rol riscă să-i facă adesea caraghioşi. A-l judeca pe Noica de la nivelul criticii literare, a le administra discipolilor acestuia lecţii de «democraţie»... e semnul unei uşoare maladii spirituale, pe care Noica, probabil, ar fi numit-o «todetită».“

La aceste imputări, cel de-al doilea răspunde pe un ton sfătos, la care-i dau dreptul şi vârsta şi meritele: „Nu o dată s-a explicat că o anume extensie a criticii literare în România se bizuia pe interdicţiile ce funcţionau în domenii afine precum filosofia, istoria, sociologia, politologia, care au fost nevoite a-şi transla unele preocupări şi puncte de vedere în spaţiul, ceva mai slobod, al comentariului închinat literaturii. Bieţii critici s-au văzut nevoiţi a prelua o misiune a conştiinţei publice ce le revenea prin omisiunea ei, din motive ideologice, în compartimentele specifice. A fost una din supapele la presiunea ideologizării şi a cenzurii... Se pot pune totuşi măcar două chestiuni. Oare între critica literară, eseu, filosofie există delimitări nete, o etanşeizare? Nu cumva raportul dintre ele implică o anume interactivitate? Dacă...«discipolii filosofi ai lui Noica» (de bună seamă şi Noica însuşi) sunt «excelenţi scriitori», de ce să n-aibă voie criticii literari a se rosti asupra lor? Avem impresia că, în duhul discriminator şi suficient al «catârilor de la Păltiniş», de care se distanţa atât de sugestiv Nicolae Steinhardt, interlocutorul nostru tratează critica cu o distractivă condescendenţă, o ia de sus, ca şi cum s-ar putea omologa o axiomatică ierarhie a activităţilor spiritului, grade cazone ale domeniilor sale.“

Cu alte cuvinte, în primul caz criticii sunt îndemnaţi să stea liniştiţi la locurile lor, să fie o curea de transmisie între autori şi cititori. Adică, după o modernă concepţie surprinzătoare la un om de formaţie clasică, să fie o anexă a departamentului de marketing editorial. A doua poziţie pune pe seama conjuncturii încălcarea de hotare filosofice a criticii literare. A fost o stare de fapt, nu una de drept. Critica, prin natura ei, nu are a se ocupa de filosofie. Deşi îşi manifestă jignite rezerve în ceea ce priveşte impotenţa filosofică a criticii, ele rămân neformulate în toată tăria lor şi nu pot decât să înregistrez firavul gest de protest al Criticului, fără a-l putea considera însă o pledoarie.

Convins fiind că doar concentrarea asupra altor puncte aflate în litigiu le-a sărăcit combatanţilor silogismele referitoare la critica literară, m-am gândit că nu ar fi rău să încerc să „reperez onoarea“ acestei meserii pe cale de dispariţie. Critica e un departament al bunelor-maniere. Ea codifică nu numai întâlnirea cititorului cu operele literare, dar şi întâlnirea operelor literare între ele, introduce cărţile noi cărţilor clasice şi substanţialele fantome ale trecutului mai rarefiatelor spirite viitoare. Într-o „soţietate fără prinţipuri“, carevasăzică fără maniere, critica literară nu poate supravieţui, aşa cum nu poate supravieţui nici un alt cod sau ritual complex.

E îndreptățită critica literară să se ocupe de filosofie? Da. Chiar dacă toți criticii ar fi nişte imbecili, critica în sine tot ar avea căderea să se preocupe de filosofie. De filosofia discursivă, desigur, nu de cea matematică, răsucită din catene algebrice. Cândva, critica literară făcea parte din *trivium* – gramatică, logică şi retorică –, înmănuncheată logicii. Critica are ca obiect valorile estetice, filosofia are ca obiect valorile existenței şi cunoaşterii. Or noi trăim şi cunoaştem şi prin literatură. Lucrarea lui Berdiaev despre Dostoievski e una de critică sau de filosofie? E un eseu de critică filosofică sau unul de filosofie critică? Prerogativa unui critic, ca şi aceea a unui filosof, e de a distinge, de a discerne. Sigur, câmpul său de acțiune e ficțiunea care, aşa cum arăta Burke, nu va avea niciodată câştig de cauză ontologică în fața realității: „Alege o zi în care să reprezinți cea mai sublimă şi emoționantă tragedie care există; alege cei mai renumiți actori; nu scuti nici o cheltuială pentru costume şi decoruri; uneşte cele mai mari realizări ale poeziei, picturii şi muzicii; şi după ce-ți vei fi strâns audiența, chiar în momentul când mințile le stau arcuite în aşteptare, dă de ştire că un criminal de stat de rang înalt e pe punctul de a fi executat în piața alăturată; instantaneea golire a teatrului îți va demonstra comparativa slăbiciune a artelor imitative şi va proclama triumful realei empatii." Criticii literari nu sunt geambaşi de cărți şi filosofii nu sunt negustori de idei. Decât criticii şi filosofii proşti. A face filosofie poate însemna a depăna o manie, după cum a face exegeză literară poate însemna o nobilă exercitare a inteligenței. Sau o ignobilă exteriorizare a invidiei. În principiu însă, nu văd de ce a identifica şi apăra valoarea literară e mai prejos decât a identifica, practica şi apăra de sofişti viața bună. Critica e reflexie scufundată în înțelesul scriiturii artiste; nu simplu narcisism erudit de suprafață, ci căutare de sens dincolo de limitele jargonului. Şi poate nega cineva că, de multe ori, sensul unei opere literare se confundă cu sensul întregii noastre vieți?

Legată de aceasta, şi ațâțând la situarea subalternă a criticii în ierarhia genurilor şi speciilor, mai există o imputație. Şi anume aceea că, de fapt, critica e un gen parazitar, că trăieşte pe spinarea operei literare, că speculează creația. După părearea mea, această acuză s-ar putea aduce oricărui produs artistic în măsura în care implică reflecția. Orice pictură, sculptură, poezie, gând, creşte dintr-un fond de viață – viață trăită, viață visată, citită sau uitată –, e nutrită de o experiență care e deja acolo. Nu numai pictura există datorită peisajului, ci şi peisajul datorită picturii. Întreagul noastru parcurs mundan (conştient şi inconştient) e căutare de, şi investire cu sens a realității. La limită, se poate spune că, pentru critic, lumea înconjurătoare o constituie cărțile. Ele constituie fundalul, dacă nu chiar fondul, experienței sale. În interiorul lor operează el discriminări şi asocieri aşa cum altcineva operează într-un peisaj sau într-un bloc de marmură. Arta mare şi filosofia de altitudine sunt spontaneități canonice. M-aş bucura să pot spune: critica se inspiră din literatură în vreme ce literatura are nevoie doar de natură. Dar adevărul e că şi literatura trăieşte din literatură. Homer, Vergiliu, Dante, Chaucer, Shakespeare ori Goethe nu au fost nişte sofomori. Primul, dacă a existat, avea în spate o bogată tradiție. Dacă nu a existat, era tradiția însăşi. Vergiliu îl purta în sine pe Homer, Dante pe Vergiliu, Chaucer pe Dante, Shakespeare pe Chaucer iar Goethe pe toți. Arta mare e nutrită de canon şi critica e cea care se ocupă de stabilirea acestuia. Ea menține mecanismele formal-conceptuale ale artei. Ea antrenează conştiința critică a creatorului fără de care acesta n-ar putea finisa, lega, da formă. Platon ne învăța că natura e o copie a Ideii şi că literatura e o copie a copiei. Dar dacă natura rămâne întotdeauna doar natură, literatura devine uneori supra-natură. Arde drept spre matcă. Şi criticii trebuie să aibă grijă de această flacără, să nu se stingă. Să perpetueze ceremoniile literaturii. Că dacă n-ar fi, nu s-ar povesti.

Pe cineva care ştie să asculte păsurile unui prieten, să-i spună acestuia o vorbă bună şi să-i descâlcească „povestea vieții", nu-l acuzi de parazitism. Or crtiticul tocmai asta e: un ascultător profesionist[1] al spovedaniei scriitorului, fie el naiv sau cabotin. A profesa critica literară înseamnă în ultimă instanță a fi încă interesat de ceilalți. Când nu te mai mişcă nimeni altcineva decât propria persoană, te apuci de scris poezii. Creatorii nu au timp decât de cărțile lor. Comentatorii au răgaz şi curiozitate pentru poveştile tuturor.

Dacă în România literații se interesează încă de filosofie e pentru că, tot aici, filosofii se mai interesează încă de literatură. Altminteri am face cu toții – critici şi filosofi – deconstructivism. Şi-abia atunci ar fi fiecare cu golul lui. Deocamdată, împărtăşim aceleaşi valori.

[1] Nu mă refer la criticii informatori ai securității, desigur. Profesionalismul lor e dincolo de hotarele esteticii.

Călătoria spre rai

Pierderea bunului şi dragului profesor Emil Iordache (1954-2005), figură luminosă, om frumos şi de o foarte mare generozitate, la mijlocul lunii octombrie, a şocat şi îndurerat lumea ieşeană. Lumea celor care într-adevăr l-au apreciat şi l-au iubit, nu a prietenilor interesați şi ipocriți, care nu mai pridideau cu regretele prin ziarele locale sau cu doliul din bărbi...

Richard Constantinescu

Apreciez sinceritatea lui Dorin Spineanu, care a scris cele mai emoționante rânduri despre cel ce a fost cel mai important traducător al literaturii slave din țară, un fin intelectual, un mare profesor, şi mai mult decât toate acestea un om.

Iată ce a scris Dorin Spineanu: „Prietene Emil Iordache, dacă eşti (şi eşti) pe recepție, află că, fără tine, la cafeneaua Boema mă plictisesc cumplit. Dacă dai un semn, dragul meu suflet-viu, vin."

Bunătatea prof. Iordache nu cunoştea limite. Îi ajuta şi pe cei care cândva i-au făcut rău. Una din ultimele lovituri pe care a primit-o Emil Iordache a fost îndepărtarea, în mod mişelesc, din colectivul editorial al unei reviste ieşene, al cărei secretar general de redacție era, de către cei care o conduceau în mod dictatorial... Bineînțeles că, şi aceştia, care în urmă cu două săptămâni îl înlăturaseră din redacție pe motiv de „incompetență" pe omul care tradusese zeci de cărți din cea mai mare literatură, care scrisese nenumărate volume şi îngrijise tot atâtea ediții ale diverşilor autori importanți, la moartea sa erau „foarte" afectați...!

S-a dus Emil Iordache şi cu el un model.

În studenție, cunoştea deja operele fundamentale ale literaturii ruse mai bine decât unii profesori, mulți dintre aceştia fiind din aceia „pe puncte", care parcurseseră treptele ierarhiei universitare foarte repede, sau, după o expresie la modă astăzi, „au ars etapele"... Era convins, precum Ortega y Gasset, că „misiunea universității este cultura" şi în acest sens a luptat permanent spre a determina o schimbare în acest învățământ românesc „falsificat la toate palierele". Universitatea în cadrul căreia te prefaci că oferi şi pretinzi ceea ce nu se poate nici pretinde şi nici da, este o instituție falsă şi demoralizantă.

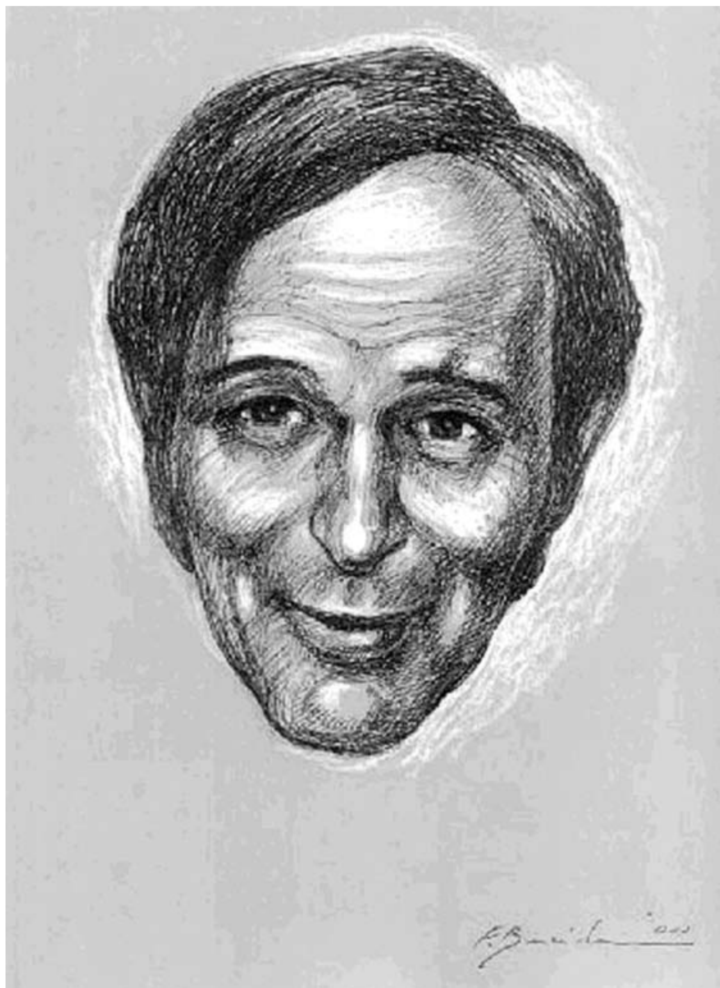
A fost şeful Catedrei de Slavistică a Facultății de Litere din cadrul Universității „Al. I. Cuza" şi titular al cursurilor „Epoci culturale slave", „Literatura rusă", „Laureați ai Premiului Nobel", „Antropologie culturală", „Epoci literare slave". Studenții, vorbind despre profesorul lor, spuneau că „e singurul care a zăbovit în gândurile noastre şi după terminarea orelor de curs. Modul în care vorbea, modul în care, verbal sau nu, comunica, modul în care ne privea şi ne simțea făcea din el o persoană aparte." Susținea că în învățământul superior, în construirea Universității, trebuie să pornim de la student, nu de la ştiință, nici de la profesor. „Universitatea trebuie să fie proiecția instituțională a studentului...".

Emil Iordache a debutat în anul 1982, în „Suplimentul literar şi artistic", şi a colaborat cu studii şi articole de critică şi istorie literară, recenzii şi prezentări de cărți, traduceri în reviste precum „Caiete botoşănene" (pe care de fapt el le realiza), „Steaua", „Luceafărul", „Ateneu", „Cronica", „Timpul", „Contrapunct", „România literară", „Observator cultural", „Poesis", „Însemnări ieşene" etc. În urmă cu câteva săptămâni, ne-a oferit un text, care apare în acest număr din ROST, şi ne-a asigurat de tot sprijinul său.

Opera sa cuprinde cărți de critică literară, studii şi eseuri, traduceri, ghiduri de conversație. Exemplificăm cu câteva din titlurile cărților sale: *Semiotica traducerii poetice* (Junimea, 2003), *Carte către Serghei Esenin* (Timpul, 1995), *Evadări din Zoorlanda* (Moldova, 1998), *Serghei Esenin. Omul şi poetul* (Junimea, 1998), *Literatura orizontală* (Timpul, 1998), *Cărțile de pe masă* (Timpul, 2000), *Studii despre Gogol* (Timpul, 2000), *Persanul cu nas de argint* (TipoMoldova, 2002), V*ariațiuni pe marginea subteranei* (Convorbiri literare, 2004). A fost cel mai important traducător român din limba rusă şi unul dintre cei mai mari din Europa, tălmăcind nume precum: Feodor Abramov, *Casa* (Univers, 1985), Iosif

Brodski, *Din nicăieri, cu dragoste* (Timpul, 1995), Mihail Bulgakov, *Însemnările unui tânăr medic* (Polirom, 2005), F.M. Dostoievski, *Însemnări din subterană* (Timpul, 1996), *Idiotul* (Polirom, 1998), *Jurnal de scriitor vol I, I, III* (Polirom, 1998, 1998, 2000), *Jucătorul şi alte microromane* (Polirom, 2003), Venedikt Erofeev, *Moscova – Petuşki* (Cartier, 2004), Pavel Florenski, *Stâlpul şi Temelia Adevărului. Încercare de teodicee ortodoxă în douăsprezece scrisori* (Polirom, 1999), Daniil Harms, *Mi se spune capucin* (Polirom, 2002), Dmitri Merejkovski, *Gogol şi diavolul* (Fides, 1996), Vladimir Nabokov, *Clipa de curaj sau Drumul spre Zoorlanda* (Panteon, 1996), Boris Pasternak, *Doctor Jivago* (Polirom, 2000), Andrei Platonov, *Moscova cea fericită şi alte nuvele* (Polirom, 2003), John Toland, *Viaţa lui Adolf Hitler, vol. I* (Moldova, 1995), Lev Tolstoi, *Anna Karenina* (Polirom, 2003), Viktor F. Vostokov, *Incursiune în medicina indo-tibetană* (Polirom, 2001). S-a străduit permanent, şi a reuşit, să facă mai uşoară învăţarea limbii ruse, alcătuind fie ghiduri precum: *Ghid de conversaţie român-rus* (Polirom, 2000), *Ghid de conversaţie rus-român* (Polirom, 2003) sau cursuri audio.

A publicat reportajul-eseu *Paşii poetului* (Timpul, 2000), în colaborare cu Gellu Dorian, contribuind astfel la mai buna cunoaştere a biografiei eminesciene. De asemenea, a tradus în limba rusă, în anul 2000, an dedicat poetului naţional, un volum de poezii, venit după aproape 20 de ani de aşteptare, ce cuprinde, pe lângă poeziile antume foarte cunoscute, poezii postume şi antume religioase, cenzurate în timpul regimului comunist. Mai adăugăm la această impresionantă operă peste două sute de articole publicate în reviste din ţară şi din străinătate şi un manual de jurnalism, pe care, din generozitate, l-a pus la dispoziţia studenţilor pe internet şi care a fost „preluat“, fără jenă şi fără a indica autorul, de către o profesoară în cadrul cursurilor pe care le ţinea la o universitate din vestul ţării.

Am fost onorat să particip la compatibilizarea traducerii cărţii *Însemnările unui tânăr medic a lui Bulgakov*, din punct de vedere a limbajului medical. Avea să fie ultima sa carte.

Nu pot să nu relatez ultima întâlnire cu profesorul Iordache, de la „Boema“ ieşeană, când, împreună cu prietenul Dan Mazilu, ne-am bucurat, câteva ore, de prezenţa atât de caldă şi de plină de învăţăminte. Când a aflat că una din cărţile traduse de el, *Stâlpul şi temelia adevărului*, de Pavel Florenski, era la oferta unei librării la doi poli, ne-a împărtăşit cât de tulburătoare a fost experienţa traducerii acestei cărţi şi, scoţând din buzunar suma amintită, mi-a spus: „Mergeţi şi cumpăraţi cartea!“. Tot aşa de tulburat a fost şi atunci când, rugându-l să-mi scrie câteva rânduri pe volumul *Moscova cea fericită şi alte nuvele* al lui Andrei Platonov, pe care-l considera cel mai mare scriitor al secolului al XX-lea, i-am spus că am cumpărat-o la un preţ şi mai mic!

Va rămâne în amintirea noastră şi prin aceste ultime mirări şi gesturi.

Dumnezeu să-l odihnească!

Două cenuşărese

Educaţia şi cultura sînt veşnicele cenuşărese. Ne-am obişnuit atît de mult să le vedem în mizerie, încît ni se pare că asta este starea lor naturală. Trăiesc din firimiturile scăpate printre degetele domeniilor favorizate, umblă cîrpite şi sînt tratate cu dispreţul cuvenit celor care „nu produc“. În plus, prima a fost supusă de toţi miniştrii săi chinurilor unei „reforme“ bezmetice, care naşte numai frustrări şi confuzie.

Claudiu Târziu

Bugetele Educaţiei şi al Culturii n-au fost vindecate de nanism nici anul acesta. Primul este de numai 4% din PIB, cu 1,22% sub media europeană. Al doilea este încă şi mai ruşinos: 0,15% din PIB. Oricît de bun manager ar fi un ministru, cu aceşti bani nu va putea decît să mimeze progresul. În fapt, cultura românească se va face tot cu căciula în mînă pe la porţile sponsorilor, stînd astfel sub semnul imprevizibilului.

Iar şcoala românească nu va ieşi nici o iotă din mizerie. Fără condiţii de lucru normale, fără lefuri care să-i motiveze şi fără să se bucure de o brumă de respect din partea diriguitorilor treburilor publice, dascălii îşi vor face datoria cu aceeaşi lehamite. Şi asta nu ne poate lăsa indiferenţi, căci de pofta de muncă a profesorilor depinde viitorul acestei naţiuni. Nu exagerăm defel. 15 ani de educaţie făcută la minima rezistenţă au efecte devastatoare. Cele mai vizibile sînt: generaţiile de analfabeţi, lipsa crasă de profesionalism pe mai toate palierele societăţii, răsturnarea scării de valori.

O naţiune se transformă într-o turmă (populaţie, după vorba politicienilor noştri care grăiesc adevărul fără s-o ştie) în absenţa unei bune educaţii şi nu se poate afirma fără o cultură mare. Educaţia şi cultura se hrănesc una pe cealaltă. Sînt vitale una pentru cealaltă şi împreună pentru un popor. Faptul nu este evident pentru guvernanţii noştri post-decembrişti. Ei au faţă de educaţie şi de cultură o atitudine fariseică. Inconştienţi, nu consideră educaţia şi cultura priorităţi naţionale. În principiu, desigur, sînt de acord să dea mai mulţi bani acestora. Dar cînd împart bugetul, le sacrifică invariabil.

În situaţia de decădere morală şi spirituală a României de azi, prima măsură a unui guvern responsabil ar trebui să fie acordarea unui statut privilegiat educaţiei şi culturii. Nu declarativ, ci prin acţiuni concrete. Alocarea unui buget convenabil este doar prima dintre acestea.

Impactul în societate al unei politici educaţionale şi culturale înţelepte ar fi covîrşitor. Să nu uităm că sufletul românului a fost mutilat prin educaţia şi cultura comuniste. Natural, îndreptarea nu va fi obţinută decît printr-o educaţie şi o cultură făcute în sens invers.

Asupra acestei nevoi de ameliorare au atras atenţia şi protestele dascălilor, de la începutul anului şcolar, şi demisia ministrului Educaţiei, Mircea Miclea. Din păcate, Puterea nu a înţeles să răspundă cum se cuvine la astfel de semnale. Pentru asta avem şi noi, simpli electori, partea noastră de vină, căci i-am votat pe cei care sînt astăzi la guvernare. Iar naivitatea de a fi crezut că ei sînt altfel decît precedenţii nu ne este decît circumstanţă atenuantă.

Clubul cititorilor revistei ROST

ROST organizează un Club al cititorilor săi, în cadrul căruia aceştia să se întîlnească periodic, să dezbată problemele reale ale actualității, să-şi exprime public punctele de vedere, să se împrietenească şi să încerce să schimbe ceva în bine în România. Sîntem convinşi că, adunați în jurul revistei ROST, cuvîntul nostru, al tuturor, redactori şi cititori, îşi va face simțită puterea.

Formalitățile sînt reduse la minimum, iar calitatea de membru al Clubului vă dă drepturi, fără să vă impună obligații (nu există cotizație, nu sînteți siliți să participați la vreo acțiune etc).

Cum deveniți membru

◆ Abonații revistei devin automat membri.

◆ Cititorii care nu au abonament la ROST, dar doresc să fie membri ai Clubului, trimit o cerere (în care vor specifica *numele şi prenumele, adresa pentru corespondență, vîrsta, numărul de telefon şi adresa de e-mail*). Cererea poate fi trimisă în orice moment prin e-mail, la romfest21@yahoo.com, sau prin poştă, pe adresa Revista ROST, OP 66, CP 62, Bucureşti.

◆ Calitatea de membru se certifică printr-o legitimație pe care o veți primi în 30 de zile de la depunerea cererii.

Drepturi

◆ Membrii Clubului sînt invitați din timp, în mod expres, la toate manifestările publice ale revistei ROST şi ale asociației care o editează.

◆ Membrii Clubului beneficiază de reduceri la materialele promoționale (şepci, tricouri, insigne).

◆ Membrii Clubului vor fi invitați la întrunirea lunară a secții locale ale Clubului.

Inițiatorii secțiilor locale

O persoană, care doreşte să inițieze o secție locală a Clubului, trebuie să parcurgă următoarele etape:

◆ Trimite redacției o scrisoare de intenție (în care va spune şi la ce manifestări se gîndeşte să organizeze în secția Clubului) şi un *curriculum vitae*.

◆ Va fi contactată în termen de şapte zile de către o persoană din redacție, care îi va propune o dată de întîlnire cu directorul publicației. Aceasta numai dacă oferta sa a fost acceptată de redacție. În caz contrar, nu este contactat.

◆ Va avea o discuție cu directorul revistei, în urma căreia acesta va decide dacă îl împuterniceşte să organizeze secția Clubului.

Aşteptăm propuneri de colaborare în acest sens din cît mai multe oraşe. Dorim ca în scurt timp să deschidem secții ale Clubului în *Buzău, Brăila, Cluj, Craiova, Deva, Focşani, Piatra Neamț, Piteşti, Ploieşti, Rîmnicu Vîlcea, Miercurea Ciuc, Satu Mare, Sibiu, Sfîntu Gheorghe, Suceava, Timişoara.*

Activitatea clubului

◆ Va promova revista ROST.

◆ Va organiza lunar întruniri ale cititorilor în localitățile de domiciliu ale acestora. În aceste întruniri vor fi dezbătute teme de interes general, de la influența religiei în societate la istoria culturii, dar şi chestiuni legate de actualitatea dureroasă, de la efectele unor măsuri ale guvernului la consecințele reale ale posibilei „integrări europene“ a României. La aceste întruniri vor fi invitate personalități marcante ale vieții culturale, religioase şi politice, locale sau din țară. Dezbaterile vor fi relatate în revista ROST.

◆ Va sprijini distribuirea revistei ROST.

Fapte, vorbe, gînduri

La mulți ani, Părinte!

La 23 noiembrie, Părintele Gheorghe Calciu împlineşte 80 de ani. Membrii asociației Romfest XXI – al cărei preşedinte de onoare este – şi colaboratorii revistei ROST îi urează cu drag „La mulți ani!“. Să ne trăiți părinte şi să ne fiți alături cît mai multă vreme de-acum încolo! Pr. Gh. Calciu s-a născut la 23 noiembrie 1925, la Mahmudia – Tulcea. Intrat în lupta națională de pe băncile liceului, a fost deținut politic timp de 21 de ani în temnițele comuniste. Este fondator al Romfest – Întrunirea Românilor de Pretutindeni, preşedinte al Consiliului Internațional Romfest şi autor al volumelor: *Şapte cuvinte către tineri* (Ed. Anastasia, Bucureşti, 1996), *Christ is calling you. A course in catacomb pastorship* (St. Herman of Alaska Brotherhood, Platina/ California, 1997), *Rugăciune şi lumină mistică. Eseuri şi meditații religioase* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1998), *Războiul întru cuvânt* (Ed. Nemira, Bucureşti, 2001), *Homo americanus. O radiografie ortodoxă* (Ed. Christiana, Bucureşti, 2002). Părintele Gheorghe Calciu se raportează, în toate demersurile sale de angajament public, cu precădere la tineri. Mesajul său creştin este indisolubil legat de mesajul național, în duhul cel mai pur al tradiției ortodoxe.

Cu ce zestre intrăm în Europa?

Conferința „Ortodoxia în Europa“, organizată, la 10 octombrie, de Romfest XXI la Colegiul „Andrei Şaguna“ din Braşov, a fost susținută de Părintele Doctor Cornel Toma şi de scriitorul Răzvan Codrescu. Ne-am străduit să captăm atenția publicului braşovean, dar şi a clericilor. Am vrut ca această conferință să fie un „motiv“ şi un loc de întîlnire între „popor“ şi reprezentanții Bisericii, altul decît Biserica. Cuvîntările celor doi invitați au plăcut, mai ales că au fost pe o temă de strictă actualitate. Una dintre întrebările esențiale desprinse din conferință este: Cum şi cu ce zestre intrăm în Europa? Înainte de a răspunde trebuie să ne recunoaştem şi să ne apreciem propriile valori. Redăm în continuare fragmente din expunerile conferențiarilor.

Moştenire mare, prost chivernisită

Răzvan Codrescu: „Lumea ortodoxă are o problemă gravă: sîntem depozitarii unei moşteniri unice, dar prost chivernisite. Din păcate, invocăm Tradiția, dar ne ridicăm rareori la înălțimea ei (...). În particular, iată cazul părintelui Stăniloae, fără îndoială cel mai mare teolog român. Nu există, probabil, în nici o țară din lume, o personalitate de talia părintelui Stăniloae atît de puțin cercetată la ea acasă. Părintele Stăniloae s-a transformat într-o realitate oarecum transcendentă şi bună de invocat. (...) Părintele Stăniloae a fost preocupat să concretizeze în publicistica sa curentă şi în viața de toate zilele, marile adevăruri fondatoare ale Ortodoxiei. Extrage din Ortodoxie aici o întreagă teologie a socialului şi a naționalului, aspecte ale gîndirii părintelui Stăniloae care astăzi sînt

îndeobşte trecute cu vederea din raţiuni oarecum ideologice. (...) Constatăm cu amărăciune că este în curs de edificare o nouă gîndire unică asemănătoare cu gîndirea unică «veche» (comunistă – n.n). Aceasta nu suportă ideea de Dumnezeu, de tradiţie ...(...) Se pune problema integrării noastre europene. Un fel de integrare cu orice preţ, care a devenit, nu realitate, ci dogmă ideolgică. (...) Sîntem europeni prin tradiţia noastră, sîntem organic europeni şi părintele Stăniloae sublinia foarte bine acest lucru, că Ortodoxia românească are această dimensiune a latinităţii, această întîlnire unică şi fericită între spiritul răsăritean şi spiritul apusean. Tocmai acest lucru nu am ştiut să-l chivernisim şi din cauza aceasta Europa face abstracţie de noi. (...) Ne complacem într-o ficţiune şi nu sîntem în stare să ieşim în lume cu adevărata noastră înzestrare şi să convingem că sîntem înzestraţi. (...) Trebuie să convingem lumea, şi Ortodoxia românească trebuie să convingă prin faptele ei. Bineînţeles că nu de una singură, ci în conjuncţie permanentă cu toate resursele interne ale lumii româneşti: cu politica, cultura românească, cu tot ceea ce poate da România ca entitate naţională unei Europe care încă mai poate fi concepută ca unitate în diversitate“.

România ortodoxă – punte între Occident şi Orient

Preot Doctor Cornel Toma: „Se spune în mod eronat că teologia părintelui Stăniloae este o teologie de mare profunzime, dar nu ar avea un impact social. Relaţia dintre persoană şi comuniune arată tocmai acest model de societate de tip personalist şi comunitar, care este fundamentală pentru existenţa noastră. Relaţia dintre persoană şi comuniune este, oarecum, un ideal împlinit în creştinism prin teologia părintelui Stăniloae. Părintele Dumitru Stăniloae este un eveniment, fiind considerat de majoritatea teologilor ortodocşi cel mai mare teolog al secolului trecut. Este un geniu teologic datorită faptului că a reuşit în special să aducă teologia în albia Sfinţilor Părinţi, dar şi pentru faptul că a reuşit să conlucreze şi să răspundă tuturor provocărilor şi tuturor aspiraţiilor din timpul lui. În *Dogmatica* lui spunea că «dogmele ortodoxe nu sînt adevăruri fixe, imobile, ci sînt adevăruri eterne care au menirea să răspundă tuturor năzuinţelor şi aspiraţiilor umane». De asemenea, în cartea *Iisus Hristos sau restaurarea omului* spunea că «în centrul existenţei umane stă Hristos ca arhetip al persoanei şi comuniunii şi în Hristos putem să găsim răspunsurile, soluţiile la toate problemele existenţiale». Părintele Stăniloae poate să reprezinte astăzi cel mai bine cultura şi teologia românească ortodoxă. De altfel, a şi lansat un concept nou în teologia modernă, acela de «Ortodoxie latină». Pînă la părintele Stăniloae Ortodoxia era cunoscută în Occident sub forma tradiţiei elene sau a tradiţiei slave. Părintele Stăniloae arată că există şi ortodoxia latină fondată şi exprimată de poporul român, pentru că noi ca români, deşi aparţinem latinilor, din punct de vedere al credinţei sîntem în comuniune cu răsăritenii. De aceea, România, din punct de vedere al strategiei europene, este un pod, un liant între Orient şi Occident“.

Vize pentru fraţii basarabeni

De la 1 ianuarie 2007, ca pe vremea comunismului, între românii de dincoace şi cei de dincolo de Prut se vor întări graniţele. Deja, la această oră, pentru a intra în România dinspre Republica Moldova, basarabenii au nevoie de o anumită sumă de bani sau de invitaţie din partea unor români de aici. De la 1 ianuarie 2007 însă nu vor mai putea păşi în patria-mamă decît dacă vor avea viză pe paşaport. Vestea a fost dată chiar de miniştrii de Externe ai celor două state româneşti, M.R. Ungureanu şi Vasile Tarlev. Ei argumentat măsura prin faptul că UE cere României să-şi securizeze frontierele. Deocamdată Chişinăul nu intenţionează să pună vize pentru românii de dincoace de Prut.

Mănăstire deschisă pentru sinistraţi

Părintele Pahomie, duhovnicul schitului de maici „Acoperămîntul Maicii Domnului“ din Helegiu – Bacău, le oferă un adăpost credincioşilor care au rămas fără gospodării din pricina inundaţiilor. Părintele se căzneşte de mai multă vreme să organizeze un cămin pentru persoanele nevoiaşe.

I-ar prinde bine o mînă de ajutor. Schitul are cîteva chilii şi o mică fermă. „Îi aştept aici pe sinistraţii, bărbaţi şi femei, din judeţul Bacău, dar şi din alte judeţe, care vor să se apropie mai mult de Dumnezeu. Masa şi casa şi-o vor cîştiga, aşa cum facem şi noi, călugării, prin muncă", ne-a spus Pr. Pahomie.

Sfînta Parascheva

Şi în acest an, sărbătoarea Sfintei Cuvioase Parascheva, alăturată kitsch-ului numit „Zilele Iaşilor", a umplut pînă la refuz străzile capitalei Moldovei. Cea mai amplă manifestare anuală creştin-ortodoxă din România a adus sute de mii de pelerini la moaştele ocrotitoarei întregii Moldove. Sărbătorile Iaşilor au durat şapte zile, încadrîndu-se în registrul obişnuit. Adică, pe lîngă evlavia specifică momentului, aceleaşi obiceiuri proaste: furturi, beţie şi violenţă. Poate ceva mai multe tone de gunoaie decît în trecut. Aceasta se întîmplă din cauza faptului că Primăria, care nu scapă ocazia de a-şi face reclamă cu astfel de prilejuri, transformă hramul, prin zilele oraşului, într-o serbare populară – cîmpenească, dar mutată pe beton. Cucernicia şi răbdarea

pelerinilor, amestecate cu chiotele beţivilor consumatori de mici piparaţi (inclusiv ca preţ), cu fumul frigăruilor, mizeria de nedescris de pe bulevardele principale şi permanenta grijă de a te feri de hoţi a lăsat în urmă un gust amar, iar nu un sentiment de pioşenie şi reculegere.

„Dilema Veche" şi „România Literară", la acelaşi patron

Mircea Dinescu şi Dinu Patriciu au anunţat că au fondat un nou trust de presă, Satyricon, din care vor face parte publicaţiile patronate pînă acum de primul, „Dilema veche", „Plai cu Boi" (şi-a încetat demult apariţia) şi „Aspirina Săracului" (un soi de „Academia Caţavencu" în criză de inspiraţie), dar vor prelua şi „România Literară". Dinescu şi Patriciu vor deţine cîte 50% din grupul de presă. Ei anunţat că nu vor da pe

nimeni afară, ci, dimpotrivă, vor mai angaja oameni pentru editarea unor suplimente şi a unei noi reviste: „Rrom sărac, rrom bogat". Acum, nu prea vedem rostul pentru care să faci o revistă despre ţigani în registru telenovelistic, dar oamenii îşi cheltuie banii cum vor. Poate speră la vreo contribuţie din fonduri europene la bugetul trustului. Dincolo de asta, este clar că, dacă pînă şi reviste de calibrul „Dilemei" sau a „României Literare" au nevoie de noi susţinători financiari, nu sînt prea mulţi iubitori de presă culturală în ţara asta.

A început bătălia ecumenişti-conservatori pentru Patriarhie

ÎPS Andrei Andreicuţ, Arhiepiscopul de Alba Iulia, şi PS Laurenţiu Streza, Episcopul Caransebeşului, au fost desemnaţi de Sf. Sinod drept candidaţi pentru scaunul de mitropolit al Ardealului, Crişanei şi Maramureşului şi arhiepiscop al Sibiului, rămas vacant după ce ÎPS Antonie Plămădeală a trecut cele veşnice, la finele lui august. Noul mitropolit va fi ales, la 3 noiembrie, de un colegiu electoral, convocat de Patriarhul Teoctist şi format din 156 de membri. Din cursă a fost eliminat fără menajamente cel mai bun candidat: ÎPS Serafim Joantă, Mitropolitul românilor din Germania şi Europa Centrală. Cunoscut ca un rugător de mare rîvnă, cult, fără legături cu fosta

Securitate, cu masoneria sau cu mediul politic de la noi, ÎPS Serafim nu şi-a găsit destui susţinători. El a fost sacrificat pînă şi de tradiţionaliştii din Sinod, care altminteri îl plac, pentru că nu voiau ca, la o adică, să se împartă voturile între ÎPS Serafim şi ÎPS Andrei, oferindu-i victoria PS Laurenţiu. Miza este mare:

nu numai Mitropolia Ardealului, ci şi scaunul patriarhal. Tabăra care îşi va impune candidatul în fruntea Ardealului are şanse mari să obţină şi Patriarhia, cînd va veni vremea ca Prea Fericitul Teoctist să treacă la cele veşnice. PS Laurenţiu este unul dintre cei care promovează ecumenismul şi a fost propus de un alt ecumenist convins, ÎPS Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului, dar este susţinut şi de ÎPS Daniel al Moldovei, ecumenist cu state vechi. ÎPS Andrei are susţinerea conservatorilor din BOR, fiind propus de ÎPS Bartolomeu Anania, Arhiepiscopul Clujului. Imediat după anunţarea candidaţilor au şi început atacurile sub centură. În „România Liberă“ din 29 octombrie, ÎPS Andrei a fost atacat virulent de neobositul vrăjmaş al Ortodoxiei I. Zubaşcu. Arhiepiscopul este acuzat de colaborare cu Securitatea. E adevărat că ÎPS Andrei a semnat cîndva, sub presiune, un angajament cu Securitatea, dar n-a turnat pe nimeni; notele sale informative sînt inofensive şi au fost scrise doar sub forţa ameninţării. Vom demonstra asta cu documente, într-un număr viitor al ROST.

Pe de altă parte, în „Averea“ din aceeaşi zi a apărut un articol despre masonii din Biserică, între care ar fi şi ÎPS Daniel Ciobotea, Mitropolitul Moldovei. Autorul, Carol Hîrşan pe numele său, vrea să ne convingă de inactualitatea şi inadecvarea poziţiei antimasonice a BOR, adoptată în 1937 şi niciodată revizuită. Într-o beţie de cuvinte, ni se spune că masoneria şi Biserica merg mînă în mînă în mod natural din vremuri imemoriale, că masoneria este o organizaţie de *lobby* şi atît – cu nimic anticreştin sau dăunător în ea –, că numeroşi ierarhi ortodocşi sînt masoni, chiar dacă nu recunosc, şi că ăsta e un lucru bun. Unde-am mai auzit noi asta? Iaca la PS Ioachim Băcăuanul, Episcopul Vicar al Romanului, fidel al ÎPS Daniel şi, desigur, membru de vază al taberei ecumeniste din BOR. Cele două ieşiri în presă sînt, de fapt, primele lovituri vizibile ale *ecumeniştilor* (cărora le-am putea spune foarte bine *sincretişti*, ca să risipim confuzia). Cu una au vrut să surpe credibilitatea candidatului conservator, cu cealaltă – să preîntîmpine ofensiva conservatorilor, bagatelizînd un subiect foarte sensibil cu care ar fi putut fi atacaţi. Probabil că vor urma şi alte lovituri pînă în ziua alegerilor. Dumnezeu va îngădui ceea ce merităm.

Un conservator eurosceptic la conducerea Poloniei

Lech Kacinski, zis „Incoruptibilul“, fost primar al Varşoviei, a cîştigat alegerile pentru preşedinţia Poloniei. Fratele geamăn al şefului Partidului naţionalist-catolic „Lege şi Justiţie“ nu crede în valorile liberalismului, nu doreşte trecerea rapidă la euro, nu-i suportă pe homosexuali şi se declară nemilos faţă de corupţi. Lech Kacinski a fost ministru al Justiţiei şi preşedinte al Curţii de Conturi, avînd o reputaţie de dur. După toate probabilităţile, noul preşedinte va aduce schimbări majore în politica Poloniei, care vor avea efecte inclusiv asupra rolului jucat de ţara sa în UE. Noul preşedinte vrea impozite mai mari pentru bogaţi şi scutiri de taxe numai pentru familiile care, în buna tradiţie creştină, au mulţi copii. Kacinski a anunţat că o problemă ce implică renunţarea la o parte din suveranitatea naţională, precum adoptarea euro, nu poate fi soluţionată decît prin referendum, programat cel mai devreme în 2010. El vrea ca Polonia să fie cît mai vizibilă în politica internaţională şi a făcut adesea apel în campanie la mîndria naţională. Părerile sale ferme, legate de nerecunoaşterea „drepturilor homosexualilor“, menţinerea unor reglementări stricte privind avorturile şi reîntronarea valorilor creştine în societate, ar fi putut duce la pierderea alegerilor în oricare altă ţară europeană, nu şi în Polonia – apreciază analiştii politici.

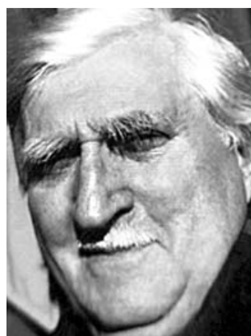
O nouă provocare a extremiştilor maghiari

Continuă provocările unor extremişti unguri de la vîrful autorităţilor locale din judeţul Covasna. În momentul impunerii unui prefect maghiar în acest judeţ, am avertizat că vor creşte tensiunile interetnice pe fondul unor abuzuri ale autorităţilor. Guvernul n-a luat în seamă protestul mai multor organizaţii civice şi politice, între care şi Romfest XXI. Iar acum, guvernul poate constata că am avut dreptate. De pildă, pe sediul

Consiliului Județean Covasna a fost pusă stema fostului județ Trei Scaune din timpul imperiului austro-ungar. Forumul Civic al Românilor din Covasna şi Hargita a protestat energic, alături de alte asociații şi fundații. Dar degeaba. Guvernul tace, liberalo-democrații nu vor să-i supere pe udemerişti.

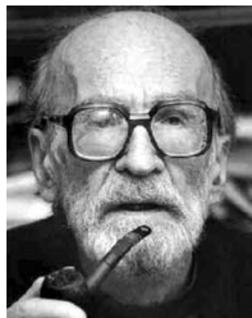
Istoria care plînge și speră

Casa Românească din Paris a găzduit la 22 octombrie 2005 o manifestare dedicată luptătorului anticomunist Ion Gavrilă-Ogoranu care trăieşte la Alba Iulia. Autor al unei tetralogii memorialistice zguduitoare, *Brazii se frîng, dar nu se îndoiesc*, Ion Gavrilă-Ogoranu (acum în vîrstă de 83 de ani), crede că „este o datorie a noastră să informăm opinia publică mondială despre rezistența armată anticomunistă din România". „Sînt adeptul istoriei vii, care plînge şi care speră", a mărturisit bădia Gavrilă. Printre participanți au fost Marie Joelle Dessere, o susținătoare a demersurilor de recuperare a memoriei anticomuniste din România şi istoricul francez Stephan Courtois, autor al volumului *Cartea Neagră a comunismului*, tradusă în 27 de limbi. Organizatorul acestor întîlniri a fost tînărul Robert Adam, doctorand în ştiințe politice la Paris.

Mircea Eliade, așa cum a fost

La librăria „N. Steinhardt – Humanitas", spre sfîrşitul lui octombrie, a fost lansată cartea, în două volume, *Rădăcinile româneşti ale lui Mircea Eliade* de Mac Linscott Ricketts (Ed. Criterion Publishing). Americanul, fost doctorand al lui Eliade pe cînd acesta era profesor la Universitatea din Chicago, a alcătuit poate cea mai bună monografie despre savantul român. Ediția princeps a cărții, în limba engleză, a apărut în 1988, la Columbia University Press. „Este o cercetare obiectivă a operei şi vieții lui Mircea Eliade", a precizat editorul Gabriel Stănescu.

A murit maestrul Ion Irimescu

Ajuns în pragul venerabilei vîrste de 103 ani, sculptorul Ion Irimescu a trecut la cele veşnice, la 27 octombrie, în casa sa din Fălticeni. Ion Irimescu era membru de onoare al Academiei Române, a primit numeroase premii şi distincții în țară şi în străinătate, printre care Premiul pentru excelență în cultura română. „Sculptorul de suflete", cum era supranumit, Ion Irimescu s-a născut la 27 februarie 1903, în satul Preuțeşti, aproape de Fălticeni, județul Suceava. A urmat cursurile Academiei de Arte Frumoase din Bucureşti (1924-1928), sub îndrumarea marelui sculptor Dimitrie Paciurea. Bursier al statului român, şi-a continuat studiile în Franța, la Fontenay-aux-Roses (1930-1932). După întoarcerea în țară, a fost profesor de desen la licee din mai multe oraşe din țară (1933-1940) şi, apoi, profesor de sculptură la academiile de Arte Frumoase din Iaşi, Cluj şi la Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu" din Bucureşti (din 1964 pînă la pensionare), aici devenind şef al Catedrei de Sculptură. Între anii 1978-1989 a fost preşedinte al Uniunii Artiştilor Plastici. A expus pentru prima oară în 1928, la Salonul Național de Pictură şi Sculptură de la Bucureşti, apoi a fost prezent cu expoziții personale – foarte puține la număr – şi colective în mai multe capitale ale lumii (Paris, Moscova, Belgrad, Budapesta, Istanbul, Varşovia, Roma, Praga, Oslo, Tokyo etc.). A mai realizat şi pictura interioară a Bisericii din Oprişenii Fălticenilor. În 2003 au fost organizate numeroase manifestări în cadrul Programului Național „Centenar Ion Irimescu – 2003", seria acestora debutînd cu o şedință omagială la Academia Română, la 27 februarie, şi cu o adunare festivă la Fălticeni, la 28 februarie.

Părintele Iustin, un adevărat purtător de Hristos

Pr. Gheorghe Calciu

Pe plaiul nemțean care duce spre satul Petru Vodă (județul Neamț), pe un drum deloc ușor accesibil, cu gropi și pietre, după ce treci printre casele pitite pe după garduri sărace, case ce par și mai mici la umbra munților împăduriți, se deschide deodată o poiană, neașteptată priveliște de secolul al XV-lea: câteva clădiri croite sever împrejurul unei biserici ridicată după modelul celor ctitorite de Ștefan Cel Mare. Te apropii cu tăcută smerenie și te uiți cu sfială să vezi dacă nu cumva e scris pe frontispiciul bisericii, în numele voievodului celui sfânt: „Aici voit-a Domnul să înfrâng pe păgânul jefuitor".

Zidurile pictate în motive din vremea Voievodului se răsfață în lumina de apus. Vezi judecata din urmă, slava sfinților mucenici, harta României Mari, neciuntită de vrăjmașii dinăuntru și din afară, păzită de sfinți și de ostași de ieri și de azi. Este un moment de trecere din prezent în trecut.

Din Biserică se aud cântări și litanii neîncetate, curtea e plină de oameni, în majoritatea lor simpli, câțiva monahi, tineri, unii foarte tineri, robotind prin curte, pelerini care așteaptă să fie găzduiți. Încă nu a venit vremea slujbelor de seară. În fața ușii a unei chilii modeste, zeci de persoane, bărbați, copii, femei, unii cu desagii alături, așteaptă. Unii șoptesc rugă-ciuni, alții citesc acatiste sau canoane. În odăița aceea modestă, Părintele Iustin Pârvu spovedește oamenii. 17 ore în șir, cu foarte mici pauze, părintele primește cu suflet cald, acești pelerini-penitenți care vin la el din toate colțurile țării, să-și verse lacrimile durerii și ale pocăinței, să-și ușureze sufletul de păcatele grele sau ușoare. Odăița aceea mică și sărăcăcios-monahală cuprinde în ea și Raiul pe care Părintele Iustin îl ține acolo viu prin rugăciunile sale neîncetate, dar și Iadul păcatelor mărturisite, grozave sau mărunte.

17 ore în scaunul de spovedanie

Părintele Iustin spunea: „Când ai de a face, ca duhovnic, cu ceata aceasta nesfârșită de penitenți, îți trebuie o răbdare ca a lui Hristos ca să nu te îngrozești de felul în care satana lucrează în lume cuprinzând sufletele oamenilor. Diavolul este foarte iscusit în a îndemna pe oameni la păcat și foarte inventiv în a insufla păcatele de tot felul în inima oamenilor. Apăsați de greutatea păcatelor enorme, oamenii vin aici să și le spună.Unele păcate sunt grele ca iadul, te îngrozești ascultându-le, cad peste tine, ca duhovnic, asemenea unor bolovani imenși și strivitori. Atunci stau și mă rog să mă apere Dumnezeu de slăbiciuni sufletești și de încrâncenarea inimii. Și se risipește spaima păcatului grozav și penitentul pleacă ușurat".

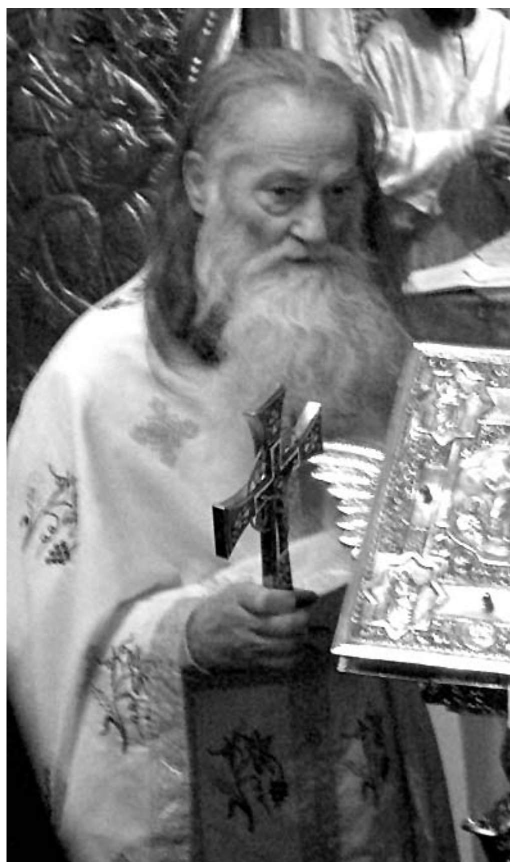
Când eram profesor la Seminarul Teologic, unii părinți ai elevilor veneau să se spovedească la noi, la părinții profesori. Apoi stăteau la Sf. Liturghie și se împărtășeau. Am observat că părintele unui elev, când venea la miruit, îmi săruta mâna și apoi umărul. După două sau trei întâplări de felul acesta l-am întrebat de ce mă sărută pe umăr. Omul, care se spovedea la mine, mi-a răspuns: „Părinte, am sărutat umărul pe care am pus păcatele mele prin spovedanie". Atunci m-am speriat. Aveam propriile mele păcate și mă îngrozeam de faptul că cineva mai punea și păcatele lui pe umerii mei. Acum, când l-am auzit pe părintele Iustin, m-am gândit câte greutăți are un duhovnic de mănăstire, care este, poate, mai solicitat la spovedanie, decât oricare altul.

Dacă Dumnezeu îl întărește câte 17 ore pe zi în scaunul duhovniciei, sigur că Duhul Sfânt lucrează în preacuvioșia sa puterea neîngrozirii de ce aude, răbdarea și ușurarea inimii și a minții de povara păcatelor ascultate.

Nu știu ce vorbește părintele Iustin cu penitenții săi, nu în sensul înșiruirii păcatelor mărturisite, ci în sensul iertării, ce cuvinte de mustrare și de iertare le spune, cum le așază sufletul curățat prin spovedanie

în rosturile lui, cu ce cuvinte îi mângâie sfătuindu-i să nu mai greşească. Dacă te duci la uşa pe care penitenţii ies după mărturisire, vei vedea că oamenii au feţe ca de înger. Radu Gyr scria, într-un volum de poezii de pe frontul din Rusia – unde fusese trimis de mareşalul Antonescu să moară –, că „Ostaşii au chip ca de înger când mor“.

Cuvântul părintelui este tare, în sens spiritual, dar mai mare decât cuvântul care iese din gura lui este duhul din el care ţi se comunică dincolo de cuvânt, cu o forţă irezistibilă, fără a-ţi viola gândul şi sensibilitatea, în mod mângâios, cuprinzându-te din toate părţile ca o apă binecuvântată. Dar şi logica lui este spirit de foc, ieşind dintr-o convingere nestrămutată a credinţei lui, dintr-o experienţă de duhovnic uriaşă, încununată şi de experienţa închisorilor prin care a trecut, unde răbdarea lui s-a format şi unde a mângâiat, a mustrat şi a vindecat cu rugăciunea şi cu dragostea. Un pelerin îmi spunea – şi eu am fost de părerea lui – că cel mai tare (exprimarea lui) dintre toţi monahii de astăzi este Părintele Iustin. Eu nu am sesizat tăria lui din comportament, dar în duh şi în consevarea puterii pe care o are asupra oamenilor, fără nici o gesticulaţie ostentativă, este, într-adevăr, cel mai tare monah, mai tare ca orice arhiereu care, prin fatalitatea poziţiei, rămâne mereu izolat, ieşind din această situaţie forţată numai prin gesturi de voinţă excepţională, care rămân memorabile, dar sunt rare. Părintele Iustin este una cu mănăstirea, una cu slujirea, una cu spovedirea, una cu penitentul pe care îl curăţă prin spovedanie, şi-l consolează prin cuvânt bun şi iubire.

Dragoste prin fapte, patriotism fără lozinci

Pot spune că, prin experienţa anilor de puşcărie, prin cădere şi ridicare, Dumnezeu mi-a dat o mare putere de dragoste pe care o practic fără efort şi pe care nu am avut-o înainte de această experienţă. Dragostea mea se exercită la nivelul unei parohii, dragostea părintelui Iustin se exercită la nivelul unei ţări întregi şi chiar şi dincolo de hotare, dacă mă gândesc la numărul imens de persoane din Vest care-l cunosc.

Dumnezeu a dăruit ţării, pe vremea persecuţiei comuniste, părinţii spirituali şi duhovnicii cei mai mari din istoria Bisericii noastre. Aceştia au menţinut credinţa în inimile românilor prin cuvântul lor tare. Atunci când ierarhia se plia şi când cuvântul ierarhilor era ambiguu, aceşti părinţi spirituali au ţinut sus inima românească în nădejdea că Dumnezeu nu ne-a părăsit. Cine ar putea înşira numele lor scris cu litere de foc în conştiinţă. Slăvit să fie Domnul Dumnezeul nostru că nu ne-a lăsat în mâinile vrăjmaşilor noştri ca să-şi râdă de noi şi să spună: bine, bine.

Dar Dumnezeu a pregătit în tot acest timp, în adânc, în ascuns alţi sfinţiţi părinţi care au luat locul celor care au fost chemaţi la Domnul după căderea comunismului, oameni cu o mare putere de sacrificiu – şi mă gândesc la Părintele Iustin, căci a sta 17 ore în scaunul spovedaniei este un mare sacrificiu pentru Hristos şi pentru semeni. Aceşti monahi crescuţi în închisori, batjocoriţi, umiliţi, dar niciodată frânţi, au învăţat acolo că adevărata dragoste de neam nu are nici o legătură cu noţiunea de naţionalism practicată de socialismul ştiinţific şi nici dragostea de patrie nu are nimic de a face cu discursul patriotard de partid.

Acolo am înţeles şi am trăit această dragoste, fără lozinci, fără fanfaronadă partinică, ne-am iubit Biserica, patria şi neamul de care eram despărţiţi prin violenţă şi crimă, cu toate fibrele inimii noastre, aşa cum şi-au iubit evreii patria (dăruită târziu, nu apărută odată cu neamul în ea dintru început, ca la

noi) şi am suspinat cu inima frântă văzând cum ticurile verbale comuniste erau preluate (fără nici o rezistenţă, măcar intelectuală) de unii reprezentanţi ai Bisericii şi de o parte din elita ţării noastre. Acolo am învăţat să ne iubim patria cu ardoarea şi cu nădejdea cu care evreii au făcut-o în timpul robiei; acolo am învăţat cât de sfântă este noţiunea de neam, cât de cristică este ea şi nu un cuvânt de dispreţ, cum era pentru comunişti şi cum este astăzi pentru masonii şi ereticii din Vest (şi de la noi) care ne batjocoresc sufletul şi iubirile cele mari.

De aceea, părintele Iustin este iubit şi, ca el, toţi călugării care păstrează această dragoste nestinsă şi linia de credinţă adevărată, neîntinată de cea mai mare erezie a secolului – cum o numesc grecii –, ecumenismul, devenită la noi ceea ce era până în 1990 erezia comunistă, acceptată de o mare parte a ierarhiei şi de unii preoţii care pun înaintea purităţii Ortodoxiei falsul creştinism al ecumenismului, vlăstar al masoneriei care a creat revoluţia franceză, cu toate crimele ei odioase, prin lozinci mincinoase (libertate, egalitate, fraternitate), dar care nu s-a sfiit deloc să afirme că vor spânzura pe ultimul rege cu maţele ultimului preot. Toate aceste lozinci şi acte au trecut integral în revoluţia bolşevică, având aceiaşi părinţi: masoneria şi erezia.

Adevăraţii purtători de Hristos

Sufletul românesc, simplu şi curat, a simţit erezia şi pericolul. Cei buni se adună în jurul unor duhovnici trăind în mânăstiri spre a asculta cuvântul lor de adevărată învăţătură. Ei nu se tem de terorişti, ei, părinţii, nu primesc pe oficialii masoni sau comunişti mascaţi pe uşile din spate ale mănăstirilor pentru a-i pune la locuri de „cinste“, pentru că adevăratele mănăstiri nici nu au astfel de uşi, nici astfel de locuri de cinste. Aici învaţă creştinul ortodox adevărata credinţă, aici se mângâie lacrimile vărsate pentru păcatele făcute, aici se sfinţeşte prin formula pe care spoveditorul o rosteşte la sfârşit: „...iar eu, netrebnicul preot şi duhovnic, prin puterea ce-mi este dată de sus, te iert şi te desleg de toate păcatele tale, în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin“. Apoi cu sfătuirea blândă: „caută de acum să nu mai greşeşti!“

Fireşte, nu cred că astăzi ar fi mai puţini sfinţi părinţi şi duhovnici decât au fost în vremea comunismului. Ar însemna să mă îndoiesc de milostivirea Mântuitorului nostru pentru poporul nostru oropsit. Sunt pline mănăstirile de astfel de duhovnici, sunt pline parohiile de astfel de preoţi care îşi asumă toate riscurile unei predici libere de orice minciună şi care nu aspiră nici la funcţii administrative, nici la scaune arhiereşti. Ei sunt purtătorii de Hristos, nu purtătorii de cuvânt mincinoşi al unor epicopi.

Vorbesc însă de părintele Iustin pentru că îl cunosc, pentru că l-am văzut lucrând pentru Biserica adevărată, ca ascultător al celor şapte Sinoade ecumenice şi al tuturor canoanelor şi învăţăturilor sfinţilor părinţi ai Ortodoxiei, fără „agiornament“, fără inveţii anti-ortodoxe, fără abandonarea liniei cristice a credinţei pentru o bursă sau o funcţie. Cum să nu salte inima în noi când vedem astfel de urmaşi ai lui Hristos, care nu aduc laude puternicilor zilei, ci numai lui Dumnezeu, şi care îşi pun viaţa pentru Hristos şi pentru turma Lui, păstori care intră în staul pe uşă şi oile îi cunosc glasul şi-l ascultă, şi-l urmează, pentru că nu este păstor năimit, ci adevărat păstor, el însuşi urmând Marelui Păstor Iisus.

În chemarea la ascultare, Iisus ni se adresează tuturor, în primul rând arhiereilor, apoi preoţilor, diaconilor, ieromomahilor, ierodiaconilor, monahilor, monahiilor şi turmei celei vorbitoare pentru care Iisus Şi-a pus sufletul Său şi pentru care noi răspundem în cazul neascultării chemării Domnului nostru Iisus Hristos. Ordinea enumerării mele implică şi ordinea răspunderii categoriilor respective. Vai celor care mistifică mesajul Domnului, căci judecata Lui va fi ca un foc!

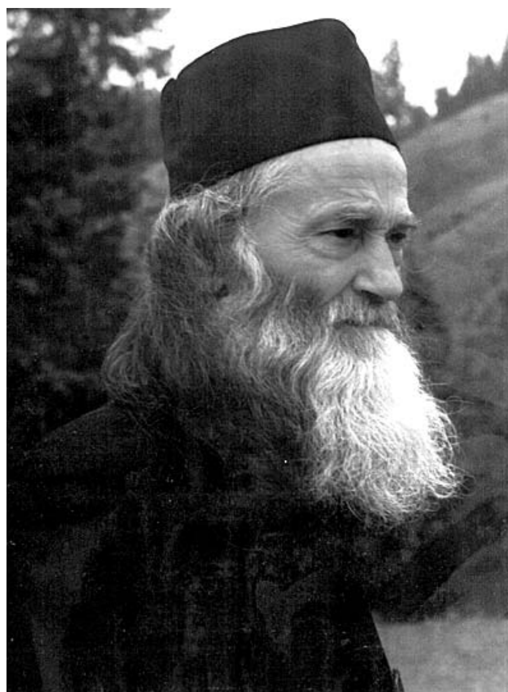
Dar noi ne îndreptăm ochii cu nădejde către purtătorii adevăraţi de Hristos şi ne rugăm ca cei buni să strălucească pe cerul Ortodoxiei ca nişte faruri călăuzitoare, iar mănăstirea Părintelui Iustin, cu toţi vieţuitorii ei, alături de toate mănăstirile adevărate care „nu au trecut pe la Irod“* să fie înălţate ca nişte stele pe cerul României, asemenea stelei celor trei magi, ca să ne arate Cine este adevăratul Dumnezeu şi cum trebuie să ne închinăm Lui, nu ca lui Baal, ci depunând la picioarele lui Hristos, lacrimile pocăinţei noastre, aurul minţii, tămâia inimii şi smirna sufletului nostru. Amin!

* După eliberarea din închisoare, am fost cu Marcel Petrişor şi cu Lucian Popescu, la casa părinţilor primului, din Ocişor – Hunedoara. Îndată, Securitatea s-a instalat pe la toate ieşirile din sa; probabil erau câteva zeci de agenţi. Într-o noapte, târziu, cineva a bătut la geam. Am crezut că era vreunul din agenţii Securităţii, care venea să verifice dacă suntem acasă. A intrat repede în casă un bărbat tânăr, un muncitor, care ne-a spus pe nerăsuflate, că vine din partea Oastei Domnului din regiune, care a aflat de prezenţa mea acolo şi care dorea să ştie dacă „mă aflam bine“. Omul a adăugat însă imediat, mişcându-şi degetul arătător ca semn de negaţie: „Să ştiţi că nu am trecut pe la Irod“.

Morala unei vieți câștigate*

Adrian Alui Gheorghe

Viața omului seamănă, pînă la un punct, cu „stihiile". Pornește blînd, amușină orizonturile, după care se repede să rupă totul în jur, așa cum face apa trezită uneori. După o vreme însă, ajunsă într-o vale largă, se linistește, se reintegrează liniștii și ordinii, mai supusă parcă, împăcată cu sine și cu ceilalți. Oamenii care vin la părintele Iustin, la mănăstirea de la Petru Vodă, par să fie dintre cei care s-au oprit din zbuciumul lor, care caută liniștea, pacea interioară. Și cine poate să-ți dea pace interioară, dacă nu cel care a găsit-o, a dobîndit-o? Vezi, astfel, condiția socială năvalnică, funcția înaltă, îmblînzindu-se în fața ușii părintelui Iustin. Aici omul își restabilește înălțimea în raport cu ceilalți și nu în raport cu proiecția unor funcții trecătoare. Uneori e ipocrită această ieșire din lume, dar repetiția poate duce, în final, la „o conciliere" cu sine a fiecăruia. De asta, cînd l-am întrebat pe părintele Iustin despre cum l-a cunoscut pe părintele Cleopa, acesta a răspuns cu toată dragostea care vede un lucru din toate părțile, concomitent: „Părintele Cleopa este părintele Cleopa! Un mare duhovnic. Dar eu am pe suflet o sminteală pe care nu pot să nu o spun. Părintele Cleopa i-a umplut de mîndrie pe activiștii comuniști. Veneau la el și primeau binecuvîntare. Toți făceau cale bătută la el, să primească binecuvîntări oficiale. Și ei mergeau și spuneau: «Ei, m-a binecuvîntat părintele Cleopa, înseamnă că e mare lucru de capul meu!». Cu harul său, cu credința sa, cu numele său, cred că el ar fi putut să-i facă pe mulți activiști să se rușineze de faptele lor, să se modifice, să fie mai umani. În vremurile alea era bine ca cineva să-i certe pe cei care în societate propovăduiau ateismul, iar în particular veneau la părintele Cleopa să primească binecuvîntare pentru faptele lor. În același timp părintele Cleopa a ținut trează în mulți creștini simpli rugăciunea și credința. Pe mulți oameni i-a «mîncat Raiul» după ce l-au cunoscut pe părintele Cleopa".

Am văzut oameni care se supărau că nu pot intra mai repede, vociferau, apostrofau pe cei care stăteau mai mult în chilia părintelui. Căci fiecare își descarcă desagii din suflet cum poate. Dar caracterele, se știe, sînt trei sferturi rodul răbdării; cine nu stăpînește „arta răbdării" pe lumea asta nu este pregătit pentru competiție, nu este pregătit să cîștige. Spune, de altfel, și părintele Iustin, care și-a educat îndelung, în închisoare, răbdarea: „Răbdarea este axa pe care ne mișcăm noi...! Răbdarea face parte dintr-o smerenie, cu cît omul este mai mulțumit și mai mulțumitor, mai satisfăcut, mai împăcat cu toată lumea, atunci își clădește destinul pe răbdare. Poate să fie răbdare mai puțină de voie, să fie de nevoie... Dar experiența asta, a răbdării, te face din ce în ce mai tare, mai încrezător, îți creează personalitatea."

Și cine stăpînește «arta răbdării» pare să domine și timpul, acel mult, puțin cu care a fost dăruit. Răbdarea te mai învață un lucru: că nu trebuie să te lupți

* Fragment din prefața cărții *Părintele Iustin Pârvu și morala unei vieți câștigate* de Adrian Alui Gheorghe (Ed. Credința strămoșească, 2005)

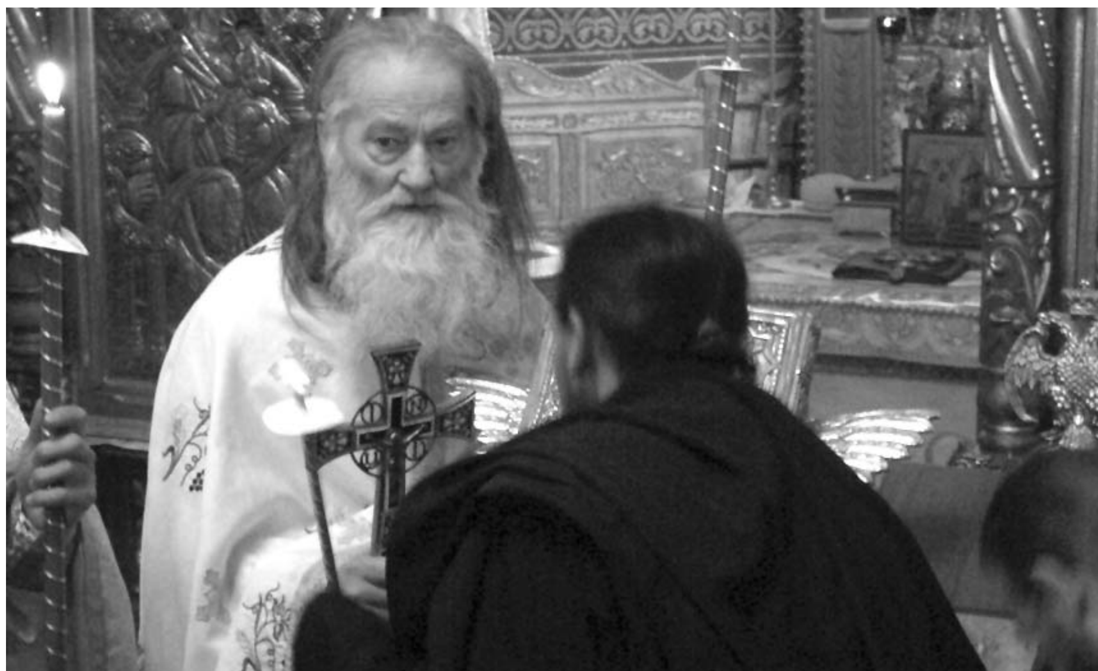
cu lumea din jur, ci s-o domini trăind ca lumea din jur. Dacă te opui apei care vine năvalnică, vei fi învins în final, ea perseverează, tu oboseşti. Dar dacă te laşi dus de curgerea ei, trăind în sensul curgerii ei, o poţi domina fără să oboseşti, folosindu-i energia în folos propriu, poziţionîndu-te pe val. Dar totul în limitele moralităţii, pentru că e singura noastră punte spre Dumnezeu. În afara moralităţii, viaţa omului e un surogat, o mizerie. Aşa şi cei închişi pe nedrept în închisorile comuniste au învins, parte dintre ei, pentru că au trăit pe cursul vieţii şi nu împotriva acesteia, şi-au refăcut lumea din toate amănuntele pe care le aveau în preajmă. Spune, de altfel, părintele Iustin: „Libertatea nu însemnă să fac ceea ce vreau, căci, de multe ori, făcînd ceea ce vrem, facem voia diavolului. Libertatea se cunoaşte în discernămîntul omului, în capacitatea lui de a alege între bine şi rău. Omul trebuie să conştientizeze faptul că numai în adevăr poate trăi liber, că în lumea aceasta este şi multă amăgire, de care el trebuie să se ferească. Asta n-au înţeles comuniştii, că sufletul pe cruce cîştigă adevărata libertate, că toate metodele lor de tortură, toate metodele de reeducare psihică au făcut mai mulţi sfinţi decît robi, au sfinţit pămîntul ţării cu sînge de mucenici".

Concluzia dialogului nostru, desfăsurat „în cîteva reprize" de-a lungul unei ierni, poate fi sintetizată astfel: Nu bucata de pîine e problema României de azi; asta se va rezolva pentru că poporul e vrednic şi va găsi mijloace să lucreze cu folos un pămînt roditor de la Dumnezeu. Problema cu care se confruntă România începutului de mileniu III este problema morală. Chiar dacă vrem să iertăm, trebuie să nu uităm ceea ce trebuie să iertăm. Conştiinţa iertării trebuie să urmeze conştiinţei păcatului. Petre Ţuţea a găsit o formulă magistrală pentru individualizarea celor care au trăit „o viaţă" identificîndu-se cu sacrificiul pentru o idee: meseria de român! Da, este singura care poate fi alăturată numelor celor care au stat în închisorile comuniste, care au pătimit doar pentru că şi-au afirmat mai mult decît alţii calitatea de român. În *Schimbarea la faţă a României*, apărută cu mult timp înaintea celui de-al doilea Război Mondial, Emil Cioran, analizînd profilul românului şi în-deobşte a intelectualului, spune la un moment dat: „N-am întîlnit om care să aibă o mai slabă aderenţă la valori decît românul. De cînd există România nici un intelectual nu a murit pe o idee, vreau să spun că nici unul nu s-a substituit unei idei".

A trebuit să vină perioada postbelică, prigoana declanşată de comuniştii antinaţionali, ca să-l contrazică, măcar parţial, pe Cioran.

Da, au fost mulţi intelectuali români care au murit pentru o idee. Sau au fost mulţi români care au supravieţuit ca acea idee să nu moară!

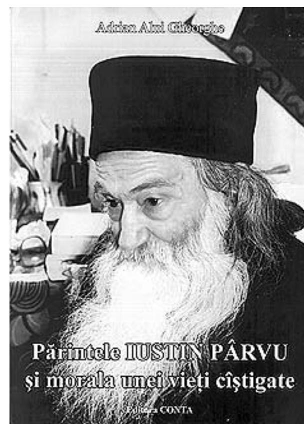
Părintele Iustin poate esenţializa morala după care au trăit creştinii în istoria aceasta atît de zbuciumată a credinţei, un amestec de sacrificiu şi iubire împărtăşită, de suferinţă şi căutare fără oboseală. Pentru orice revelaţie, chiar de o clipă, trebuie să munceşti mult, mult, uneori o viaţă!

Sfințit prin pătimire

Scriitorul Adrian Alui Gheorghe a avut privilegiul unui lung dialog cu Pr. Iustin Pârvu, de la Mănăstirea Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril" de la Petru-Vodă (județul Neamț). Dialogul desfășurat la începutul acestui an, cam de pe la Bobotează până înspre Prier, și a fost pus de către interlocutorul părintelui Iustin Pârvu sub semnul câtorva versuri: „Câtă luciditate, atâta sfințenie, / Câtă sfințenie, atâta putere; / Câtă putere, atâta credință; / Câtă credință, atâta omenie...". Din această împărtășire la flacăra cuvântului duhovnicesc a ieșit volumul Părintele Iustin Pârvu și morala unei vieți câștigate *(Adrian Alui Gheorghe, Ed. Credința strămoșească, 2005).*

Richard Constantinescu

Cartea are în prim plan subiecte precum universul românesc, acest „acasă" al părintelui („unde mă găsesc eu cu mine însumi și pot trăi în Dumnezeu"), problema suferinței mântuitoare din închisorile comuniste, Biserica în acele vremuri, dar și problemele ei actuale, și relația ei cu intelectualul român.

Așa cum transpare din amintirile îndepărtate ale părintelui, viața sa a fost de la început axată și configurată de muzica bisericească și cea a clopotelor, fiind pentru un timp întreruptă de o stranie muzică, precum cea a zăvoarelor și lanțurilor, pentru ca apoi să revină la melosul copilăriei...

Împreună cu cei patru frați, de sărbători colinda mănăstirile, preferând Durăul – unde a și intrat ca frate, la vârsta de 18 ani. De aici, după un an și jumătate, pornea spre Cernica să urmeze seminarul. După cum cu umor povestește părintele, aici avea să ajungă trecând mai întâi pe la un lustragiu din gara București, care-i înșfăcă o groază de bani numai pentru că i-a făcut botinele să lucească, și dându-și ultimii lei pe un taxi pînă-n poarta mănăstirii, că doar nu-și mai putea permite să-și prăfuiască încălțările. La intrarea în Cernica a dat nas în nas chiar cu directorul seminarului, care, văzându-l, îi spuse: „De unde vii, frate? Ai venit cu mașina? De la Durău? Ei, numai de la Durău se putea veni cu mașina, că acolo e boierie...!".

După patru ani, seminarul desființându-se, părintele a fost repartizat la „secția monahală" a Seminarului Râmnicu-Vâlcea, de unde va fi mutat la Seminarul din Roman, pentru finalizarea studiilor; constată, în decursul anilor de când a părăsit Cernica, o involuție în modul de pregătire.

Închis pentru credință

Într-o zi a lui 1948, „două mașini de un lux nebun" (mașini în care tov. Chivu Stoica gonea prin capitală – fără permis și fără a da socoteală dacă lovea vreun biet trecător, mașini cu care „elita" comunistă pornea prin București și de la ale căror geamuri fumurii ochea câte-o casă, în care urma să se mute, după ce proprietarul era evacuat și arestat pentru „activitate dușmănoasă"...) se opresc în fața Episcopiei Romanului, unde părintele Iustin Pârvu se afla în cea de-a treia sa zi de slujire, de la terminarea seminarului. L-au ridicat, ducându-l la Securitatea din Roman, unde dintr-o dată ajunsese „dușman al poporului", „bandit". Este întemnițat pentru propagandă religioasă, peste șaisprezece ani urmând a trece pe rând prin închisori precum Roman, Suceava, Aiud, Baia Sprie, Gherla, Colonia de muncă Periprava. Și toate acestea pentru faptul de a-L fi ales pe Hristos... Când a intrat la Aiud, în fața ferestrei celulei

sale „se zărea o nuieluşă groasă cam cât degetul“, iar când a ieşit de aici aceasta devenise copac...

Dacă iniţial dorea să fie liber, ulterior şi-a dat seama că suferinţa sa a fost în planul lui Dumnezeu, ca prin jertfa lui şi a altora ca el în închisoare să se ispăşească păcatele neamului. Acest gând l-a făcut să suporte orice nedreptate, orice supliciu, pentru că o făcea în numele neamului său, în numele lui Hristos. Era bucuros când ştia că suferă pe nedrept, chiar ajunsese să-i iubească pe torţionari, să se roage pentru ei. „El te bate şi tu-l ierţi. Te uiţi la dânsul şi-l ierţi. Aceasta-i creştinismul...! Nu când mâncăm colivă. Ci când te loveşte şi nu te doare.“ (Pr. D. Bejan, *Bucuriile suferinţei*). Aminteşte că a plâns de multe ori, dar lacrimile sale au fost lacrimi de bucurie... A învăţat smerenia, cea care luminează mintea, iar prin durere a deprins răbdarea.

Asemenea osemintelor celor 11.000 de călugări şi preoţi ucişi de către comuniştii ruşi în anii 1919-1920 la mănăstirea Oranki, şi în jurul închisorilor comuniste de la noi „dacă dai cu târnăcopul, la câţiva centimetri sub pământ, dai de oseminte sfinte, frumoase, galbene. E semnul sfinţeniei, fiindcă au ajuns acolo, în acele cimitire nevăzute, neştiute, prin suferinţă, prin jertfă“, spune părintele. Ei sunt asemenea primilor creştini torturaţi pentru credinţă!

Un Paşte în mina-temniţă

Un episod care relevă starea de bucurie liturgică, trăită în acel arhipelag al durerii, este cel al Sfintelor Paşti de la Baia Sprie. Preoţii şi o parte din deţinuţi erau în post; administraţia închisorii încerca să-i determine să mănânce de frupt, ademenindu-i cu friptură, pe care au refuzat-o ori au păstrat-o pentru după Înviere. S-a anunţat mărirea normei – câteva sute de tone trebuiau extrase şi evacuate, anunţ primit cu resemnare. S-au spovedit, iar cei care au lucrat în schimbul de noapte au trăit momente de înălţare sufletească: prin lovirea sfredelelor de mină, au imitat sunetul de toacă şi de clopote, premergător slujbei, într-o grotă a fost amenajat un altar, au făcut cruci din bârne de mină, iar un sobor de preoţi în frunte cu părintele Valeriu Antal, ce avea drept epitrahil un ştergar alb de casă, oficia. În liniştea subteranei părintele a strigat: „Veniţi de luaţi Lumină!“. S-au aprins lămpaşele, s-a citit Evanghelia, şi preotul a anunţat bucuria: „Hristos a înviat!“. A fost, precum ar spune Sf. Ioan Gură de Aur, „o vreme când vasele Bisericii erau de lemn şi sufletul slujitorilor era de aur. Acum vasele bisericii sunt de aur, iar sufletele noastre sunt de lut!“.

Pr. Iustin aminteşte de modul cum miliţienii îşi băteau joc de deţinuţi, comportament de care nu s-au dezbărat nici cei de astăzi. Dar felul de a se purta era diferit, în sensul că erau mai protectivi cu străinii. „La corvezile astea care se făceau în interior, erau de cele mai multe ori protejaţi maghiarii, nemţii...“, dovedindu-se astfel „spiritul acesta, de inferioritate în faţa străinului...“.

Vagonetarul, agricultorul, „banditul“ Iustin Pârvu, spera ca, datorită faptului că a muncit, să i se reducă pedeapsa, dar de fiecare dată, din partea Comitetului Central, veneau anii de prelungire a pedepsei... Venea cineva de la Securitate şi semna: „încă 24 de luni“!

Cu înţelepciunea de acum, părintele afirmă: „Când judeci istoria la o distanţă de câteva decenii, altfel o vezi, înţelegi că acolo a fost şi voinţa lui Dumnezeu care te zgâlţâie ca să vezi mai bine lumea în care trăieşti.“

Părintele Iustin Pârvu nu a scăpat nici o ocazie să îi îndemne pe oameni să se reîntoarcă la carte, la cuvântul scris. „Am respirat libertate prin cărţi, am văzut lumea de dincolo de gratii prin intermediul cărţilor“, cărţile circulând numai în fascicule, pe pagini încât „niciodată n-au fost citite atât de bine, niciodată cuvântul nu a avut atâta înţeles“. Acolo nu s-a putut rezista decât prin credinţă şi prin cultură. Astfel că, dacă măcar zece la sută din cei ieşiţi din acest sanctuar al durerii, care a fost închisoarea, ar fi făcut câte o mănăstire, astăzi poporul român ar fost un popor mântuit, crede părintele.

Poezia lui Eminescu l-a încălzit. Poate chiar *Rugăciunea eminesciană*, pe care toţi ţăranii, mai ales bucovinenii, o ştiu pe de rost ca din Sfânta Scriptură: „Crăiasă alegându-te / Îngenunchem rugându-te, / Înalţă-ne, ne mântuie / Din valul ce ne bântuie; / Fii scut de întărire / Şi zid de mântuire, / Privirea-ţi adorată / Asupra-ne coboară, / O, maică prea curată / Şi pururea fecioară, / Marie!“, să-i fi amintit de copilărie. Spune părintele: „Cine scrie poezie acela e copilul lui Dumnezeu. Cine scrie poezie cu har...“.

Dostoievski vs. Sadoveanu

Părintele se raportează adesea la scriitorii ruşi, în special la Dostoievski, pentru care Sfânta Scriptură a fost cartea sa de căpătâi, atât în închisoare cât şi în restul existenţei sale. Dostoievski l-a cunoscut pe Hristos în temniţă, unde a pătruns şi taina omului.

Opera sa respiră tema mântuirii şi a confruntării cu imaginea lui Hristos şi a creştinismului.

La întrebarea cu privire la politica românească, părintele răspunde prompt: „Dar noi avem politică? Noi avem politicieni? [...] Avem tot felul de aventurieri, de făcături care nu înseamnă nimic nici pentru familiile lor, dar să mai însemne ceva pentru ţară, pentru neam...?!" Pe aceştia, ca de altfel pe toţi români, paradoxal, doar învrăjbirea îi ţine alături. Analizând situaţia actuală a ţării spune că „România e o şcoală după furtună".

În această cruntă perioadă, „fiecare a evadat în felul său din minciuna oficială, fiecare a înţeles diferit ceea ce a trăit. Iar *la* şi *după* Revoluţie n-a existat un moment în care toate istoriile individuale să se unească, să găsească o motivaţie comună, dinamică".

Părintele Iustin se referă şi la „discursul simplificator al profesorului de istorie, care nu vroia să facă echilibristică pe o funie de cuvinte cu multiple conotaţii", cum de altfel se întâmplă, din păcate, şi astăzi când ar trebui să discutăm relaxat despre anumite persoane sau evenimente încă ţinute într-o aură de mister.

Vorbeşte şi despre trădarea intelectualilor şi despre cecitatea lor lăuntrică. Le lipseşte pregătirea duhovnicească elementară, „prea uşor au divorţat de interesele şi de valorile Ortodoxiei", simţul răspunderii morale s-a diminuat drastic, sunt versatili – precum Sadoveanu (cel ce semna condamnări la moarte, în perioada când a fost preşedinte al Marii Adunări Naţionale, sau să amintim de faptul de a-l fi uitat pe Gr. T. Popa, când acesta era hăituit), Bogza şi alţii...

Părintele Iustin Pârvu este convins că timpul în care ne vom reface fibra noastră morală, iar ţara va fi pe un făgaş normal, este egal cu timpul cât a durat „stricăciunea" comunistă.

Biserica în lanţuri

Ortodoxia românească este prezentată azi sub unghiul compromisului – acuzată că în rândul acesteia nu a existat o rezistenţă puternică, cum s-ar fi cuvenit. Se uită de „holocaustul moral împotriva Ortodoxiei" (Antonie Plămădeală), de restricţiile impuse bisericii în acele timpuri: eliminarea învăţământului religios din şcoli, scoaterea facultăţilor de teologie din universităţi, cenzura publicaţiilor, punerea sub controlul statului a centrelor episcopale şi a instituţiilor Patriarhiei din Bucureşti, excluderea arbitrară a monahilor din mănăstiri, culminând cu distrugerea a zeci de biserici. Nici o biserică nu a suferit atât de mult precum Biserica Ortodoxă, o biserică în lanţuri, care însă şi-a păstrat virtualitatea integrală a creştinismului de la început. Cea mai puternică forţă de rezistenţă a constituit-o reţeaua de parohii active; nici o biserică de la sat n-a fost închisă. Biserica satului şi cimitirul, martirii şi sfinţii nevăzuţi şi mai ales monahismul au fost forţele vitale pentru creştinismul român din acei ani. N-a existat o zi aliturgică! Toată istoria ei a fost un drum al Crucii. Biserica Ortodoxă a fost o Biserică în stare de veghe, aşa încât nici comunismul, nici alte influenţe nu au schimbat ritmul său liturgic. Dacă Biserica se află acum, după cum spune părintele Iustin Pârvu, „în starea aceasta de umbră" – faptul trist că unii preoţi nu sunt interesaţi decât de a strânge cât mai mult, de a nu se interesa de omul în suferinţă şi că vor „să fie salariaţi, să trăiască bine şi să moară pensionari" – crede că „este tocmai voinţa lui Dumnezeu ca atunci când va veni vremea, [Biserica] să strălucească mai mult decât soarele de pe cer."

Ortodoxia românească are mari virtuţi europene, constituind o forţă de integrare pentru tradiţii şi culturi diverse. Răsăritul a dat Europei de altădată creştinismul. Trebuie să i-l dăruim din nou astăzi – crede părintele.

Cartea lui Adrian Alui Gheorghe este una despre caracter, despre oameni alături de care nu mai simţeai nici frigul, nici foamea, nici răceala lanţului pe fluierul piciorului. Ea redă, prin amintirile părintelui, spuse cu înţelepciune, toată grozăvia unui imperiu al suspiciunii, al delatorilor, al urii. Criminalii devin educatori, iar victimele sunt considerate criminali, *bandiţi*. „Pentru duşmanii poporului nu există nici milă, nici îndurare", era scris pe frontispiciul de la intrarea în închisoarea Piteşti. Nu mai exista noţiunea timpului. Timpul murise. Totul se reducea la prezentul terifiant. În schimb, dacă „afară" se spulberase speranţa într-o schimbare, în închisoare aceasta nu murise, se maturizase.

Trăind între cruce şi infern, credinţa l-a salvat pe părintele Iustin de la ucronia detenţiei.

Iniţial, cartea s-ar fi numit, neinspirat, *Părintele Iustin Pârvu şi morala unei vieţi sacrificate*, dar Adrian Alui Gheorghe, stabilind titlul final, după ce l-a cunoscut îndeaproape pe părintele permanent „îngropat în lume", cred că se va fi gândit şi la vorbele Sfântului Luca – Arhiepiscopul Crimeei: „Am iubit pătimirea, fiindcă minunat curăţeşte sufletul."

Părintele Iustin Pârvu

Repere biografice

- Născut la 10 februarie 1918, la Petru Vodă – Neamț.
- 1936, intră frate la Mănăstirea Durău.
- 1939, se înscrie la Seminarul teologic de la Mănăstirea Cernica.
- 1942 – 1944, merge ca preot misionar pe frontul de est pînă la Odesa.
- 1948, este arestat pe motive politice şi condamnat la 12 ani închisoare; trece prin închisorile Suceva, Văcăreşti, Jilava, Aiud; în ultima clipă, înainte de a fi trimis la „reeducare" la Piteşti, este trimis să muncească, deținut fiind, în mină la Baia Sprie.
- 1960, este condamnat la încă patru ani de temniță pentru că nu s-a lepădat de credință.
- 1964, este eliberat şi devine muncitor forestier.
- 1966 – 1975, preot-monah la Mănăstirea Secu.
- 1975 – 1990, viețuieşte la Mănăstirea Bistrița.
- 1990 – 1991, este preot slujitor şi duhovnic la Mănăstirea Secu.
- 1991, întemeiază Mănăstirea de la Petru Vodă – Neamț, al cărei stareț şi principal duhovnic este.
- 2000, ridică un schit de maici lîngă mănăstirea Petru Vodă, o casă de educație pentru copii şi un azil pentru bătrîni.
- 2003, înființează o publicație de învățătură şi atitudine ortodoxă, cu apariție lunară, numită „Glasul Monahilor".

Apoftegme

Redăm aici cîteva apoftegme, culese de ucenici şi apropiați ai Părintelui Iustin Pârvu, spre a vă folosi sufleteşte.

❍ Văzînd niste frați care tocmai se călugăriseră şi care veniseră să-i binecuvînteze cu un cuvînt pentru viață, Părintele Iustin a spus: „Vai, ce de îngeri aici!".

❍ Şi apoi, sfătuind şi îndemnînd spre jertfelnicie, a zis: „Prigoane, puşcării, lagăre, temnițe, izolări, înfometări, schingiuiri, umiliri, astea le-am trecut şi noi. Nu mai sînt atît de grozave. Dar prin ce veți trece voi, aceasta nu a mai fost de la începutul lumii pînă azi".

❍ Un frate a întrebat: „Părinte, Avva Varsanufie vorbeşte că în vremea sa mai rămăseseră doar trei purtători de Dumnezeu. Şi dacă asta era la 550 de ani după Hristos, astăzi cîți mai sînt?" A răspuns bătrînul: „Trei sute. Căci la sfîrşitul vremii sfinții nu vor mai face semne şi minuni, ci vor petrece neştiuți şi necunoscuți, în smerenie".

❍ Un ucenic a întrebat: „Părinte, ce va să zică aceea că ceea ce va veni «nu a mai fost de la începutul lumii pînă acum»?" „Păi nu vezi – a zis părintele – că lumea întreagă e un Piteşti [e vorba de „reeducarea" de la Piteşti – n. red.] uriaş? Dacă pînă acum slugile diavolului au vrut să ne lepădăm de credință, de Adevăr, ceea ce va urma va fi satanizarea omului. Acum e încă o oarecare pace. Dar vor veni zile cînd se vor strădui din toate puterile să îndrăcească, să satanizeze omul. Şi ei ştiu de acum cum s-o facă. Şi cine şi cît se va putea împotrivi îndrăcirii forțate? Aceasta este plinirea cuvîntului pe care l-a zis Mîntuitorul: «Căci va fi atunci strâmtorare mare, cum n-a fost de la începutul lumii până acum şi nici nu va mai fi. Şi de nu s-ar fi scurtat acele zile, n-ar mai scăpa nici un trup, dar pentru cei aleşi se vor scurta acele zile» (Matei 24: 21-22)".

❍ Cineva l-a întrebat: „Părinte, am ispite, ce să fac?". A zis bătrînul: „Cere de la Dumnezeu să-ți mai adauge. Aceasta este Crucea. Nu cere să ți se ia, ci să ți se mai adauge. Ca să meriți Învierea".

❍ O ucenică, mama unui baiat şi însărcinată cu al doilea copil, îi mărturiseşte Părintelui că acum sarcina i se pare mult mai puțin dificilă față de precedenta. Părintele îi răspunde: „Asta pentru că primul a fost baiat şi vrajmaşul s-a luptat cu mai multă îndîrjire, ca nu cumva să ajungă unul în plus la Taina Hirotoniei". După cîteva luni, femeia a născut o fetiță.

Mănăstirea Petru Vodă și păstorul ei

Camelia Corban

„În această lume dominată de bani, plăceri egoiste, sete de putere şi de a avea, în acest univers unde omul este abandonat progresiv comandării maşinilor, când un număr mic de îmbogăţiţi sărăceşte marea majoritate a oamenilor – este timpul ca oamenii să se ridice şi să spună «Nu, este suficent!». Trebuie să se sfârşească cu materialismul sălbatic, să intre în lume puţină: *conştiinţă*, *spirit*, *dragoste*".

Iată un strigăt lansat de un om al secolului XX. Ajungem, din fericire, să resimţim golul, abisalul din noi, când conştiinţa noastră realizează zădărnicia dorinţelor egoiste, materiale, aşa cum bine spune înţeleptul: „Toată dulceaţa cea lumească în lumea aceasta este amestecată cu întristare. Mărirea şi bogăţia trec. Frumuseţea şi sănătatea se veştejesc. Prietenii cei de aproape se răpesc de moarte!... Îndulceşte dar necazurile noastre Doamne!".

Iată invocarea lui Dumnezeu, iată resortul intim, profund care reface în noi geneza cosmică, care relansează spiritul nostru în competiţia spre înălţimile neatinse ale desăvârşirii şi dă un sens fundamental vieţii, conferindu-i atributele speranţei, iubirii şi credinţei în ocrotirea celestă.

Din această perspectivă ontologică, omul, în lupta sa cu răul, acel rău materializat în dezechilibrul proceselor anatomo-fiziologice şi metabolice care generează starea de aşa-zisă boală a fiinţei noastre, găseşte, printre multele căi empirice, naturiste etc de vindecare şi... acea întoarcere la cauza primordială a răului, materializată prin impurificare, prin „murdărire" a fiinţei, în totalitatea ei (atât fizic, cât mai ales psihic şi spiritual), printr-o proastă gestionare a valorilor noastre materiale, morale, juridice, estetice, etice, sociale şi, sinteza lor, valorile religioase. Acestea din urmă dăruiesc omului o puritate interioară care îl fac imun în faţa răului de orice natură.

Dar unde găsim acest antidot, acest leac care să tămăduiască suferinţa, să aducă armonia stricată de răul care lucrează în noi şi în afara noastră şi din cauze care scapă şi acum minuţioaselor cercetări ale ştiinţei umane?

Sunt locuri în care oamenii primesc o „îngrijire" specială. La fel cum şi doctorii acestor locuri sunt într-un fel, şi ei, în mod haric, „speciali". Este vorba de locurile unde trăiesc şi se roagă pentru noi oamenii dăruiţi lui Dumnezeu. Iar puterea lor este nemăsurată pentru că, şi ne permitem o antinomie, această putere nu este a lor, ci ea vine în ei, dăruită din transcendent, din spaţiile sacre neaccesibile nouă, dar deschise acelor suflete purificate în rugăciune şi adorare a „înălţimii desăvârşirii celei nespuse şi a adâncului tainelor celor neurmate" ale lui Dumnezeu. *Iubirea*, cu care Divinul ne înconjoară din măreţia Sa Universală, devine „energie necreată"[1] care mângâie, curăţeşte, tămăduieşte şi luminează fiinţele umane care au inspiraţia, ardoarea şi dorinţa de a primi toate aceste daruri cuminecătoare şi vindecătoare ale sufletelor şi trupurilor noastre.

Un asemenea loc este Mănăstirea Petru Vodă a cărei stăreţie este ţinută cu vrednicie şi har de Părintele protosinghel Iustin Pârvu. În peisajul de basm al Munţilor Neamţului avem privilegiul să găsim această perlă din salba de mănăstiri din zonă şi să-l întâlnim pe acest om. Ce înseamnă oare pentru destinul nostru să-l cunoaştem pe stareţul Mânăstirii Petru Vodă? Este un dar de mare preţ. Se nasc în noi întrebări despre temeinicia existenţei noastre. Căpătăm conştiinţa măreţiei umane. Marea armonie pe care o refuzam din ignoranţă ni se deschide în faţa ochilor. Lumina sufletului acestui om este o oglindă magică în care ne oglindim pentru a ne vedea sufletul. El are puterea de a corecta priveliştile arse ale interiorului nostru cu bunătate şi înţelegere, izvorâte dintr-o mare dragoste de oameni, limpede şi simplă ca adevărul însuşi.

Părintele Iustin Pârvu este o eminenţă a neamului românesc şi a credinţei în Dumnezeu. Lumina sa

[1] Dumitru Stăniloae, *Filocalia sau Culegere din Scrierile Sfinţilor Părinţi care arată cum se poate omul curăţa, lumina şi desăvârşi.*

străjuieşte ocrotitor peste oameni şi locuri. Mărturia harică se revarsă peste noi dincolo de cuvânt. Lumina lui materializează gândurile, curăță inimile şi corectează aspirațiile. Adevărul curge lin, se separă în noi de părelniciile cu care ne înşelăm noi înşine. În fața Părintelui Iustin nu ne mai putem minți. Toată murdăria noastră iese la suprafață, şi mai mult, Sfinția Sa o curăță cu marea-i bunătate şi cu puterea harului ce sălăşluieşte în el.

Destinul său se identifică cu cel al neamului românesc. Prigoana, năpasta, loviturile, foamea, frigul, arşița, obida au transfigurat în ființa lui Chipul lui Dumnezeu, toate acestea au stimulat iubirea de oameni, înțelegerea, iertarea şi nu au dat loc răzbunării, blestemului sau urii.

Pentru Părintele Iustin, viața înseamnă sacrificiul părții față de întreg, a singularului față de social şi ne duce cu gândul la rugăciunea: „Îți mulțumesc Doamne că mi-ai oferit onoarea să sufăr pentru neamul meu“, aşa cum spunea Petre Țuțea, cu care Părintele a stat în închisorile politice. Viața este un mijloc, un moment auxiliar. În clipa în care faptul ei ar fi absolutizat, în clipa în care viața ar deveni totul, ea ar sărăci până la desființarea spirituală a subiectului trupesc şi moral pe care îl veşniceşte (Max Scheler). Părintele Iustin revarsă peste noi înveşnicirea.

Stareţul Iustin Pârvu s-a născut în satul Petru Vodă, la 10 februarie 1918, într-o familie de țărani de munte şi a crescut împreună cu cei cinci frați şi două surori. La 18 ani a intrat în viața monahală, la schitul Durău, mânat de o chemare sublimă spre cele sfinte. Plaiurile nemțene, încărcate de rugăciune şi faptele de vitejie ale strămoşilor noştri, au sculptat în sufletul său matricea valorilor fundamentale ale neamului, neîngăduind, peste timp, a face vreo concesie sau a cădea din această formă pecetluită de Dumnezeu în sufletul său curat.

Un chip de o seninătate siderală te întâmpină, cu o privire caldă şi, în acelaşi timp, pătrunzătoare. Trăsăturile fine, delicate, ținuta sprintenă şi elegantă fac din Părintele Iustin o prezență care încântă şi bucură de la prima vedere. Dar ce ne farmecă este imensa lumină cu care ne învăluie prezența sa. Este greu de tradus în cuvânt această trăire de bucurie şi teamă, de fericire şi rigoare severă, de putere autoritară şi duioşie tandră, de sobrietate pioasă şi zâmbet şugubăț împăciuitor, de simplitate şi imensă generozitate. Toate te cuprind şi rămâi cu o comoară în suflet pe care vei încerca mereu să o meriți, pentru că ți-a fost dăruită fără vreo condiție, fără preț, nemărginită.

Acest călugăr, desprins parcă din icoanele sfinte ale neamului nostru închinător lui Hristos şi Sfintei sale Maici Maria, este unul din acei oameni care aduc alinarea sufletelor şi trupurilor celor în suferințe de tot felul. Mii de oameni vin la Sfinția Sa pentru a se tămădui de multele rele prinse de ei de pe unde nu poți să-ți închipui cu mintea.

Aici, la Petru Vodă, la mănăstirea păstorită de Părintele Iustin, eşti primit cu multă înțelegere, respect, omenie. Nu poți să fii nici tu altfel când în jurul tău domneşte o tainică şi blândă lumină cuminecătoare. Simți sfințenia cum învăluie totul, cuprinzându-te şi pe tine. Te simți deodată bun şi fericit. Când dangătul polifonic al clopotelor adună lumea la sfintele slujbe, poiana, în mijlocul căreia este aşezată mănăstirea, se însuflețeşte, brazii înalți cu poalele umbroase freamătă de o adiere tandră, razele soarelui adaugă o lumină delicată, cernută de nuanțele pastelate ale amurgului. Cerul aşterne o lacrimă de rouă peste biserică şi peste pădure, de unde cântarea liturgică se face auzită până spre înălțimile munților. Oamenii se adună sfioşi în biserică. Alături de ei, se coboară, din picturile pereților, sfinții noştri, cu capetele împodobite de aura strălucitoare a jertfei făcută din iubire de oameni şi de Dumnezeu şi, în acelaşi fel, de jertfa pentru neamul nostru românesc, greu încercat de puterile întunecate şi potrivnice lui Dumnezeu.

În această atmosferă de înfrățire a imanentului cu transcendentul, porțile Luminii se deschid şi Harul se coboară peste noi – curățind, vindecând şi luminând totul. Poiana mănăstirii se însuflețeşte de un freamăt sublim. Stelele încet închid pleoapa nopții, lăsând loc primelor raze ale soarelui. Odată cu stelele şi călugării se retrag în chilii, unde veghea şi ruga lor se săvârşeşte în taina sufletelor. După o asemenea experiență, omul capătă noi forțe. El devine puternic, sănătos şi curat la suflet. Iubirea îi inundă ființa. El poate acum să se ierte pe sine şi să-i ierte pe cei ce i-au greşit, aşa cum şi el, la rândul său, a fost iertat şi eliberat de greutatea patimilor care îl apăsau, pricinuindu-i suferință şi boală.

Iată cum destinul omului poate fi corijat. Iată cum poți fi vindecat. Iată cum se poate dobândi acea stare de pace şi armonie cu noi înşine şi cu Dumnezeu. Coborâm din această „gură de rai“ care este poiana mănăstirii Petru Vodă, cu binecuvântarea Părintelui Iustin. Acum suntem altfel. Suntem frumoşi, buni şi fericiți şi, mai mult decât toate, suntem sănătoşi la trup şi la suflet.

Iată cum acționează „lumina necreată“ care coboară, prin sufletele alese de Dumnezeu, asupra oamenilor, bucurând firea cu darul neasemuit al vieții.

Vedere de pe centura politicii

Nu-i Năstase ca Fellini, nici Băse ca Mussolini!

Viorel Patrichi

Traian Băsescu nu mai este doar urmaşul lui Ghinghis Han. Acum, a ajuns să fie comparat cu Benito Mussolini. Şi noi care credeam că omul a fost doar „mariner". De ce rosteşte Adrian Năstase o asemenea bomboană de declaraţie? Fiindcă Traian Băsescu „îşi permite să decreteze că PSD trebuie să fie pedepsit... vrea probabil un ţarc, un lagăr, pe care să-l numească «opoziţie» şi în care să bage PSD-ul, adică vreo 600 000 de membri plus, eventual, cei patru milioane şi ceva de cetăţeni care ne-au votat. Să ne punem în piept câte o insignă galbenă, să nu mai avem drepturi civile şi, eventual, ca o soluţie finală, PSD-ul să dispară dintr-o Românie purificată şi portocalie. De altfel, referirea incalificabilă la sângele lui Mircea Geoană arată clar că Băsescu are o gândire totalitară. Dacă ar fi să-l compar cu cineva, ar fi poate cu Mussolini. Aceeaşi educaţie, aceeaşi fanfaronadă, doar uniforma cu multe fireturi lipseşte! Din păcate, mi-e teamă că nu exagerez! Pentru că aici nu e vorba numai de pripăşirea vremelnică a lui Traian Băsescu la Cotroceni sau despre PSD, este vorba despre impunerea unui principiu pe care nu-l putem accepta: cine ajunge la putere îi rade pe ceilalţi! Un principiu care este esenţa totalitarismului!".

Lovitura prezidenţială şi ţarcul

Dacă vom face o analiză a structurii de adâncime a ofuscării lui Adrian Năstase, vom sesiza un cuvânt rar, dacic şi de-a dreptul obsesiv pentru Partidul lu' Mucles: „ţarc". Teama că ar putea ajunge în ţarc sau că este deja într-un ţarc îl sufocă pe Adrian Năstase.

Marinarul s-a abţinut cu greu când a auzit de comparaţia cu Mussolini, deşi Il Duce chiar era un om educat. „N-am aflat de domnul ăsta să fie pe lista corupţilor, dar de Năstase am aflat", a venit lovitura prezidenţială. Cum să nu te gândeşti iar la... ţarc?

Şi-atunci, Împăratul-de-Mătase îşi pune în joc şi calităţile de Fellini pe Dealul Spirii. Vrea Traian Băsescu să-i schimbe pe Adrian Năstase şi pe Nicolae Văcăroiu? Vrea. Vor „bocii" să modifice regulamentul Parlamentului ca să ne schimbe? Vor. Ei bine, noi o să le tragem câte-o moţiune pe zi! Plus vreo sută de amendamente la fiecare articol din regulament. A, Traian Băsescu vrea Parlament unicameral? Propunere normală, practic. De ce ar trebui să aibă România atâţia „aleşi", cam câţi are şi America? Atunci să aşteptăm până se face referendum pentru Parlament unicameral şi abia apoi să elaborăm şi regulament nou, a sugerat Ghiţă Funar. Iarăşi, o propunere corectă. Se supune la vot, aprobă şi parlamentarii PNL-PD. Când au priceput şi ei ce-a ieşit, au zis că n-au ştiut ce votează. Să nu-i trimiţi, bace Traiane, pe Centura Politicii?

„Şi fandaxia-i gata!"

Chestia cu „îţi dăm noi moţiuni de nu le poţi duce" îmi aminteşte de o întâmplare politică de-a dreptul... suprarealistă. Cică Teodor Stolojan era pe cai bălani. Sigur pe el, a anunţat că va publica dosarele celor „o sută unu dalmaţieni de la PSD". Buuun! Într-o noapte, pe la ora 2.00, când omul este mai buimac decât aviatorul Iovan, sună telefonul: „Alo!? Teo? La telefon Guzganu Rozaliu. Dragă Teo, scuză-mă că te deranjez la o oră aşa de târzie... ştii... în sfârşit... m-am tot frământat... n-am putut să amân. Am înţeles că vrei să publici dosarele celor o sută unu dalmaţieni de la PSD." „Da, bine, la ora asta, nu cred că..." „Teo, tu ai dovezi pentru iniţiativa asta îndrăzneaţă şi interesantă?" „Sigur, tot ce-a apărut în presă..." „Teo, atunci vei avea o sută unu procese în toată

țara. Vom avea grijă să fii convocat în aceeaşi zi la toate instanțele. Somn uşor, Teo!...".

Şi „fandaxia-i gata"! Şantaaaj! Nu pleca, Teo! Nu ne lăsa, Stolo! Este un şantaj politic... Un-te duci, mă, Teo, măăă!...

„Un braconier în politică"

Acum, Traian Băsescu degeaba îl mai trimite pe Adrian Năstase la pasajul de ierunci. Dacă au şi cerbii vreun bacil-ceva? Şi-atunci i-a tras şi el o copită preşedintelui: „Traian Băsescu nu este nici vânător, nici preşedinte. Traian Băsescu este braconier în politică". Iar vânătoare, iar braconaj, tot cu gândul la acelaşi... „țarc". „Minte Traian Băsescu, nu are voie să organizeze referendum".

Cu ochii împăienjeniți de ciudă că Adrian Năstase atrage prea multe gazetărese-pistol cu ironia lui aleasă, Prostănacu' amenință cu un nou congres la Partidu' lu' Mucles, ca să-şi fortifice poziția. Fiindcă este sinucidere curată să accepți un adjunct mai deştept ca tine. Numai că are mult de căutat.

Estimp, tataie nu se arată interesat de „revoluția binelui" , pe care a lansat-o Mircea Geoană. S-a dus la Suceava şi a mai scremut un aforism: „Avem şi noi o boală în țara asta, iar aceasta este alternanța la putere".

Alternanță, dar nu cu Buharin şi Kirov! Nu cu Anti-Duhring! Nu cu Mitrea şi I.C. Frimu. Cu Victor Ponta, da! Şi cu feciorii lui, crescuți în pempărşi, care poartă cravate roşii – ce vremuri, Mult Iubite şi Stimate! – tricouri roşii, cu portretul zăludului Ernesto Che Guevara. „Cine a fost Guevara?" îi întreabă un ziarist afurisit. „Cum cine? Guevara... Guevara cred că a jucat la Borusia Dortmund"...

No, ş-apăi s-or supărat şi Ioan Rus din Arghel pe Prostănacu', tune gheavu-foolele lui! Că nu vrea să scape Partidu' lu' Mucles de girofaruri. Ş-atunci numa, Geoană, Năstase şi Mitrea „sunt nişte autişti politici".

Cum loveşti o națiune

Miniştrii noştri se dau de ceasul morții să-i scoată pe țăranii din satele patriarhale şi să-i transforme peste noapte în... fermieri. Aşa poftesc gânditorii de la Bruxelles, tutelați de Pierre Moscovici, descendentul unui conațional de-al nostru de pe Prut. Programul de modernizare a satului românesc dovedeşte nu atât superficialitate, cât iresponsabilitate. În articolul „România renunță la o moştenire pe care alții ar da orice s-o poată păstra", Tom Gallagher îi trage de urechi pe guvernanții români. De altfel, nu este o chestiune care-i priveşte doar pe neghiobii care pretind că ne reprezintă interesele şi, cum ajung sus, invocă *„aquis*-ul comunitar". „Ar trebui tras, cu vigoare, semnalul de alarmă: identitatea unei națiuni şi semințele refacerii sale sunt de găsit mai degrabă la țară, decât la oraş", avertizează Tom Gallagher, un străin care gândeşte mai româneşte decât majoritatea parlamentarilor noştri. O strategie UE bine gândită ar fi trebuit să încurajeze comunitățile rurale să înființeze mici întreprinderi bazate pe meşteşugurile țărăneşti ale mobilei şi țesutului. De fapt, eşecul SAPARD dovedeşte cât de greşite sunt ideile Bruxelles-ului în ce priveşte agricultura României.

Loc pentru plângere

Unii încă mai cred că un popor întreg poate fi damnat, că avem restanțe mari, ce trebuie plătite generație după generație. Dacă se poate *„cash"*, dacă nu – să dăm Vatra Dornei, Slănic Moldova, Slănic Prahova, Valea Oltului, Valea Prahovei... Le „privatizăm" şi scăpăm de blestem până la următoarea supărare. În timp ce oficialii noştri îşi pun chipauca pentru comemorarea holocaustului, Asociația Romfest XXI propune realizarea unui Memorial al Suferinței Româneşti. Un loc unde ar putea plânge la ei acasă şi politicienii de la Bucureşti. O idee similară are şi Paul Goma. Consiliul Mondial Român îi propune lui Traian Băsescu să instituie o zi pentru cinstirea memoriei celor care au sfârşit în puşcăriile comuniste. Este o obligație morală pentru românii de azi şi pentru cei ce vor veni.

Noi ştim ce răspunsuri vor primi inițiatorii: nici unul.

Ultima inspecție

Oli Rehn, comisarul pentru extindere, a venit la Bucureşti, cu mai puțin de două săptămâni înainte de publicarea raportului de țară de către Comisia Europeană. Aşa cum spunea şi Traian Băsescu, raportul nu va preciza data aderării noastre la Uniunea Europeană. Franco Frattini, vicepreşedintele Comisiei Europene, şi-a manifestat însă speranța că nu va fi nevoie de activarea clauzei de amânare. El a subliniat că raportul va prezenta progresele realizate în domeniul reformelor din România.

Totodată, Jonathan Scheele, şeful Delegației Comisiei Europene la Bucureşti, a anunțat că raportul de țară „va fi optimist". Demnitarul european a

avertizat că România este cunoscută ca o țară cu mulți oameni corupți. Acum circulă zvonuri că Bulgaria a rămas în urmă şi că ar putea să întârzie aderarea țării noastre.

Bucureştiul face demersuri pentru a-i convinge pe liderii celor 25 de țări membre să recomande ratificarea tratatului de aderare a României în parlamentele naționale. În acest scop, premierul Călin Popescu Tărcieanu a vizitat Franța şi Italia. Gianfranco Fini, ministrul de Externe al Italiei, a anunțat că susține integrarea rapidă a țării noastre.

Puțin mai târziu

Baronesa Emma Nicholson a venit iar pe la Bucureşti. Să ne potolească zelul. „Sfatul meu este să faceți reforma parlamentară puțin mai târziu şi să vă concentrați numai pe capitolele de integrare în UE. Reforma parlamentară nu este una din soluțiile pentru integrare. Deci entuziasmul privind schimbarea Parlamentului bicameral trebuie să mai aştepte. Vă sugerez să vă consumați energia pentru alte provocări cu care se confruntă România. Chiar şi integrată în UE, nu va însemna că România va fi tratată ca un partener egal cu țările membre ale Uniunii. Acest statut presupune o evoluție în timp...". Cu alte cuvinte, nu trebuie să-l schimbați pe Adrian Năstase. Este foarte straniu că aceeaşi înaltă doamnă spunea foarte răspicat, pe timpul regimului Năstase, că în România este: „Cărapşîn! Cărapşîn! Cărapşîn!" Când să fi spus adevărul?

Români integrați în UE

În timp ce politicienii de la Bruxelles ne amenință cu tot felul de cartonaşe galbene şi clauze de salvgardare, unii conaționali de-ai noştri aplică politica europeană pe cont propriu. Fiindcă nu au de lucru aici, ei migrează prin toată Europa. Începând cu 1 octombrie, românii pot pleca mai ieftin din țară. Trebuie să aibă 300 de euro pentru cinci zile, în loc de 500, ca până acum. Aflați la munci grele şi, de multe ori, umile, în Spania, Italia sau Germania, lucrătorii români au trimis rudelor sărace din țară două miliarde de euro în acest an. Cu 684 milioane de euro mai mult decât în 2004. Aproape un miliard de euro au trimis acasă şi românii din Basarabia. Românii au constituit colonii întregi în țările occidentale şi îşi organizează uneori şi şcoli în limba maternă.

În aşteptarea raportului de țară al Comisiei Europene din octombrie, România şi-a trimis 35 de parlamentari observatori la Bruxelles. Toți au promis că vor uita de partidele lor şi vor reprezenta interesele patriei. PD a fost primit cu unanimitate de voturi în Partidul Popular European, iar Partidul Conservator a fost respins fiindcă „nu îndeplineşte criteriile PPE".

Există însă şi alte forme de prezentare în afară pentru valorile noastre. După ce opera lui Constantin Brâncuşi a urcat pe locul cinci în lume printre artiştii cei mai bine vânduți din toate timpurile, spațiul românesc se mai poate mândri cu un super-record, înregistrat de „Guinness Book". Colecția de Aur a Vinurilor de la Mileştii Mici din Basarabia a fost calificată drept cea mai mare colecție de vinuri de calitate din lume. O sticlă de vin de la Mileştii Mici costă până la 500 de euro. Fără taxe.

Doctrina lui Traian al II-lea la ONU

Consiliul de Securitate al Organizației Națiunilor Unite a adoptat la New York rezoluțiile 1624, privind amenințările la adresa păcii şi securității, şi 1625, referitoare la prevenirea conflictelor. Comunitatea internațională pune din nou accentul major pe lupta contra terorismului de grup sau de stat şi pe eforturile de rezolvare a conflictelor regionale înghețate, de care vorbea şi Traian Băsescu imediat după învestire. Discursul preşedintelui român la ONU a reliefat din nou importanța implicării internaționale în Transnistria, regiune guvernată de un regim terorist. Conform ultimului recensământ al populației, realizat de Igor Smirnov, 39% din locuitorii Transnistriei s-au declarat moldoveni, adică români, 28% – ucraineni şi 25% – ruşi. Prin urmare, populația majoritară din această regiune controlată de armata rusă este terorizată de o minoritate puternic înarmată, susținută de Kremlin. În consecință, preşedintele României a cerut comunității internaționale să se implice efectiv în rezolvarea conflictului.

Fidel doctrinei sale privind internaționalizarea Mării Negre, Traian Băsescu a acuzat Moscova că tratează Pontul Euxin ca pe „un lac rusesc". Într-un discurs rostit la Universitatea americană Stanford, el a subliniat că refuzul Kremlinului de a internaționaliza problemele din zona Mării Negre ar putea provoca tensiuni similare celor din Balcanii de Vest. El este convins că implicarea Statelor Unite în stabilizarea zonei este necesară şi benefică pentru toată lumea. În 1992, România s-a retras din formatul de negocieri pentru Transnistria, ceea ce a fost „o mare greşeală", după opinia lui Traian Băsescu. Mihai Răzvan

Ungureanu, ministrul nostru de Externe, promite că România se va implica în tratative, fie sub steag propriu, fie sub drapelul Uniunii Europene.

UE a trimis 50 de observatori care să monitorizeze frontiera dintre Ucraina şi Transnistria, unde OSCE vrea să organizeze alegeri libere şi democratice peste opt luni. Cât de „libere şi democratice" vor fi aceste alegeri într-o zonă unde se află o armată de ocupaţie, cu formaţiuni paramilitare ale mafiei ruse, rămâne de văzut. Este însă pentru prima oară când UE se implică direct în spaţiul ex-sovietic.

Aflat şi el la sediul ONU, Vladimir Voronin a primit asigurări că Departamentul de Stat american doreşte reîntregirea Republicii Moldova cu Transnistria. Ulterior, Viktor Iuşcenko şi Vladimir Voronin s-au întâlnit la Kiev pentru a analiza dosarul transnistrean, care trebuia dezbătut la consultările multipartite de la Odesa, în perioada 26-27 septembrie. Vorbe, vorbe, vorbe!

În paralel, Duma de la Moscova a votat o rezoluţie prin care susţine că legislaţia din Transnistria este compatibilă cu normele de drept european şi internaţional. Este primul pas spre recunoaşterea de către Rusia a acestei fâşii de pământ ca stat, independent de Basarabia.

Pe măsură ce trece timpul, importanţa geostrategică a Nistrului pare să crească tot mai mult. Rezolvarea acestor tensiuni este decisivă pentru pacea României şi a UE, dar ea este posibilă dacă se ţine seama de interesele marilor puteri.

În timpul recentei întâlniri de la ONU, care a durat doar 20 de minute, Bush a discutat cu Putin despre necesitatea ca petrolul şi gazele din Rusia să pătrundă tot mai mult în Statele Unite. Doar 2% din hidrocarburile ruseşti intră pe piaţa americană, atât de rentabilă pentru Moscova. Putin a promis tot sprijinul pentru companiile „ExxonMobil", „ConoccoPhilips" şi „Chevron Texaco" spre a licita pentru zăcămintele din Marea Barents. Concomitent, Statele Unite sprijină intrarea Rusiei în Organizaţia Mondială a Comerţului.

Pe de altă parte, Serghei Lavrov, şeful diplomaţiei ruse, a declarat că Moscova recunoaşte „interesele legitime" ale americanilor în spaţiul fostei URSS, dar metodele Washingtonului trebuie să fie „clare şi transparente".

Iarăşi între Moscova şi Bruxelles

După ce a trecut pe la Bagdad, Mihai Răzvan Ungureanu, şeful diplomaţiei române, a făcut o vizită la Moscova. România are deja consulate la Sankt Petersburg şi la Rostov-pe-Don, urmând să deschidă altele în Urali şi în Siberia.

Cu acest prilej, Serghei Lavrov a declarat că Rusia este de acord cu participarea României la negocierile pentru Transnistria. România participă la elaborarea unei poziţii europene unitare privind conflictul din Transnistria, ne asigură ministrul Ungureanu.

Pe de altă parte, Vladimir Voronin a declarat că între Chişinău şi Moscova există un singur diferend: Transnistria. Kremlinul a trimis la Chişinău mai mulţi demnitari care să facă presiuni asupra conducerii politice de-acolo. Aflat acum alături de Voronin, Iurie Roşca, vicepreşedintele Parlamentului de la Chişinău, a ţinut un discurs în cadrul şedinţei Comitetului de Cooperare Parlamentară Republica Moldova – Uniunea Europeană. El a precizat, în faţa parlamentarilor europeni, că organizarea alegerilor li-

Foto: Bogdan Onofrei

bere în Transnistria este posibilă numai dacă se întrunesc următoarele condiţii: retragerea trupelor de ocupaţie ale Rusiei şi a armamentului lor, dizolvarea structurilor paramilitare ale regimului terorist, condus de Igor Smirnov. Este grav că UE şi SUA pun pe aceeaşi balanţă autorităţile constituţionale de la Chişinău şi regimul criminal de la Tiraspol, a mai adăugat Iurie Roşca.

Voronin renunţă la gazul ruşilor

Într-un interviu acordat BBC, Vladimir Voronin a declarat că renunţă la gazul ruşilor pentru suveranitatea patriei. El este convins că basarabenii ar fi gata să trăiască în frig fără gazul din Rusia, dacă vor majora preţul sau dacă ruşii îi vor deconecta de tot, dar nu vor renunţa la integritatea şi suveranitatea Republicii Moldova. El se aşteaptă ca Rusia să răspundă la blocada Chişinăului contra Transnistriei prin retorsiuni economice şi chiar printr-un nou conflict armat. Vladimir Voronin şi-a reafirmat încrederea în sprijinul acordat de Ucraina, România şi de Uniunea Europeană.

De altfel, Bruxellesul a inaugurat deja Misiunea Delegaţiei Europene la Chişinău, care va fi condusă de italianul Cesare De Montis. Până acum, Comisia Europeană era reprezentată în Basarabia de Delegaţia cu sediul la Kiev. Europenii fac paşi de melc, având aceeaşi sensibilitate faţă de frisonele Crivăţului.

Îmbrăţişarea Marelui Urs

Un moment politic semnificativ s-a consumat la Londra pe 4 octombrie: summit-ul semestrial UE-Rusia. Conducătorii europeni l-au primit cu entuziasm pe Vladimir Putin la un dialog consacrat energiei şi comerţului dintre cei doi giganţi. Un dialog care se derulează pe fondul unei dependenţe tot mai mari a UE faţă de resursele energetice din Federaţia Rusă. Iar Marele Urs cunoaşte foarte bine această slăbiciune şi o va fructifica în scopuri strategice. Rusia vrea relaţii tot mai strânse cu UE, ceea ce ar fi o contrapon-dere politică pentru fricţiunile politice cu SUA.

Cifrele seci creează frisoane pentru cei care încă mai au coşmaruri cu tancuri sovietice: jumătate din necesarul de gaz metan şi peste o treime din petrolul consumat de cele 25 de state membre ale Uniunii Europene provin din Federaţia Rusă. Conform unui raport al Agenţiei Internaţionale pentru Energie, cererea europenilor pentru gaz metan din Siberia va creşte cu 50% în următorii 15 ani. Chestiunea a devenit de mare actualitate şi la Londra. Resursele Marii Britanii din Marea Nordului se află în curs de epuizare. De aceea, în 2006, Marea Britanie va începe să importe gaze naturale pentru prima dată în 30 de ani. Nu întâmplător, Alan Johnson, secretarul Comerţului şi Industriei, a spus în faţa oamenilor de afaceri că Rusia devine „o ţară-cheie pentru securitatea economică“ a Marii Britanii.

Întâlnirea a fost tutelată de Tony Blair, premierul Marii Britanii, Jose Manuel Durao Barroso, preşedintele Comisie Europene, şi de Benita Ferrero-Waldner, comisar european pe probleme de relaţii externe. Blair a remarcat creşterea volumului de schimburi dintre Rusia şi Uniunea Europeană. „Daţi-mi voie să spun cât de importantă devine colaborarea dintre Europa şi Rusia în patru spaţii comune: economie, securitate, afaceri externe, cultură şi educaţie“, a subliniat premierul britanic.

Părţile se înţeleg perfect în ce priveşte lupta contra terorismului, o provocare gravă, dar şi un pretext pentru diverse acte politico-militare. În acest context, Putin a cerut extrădarea oligarhilor fugiţi, dar şi a cecenului Ahmed Zakaev, fost director al Teatrului din Groznîi. Zakaev a obţinut azil politic la Londra. El este acuzat de Kremlin că ar avea activităţi teroriste, dar Tribunalul de la Londra a solicitat probe pe care nu le-a primit.

Printre dezacordurile majore, rămâne sprijinul acordat de Moscova faţă de programul nuclear al Teheranului.

Un detaliu care se pierde uşor printre atâtea interese majore. Dovadă şi decizia recentă a Agenţiei Internaţionale pentru Energie Atomică de la Viena să mai amâne dosarul Iranului până va sesiza Consiliul de Securitate.

În acestă conjunctură geo-economică, Vladimir Putin, fost general KGB, apoi comandant al FSB, a putut pătrunde în buncărul amenajat în subteranele Londrei pentru conducătorii britanici în situaţii de criză. Cu acelaşi zâmbet subţire, Putin a intrat în sala „Cobra“, pentru a discuta cu Tony Blair, despre necesitatea cooperării bilaterale în lupta cu fantomele teroriştilor. Cobra este acronimul de la „Cabinet Office Briefing Room A“. De data aceasta, erau convorbiri Rusia-Marea Britanie.

Rice curtează Asia Centrală

Creşterea influenţei americane în Asia Centrală este una din priorităţile politice ale Washingtonului. Condoleezza Rice, secretarul Departamentului de

Stat american, a făcut o vizită de trei zile în regiune. În prealabil, ea a ținut să precizeze că turneul nu este îndreptat contra intereselor Rusiei, țară foarte sensibilă la tot ce se întâmplă în acel nou El Dorado al lumii. Oricum, SUA vor să-şi consolideze poziția în regiune, ceea ce, la urma urmei, ar fi imperios necesar, chiar dacă prezența americanilor acolo irită atât Moscova, cât şi Beijingul. Cooperarea Washingtonului cu aceste regimuri totalitare, conduse de foşti activişti sovietici, este însă foarte delicată, dar e de preferat izolării lor. Pe lângă presiunea exercitată de Rusia, trebuie menționat şi un alt fenomen: radicalizarea islamismului, cu sprijin iranian sau saudit.

Prima etapă a fost Bişkek, capitala Kîrgîzstanului. Condoleezza Rice a discutat cu premierul Felix Kulov şi cu preşedintele Kurmanbek Bakiev, pe care populația sărăcită îi reneagă deja după recentele alegeri. Ei au convenit că baza militară americană de la Manas trebuie păstrată. „Nu cred că trebuie să alegeți între bune relații cu Statele Unite şi bune relații cu Federația Rusă sau cu China", le-a recomandat Condoleezza Rice. Accentul s-a pus pe parteneriatul strategic dintre Statele Unite şi Kîrgîzstan.

Au urmat alte discuții cu liderii politici din Afganistan, din Kazahstan şi din Tadjikistan, state de importanță strategică tot mai mare pentru America. La Kabul, unde s-a întâlnit cu preşedintele Hamid Karzai, talibanii au tras patru rachete asupra centrului capitalei afgane, cu puțin timp înaintea sosirei demnitarului american.

Condoleezza Rice a trecut şi prin Pakistan pentru a evalua dimensiunea dezastrului produs de cutremure. Ea a anunțat că America va trimite ajutoare numeroase pentru sinistrați.

Bush vorbeşte cu Dumnezeu

Când comicul involuntar invadează marea politică, nu se mai poate face nimic. Trebuie doar să râzi. Cică Dumnezeu i-ar fi spus lui Bush să invadeze Irakul şi Afganistanul, relevă AFP, care invocă un nou documentar de la BBC. Nu degeaba prestigiosul trust de presă BBC a fost avertizat de Tony Blair că manifestă atitudini... antiamericane.

Potrivit documentarului, şeful de la Casa Albă a făcut aceste afirmații în cursul unei întâlniri cu preşedintele palestinian Mahmud Abbas şi ministrul său de externe de atunci, Nabil Shaath, în iunie 2003. „Preşedintele Bush ne-a zis tuturor: Dumnezeu mi-a dat o misiune. Mi-a spus: «George, du-te şi bate-i pe teroriştii din Afganistan». Şi aşa am făcut. Iar apoi Dumnezeu mi-a spus: «George, du-te şi pune capăt tiraniei din Irak». Şi aşa am şi făcut", a relatat Nabil Shaath. Tot Dumnezeu l-a îndemnat pe Bush să susțină crearea unui stat palestinian. „Şi acum iarăşi aud cuvintele lui Dumnezeu venind la mine: «Du-te şi făle palestinienilor un stat, dă-le israelienilor securitatea lor şi fă pace în Orientul Mijlociu». Şi aşa voi face, martor mi-e Domnul", ar mai fi spus preşedintele SUA, citat de Nabil Shaath. În ce-l priveşte, Mahmud Abbas, prezent la rândul său la acea întâlnire de la Sharm El-Sheikh, şi-a amintit că George W.Bush a subliniat că are o „datorie morală şi religioasă" şi s-a angajat să le creeze palestinienilor un stat independent. Documentarul BBC intitulat „Elusive peace: Israel and the Arabs" are în centru încercările de a aduce pacea în Orientul Mijlociu, începând de la negocierile susținute de fostul preşedinte american Bill Clinton în 1999-2000 şi până la retragerea israeliană din Fâşia Gaza din această vară. Filmul surprinde întâmplări din spatele uşilor închise, în contextul eşecului tratativelor de pace şi al evoluției intifadei - războiul pietrelor.

Să-i fi şoptit Dumnezeu ceva şi despre Marea Neagră?

Cine ți-a mai da inel...

La 13 octombrie, s-au împlinit 125 de ani de relații diplomatice româno-americane. Ambasada Statelor Unite de la Bucureşti a găzduit un simpozion.

După un an de lipsă, avem, în sfârşit, un nou ambasador american la Bucureşti. Este domnul Nicholas Taubman. După 1930, Arthur Taubman, tatăl lui Nicholas, a pus bazele unei afaceri cu piese de schimb şi reparații auto, pentru înființarea căreia a fost nevoit să vândă atât inelul de logodnă al soției sale, cât şi propriul său inel de membru al Lojei Masonice. Spune agenția Mediafax! Deşi avea doar şase clase, el a creat o companie care nu a ieşit în nici un an în pierdere şi a făcut ca familia Taubman să devină una dintre cele mai bogate din statul Virginia. Cooptat ca asociat al tatălui său, în 1956, la doar 26 de ani, Nicholas Taubman a ocupat mai multe posturi în cadrul firmei Advanced Auto Parts, al cărei preşedinte a devenit în 1969, când i-a succedat tatălui lui. Între anii 1985 şi 1997, a fost director executiv al companiei, transformând firma într-o rețea națională de furnizare de piese de schimb, a doua ca mărime din Statele Unite. Nicholas Taubman figurează printre sponsorii importanți ai campaniei electorale a lui George Bush.

Cu Holocaustul ne-am lămurit; cum rămâne cu comunismul?[1]

De şaizeci de ani ni se repetă până la saţietate refrenul unicităţii shoah. În Franţa, unde am trăit vreme de opt ani, nu trece o zi să nu auzi de Holocaust: un film, o dezbatere, un documentar, o comemorare, un articol de ziar. Evreii ne aduc aminte obsesiv de suferinţa neamului lor, şi au tot dreptul să o facă. Oricât ne-am ascunde după deget, Europa n-a făcut nimic pentru a opri industria morţii, iar statele mai mult sau mai puţin ocupate de Germania au contribuit la convoaiele cu destinaţia Auschwitz, Birkenau, Treblinka.

Adrian Papahagi[2]

Dimensiunile ororii naziste au fost redate în mii de lucrări savante, în sute de opere de memorialistică sau ficţiune, unele recompensate prin Nobeluri, în toate manualele de istorie de pe glob. A existat un proces la Nürnberg, a funcţionat justiţia paralelă a lui Simon Wiesenthal. Nazismul este interzis în lumea întreagă, antisemitismul şi negaţionismul sunt incriminate penal în întreaga Europă, inclusiv la noi.

Papa Ioan-Paul II, preşedinţii şi şefii de guverne ai statelor europene, printre care şi Traian Băsescu de curând, şi-au cerut în mod solemn scuze poporului evreu pentru tolerarea sau săvârşirea genocidului. Preşedintele României şi-a inaugurat politica externă, fie şi printr-o coincidenţă calendaristică, prin participarea la comemorarea a şaizeci de ani de la distrugerea lagărelor de exterminare naziste. Timp de şaizeci de ani, istoricii, tribunalele, presa, oamenii politici şi-au făcut datoria faţă de memoria tragică a Holocaustului.

Dar iată că la doar şaisprezece ani de la prăbuşirea comunismului în Europa de Est, în anul de graţie 2005, în care mii de oameni mor de malnutriţie în Coreea comunistă sau se îneacă încercând să fugă din Cuba, Rifondazione Comunista sau Partidul Comunist Francez sunt partide onorabile, ultimul ieşit de curând de la guvernare. În Est, comuniştii, torţionarii şi securiştii conduc destinele ţărilor pe care le-au asuprit timp de cincizeci de ani. Kaghebiştii Putin, Iliescu, Gregor Gysi, trotzkiştii Lionel Jospin, Joschka Fischer, maoistul Daniel Cohn-Bendit sunt preşedinţi, şefi de partide, miniştri, europarlamentari. Elevii francezi, pe care o lege recentă îi exmatriculează dacă poartă o cruce vizibilă la gât, pot în schimb – şi o fac până la greaţă – să poarte tricouri cu mutra de mardeiaş nespălat a teroristului Ernesto Che Guevara.

În România, proaspăt ieşită din comunism, numeri pe degete memorialele victimelor comunismului din anii '50-'60 sau din 1989. Elevii de gimnaziu intervievaţi într-un documentar recent („1989: Sânge şi catifea", despre care am mai scris în ziarul *Averea*), consideră că Ceauşescu şi comunismul au fost buni pentru că preţurile erau mici şi nu era şomaj. Marii stalinişti ca Nicolschi au murit în casele lor cu tablouri de patrimoniu pe pereţi sau dau lecţii poporului ca Brucan.

Intelectualitatea română, rezistentă prin cultură sub Ceauşescu, este ocupată de ani buni cu denunţarea legionarismului lui Nae Ionescu, Cioran şi Eliade. Voi mărturisi că Nae Ionescu nu mi-a plăcut niciodată; publicistica lui polemică îmi pare mediocră, gândirea lui filozofică – neoriginală, prezenţa lui publică – lamentabilă. Cioran a fost un exaltat de geniu, dar cine citeşte cu atenţie *Schimbarea la faţă a României* va vedea că totalitarismul lui avea să fie

[1] O variantă a acestui text a fost publicată în ziarul *Averea* din 13 octombrie 2005.

[2] Adrian Papahagi este doctor în anglistica la Sorbona, specialist în engleza, franceza şi germana medievale.

Foto: Bogdan Onofrei

pus în practică *ad litteram* de comuniști: naționalizări, urbanizare forțată etc. Eliade a scris trei-patru articolașe mai compromițătoare, ceea ce l-a costat cariera în Franța controlată intelectual de stânga. În ce-i privește pe legionari, ei au plătit mai toți cu viața credința și excesele lor. Cum să nu-ți fie însă greață văzând cum vânătorii noștri de bursulițe, voiaje și stipendii stângiste se năpustesc ca hienele asupra memoriei singurilor români cu adevărat cunoscuți în străinătate, a singurei generații cu adevărat mari — în mod omogen mari! — a României? Fiii staliniștilor de ieri sunt corifeii progresismului stângist și detractorii interbelicilor care au plătit cu viața sau cu cariera naivitatea unei rătăciri juvenile.

Îmi exprimam de curând tristețea de a vedea generația de mâine căzând în lațul progresismului ghiftuit și schimbând zgarda ruginită a comunismului, pe care o regretă părinții lor, cu zgarda catifelată a consumismului, unde capitalul și ideologia secularist-libertină își dau mâna pentru a îneca în fumul *bienpensisme*-ului orice urmă de discernământ.

Dar astăzi îmi dau seama că singurul semn de normalitate din partea noastră, a celor care — nu din virtute, ci datorită binecuvântatei noastre tinereți — nu am făcut compromisuri sub comunism și nu ne-am turnat fratele, este să fim revoltați, neiertători, *jusquauboutiști* ca Simon Wiesenthal. Pentru ca generația de mâine să nu fie mai rea decât cea de ieri trebuie ca mai ales noi, cei care eram suficient de tineri pentru a nu ne ticăloși, dar suficient de maturi pentru a înțelege ce se întâmpla în jurul nostru în ultimii ani de comunism, să fim justițiari. Procesul comunismului trebuia făcut în 1990: acum e prea târziu pentru a asana viața politică și publică din România. Dar nu e prea târziu pentru a ne angaja, ca generație, în publicistică, în politică, în universități, în arte pentru demascarea comunismului și a derivatelor sale stângiste (anticlericalismul, poliția gândirii, delațiunea intelectuală, internaționalismul multiculturalist etc.).

Dacă momentul istoric al procesului comunismului a fost ratat, nu e niciodată prea târziu pentru a împiedica revenirea lui sub alte avataruri. A fi tolerant nu înseamnă a-ți oferi creierul spre spălare, a fi creștin nu înseamnă a fi o oaie tâmpă si inertă în fața bestiei galopante a masificării, ateismului și imoralității. *Imitatio Christi* înseamnă și să pui mâna pe bici pentru a alunga vânzătorii de deșertăciune și falșii prooroci din templul Adevărului!

Despre nevoia educației creștine în școli

Educația, ca preocupare formativă a omului, nu poate să fie determinată istoric. Asupra începuturilor ei nu există date precise. Chiar înainte de constituirea grupurilor umane primare (clan, trib), educația a fost o realitate în sânul familiei. Ea rezultă dintr-un instinct existent în structura umană, care s-a manifestat în sânul familiei încă de la apariția ei.

Pr. prof. Radu Ilaș

De asemenea, nu se cunoaşte epoca în care să fi existat numai o singură familie. Constituiți într-o familie, membrii ei au constatat existența şi a altor familii. De aici şi apariția relației sociale, care nu se putea desfăşura la voia întâmplării şi după bunul plac al oricui. Rânduirea raporturilor dintre oameni şi grupări a impus tuturor şi fiecăruia un anumit mod de comportare. Or, a ajunge să te comporți într-un anumit fel, înseamnă a trece printr-o filieră educativă, indiferent de dimensiunile ei. Dar manifestarea fenomenului educațional nu poate fi exclusiv datorat existenței unui cadru social. Este de presupus, pe bune temeiuri, că în simplu cadru familial părinții tindeau să-şi crească copiii într-un anume fel, care reprezenta forma lor de viață optimă. Bunul-simț are rezerve să admită că familia, de la prima ei închegare, şi-a crescut fiii urmărind un ideal educativ. Dar este indiscutabil că, pentru a face viața posibilă şi suportabilă în familie, părinții au trebuit să impună copiilor anumite norme de conduită. Acestea au fost primele manifestări ale faptului educațional. Se înțelege că pe parcursul dezvoltării înjghebărilor omeneşti comunitare, educația a căpătat noi valențe şi, de unde a fost o activitate derivată dintr-o inițiativă particulară, a ajuns să fie o preocupare de stat. Ştim bine ce importanță avea în societatea romănă educația. Presupunea existența unui model, necesita o persoană care să modeleze ființele încă nestructurate, după un anumit sistem educativ şi era de aşteptat ca acest sistem să nu fie unul singur, ci să genereze o multitudine de asemenea sisteme. Este de neimaginat existența unei societăți care să nu înscrie printre primele preocupări procesul educativ. Astăzi, în acest stadiu de constituire gigantică a societăților, diversitatea relațiilor din sânul lor amenință să le descompună şi să le împingă în haos şi anarhie, aşa încât, după cum au nevoie de variate coduri de legi, care să reglementeze diferitele sectoare de activitate, ele au cel puțin în aceeaşi măsură nevoie de o reglementare, în primul rând, a dezvoltării individului. Şi dacă legea se exercită asupra individului, din momentul în care el devine obiect juridic şi sancționabil în caz de nesupunere la ordinea publică, obligându-se aşadar la mijloace de constrângere şi forță, educația în schimb se desfăşoară punând accentul aproape exclusiv pe mijloace pacifiste, pe o îndrumare care să caştige adeziunea obiectului ei şi să formeze un ins conform unui model valabil în socie-

Foto: Bogdan Onofrei

tatea respectivă. Încât se poate spune, în mare, că educația prezidează în general existența individului până dobândește răspundere juridică, iar de aici, existența lui este prezidată de legea scrisă. Aşadar, este de neimaginat funcționarea normală a unei societăți, fără să se consacre dezvoltării indivizilor care o compun, un capitol extrem de important, acela al educației.

În faza actuală a societății noastre, educația, atât a individului cât şi a grupurilor sociale, a dobândit o importanță crucială. Creşterea numerică a cetățenilor, apariția unei diversități de profesiuni şi ocupații până acum necunoscute la noi, face din ce în ce mai dificilă exercitarea legii asupra întregului corp social.

Școala, amvonul cunoașterii

De bună seamă că şcoala este un patrimoniu de date, cunoştinţe, informații, formule, care ne înarmează în raport cu societatea şi natura.

Ea formează ceea ce se numeşte omul cult şi instruit. Tehnicianul, profesorul, savantul, omul de specialitate reprezintă produsul şcolii. Şi numai în cazuri cu totul excepționale, reprezintă astăzi, ca şi în trecut, au apărut specialişti într-un domeniu sau altul, care s-au format prin experiențe şi mijloace proprii. Statul şi societatea rezervă şcolii un procent din buget, care ar trebui să fie cât mai considerabil, pentru ca acesta să-şi atingă obiectivele. Dar de obicei activitatea de cunoaştere care domină spiritul şcolii nu depăşeşte în marea majoritate a cazurilor orizontul imanent. Ea satisface aproape în exclusivitate nevoile omului legate de viața pământească. Dar nevoile lui depăşesc limitele cadrului terestru. De la un anumit moment al vieții, omul începe să înțeleagă nevoia integrării lui într-o ordine al cărei principiu nu se mai află în el sau în existența socială. Acest principiu, care reprezintă termenul ultim al existenței umane, se află în transcendență.

Foto: Bogdan Onofrei

Domeniul transcendenței poate fi şi el, până la un punct, obiect de cunoaştere, ca toate celelalte, cu specificarea că el nu se mai confundă cu obiecte din natură (spre exemplu: istoria, geografia sau filosofia). Simpla cunoaştere, aşa zisă naturală, nu mai este suficientă. Ea se completează printr-o cunoaştere simultană cu o trăire a faptului religios, orientate spre Divinitate.

Toate disciplinele de cunoaştere care formează materia şcolii, sfârşesc prin a-şi găsi rațiunea în cunoaşterea şi trăirea ființei supreme care este Dumnezeu. Evident, nu orice individ este urmărit de gândul prelungirii cunoaşterii lui dincolo de traiul cotidian. Nu orice individ îşi pune, cu alte cuvinte, problema mântuirii. Dar în orice caz, nevoia lui de echilibru şi de împăcare cu sine şi cu lumea, care este o nevoie specifică ființei umane, nu poate fi satisfăcută numai în cadrul oferit de statutul cultural procurat din şcoală. Chiar dacă un individ nu-şi pune problema mântuirii, în orice caz, caută să găsească o formă fericită a relației lui cu lumea materială şi imaterială, şi cu atât mai mult a unui reper sigur şi de nezdruncinat în curgerea impetuoasa a evenimentelor. De aici, rezultă necesitatea creării unei legături trainice şi profunde între şcoală şi Biserică.

Religia, un imperativ al școlii de azi

Astăzi, suntem în situația ca educației să-i revină tot ceea ce legea nu poate reglementa şi ține sub control. O societate care vrea să-şi asigure buna funcționare numai prin instrumentul legii, degenerează în dictatură înăbuşitoare sau în anarhie dezvoltată şi este sortită eşecului. Singurul remediu este educația.

Faptul este cu atât mai întemeiat, cu cât şi viaţa de familie a dobândit aspecte şi dimensiuni care afectează relaţia dintre părinţi şi copii.

De unde, acum un secol de pildă, unitatea şi coeziunea familiei nu constituiau o problemă, în ziua de astăzi ele formează însăşi chezăşia instituţiei familiale, iar pentru garantarea lor se impune o preocupare asiduă, atât din partea capilor familiei, cât şi a acelei instituţii sociale, care nu este alta decât şcoala. Totuşi, această concepţie, de esenţă strict laică, în virtutea căreia educaţia este încredinţată în exclusivitate şcolii, prezintă grave lacune şi ele nu pot fi soluţionate decât printr-o conlucrare profundă şi continuă între şcoală şi Biserică. Şcoala care îşi imaginează că se poate debarasa de serviciile Bisericii este ca un arhitect al unei construcţii căreia i se cunoaşte planul până la fundaţie, iar de acolo se pierde în necunoscut.

Obiectivele finale ale procesului educaţional aparţin religiei. Ea îndrumă paşii nu numai ai copilului sau ai tânărului de pe băncile şcolii, dar şi ai studentului şi chiar ai omului matur. Căci, dacă şcoala este un creuzet în care omul se formează până la vârsta cristalizării personalităţii lui, religia este tiparul în care individul se formează şi trăieşte până la săvârşirea lui din viaţă. Iată de ce Biserica este o citadelă de valori şi activităţi mult mai largă decât şcoala, iar aceasta din urmă presupune, prin natura şi destinaţia ei, să-şi intersecteze directivele şi preocupările cu acelea ale Bisericii.

Fără Biserică, societatea este ca o mare ambarcaţiune fără busolă. Mai mult, pe lângă faptul că prezidează faza finală şi obiectivele ultime ale existenţei umane, Biserica participă activ la viaţa persoanei, încă de la începuturile ei.

Reintroducerea învăţământului religios dobândeşte noi dimensiuni în contextul actual al societăţii noastre. Puzderia de idei, formule, ritualuri şi credinţe pseudoreligioase ameninţă nu numai tradiţiile poporului nostru, dar şi temeiurile lui de viaţă. Chiar dacă am evalua numai victimele pe care le fac, mai ales printre tineri, practicile yoga, încă am avea motive destule pentru a argumenta nevoia unei prezenţe constante a religiei în cadrul şcolii. Ca să nu mai vorbim despre consecinţele educaţiei ateiste, pe care societatea noastră a cunoscut-o aproape jumătate de veac. Să nu ne imaginăm că urmările acestei educaţii se vor pierde de la sine în cursul timpului. Ele trebuie tratate cu seriozitate, competenţă şi însufleţire duhovnicească, deoarece insistenţa şi viclenia cu care au fost săpate în conştiinţa lumii româneşti nu pot fi înlăturate prin simpla desfăşurare a lucrurilor. Adversarii creştinismului au gândit cu multă eficienţă, din punctul lor de vedere, şi au procedat premeditat ca adevăraţi experţi în materie, la introducerea haosului care se manifestă încă şi astăzi în perimetrul religios. Religia, ca disciplină umanistă, are menirea de a combate năvala de rătăciri generate în chip premeditat în societatea românească.

Acesta este încă un argument care pledează pentru solidarizarea şcolii cu Biserica.

Efecte speciale ale predării religiei în şcoală

Introducerea religiei ca materie de învăţământ nu poate fi redusă la o simplă transmitere de cunoştinţe, care permit elevului să ştie în mare ce este Biserica şi ansamblul de forme şi mituri legate de activitatea ei.

Profesorul de religie trebuie să aibă şi chemarea de a trezi în elevi simţământul religios şi credinţa în Dumnezeu. Niciodată şi nicăieri, fenomenul religios n-a rămas doar o simplă materie de învăţământ. „Obiectul“ religie trebuie să se însoţească şi să fie încoronat de îmbrăţişarea credinţei şi de respectarea preceptelor derivate din ea. Or, a crede în Dumnezeu şi a trăi efectiv simţământul religios, atrage după sine o tendinţă de apropiere de fiinţa divină şi, în replică, o aplecare a Divinităţii prin harul şi grija ei asupra credinciosului. De aici, elevul va dobândi un echilibru sufletesc şi o sănătate spirituală, care îi permit să pătrundă, să asimileze şi să dezvolte cunoştinţele căpătate într-un grad superior rezultatelor învăţării în afara sentimentului religios. Întrucât, profesorul de religie, care trebuie să fie neapărat cel puţin dreptcredincios, dar, pentru o mai mare eficienţă, preot, ştie să insufle în elevi credinţa în Sfânta Treime şi a bunurilor pe care Ea le revarsă asupra credincioşilor, este de aşteptat ca procesul de învăţământ să se desfăşoare în mod armonios şi să ajungă la rezultate benefice.

În concluzie, predarea religiei în şcoală constituie un capitol deosebit în ansamblul disciplinelor de învăţământ, prin faptul că nu se rezumă la un aport de cunoştinţe, ci adaugă acestora noi forţe sufleteşti şi tendinţe spirituale, susceptibile să atragă asupra elevului revărsarea harului divin. Chiar dacă această revărsare de har nu se produce vizibil şi nu poate fi înregistrată în orice împrejurare, ea acţionează asupra elevului, lărgindu-i capacitatea de cunoaştere şi fortificându-i tonusul vital.

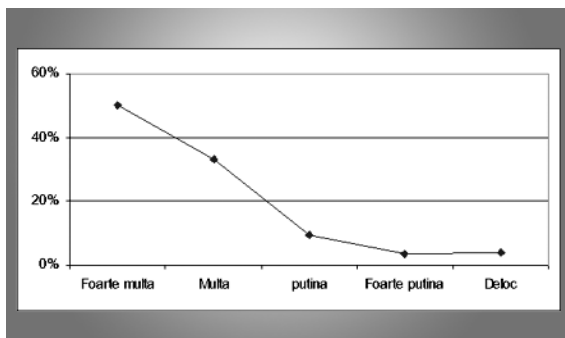
Credință și încredere – o analiză sociologică

Una din întrebările ce se întâlnesc frecvent în sondajele din România este cea legată de încrederea în instituții. În cele ce urmează vom evidenția unele aspecte legate de acest tip de întrebare. Sondajele de la care am pornit sunt cele organizate de Institutul de Sondare a Opiniei Publice al Fundației „România de Mâine" și realizate cu participarea directă a studenților Facultății de Sociologie și Psihologie a Universității Spiru Haret*, publicate în ziarul* Adevărul *atât în 2004 cât și în 2005.*

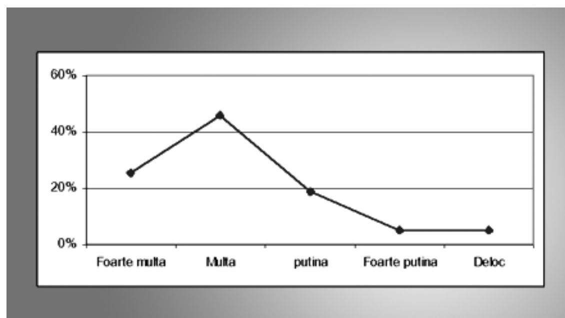
Cristian Mihai Pomohaci
Corina Bistriceanu

La întrebarea *Câtă încredere aveți în următoarele instituții?* au fost propuse următoarele variante de răspuns: *foarte multă, multă, puțină, foarte puțină, deloc.* În funcție de distribuția răspunsurilor am evidențiat trei tipuri de instituții:

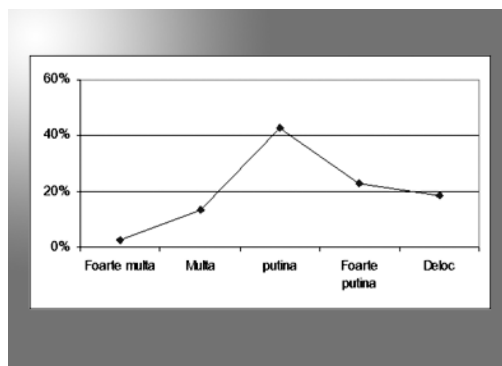
a) Instituții în care populația are încredere sporită

b) Instituții în care populația are încredere relativ crescută

c) Instituții în care populația are încredere scăzută

Fiecăreia din aceste categorii i se asociază câte o instituție astfel:

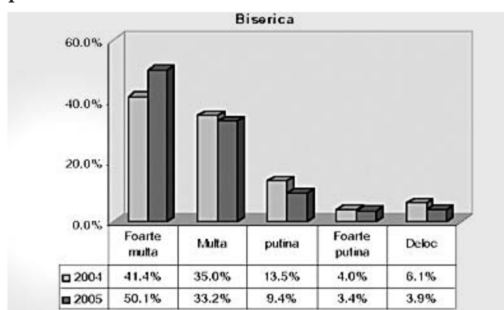
– pentru categoria a – Biserica
– pentru categoria b – Armata
– pentru categoria c – Partidele Politice

Această particularizare este interesantă pentru a studia tendințele percepției populației, referitor la aceste tipuri de instituții. Desigur, era de așteptat ca, într-un an (am studiat comparativ 2004 și 2005), să nu apară diferențe foarte mari. Totuși, comparând statistic distribuțiile pentru fiecare categorie, notăm diferențe semnificative între 2004 și 2005. Fiecare caz în parte merită analizat, căci evoluțiile, pe cele trei tipuri de instituții, au explicații particulare.

Biserica, încredere și credință

Așa cum de altfel apare în mai toate sondajele, Biserica reprezintă instituția în care populația are

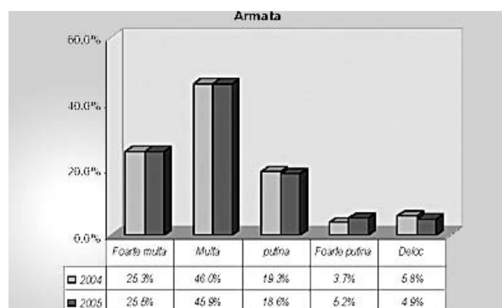
cea mai mare încredere. Datele pentru cei doi ani se prezintă astfel:

Este evidentă tendința de migrare a opțiunilor populației spre categoria „Foarte multă“ încredere, creşterea fiind de la 41,4% la 50,1%. Putem interpreta această tendință ca pe una nu neapărat pozitivă, pornind de la observația că în general oamenii „îşi aduc aminte de Dumnezeu la vreme de necaz“. Totuşi, întrucât aplicăm teorema – clasică în sociologie – conform căreia amenințarea externă tinde să crească coeziunea unui grup, putem traduce creşterea accentuată a încrederii totale („în cea mai mare măsură“), contatată la mai bine de jumătate din populația investigată drept un semn al identificării puternice cu Biserica. Spre deosebire de alte instituții – politice, economice, sociale, ba chiar şi culturale – Biserica trece drept independentă de eventualele influențe exterioare, percepute ca amenințătoare la adresa identității naționale şi culturale. Motivele creşterii încrederii într-o instituție aparent retrasă din viața publică pot părea de neînțeles unui observator superficial. Ori tocmai aceasta retragere din viața publică în scopul redescoperirii vieții comunitare este unul din motivele puternicei atracții pe care românii – tributari unui culturi de tip comunitar, rural – o resimt față de Biserică, la această oră poate cea mai conservatoare instituție românească. Din acest punct de vedere este remarcabilă tendința inversă pe care populația o urmează în comparație cu elita politică: în vreme ce România este antrenată în procesele integrării şi globalizării, populația se îndreaptă spre instituțiile conservatoare, tradiționale.

Armata: două tipuri de încredere

Aceasta este instituția la care, cel puțin aparent, nu se observă nici o tendință de schimbare a opțiunilor.

Chiar dacă statistic se poate spune la limită că avem diferențe semnificative, acestea se observă în partea stângă a opțiunilor; pe de altă parte, luând în considerare faptul că migrația opțiunilor este dinspre categoriile „Puțină“ şi „Deloc“ spre „Foarte puțină“, este clar că diferențele sunt nesemnificative între cei doi ani. Putem totuşi lansa o ipoteză prin care, deşi cantitativ gradul de încredere al populației în armată este acelaşi în acest an şi în anul trecut, calitativ putem avea două tipuri uşor deosebite de încredere din punct de vedere calitativ. Evenimentele care ar fi putut influența această evoluție calitativă a încrederii în armată sunt integrarea în Alianța Nord-Atlantică şi participarea activă la conflictele internaționale în care Alianța este implicată. Din acest punct de vedere, percepția asupra

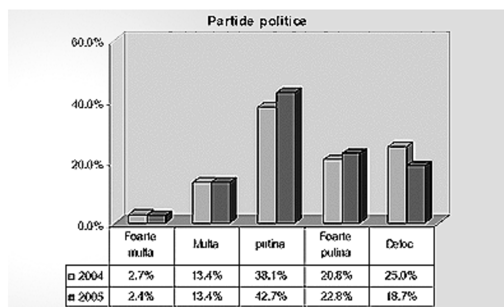

Foto: Bogdan Onofrei

Foto: Bogdan Onofrei

armatei poate fi una care nu mai coincide cu cea a anilor trecuți, atunci când ea era considerată o instituție tradițională, ale căror valori – loialitate, bravură, patriotism, rigoare – reprezentau o societate de asemenea tradițională. Astăzi, armata este definită mult mai rațional, cu precădere prin prisma raționalității politicii şi geopoliticii internaționale. Armata română este partenerul altor armate străine; ea nu mai este datoare să apere exclusiv România, ci şi alte teritorii sau „obiective strategice“. Pe de altă parte, teritoriul românesc poate fi apărat şi de alte armate aliate, pe care ar trebui, aşadar, să le investim de asemenea cu încrederea noastră. Rațiunea politicii actuale tinde să substituie, ca motivație a încrederii susținute în armată, devotamentul față de o instituție eminamente națională. Spre deosebire de Biserică, armata română nu mai este exclusiv a României. Sunt interesant de urmărit consecințele pe care conştientizarea acestei modificări de definire a unei instituții-cheie le va produce în percepția populației. De vreme ce încrederea este o valoare subiectivă, care se acordă pe baza comprehensiunii, a capacității de identificare între populație, pe de o parte, şi instituția creditată, pe de altă parte, riscăm să anticipăm o scădere a acestui indicator pe viitor. Totuşi, acest lucru nu ar exclude o mai bună apre-ciere a eficienței armatei, de pildă.

Partidele politice sau forțarea rațională a încrederii

Această categorie reprezintă o surpriză având în considerare ideea vehiculată vis-a-vis de partidele politice. În toate discuțiile există tendința de a afirma că populația nu are încredere în partidele politice şi că această neîncredere este în creştere. Comparând cei doi ani am obținut diferențe semnificative din punct de vedere statistic

	Foarte multa	Multa	putina	Foarte putina	Deloc
2004	2.7%	13.4%	38.1%	20.8%	25.0%
2005	2.4%	13.4%	42.7%	22.8%	18.7%

Analizând diagrama de mai sus, se observă că la primele două categorii practic nu avem diferențe. În partea stângă se observă o uşoară migrație a opțiunilor populației dinspre „Deloc“ spre „Foarte puțină“ şi „Puțină“. Aceasta înseamnă că populația manifestă totuşi o tendință de uşoară creştere a încrederii în partidele politice. Care este însă fondul acestei creş-

teri? Dacă creşterea încrederii în Biserică se baza pe o accentuare a identificării subiective a populației cu valorile religiei ortodoxe, dacă uşoara variație a încrederii în armată poate indica începutul înlocuirii valorilor militare tradiționale cu cele ale noilor instituții transnaționale, relativa deplasare de la rezerva totală spre investirea partidelor cu „puținul" credit înregistrat în sondaj are, credem, baze pur raționale. De altfel, spre deosebire de primele două instituții, partidele nu sunt potrivite unei asemenea aprecieri subiective precum încrederea. Ele sunt instituții noi, neverificate, neorganice culturii noastre. Au apărut ca fenomen artificial şi, ca atare, s-au „bucurat" de toată suspiciunea populară. Relativa deplasare pozitivă a încrederii în 2005 poate fi efectul ultimelor alegeri generale, când a avut loc răsturnarea partidei aflate la putere. Ca orice alt eveniment asemănător, această evoluție ar fi putut declanşa un anumit „optimism" în legătură cu capacitatea proprie a populației de a înțelege şi manevra instrumentul electoral şi, deci, de a credita, din acest punct de vedere partidele. Totuşi, acest credit nu le investeşte ca instituții de orientare, de îndrumare socială – aşa cum este Biserica sau cum a fost armata – ci ca instituții ce ar putea fi ele manevrate, orientate conform rațiunii populare. În momentul când interesul pentru acest tip de implicare civico-politică scade, este de aşteptat ca şi neîncrederea funciară în acest tip de organizații să revină.

Concluzii

În lucrarea de față scopul principal a fost de a prezenta anumite aspecte legate de încrederea populației în instutuții. Concret, două aspecte au făcut obiectul preocupării noastre:

– ierarhizarea instituțiilor după încrederea populației, pornind de la distribuția răspunsurilor;

– modificările în încrederea (atitudinea) populației vis-a-vis de anumite instituții.

În ceea ce priveşte primul aspect, observăm o ierarhizare a instituțiilor conform cantității de încredere după criteriul subiectiv: instituțiile cele mai subiective, cele mai „familiale" (dacă familia ar fi figurat în lista instituțiilor testate probabil că s-ar fi aflat pe primele locuri) atrag cea mai mare încredere din partea populației; instituțiile „obiective", a cărei rațiune de a exista este una legitimată exterior, economic sau politic, au, încă, grade scăzute de încredere. Putem deduce că acest tip de atitudine îi recomandă pe români ca o populație care se raportează încă afectiv, subiectiv la instanțele vieții publice. În ceea ce priveşte cel de-al doilea aspect, se poate afirma că există o uşoară tendință de apreciere a încrederii „raționale" a populației în instituții, oricum însă nesemnificativă față de remarcabila creştere a ataşamentului față de organizarea „nerațională" (în sensul că nu este susținută de un interes public rațional, lumesc) a instituției bisericeşti. De altfel, un alt lucru pe care l-am observat în urma analizei datelor şi a observațiilor de pe teren este posibilitatea ca încrederea populației în instituții să fie determinată de distanța dintre instituție şi politică. Adică cu cât instituția este considerată mai neimplicată în politică, „departe de politică", cu atât încrederea este mai mare.

Ne rezervăm însă la a considera aceste observații drept ipoteze. Din punct de vedere sociologic, confirmarea lor trebuie, desigur, susținută de cercetări aprofundate.

Foto: Bogdan Onofrei

În căutarea unei identităţi pentru Europa

O Constituţie Europeană a fost deja redactată şi se află în fază de ratificare din partea statelor membre. Excepţie fac Franţa şi Olanda, care, pînă acum, au respins-o. Vom încerca să înţelegem şi de ce aceste state au procedat la aceasta măsură. Deocamdată, ne interesează să observăm un aspect esenţial, care, de fapt, ne scapă uneori printre degete: şi anume, dacă există un „om european". Adică, dacă se poate identifica un „spirit al Europei", ca element constitutiv, creator de ethos.

Arhim. Iuvenalie Ionaşcu

Unii au fost de parere că ar trebui mai întîi să cream „noul om european", ca să putem vorbi de un „nou spirit european". Dar cum s-ar putea crea ceva „nou", dacă ignorăm ceea ce este, şi care nu este deloc „vechi", în sensul de perimat sau depăşit, ci este însuşi fundamentul Europei, cu structurile sale culturale şi duhovniceşti? Ştim că niciodată o lege n-a creat comunitatea, ci aceasta din urmă a creat-o pe prima şi a validat-o. Tratatele eventual exprimă comunitatea. Nu Constituţia creează Europa, ci comunitatea Vechiului Continent creează ceea ce ar trebui să fie Constituţia Europeană.

Foto: Bogdan Onofrei

Constituţia trebuie să se raporteze la un subiect, care să aibă o unitate spirituală de fond, dincolo de orice diversitate. Dacă ea urmăreşte doar interesele economice şi politice, riscă să rămînă un artificiu, care să nu servească la nimic altceva decît la eventuale conflicte în viitor.

Pentru a răspunde la aceste probleme, ar trebui să ne punem cîteva întrebări de maximă importanţă: 1. Ce a fost Europa?; 2. Există un « om european », ca subiect cultural şi spiritual al Constituţiei pe care ne-o dorim?; 3. Ce consecinţe presupune absorbţia altor state, unele atît de diferite din punct de vedere cultural şi religios?; 4. Nu cumva Europa riscă să devină un fel de „mozaic", alcătuit din elemente juxtapuse la întîmplare, fără un liant care să-i dea o unitate profundă? Desigur, nu e uşor să răspundem la aceste întrebări înainte de a face cîteva observaţii preliminare.

Înainte de toate, nu putem vorbi de Europa, fără să avem o minimă idee despre ceea ce reprezintă ea din punct de vedere cultural şi spiritual. Nu putem construi o Europă cu o identitate proprie, ignorînd în acelaşi timp identitatea pe care ea şi-a construit-o de-a lungul secolelor. Ar însemna să construim casa noastră comună pe nisipuri mişcătoare. Nu cred că am putea construi Europa fără să avem clară mai întîi „ideea de Europa", adică ceea ce reprezintă ea, care-i este propria identitate, pentru ca mai apoi să identificăm caracteristicile aşa-zis-ului „om european".

Avea dreptate Platon cînd afirma că statul nu este altceva decît imaginea mărită a sufletului omului. Personalitatea unui stat este caracterizată de cali-

tățile cetățenilor care-l compun. Aceştia din urmă crează legile după care statul se conduce şi tot ei suportă consecințele legilor pe care le votează. Dacă o societate e coruptă, legile vor fi pe măsură. Aşadar, nu vom putea construi o Europă unită şi autentică, dacă ignorăm cetățenii care o constituie, sufletul comunităților care participă. Trebuie, în mod necesar, să plecam de la sufletul omului, pentru a construi statul, iar mai departe, Europa. Aceasta nu poate fi casa noastră, dacă noi nu ne simțim europeni, dacă spiritul nostru nu se exprimă în Constituția după care Europa se conduce. Altfel, cine va locui în ea?

Ca să înțelegem ce a fost Europa, ce este şi cum va trebui să fie, ar trebui să ne întrebăm: „Cum a ajuns Europa să fie ceea ce este?" Pentru a răspunde, ar trebui, în primul rînd, să identificăm „spiritul european".

La o privire atentă, ne vom da seama cu uşurință că Europa a fost dintotdeauna:

1. O realitate „meta-geografică", avînd deci granițe nedefinite şi flexibile;

2. O realitate „meta-politică". O excepție o reprezintă Imperiul Roman, dar şi aici distincțiile care se impun sînt prin ele însele limitative;

3. O realitate prevalent „spirituală" şi „culturală". Fără aceste elemente, nici nu putem vorbi de o identitate a Europei.

Noi preferăm să vorbim despre Europa doar (sau prevalent) în sens politic şi economic. Au fost desfiinţate graniţele dintre statele componente, există o (fragilă, e drept) unitate monetară, se tinde spre realizarea unei armate comune, se încearcă o uniformizare legislativă (uneori cu efecte foarte discutabile), se fac eforturi în vederea unității de orientare politică etc. Se pare însă că ignorăm să răspundem la întrebarea: ce este cu adevărat şi din ce a luat naştere Europa? Vorbim de unificarea Europei, dar sîntem siguri că ea reprezintă ceva ce poate fi unit? Avem de-a face cu o realitate geografică, politică, economică, sau cu ceva mai mult? Dacă vrem să răspundem la aceste întrebări, ar trebui să înțelegem că Europa are nişte baze culturale şi spirituale care o definesc. Dacă nu-i definim personalitatea pe care şi-a constituit-o de-a lungul a peste două milenii, riscăm să trăim într-un fel de „confederație" artificial constituită, amenințată continuu de conflicte inerente şi deci de dezmembrare. Iar prețurile s-ar putea să fie destul de mari.

Cred că, pentru a defini „spiritul Europei", ar trebui să tinem cont de principalele rădăcini din care ea s-a născut:

1. În ordine istorică, primul este cultura greacă şi greco-romană;

2. În al doilea rînd, este duhul Evangheliei lui Hristos;

3. Apoi, revoluția tehnico-ştiințifică, aceea care a marcat profund ultimele secole şi este în curs de desfăşurare, cu viteze greu de ținut sub control.

În afară de acestea, sînt şi alte elemente, de diverse tipuri şi efecte, asupra cărora nu ne vom opri acum. Credem însă că nu putem ignora rădăcinile din care Europa s-a născut, dacă nu vrem să aducem pe lume un „avorton", după cum s-a exprimat careva.

Actualele discuții pe marginea menționării numelui lui Dumnezeu în textul Constituției şi a recunoaşterii rădăcinilor creştine ale culturii europene indică o gravă carență în mintea celor care cred că pot construi o „altă Europă" decît cea care s-a născut deja, avînd propria identitate. Nu noi am generat Europa, ci ne-am născut în ea. Şi avem datoria să-i dăm o Constituție care să o reprezinte, în spiritul său, şi, în acelaşi timp, să ne reprezinte, să o simțim că este „a noastră". Iar cetățenii Europei să se simtă la ei acasă.

Secolul corporatismului sau al corporațiilor transnaționale? (2)

Statul corporatist este singurul în măsură să aducă la realitate aceste imperative. Corporațiile sunt de două feluri: unele sunt economice (agricultura, industria, meseriile, comerțul, creditul, transporturile), altele, neeconomice (biserica, armata, magistratura, știința și artele, educația națională, sănătatea publică). Aceasta este și osatura statului corporatist, în care corporațiile sunt „subinstrumente în serviciul statului, care la rândul său este instrumentul cel mai înalt, destinat să servească un ideal superior al colectivității naționale."[1]

Cristi Pantelimon

În această construcție ideală (în sensul că statul nu este neutru, ci își propune un ideal pentru comunitatea națională – ne amintim că și Gusti propunea un sistem de sociologie care avea de asemenea un astfel de plan ideal la nivel statal), individul abstract al democrației parlamentare nu există. El există numai în calitate de membru al unei corporații, deci de instrument al unui instrument al statului. Fără conotații negative, individul este sclavul statului, așa cum în antichitate, la Aristotel, sclavul era un fel de „instrument însuflețit" al stăpânului său. Aceasta deoarece scopul statului corporatist nu este dezvoltarea individuală sau afirmarea cu orice preț a individului, ci afirmarea idealului național, care este necesarmente unul colectiv. În această afirmare colectivă instrumentele mari sunt corporațiile, iar în cadrul lor, instrumentele ultime sunt indivizii. Avem de-a face, așa cum se poate observa, cu o doctrină a unui stat perfect ierarhizat și dezindividualizat, în care fiecare corporație are o funcție socială distinctă care se subsumează idealului național. Integrarea individului este și ea totală. Nici un individ nu rămâne în afara acestui sistem totalizant, în care fiecare trebuie să îndeplinească o funcție, după model aproape biologic. De aceea, Manoilescu va spune: „Corporatismul este doctrina organizării funcționale a națiunii. Corporațiile nu sunt decât organele care îndeplinesc aceste funcțiuni."[2]

Corporația este un organ colectiv, dar care se deosebește de profesie. Aici apar diferențele majore între corporatismul politic manoilescian și cel stric economic al Evului Mediu. În cazul acestuia din urmă, o corporație reprezenta, de cele mai multe ori, numai comunitatea unei profesii. La Manoilescu, corporația are un sens deosebit. Ea se referă nu la o activitate anume (profesie), ci la o funcție socială, care este necesarmente mai vastă. Caracterul „politic" (în sens de organ al existenței armonioase a statului) al corporației face ca în cadrul ei să „încapă" mai multe profesii, teoretic, oricât de multe. De exemplu, în corporația apărării pot intra oricâte profesii ce țin de industria militară, de educația militară, de serviciul militar propriu-zis, de alimentația în cadrul armatei etc. Toate aceste activități presupun fiecare în parte numeroase profesii. Însumarea lor dă corporația apărării. Așadar, o corporație manoilesciană cuprinde și înglobează armonios oricâte profesii distincte. Ceea ce dă unitate corporației este *finalismul* concepției: toate corporațiile, deși eterogene (adică formate din mai multe profesii) sunt supuse „convergenței scopului".

[1] *Secolul corporatismului*, p. 62.
[2] *ibid.*, p. 67.

În „lupta“ sa cu sistemul politic democratic, corporaţiie se vor lovi invariabil de partide. Cum se va desfăşura această luptă şi care vor fi consecinţele ei?

Dacă rolul corporaţiilor este unul strict funcţional, este de stabilit în ce măsură rolul funcţional al partidelor este mai important decât cel al corporaţiilor. Evident, regimul partidelor politice este unul ideologic, de secol XIX. Multipartidismul nu reprezintă, pe de altă parte, o necesitate funcţională: pentru aceeaşi funcţie, nu e nevoie de mai multe organe. După părerea lui Manoilescu, partidele politice nu mai au nici un rol, de vreme ce problema echilibrului între revoluţie (stânga spectrului politic) şi reacţiune (dreapta) nu mai există, o dată cu recâştigarea întregii libertăţi politice de către cetăţeni. Partidele nu pot îndeplini roluri sociale, dar nici roluri economice, căci nu au fost create pentru aşa ceva. Rezultă că numai corporaţiile au viitor, partidele politice fiind organisme perimate. Chiar dacă, în principiu, nu sunt interzise, în regimul corporativ partidele vor avea mari dificultăţi în a exista, căci ele ar trebui, pentru a fi reprezentative, să fie capabile să cucerească cvasitotalitatea spiritului public la un moment dat, şi să ştie să-şi păstreze nealterată influenţa asupra acestuia.

Organizarea statului corporativ

În statul corporatist, puterea legislativă supremă aparţine numai parlamentului corporativ, deci corporaţiilor. La rândul lui, statul corporatist are un rol de arbitru între corporaţiile care-l slujesc. El este şi *corporaţie*, dar şi *supracorporaţie*.

În cele din urmă, după ce prezintă cu lux de amănunte doctrina corporatismului, Manoilescu dă şi definiţia corporaţiei: „Corporaţia este o organizaţie colectivă şi publică alcătuită din totalitatea (sau din partea) persoanelor (fizice sau juridice) îndeplinind împreună aceeaşi funcţiune naţională, şi are ca scop asigurarea exercitării acestei funcţiuni în interesul suprem al naţiunii, prin reguli de drept impuse, cel puţin, membrilor săi.“[3]

Câteva caracteristici ale corporaţiilor, aşa cum le concepe Manoilescu, sunt utile pentru a determina apropierile şi diferenţele faţă de corporatismul medieval.

Mai întâi, corporaţiile sunt *naţionale*. Cele medievale erau locale. Caracterul naţional a corporaţiilor se impune cu necesitate, dacă ne gândim că în România (dar şi în alte ţări, cum ar fi Polonia, ex-Iugoslavia, ex-Cehoslovacia) există numeroase şi puternice minorităţi naţionale, care au un rol central în anumite ramuri economice. Aşadar, acest caracter preîntâmpină, pe de o parte, cosmopolitismul facil al elitei democratice, pe de altă parte, posibilele înstrăinări ale funcţiunilor naţionale datorate etnicilor minoritari. Condiţia este indispensabilă realizării unei unităţi naţionale funcţionale. În al doilea rând, corporaţiile sunt *unitare*. Acest caracter rezultă logic din caracterul unitar al funcţiunii pe care o îndeplineşte corporaţia în stat. Corporaţiile sunt *totalitare*. Acest lucru înseamnă că „reţeaua corporaţiilor cuprinde naţiunea întreagă şi că nu lasă nici o activitate naţională neîncadrată într-o corporaţie.“[4] „Totalitarismul“ corporatismului este firesc, în măsura în care, aşa cum ştim deja, baza de pornire a lui este ideea completei unităţi naţionale pe scheletul corporaţiilor. Corporaţiile au caracter *deschis*. Acest caracter este cu atât mai important cu cât adversarii corporatismului pretind că acestea ar fi, după model medieval, nişte instituţii închise, improprii lumii moderne. Această libertate a intrării în corporaţie se referă numai la eventualele piedici de natură

Foto: Bogdan Onofrei

[3] *Ibid.*, p. 152.
[4] *Ibid.*, p. 157.

ereditară. În afara acestora, evident, există condiții și criterii clare de admitere, care nu pot fi puse la îndoială. Mai mult, aceste condiții de admitere trebuie să fie severe, astfel încât în cadrul corporațiilor competența să fie asigurată din plin. Caracterul deschis nu este echivalent cu devălmășia. Nu oricine poate face parte dintr-o corporație, ci numai cine este pregătit pentru așa ceva. Corporația nu este o castă închisă. În fine, corporațiile sunt *neexclusive*. Acest lucru înseamnă că un om poate aparține în același timp mai multor corporații, situație care se întâlnea foarte rar în cazul breslelor medievale.

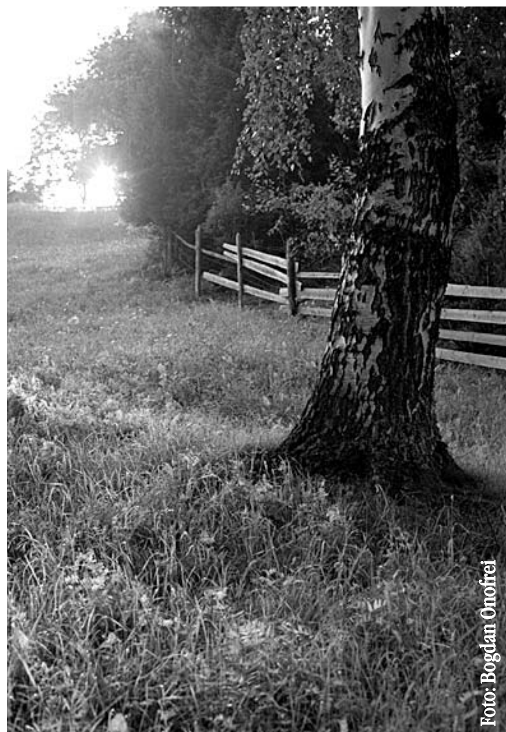
Valorile corporatismului

Care sunt valorile interne ale corporatismului? Sau care este etica sa? Manoilescu pornește de la critica idealului individualist, în speță a bunăstării individului. Acest „ideal" este părăsit în cadrul corporatismului și înlocuit de un alt ideal, cel național. Etica adiacentă este una *funcțională*, o etică ce rezultă din natura organică a instituțiilor. Diferențele dintre valorile democratice și cele corporatiste sunt enunțate pas cu pas: „Respectul masei este înlocuit în morala corporatistă prin respectul *națiunii* și al *idealurilor sale*. Respectul libertății *individuale* este înlocuit prin respectul libertății *colectivităților organizate*, deci a *autonomiei corporative*. Cultul majorității este înlocuit prin *cultul națiunii* și al imperativelor sale morale (s.a.) (...) Națiunea este scopul. Corporația este mijlocul. Iată întreaga morală corporatistă."[5]

Corporațiile au puteri normative interne, dar și puteri normative externe. O corporație este cu atât mai integrată cu cât are puteri normative interne (exemplu: biserica, armata, universitatea, care au independență normativă față de mediul politic extern), ceea ce este foarte firesc, dar și externe (ceea ce este mai greu de admis, dar este real). De exemplu, armata are putere normativă asupra tuturor cetățenilor în caz de război, iar corporația învățământului îi obligă pe cetățeni să-și dea copiii la școala primară.

Ierarhia intercorporativă este un aspect esențial al corporatismului, care se referă la relațiile corporațiilor între ele, la posibilele ierarhizări între acestea (nu în interiorul lor). Unii autori (ca, de exemplu, O. Spann) admit această ierarhie. Există în opinia lui Spann o inegalitate a corporațiilor, prin urmare, o ierarhie între ele, „calculată" în funcție de gradul de spiritualitate pe care-l reprezintă fiecare. În această ierarhie, corporațiile intelectuale sunt considerate superioare celor active. În schimb, din punctul de vedere al autorului român, această ierarhie este imposibilă și neavenită. Toate corporațiile sunt la fel de importante, pentru că toate funcțiile unui organism sunt la fel de importante. O singură corporație are un statut privilegiat. Aceasta este corporația (și, în același timp, supracorporația) statului. Statul este „singura formație socială a cărei preeminență se impune fără intervenția unor criterii arbitrare și exogene."[6] Aceste precizări sunt cu atât mai importante cu cât relațiile dintre corporații și relațiile dintre stat și corporații definesc starea dinamică a unei societăți organizate pe principii corporatiste. Tocmai de aceea este foarte bine de știut care sunt relațiile posibile între aceste organisme ale statului. Este important de precizat, de asemenea, că statul-corporație este responsabil de apărarea națională, de politica externă și de ordinea internă, iar în calitate de supracorporație, el este dator a veghea la armonizarea și la coordonarea activității celorlalte corporații.

În ce privește modalitatea de organizare a activității legislative, Manoilescu este de părere că soluția optimă este aceea cu două camere legiuitoare corporative, una care să reflecte compoziția corporațiilor economice, iar cealaltă compoziția corporațiilor așa-zis culturale. Prima ar urma să se cheme *Camera corporativă economică*, iar cea de-a doua, *Ca-*

Foto: Bogdan Onofrei

[5] *Ibid*., p. 171.
[6] *Ibid*., p. 186.

mera corporativă social-culturală. Unul dintre principiile cele mai semnificative şi mai revoluţionare totodată după care va funcţiona parlamentul corporativ va fi acela după care o lege care interesează direct o anumită corporaţie să nu poată fi votată împotriva voinţei acelei corporaţii, chiar dacă majoritatea membrilor camerei (sau camerelor) ar fi de acord. Căci majoritatea devine, în acest sens, una dintre *formele violenţei*, spune Manoilescu. Spiritul corporativ nu se poate sprijini decât în cazuri extreme pe această doctrină a majorităţii, de inspiraţie democratică. În acelaşi spirit antidemocratic, economistul român propune o monarhie corporatistă, nu o republică de acelaşi tip.

Concluzii

Corporatismul manoilescian este antidemocratic, organicist, etatist şi totalitar. El nu suprimă libertatea individuală, ci doar aşază această libertate sub tutela unui ideal naţional, coordonat de la nivelul corporaţiei sau supracorporaţiei statului. Însă, cel mai important aspect al programului de faţă nu este atât modul de organizare internă (care este destul de simplu în spiritul său, în ciuda numeroaselor aspecte pe care le comportă, şi pe care lucrarea lui Manoilescu le dezvoltă), ci presupoziţiile internaţionale de la care porneşte. Am putea spune că acest corporatism este răspunsul organicist la nevoia de limitare a exploatării sau colonialismului mondial, pe care autorul român a explicat-o în lucrările ce vizau schimburile economice internaţionale. Aceste schimburi se desfăşoară sub semnul raportului fatal de 1 la 10, adică ţările agricole sunt nevoite să facă eforturi înzecite pentru a putea să-şi plătească importurile de factură industrială din ţările avansate. Acest raport este cel care determină încercarea de reorganizare a lumii pe baze noi, corporatiste şi naţionale, astfel încât fiecare naţiune să devină o monadă capabilă de „negocieri“ corecte cu statele industrializate. Aşadar, corporatismul nu poate fi înţeles în afara raportului de exploatare la nivelul schimburilor internaţionale şi nici în afara unui naţionalism organic, care pune mai presus de interesele individuale, de grup, ideologice etc. interesul naţional, sau idealul naţional. În măsura în care se admit aceste ipoteze de lucru şi în măsura în care sistemul corporatismelor naţionale s-ar generaliza, iar statele mari ar renunţa la pretenţiile de hegemonie asupra celor mici (prin decapitalizare) sistemul lui Manoilescu ar putea deveni realist. Ne întrebăm însă: este realistă această ipoteză a eliminării cu bună ştiinţă, din proprie iniţiativă, a decalajelor între statele industrializate şi cele rămase în urmă? În fond, corporatismul nu este posibil decât ca urmare a unei decizii prealabile de renunţare la „imperialism“ sau dominaţie economică. Dar o atare decizie nu pare a fi tentantă pentru statele mari şi industrializate. Şansele corporatismului manoilescian sunt extrem de diminuate tocmai privite prin prisma dimensiunii lui externe. Căci „relaţiile internaţionale“, chiar între state corporatiste, vor fi întotdeauna guvernate de „imperativele“ forţei şi dominaţiei.

Conceptul de marketing religios

Opinia lui Rossman Marlen L. că „religia joacă un rol însemnat în modul în care oamenii percep şi utilizează produsele şi serviciile“[1], ne-a făcut să ne întrebăm dacă introducerea instrumentelor de marketing în Biserică înseamnă o desacralizare a modului ei de a acţiona în lume, sau, mai degrabă, o formă de adaptare a acesteia la condiţiile sociale contemporane. Cert este că, indiferent dacă ne referim la contribuţia marketingului în organizarea vieţii bisericeşti, sau la implicarea Bisericii în activităţi de marketing, în ambele cazuri este vorba, de fapt, de marketing religios.

Bogdan-Aurel Teleanu[*]

Însuşirea de către Biserică a conceptului de marketing religios reprezintă o formă de adaptare a limbajului bisericesc la limbajul economiei moderne[2]. Utilizarea instrumentelor de marketing de către Biserică se justifică prin faptul că, în interiorul ei, respectiv între membrii acesteia, există un raport de schimb sau tranzacţionare. Predica, cateheza, literatura religioasă, obiectele de cult, serviciile religioase în general sunt câteva dintre produsele, *tangible products*, care pot face obiectul unor tranzacţii bisericeşti[3], în schimbul cărora unica pretenţie a Bisericii este de a câştiga la credinţa în persoana Mântuitorului Iisus Hristos şi în învăţătura Sa pe toţi cei cărora li se adresează. Pe lângă acest argument, care justifică clasificarea „Bisericii ca subiect al marketingului religios“[4], trebuie să adăugăm şi necesitatea Bisericii de a beneficia de resurse financiare[5] şi de a avea o gestiune economică[6] cu respectarea, implicită, a valorilor creştine.

Factorul determinant care justifică conexiunea dintre marketing şi religie îl constituie amploarea fenomenului comunicării. Dezvoltarea tehnicilor de comunicare i-a transformat pe oameni în „consumatori de informaţie“ şi a dus la apariţia unei pieţe a informaţiei, a unui mediu în care sunt promovate oferte şi sunt verificate cereri sub formă de informaţie[7]. Interesul faţă de informaţia religioasă, stimulat de circulaţia ideilor pe piaţa informaţiilor, apropie marketingul religios de marketingul informativ şi de marketingul ideologic, aplicat cu precădere în politică, cultură, armată, economie etc.

Dat fiind faptul că marketingul modern se orientează în funcţie de activitatea de comunicare[8], rezultă că factorul determinant pentru existenţa unui marketing religios este informaţia religioasă. Aceasta are rolul 1) de a influenţa comportamentul oamenilor, alături de factorii culturali, sociali, personali şi psihologici, şi 2) de a contribui la o segmentare a pieţei pe criterii religioase. Principalul efect benefic al aplicării marketingului religios îl constituie respectarea credinţei religioase a fiecărei persoane în parte şi a comunităţilor religioase în general.

În ciuda faptului că informaţia este evaluată ca bun sau obiect de marketing, datorită caracteristici-

* Bogdan Teleanu este doctor în teologie şi publicist

1 Rossman Marlen L. – *Multicultural Marketing*, New York, 1994, p. 42.

2 Marco Borsa – „Marketing e civilità mercantile“, (Prefaţă) în Gaj Milo, *L'altro marketing*, Milano, 1993, p. XIV.

3 Shawchuck Norman et alia – *Marketing for Congregations*, Nashville, 1993, p. 240.

4 Gaj Milo – *Idem*, p. 107.

5 Gaj Milo – *L'altro marketing*, Milano, 1993, p. 103-104.

6 Fiorentini Giorgio – *Organizzazioni non profit e di volontariato*, Milano, 1992, p. 223.

7 Alfonso Nieto – Econonomia dei media, Curs la Facultatea de Comunicare Sociala Instituţională a Universităţii Santa Croce, Roma, 2000/2001.

8 Philip Kotler – Managementul marketingului, Teora, ediţia a IV-a, 2005, p.745.

lor informației, se cuvine a fi mai degrabă inclusă în domeniul marketingului serviciilor, decât în cel al produselor. În acest sens, Christian Grănraos spune: „Un serviciu este o serie de activități de natură mai mult sau mai puțin intangibilă care, în mod normal, dar nu şi necesar, au loc în interacțiunea dintre client şi angajat; şi/sau resurse fizice sau produse; şi/sau sisteme ale furnizorului de serviciu; toate acestea sunt furnizate ca soluții la problemele clientului[9]. Conform acestui principiu, furnizarea de informație reprezintă, de fapt, furnizarea de soluții la problemele clienților. Despre felul în care marketingul serviciilor se aplică în cazul instituțiilor religioase este extrem de prețioasă remarca făcută de Fiorentini Giorgio. Acesta afirmă că aplicarea acestui marketing în cazul instituțiilor religioase se face „nu atât pentru a intra în logica *comercializării propriului crez religios*, ci pentru a manifesta propriile capacități de exprimare a credinței prin transpunerea în activități de serviciu a propriilor principii religioase...“[10]. Cu alte cuvinte, conținutul acestei remarci poate fi tradus în limbaj biblic prin expresia Sf. Ap. Iacob „Credința fără fapte este moartă“ (Iacob 2, 26) sau, mai precis, „din faptele mele îți voi arăta credința mea“ (Iacob 2, 18).

Însă, cea mai semnificativă similitudine considerăm că există între marketingul religios şi marketingul valoric. O trăsătură caracteristică marketingului, ca de altfel a oricărei activități economice, este noțiunea de valoare. „Marketingul – afirmă Philip Kotler – este un proces social şi managerial prin care indivizi şi grupuri de indivizi obțin ceea ce le este necesar şi doresc prin crearea, oferirea şi schimbul de produse având o anumită valoare“[11]. Pentru ca procesul economic să funcționeze este nevoie de un sistem de referință, a unui tip de relație care stabileşte, prin comparații, raportul între cerere şi ofertă. Acest sistem de referință îl reprezintă „valoarea de schimb“, concept dezvoltat de-a lugul timplului, începând cu Aristotel şi terminând cu economiştii clasici, Smith şi Ricardo[12]. Valoarea de schimb, element care determină diferența dintre cerere şi ofertă, rezultă din tranzacționarea sau „schimbul de valori între două părți“[13].

Accentul pus pe valoare în operațiile de marketing reprezintă un mod de gândire specific marketingului valoric al cărui obiectiv principal este, după Philip Kotler, „specializarea în crearea clientelei, nu numai în crearea produselor, dovedind capacitatea de creatori de cerere şi nu numai de creatori de produse“[14]. Prin această strategie de marketing se urmăreşte stabilirea unor legături puternice cu clienții prin creşterea indicelui de fidelitate al clienților, profitul fiind reprezentat de valorea vieții unui client. Elementul cheie al desfăşurării marketingului valoric îl reprezintă calitatea care, conform lui John F. Welch Jr., este „cea mai bună poliță de asigurare a fidelității clienților“.

Condiția umană este determinată de valoare, iar posibilitatea actualizării acestei valori o reprezintă virtuțile. Acestea, conform afirmațiilor lui Alasdair Macintyre vizează o „acțiunea concretă“[15] prin care se urmăreşte atingerea acelor „scopuri care sunt bunuri autentice pentru om“[16]. În condițiile în care con-

Foto: Bogdan Onofrei

[9] Christian Grănraos – *Management e Marketing dei Servizi*, SEDI, Torino, 1994, p. 27.

[10] Fiorentini Giorgio – *Organizzazioni non profit e di volontariato*, Milano, 1992, p. 228.

[11] Philip Kotler – Managementul marketingului, Teora, 1998:.

[12] *Dicționar de politică*, Oxford, Univers enciclopedic, Bucureşti, 2001.

[13] Philip Kotler – *Idem*, p. 16.

[14] Philip Kotler – *Idem*, p. 99.

[15] Alasdair Macintyre – *Tratat de morală. După virtute*, Humanitas, Bucureşti, 1998, p. 163.

[16] Alasdair Macintyre – *Idem*, p. 168.

statăm apropierea existentă între marketingul religios şi cel valoric, dar şi rolul virtuţilor în recunoaşterea şi însuşirea valorilor, putem concluziona că fundamentul marketingului religios îl reprezintă practicarea virtuţilor, în special a celor care au tangenţă cu viaţa bisericească.

Din perspectivă creştină, raţiunea oricărei acţiuni umane, inclusiv a oricăror tranzacţii sau schimburi întreprinse de om, o reprezintă valoarea mântuirii. Un exemplu în acest sens îl reprezintă capodopera literară tragică „Faust" a poetului şi filozofului european Johann Wolfgang von Goethe (1749-1832) în care personajul principal, dorind să-şi prelungească viaţa şi fericirea, face un pact cu diavolul, riscând să-şi piardă sufletul, adică propria sa mântuire. În cazul lui Faust, mântuirea propriului suflet reprezintă o valoare de schimb pe care, săvârşind binele, reuşeşte să o valorifice corespunzător doar prin intervenţia lui Dumnezeu.

În concluzie, orice formă de marketing – fie el informativ, ideologic, de servicii, valoric, calitativ etc. –, care ia în considerare prezenţa lui Dumnezeu, Dreptatea şi Binele absolut, poate fi numit un marketing religios. Esenţa unui asemenea marketing, pe care îl definim ca fiind religios, o reprezintă indubitabil raportarea la Valoarea Supremă, adică la Dumnezeu, care cere în mod expres amplificarea calităţilor noastre, în special a virtuţii credinţei, cu scopul de a ne câştiga mântuirea. Prin urmare, reţinem aspectul integrativ al marketingului religios, în sensul că toate celelalte forme de marketing, fără să suporte modificări, pot fi integrate acestuia. Astfel, putem vorbi de marketing religios ori de câte ori omul recurge la acele virtuţi care, pe lângă faptul că-l ajută să finalizeze acţiunea propusă, contribuie la apropierea de Dumnezeu şi dobândirea perfecţiunii umane, adică a sfinţeniei vieţii. Acest lucru este posibil cu condiţia ca omul contemporan să se reorienteze axiolgic spre Dumnezeu, astfel încât să integreze toate valorile într-o viziune unitară care să fie subordonată valorii religioase.

Foto: Bogdan Onofrei

Basarabia 1940. Dovezile unei trădări (3)

Tabloul situației diplomatice, după patru ani de ministeriat Titulescu, se prezenta dezastruos: din 1932 până în 1936, singurele rezultate concrete ale intensei activități diplomatice, purtate într-o manieră foarte personală, se soldaseră cu slăbirea considerabilă a poziției României față de imperiul de la răsărit și izolarea ei față de aliați, în primul rând de Polonia, manevre la care a contribuit decisiv și diplomația franceză, care spera, în felul acesta, că o Românie timorată de pericolul din est va reveni pe făgașul politicii antantiste, respingând avansurile germane.[1]

Florea Tiberian

Slăbiciunea (reală) a României nu putea fi compensată în nici un fel prin întărirea (formală) a statutului ei juridic ce rezulta din pactul Briand-Kelogg (1928), cuplat artificial de Titulescu cu convenția pentru definirea agresorului, semnată de Uniunea Sovietică și România la 4 iulie 1933 la Londra. Pentru că, tot la începutul anului 1929, prin intermediul Poloniei, guvernul român primise din partea rușilor propunerea de a aplica pactul Kelogg printr-un protocol, semnat la 7 februarie, care a rămas cunoscut sub numele adjunctului comisarului cu afaceri străine al Rusiei, Litvinov[2].

Reprezentantul diplomatic italian la București l-a atenționat în zadar pe Gafencu despre inutilitatea semnării protocolului Litvinov „Preziosi s-a străduit în lungi convorbiri să-mi explice că protocolul Litvinov nu înseamnă nimic, că e o cursă întinsă în care vom cădea, și că se miră că eu, «atât de inteligent», nu pricep asta". (Gafencu, op. cit., p. 225). De altfel, Gafencu, pe atunci subsecretar de stat la comunicații, fusese pus la curent cu dedesubturile ofertei sovietice de către specialiștii diplomației: „Arion, directorul politicii orientale din minister, mi-a atras atenția asupra faptului că «toate declarațiile oficiale ale cârmuitorilor ruși până la cele mai recente note privitoare la pactul Kelogg, iscălite de Cicerin și Litvinov, aminteau, fie pe față, fie prin subînțelesuri, că între Rusia și România dăinuiește o stare de război, în temeiul căreia trupele românești ocupă Basarabia. Pactul Kelogg nu putea să aibă deci nici un efect între Rusia și noi. Năvălirea oștilor bolșevice în Basarabia nu ar fi însemnat, după teoria bolșevistă, un act de agresiune, adică o tulburare a păcii, ci o simplă operație de război între două țări care sunt de atâta vreme în stare de război.»" (ibidem, p. 227).

În aceste condiții, diplomația română a „inventat" o formulă adăugată textului-bază, din care să reiasă, că între cele două țări „dăinuie" o stare de pace. Însă acele cuvinte din preambulul protocolului Litvinov: „Statele subsemnate, în dorința de a întări starea de pace *existentă* între ele..." nu pot ține locul unui tratat de cooperare. Starea de pace nu putea fi *existentă* între două țări care nu aveau în vigoare un Tratat de Pace după încheierea primului război mondial, cu integritatea teritorială recunoscută de ambele părți. Formulele lui Titulescu, sub aparența unei subtilități inteligente, ascundeau o extrem de periculoasă fragilitate.

În urma întrevederii cu ministrul polonez Szembeck, Gafencu consemnează, în data de 24 decembie 1931, două elemente neliniștitoare: faptul că „Rusia nu acceptă decât pacte separate" și existența unor deosebiri de fond între pactul polonez și pactul românesc. „Pactul polono-rusesc se sprijină pe tratatul de pace polono-rus și pe lămuririle politice și teritoriale

[1] Mihail Sturdza mai dă în vileag faptul că Titulescu a escamotat telegrama prin care Petrescu-Comnen, ministrul României la Berlin, transmitea, pe la mijlocul lui octombrie 1934 propunerile Germaniei de a înarma România în schimbul unor facilități comerciale, astfel că la 22 octombrie 1934 Göering reînnoia aceste propuneri, respinse și ele de guvernul român. (op. cit., pp. 86-89).

[2] Cf. Grigore Gafencu, op. cit., pp. 224-225.

prevăzute în acest tratat. În al doilea rând, pactul vorbeşte de «neviolabilitatea integrităţii teritoriale». Iată două puncte care vor lipsi din pactul nostru!!"[3].

Aflată în această situaţie, România respingea cu înverşunare propunerile repetate (din 22 octombrie şi 20 noiembrie 1934, 13 noiembrie 1936, 20 februarie şi 20 martie 1937) ale Germaniei de a ne garanta frontierele şi de a ne înarma, în schimbul unor contracte comerciale şi a transformării noastre în avanpost răsăritean menit să asigure securitatea Europei Centrale în această parte a continentului, faţă de tendinţele expansioniste ale Uniunii Sovietice.[4]

Alex Mihai Stoenescu este un alt cercetător care admite caracterul de trădare pe care l-a reprezentat faptul cedării Basarabiei şi a nordului Bucovinei. „Documentele confidenţiale ale ministrului de Externe, date publicităţii de Academia Română în 1992, arată pericolul în care ne-am aflat permanent, odată cu apariţia revizionismului şi cât de greşită a fost respingerea brutală a garanţiilor germane."[5] Conluzia autorului: „Cam tot ce a fost gândire de Dreapta românească din această perioadă (...) a pornit de la premisa corectă că Franţa trădează România pentru o înţelegere cu Rusia, cu sacrificarea Basarabiei, fapt care trebuia să declanşeze o apropiere sistematică şi inteligentă de Germania." (ibidem, pp. 263-264).[6]

„Pentru a înţelege cât mai bine că cedarea teritoriilor din 1940 a reprezentat un act de înaltă trădare, ne vom opri cu analiza asupra unui aspect tehnic, dar nu mai puţin important." (op. cit., pp. 281-282, subliniere în text). Aici, autorul se referă la planurile militare de apărare a ţării, nefuncţionale la data ultimatumului rusesc, din cauza înzestrării defectuoase a armatei. Întocmit de generalul Ion Antonescu, planul „Traian" prevedea rezistenţa statului român la o agresiune venită simultan din trei părţi, şi la care ar fi trebuit să recurgă militarii în 1940.

„Carol II ştia de el. Pentru asta se deplasa foarte des în 1934 la Marele-Stat Major, unde Ion Antonescu îi făcea prezentări detaliate ale planurilor de operaţii. După întocmirea tuturor acestor planuri de apărare, Antonescu a descris şi nevoile de dotare ale Armatei pentru a putea asigura în practică apărarea ţării. Aici s-a lovit de afacerile regelui... Pentru acest motiv, Ion Antonescu era îndreptăţit să considere atitudinea regelui Carol II în 1940 drept *înaltă trădare*, ştiind bine amândoi că se putea rezista contra agresiunii sovietice. Ajutat de un alt trădător, generalul Florea Ţenescu, Carol II a jucat comedia Consiliului de Coroană." (cf. op. cit., pp. 283-284).

Faţă de această veritabilă înscenare, pentru a înţelege mobilul şi motivele intime ale acestei atitudini ale lui Carol, autorul este de părere ele trebuie căutate şi judecate într-un context mai larg, începând din copilărie. Astfel, sursele consultate compun treptat o altă imagine decât cea „de suprafaţă": cea a unui prinţ destrăbălat, cu simpatii stângiste şi admiraţie pentru regimurile autoritare bolşevic şi fascist.

Stângismele lui Carol

„În perioada adolescenţei, lui Carol i s-a adus un preceptor elveţian ciudat, homosexual şi urmărit de «idei socialiste înaintate». Acest individ, pe nume Mohrlen, a avut o influenţă decisivă, exact în perioada critică, asupra tânărului prinţ, umplându-i mintea «cu îndoieli tulburătoate, mai ales în privinţa menirii lui de prinţ şi de oştean şi, de asemenea, îi zdruncina ideile asupra religiei.»... Dar lucrul cel mai periculos a fost educaţia republicană pe care a primit-o..."[7] În 1911, avansat la gradul de sergent, Carol, încă un copil, a refuzat să îmbrace uniforma militară, replicând asistenţei, în cap cu Regele Carol I, că avea convingeri antimilitariste şi antimonarhice. (cf. op. cit, p. 204).

Carol va renunţa, în 1919, la calitatea de Principe Moştenitor al României, expediind, în acest sens, o scrisoare tatălui său, Regele Ferdinand, la 1 august. Pentru a fi sigur că avea să fie publicată, a trimis un exemplar şi liderului socialist Toma Dragu. (ibidem, p. 211).

„Nu există mărturie a unui om politic din preajma lui Carol care să nu confirme înclinaţiile sale socialiste – care l-au şi apropiat de fascism – şi să nu amintească de predilecţia sa de a se înconjura de «bolşevici» – indivizi care vedeau în regimul comunist viitorul omenirii. (...) De altfel, ideea de republi-

[3] *Însemnări politice*, ed. cit., p. 286.

[4] Cf. Surdza, op. cit., pp. 16-20.

[5] A.M. Stoenescu, op. cit.,. 91.

[6] Titulescu s-a străduit, dimpotrivă, să-şi manifeste dispreţul faţă de Germania: „...la 18 martie 1933 (deci la numai două luni de la numirea noului cancelar – nota mea, F.T.), Titulescu i-a cerut lui Hitler o întrevedere secretă,... Adolf Hitler i-a acordat-o imediat, deplasându-se pentru asta la München, dar Titulescu nu s-a mai dus, punându-l pe liderul Germaniei în cea mai penibilă situaţie." (ibidem, p. 75).

[7] Maria, Regina României, *Povestea vieţii mele*, apud Alex Mihai Stoenescu, *Istoria loviturilor de stat în România 1821-1999*, vol. II *Eşecul democraţiei române*, Ed. RAO, Bucureşti, 2002, p. 203.

că s-a aflat de timpuriu între proiectele sale. În consemnarea din 25 mai 1930, Simona Lahovary reproduce mărturia unei cunoştinţe, Lala de Beloy, care «afirmă că prinţul Carol i-a spus cândva că nu vrea să fie rege, ci preşedinte de republică». În anul 1918, el a declarat anturajului său: «Ştiu bine că în 20 de ani România... va fi republică; de ce să fiu împiedicat atunci să trăiesc cum vreau?»" (ibidem, p. 291).

Autorul lucrării din care am reprodus pe larg aceste citate construieşte ipoteza conform căreia Elena Lupescu ar fi putut intra în anturajul lui Carol ca agentă a URSS. Colaţionarea unor surse care evidenţiază o serie de activităţi suspecte ale acesteia, precum şi opiniile unor personalităţi avizate ale epocii, par să susţină această ipoteză, la care autorul revine de mai multe ori în cadrul lucrării, volumele II şi III. Pentru scopul textului de faţă prezintă un interes faptul că „...Elena Lupescu întreţinea legături informative cu activişti din rândurile socialiştilor români, de regulă evrei, şi că prinţul Carol folosea acest canal pentru a produce campanii de presă împotriva Brătienilor şi a prinţului Barbu Ştirbey." (ibidem, pp. 220-221). Mai mult, „Ionel Brătianu comunicase cu titlu confidenţial unor ziarişti francezi că «principele Carol era în legătură cu ruşii, prin intermediul doamnei Lupescu, *agentă sovietică*»."[8] „Nu trebuie să ne mire faptul că exact în acea perioadă (*anul 1925 – n. mea, F.T.*), în jurul lui Carol au apărut nişte indivizi suspecţi, care s-au constituit într-un fel de grup politic carlist: «Acest grup de opoziţie a atras o mulţime de *socialişti*, precum şi câţiva extremişti, ceea ce i-a îndreptăţit pe adversari să-i spună «*Carol bolşevicul*», din cauza relaţiilor sale politice»." (ibidem, pp. 221-222).

Rămâne în sarcina cercetărilor şi a documentelor ulterioare, conchide autorul, să lămurească „...dacă comportamentul regelui Carol al II-lea a fost influenţat de o agentă sovietică. Am avea astfel un răspuns şi pentru marile enigme ale deciziilor aberante de politică externă din anii premergători şi pentru prăbuşirea teritorială inexplicabilă din 1940." (op. cit., p. 223).

[8] Ibidem, p. 221, citând din cartea prinţului Paul al României, *Carol al II-lea, Rege al României.*

Securitatea şi terorismul (inter)naţional (2)

Despre relaţiile dintre Securitatea lui Ceauşescu şi terorismul internaţional (1977-1989) ştim astăzi mai multe lucruri decît s-ar putea crede la prima vedere. În acest progres al cunoaşterii trecutului nostru recent doar arhivele româneşti rămîn închise.

Mircea Stănescu

Carlos şi conexiunile sale erau urmăriţi informativ de Securitate începînd din 1978, prin UM 0920 din cadrul USLA. Planul de ascultări prin tehnica operativă (T.O.) purta numele „Malicius“[1].

Conform informaţiilor de presă, în perioada ianuarie-aprilie 1979 „locotenent-colonelul“ Helmut Voigt de la Stasi ar fi avertizat CIE că „Şacalul“ (Carlos) pregătea un atentat asupra unui avion TAROM, care „venea de la Tel Aviv“ la Bucureşti, atentat comandat de regimul de la Bagdad. La rîndul ei, Securitatea ar fi încercat să preîntîmpine acest atentat „oferindu-i [lui Carlos – *n.n.*] alte contracte mai bine plătite“[2]. Informaţia este cu totul îndoielnică. Mai întîi, ofiţerul Voigt era maior, iar nu locotenent-colonel. Apoi, date fiind măsurile antiteroriste luate de autorităţile israeliene, un asemenea plan de atentat pornind de pe Aeroportul din Tel Aviv era greu de imaginat, iar de realizat şi mai greu. Încă: teroristul Carlos îşi avea cartierul general pe teritoriul unui stat comunist (Ungaria), situaţie care făcea imposibilă organizarea de atentate vizînd un alt stat comunist. Şi, în fine, faptul că Securitatea l-ar fi plătit pe Carlos ca să nu comită presupusul atentat asupra avionului TAROM şi, în plus, că l-ar fi angajat doar ca să-i dea o altă ocupaţie (mai bine plătită) nu are nimic de-a face cu modul său de operare.

La 10 aprilie 1979, cînd Carlos se afla la Hotelul Budapesta din capitala ungară, a primit un telefon de la lt.-col. Sergiu Nica („Andrei Niţescu“)[3]. Cu această ocazie a fost stabilită o întîlnire. Potrivit unui *Raport înaintat conducerii Centrului de Informaţii Externe* la 21 februarie 1990, întocmit de lt.-col. Sergiu Nica, primul contact direct pe care Securitatea l-a avut cu Carlos a fost în august 1979, la Praga[4]. Securitatea aflase printr-o „sursă“ externă că teroristul „trăia în ţările socialiste cu asentimentul şi sprijinul acestor state (R.D.G, R.P.P., R.S.C., R.P.U. şi Iugoslavia) şi, în plus, că era interesat să realizeze un contact şi cu autorităţile din România.“[5] Lt.-col. Sergiu Nica, şeful Serviciului Informativ de la USLA (UM 0620), cel căruia i-a fost transmisă informaţia, a transmis-o la rîndu-i şefilor săi, col. Ştefan Blaga şi gl.-lt. Iulian Vlad. După ce aceştia s-au întîlnit cu informatorul, Tudor Postelnicu, şeful Securităţii, l-a însărcinat pe Nica să meargă în străinătate „pentru a verifica informaţia cu privire la identitatea lui Carlos, a atitudinii acestuia faţă de România şi eventuale posibilităţi de a ne sprijini în neutralizarea trădătorului Pacepa.“[6] Împreună cu lt.-col. Ion Deaconescu, acesta a mers la Praga, unde „am efectuat prima întâlnire cu Carlos şi alţi câţiva membri ai organizaţiei sale“[7]. Apoi, o bună perioadă de timp nu s-a mai întîmplat nimic. În 1980, după preluarea conducerii CIE de către Pleşiţă, acesta l-a chemat pe Nica şi i-a cerut să ia din nou legătura cu Carlos şi să-i organizeze o întîlnire cu el. Prin „sursa“ externă pe care Securitatea o avea, Nica a

[1] „Ziua“, 22 iunie 2005.

[2] „Ziua“, 22 iunie 2005.

[3] „Ziua“, 22 iunie 2005.

[4] Extrase au fost publicate în „Ziua“, 21 aprilie 2000. Potrivit „Evenimentului Zilei“ din 6 septembrie 2000, după 1996, cînd s-a schimbat puterea politică, el a fost găsit în fişetul fostului procuror-general adjunct, gl. Gheorghe Diaconescu.

[5] S. Nica, Raport înaintat conducerii CIE la 21 februarie 1990, în „Ziua“, 21 aprilie 2000.

[6] Ibidem.

[7] Ibidem.

reuşit acest lucru, „dar cu multe, multe suspiciuni din partea acestuia [a lui Carlos – *n.n.*], deoarece nu am dat nici un semn de viaţă după atîta timp“[8].

Ofiţerii unităţii 0544/R, Sergiu Nica şi Ion Deaconescu, s-au întîlnit cu Carlos şi Weinrich la Praga, la cofetăria Hotelului Intercontinental, întîlnire înregistrată de Securitatea cehoslovacă (STB). Cu acea ocazie, Nica a spus că: „La noi, la cel mai înalt nivel, [oficialii] sînt impacientaţi de a vedea proiectul realizat“[9] (atentatul asupra postului de radio Europa Liberă), manifestîndu-şi dorinţa ca la sfîrşitul lui noiembrie să vină la Bucureşti pentru punerea ei la punct. Carlos şi Weinrich au spus că au nevoie de timp pentru planificarea acţiunii, şi că înainte de începutul anului următor li se pare imposibil de înfăptuit. Apoi Nica a încheiat astfel: „În orice caz, vă asigur[:] dacă doriţi, sînteţi bine veniţi în România. Vă puteţi muta la noi chiar în [cu – *n.n.*] baza pe care o aveţi aici. Şi avem şi alte proiecte pentru dumneavoastră, în perspectivă.“[10]

După această discuţie, lucrurile se precipită. Conform surselor lui Schröm, primul contact pe care Carlos l-a avut cu Securitatea externă din România, pe teritorul ţării noastre, a fost la 18 august 1980. În prealabil, la 1 august el sosise la Budapesta cu un paşaport diplomatic sirian, pe numele „Khouri Michel“[11]. La Bucureşti a stat cinci zile, după care pe 23 august 1980 s-a întors în Ungaria prin Berlin, cu un paşaport diplomatic sud-yemenit (comunist), pe numele „Mohamed Ali Aedaross“. A doua vizită în România pare să fi avut loc la 30 august, când Carlos a plecat la Berlin sub acelaşi nume („Mohamed Ali Aedaross“), vizită care a durat pînă la 8 septembrie, cînd se întoarce la Budapesta sub numele de „Khouri Michel“. A treia vizită a lui Carlos la Bucureşti a avut loc la o săptămînă distanţă, după care zborurile sale către România devin mai dese. Conform investigaţiei făcute între 1997 şi 2000 de Parchetul Militar din România, Carlos a intrat în ţară „de cel puţin zece ori“[12].

Securitatea externă i-a comunicat lui Carlos că „secţia română a postului [Radio Europa Liberă de la München] trebuia aruncată acum în aer“ şi că dorea „ca teroristul să ucidă cinci români care trăiau în exil“[13]. La început, Carlos a fost rezervat faţă cu cererea Securităţii, întrucît, deşi România era membră a Tratatului de la Varşovia şi întreţinea relaţii cu statele arabe şi OEP, avea legături şi cu Israelul. El s-a temut deci să nu cadă în mîinile Mossadului, serviciul secret israelian. Acesta este motivul pentru care – ca să fie sigur înainte de a primi comenzi de la Securitatea externă din România – a trimis-o de cîteva ori pe Magdalena Kopp la Bucureşti[14].

La Bucureşti, Kopp a fost contactată de către un ofiţer al CIE, sub numele de acoperire „Andrei Niţescu“. Conform informaţiilor de presă din România de după 1989, avînd ca sursă Parchetul Militar, numele acestuia este Sergiu Nica, pe atunci lt.-col. în CIE. Kopp şi Nica („Niţescu“) au discutat deschis, prima mărturisindu-i temerile, iar cel de-al doilea dîndu-i asigurări că grupul din care făcea parte va fi protejat faţă de Mossad. Mai mult, ca dovadă de încredere, ofiţerul Securităţii i-a dezvăluit „câteva lucruri interne din activitatea serviciului secret israelian în România“[15]. Apoi, Kopp a obţinut promisiunea ca în situaţia în care va avea necazuri, grupul va fi găzduit în România, promisiune pe care nu o făcuse pînă atunci nici un stat din Est.

La jumătatea lui septembrie 1980 a avut loc o întrunire a conducerii Securităţii maghiare, la care au luat parte col. Lajos Kovács, şeful Secţiei Terorism Internaţional, gl. Lajos Kárász (nu cunoaştem funcţia acestuia) şi gl. Miklós Rédey (şeful Direcţiei a II-a – Contraspionaj, din cea de a III-a Direcţie Principală a Ministerului de Interne). După ce s-au informat reciproc cu privire la planul comun al Securităţii şi al gru-

[8] Ibidem.

[9] „Ziua“, 22 iunie 2005.

[10] Ibidem.

[11] O listă cu 12 identităţi false folosite de Carlos de-a lungul timpului poate fi găsită în „Ziua“, 6 ianuarie 1998.

[12] „Evenimentul Zilei“, 6 septembrie 2000.

[13] O. Schröm, op. cit., p. 212. Cu privire la aruncarea în aer a redacţiei române a postului de radio a fost vehiculată ideea că atentatul ar fi ţintit uciderea redactorului Emil Georgescu, aserţiune greu credibilă, căci dacă Securitatea externă ar fi urmărit doar acest lucru, ar fi procedat la un atentat punctual, aşa cum a făcut de altfel mai tîrziu. Acest punct de vedere, adoptat şi de Procuratura Generală germană, are rolul de a grupa suita de atentate asupra postului de radio şi a angajaţilor săi sub umbrela comenzii Securităţii, însă încearcă să explice neconvingător atentatul de mai-nainte, împotriva postului, prin cel de mai tîrziu, împotriva lui Emil Georgescu. Cf. William Totok, Procesul teroristului Johannes Weinrich. Ţinta atentatului asupra Europei Libere din 1981: Emil Georgescu, „Observator cultural“, ,. A se vedea şi „Ziua“, 22 ianuarie 1998 şi 3 februarie 2004.

[14] Vezi şi „Ziua“, 7 mai 1999.

[15] O. Schröm, op. cit., p. 213.

pului Carlos de a arunca în aer RFE/RL, gl. Rédey a conchis: „am transmis toate informatiile sovieticilor. Daca vor, ei au greutatea de a ne dispensa de responsabilitati.“[16] După cîteva zile, gl. Kárász şi-a informat tovarăşii că KGB a transmis informaţia Politbiro-ului, „care se arătase foarte interesat de plan“[17].

După întîlnirea grupului Carlos cu Pleşiţă şi stabilirea condiţiilor colaborării, la începutul lui 1981 Nica a fost mutat la CIE „cu caz cu tot“[18], fiind integrat într-un „colectiv“ care se ocupa de „lichidări“ şi atentate pe teritoriul statelor democratice occidentale[19]. Această unitate, denumită codificat UM 0544/R, răspundea direct în faţa şefului CIE, Nicolae Pleşiţă, iar acţiunile sale au fost coordonate mai întîi de gl. G. Zagoneanu, iar apoi de gl.-lt. Aristotel Stamatoiu. Unitatea avea „în lucru“ un număr de opozanţi şi circa 30 foşti ofiţeri de Securitate trecuţi la „inamic“. „În perioada 1981-1982 (iunie) – susţine Nica –, gral. lt. PLEŞIŢĂ N. a efectuat mai multe întâlniri cu Carlos şi alţi membri ai organizaţiei acestuia, urmărind următoarele: / – determinarea lui Carlos să nu întreprindă acţiuni teroriste împotriva României / – acordarea unor facilităţi acestuia la Bucureşti cu alţi membri din ţări ale Americii de Sud etc. / – determinarea lui Carlos să ne sprijine în neutralizarea trădătorului Pacepa.“[20]

Foto: Bogdan Onofrei

Acest raport pune mai multe probleme, legate de conţinut şi de contextul în care a fost elaborat. Mai întîi, el nu spune nimic despre conţinutul şi modul cum a decurs prima întîlnire, de la Praga, din august 1979, între trimişii Securităţii şi Carlos. Prin urmare, dacă informaţia este adevărată – şi am văzut că este – ea are o relevanţă redusă comparativ cu întîlnirile dintre grupul Carlos şi responsabilii Securităţii care au avut loc la Bucureşti, şi în care au fost stabilite operaţiunile teroriste comune, modul lor de executare şi condiţiile colaborării. Apoi, cele trei obiective ale Securităţii externe comunicate de document nu se regăsesc decît în foarte mică măsură în operaţiunile ulterioare. Documentul nu spune nimic despre cele „cel puţin şapte“ atentate puse la cale de CIE împreună cu grupul Carlos. În schimb, vorbeşte despre o presupusă tentativă de asasinare a lui Pacepa care nu a avut loc niciodată. Dacă ideea Securităţii – certă – de a-l asasina pe Pacepa prin grupul Carlos sau cu sprijinul acestuia a existat vreodată, ea a fost rapid abandonată, căci grupul nu avea nici o posiblilitate de operare pe teritoriul SUA. Totodată, documentul focalizează atenţia asupra atentatelor organizate de Securitate împotriva acelor dezertori ai săi, fără să sufle un cuvînt despre cele puse la cale şi realizate împotriva scriitorilor şi jurnaliştilor opozanţi ai politicii regimului de la Bucureşti. Din acest motiv, autorul său nu omite să spună că majoritatea ofiţerilor Securităţii trecuţi la „inamic“ „au fost condamnaţi [la moarte] pentru trădare de către instanţe[le]“[21] regimului Ceauşescu, unitatea din care el făcea parte fiind – vezi Doamne – una de execuţie. Idee vehiculată ulterior şi de Nicolae Pleşiţă.

La rîndul său, contextul în care a fost elaborat documentul ridică alte semne de întrebare. El a fost înaintat conducerii CIE în data de 21 februarie 1990, deci după evenimentele din 1989, într-un context politic şi social extrem de tensionat. La 21-22 februarie au avut loc în Bucureşti manifestaţii de stradă, la fel ca şi în faţa clădirii guvernului, populaţia protestînd împotriva revenirii în forţă la putere a vechilor structuri ale statului comunist, care îşi asiguraseră monopolul puterii. După aceste incidente, între Ion Iliescu

16 Stenograma discuţiei se găseşte în dosarul C-79 al AVH. Cf. „Ziua“, 22 iunie 2005.

17 „Ziua“, 22 iunie 2005.

18 S. Nica, Raport înaintat conducerii CIE la 21 februarie 1990, în „Ziua“, 21 aprilie 2000.

19 Potrivit unei informaţii de presă, care are ca sursă un fost ofiţer al UM 0920, aflată în subordinea USLA, alături de Nica la grupul „R“ al DIE au mai fost transferaţi col. Gheorghe Preda, col. Aurel Dina, col. Ioan Dobra şi alţi doi ofiţeri cărora nu li se spun numele. Cf. „Jurnalul Naţional“, 17 februarie 2004.

20 S. Nica, Raport înaintat conducerii CIE la 21 februarie 1990, în „Ziua“, 21 aprilie 2000.

21 Ibidem.

şi guvernul său, pe de o parte, şi partidele istorice renăscute, pe de alta, a fost realizat un compromis care a dus la formarea CPUN (prima structură preparlamentară de la căderea regimului Ceauşescu). În aceeaşi perioadă, Securitatea redacta şi ea cîteva „note“ cuprinzînd persoane care făcuseră parte din propria-i conducere[22]. Limbajul acestor ultime documente, care reprezintă o emanaţie a Direcţiei Anchete Penale a Securităţii, este revelator pentru scopul urmărit de puterea politică de atunci: la presiunea publică a fost avută în vedere condamnarea penală a respectivilor, împreună cu Nicolae Pleşiţă. În limba de lemn, ele vorbesc despre „unele aspecte“ privitoare la „faptele incriminatorii“ săvîrşite de „unii generali din fostul Departament al Securităţii Statului“[23]. Ulterior, totul a fost sistat, dintre toţi, singurul anchet penal fiind Nicolae Pleşiţă.

Conform informaţiilor de presă din România de după 1989, avînd ca sursă Procuratura, grupul Carlos a fost însărcinat de Securitatea externă să realizeze „cel puţin“ şapte atentate[24].

Primul atentat. Pentru îndeplinirea comenzii de la München – supravegherea „obiectivului“ şi executarea acţiunii –, Magdalena Kopp a cerut la început 34 de paşapoarte italiene, franceze, vest-germane şi austriece, cu ajutorul cărora să evite supravegherea serviciilor secrete şi a autorităţilor occidentale. Paşapoarte pe care le-a şi primit de la Securitatea externă a României. Acestea erau copii perfecte ale originalelor. În total, grupul a primit 64 de paşapoarte şi 39 de permise de conducere auto false. Totodată, i s-a pus la dispoziţie un centru de antrenament al CIE de la Dejani-Vaida Rece[25] şi o mare cantitate de armament. Conform informaţiilor de presă din surse occidentale, „Explozibilul fusese furnizat de agentul român «Andrei [Niţescu]»“[26], *alias* Sergiu Nica. În ziarul „Ziua“ din 29 septembrie 2000 au fost publicate două „adrese“ din arhivele CIE, în care Unitatea Antiteroristă a Securităţii externe (UM 0544/R) – a cărei ocupaţie de căpătîi am văzut că era chiar terorismul – cerea depozitului său de armament (UM 0297) să scadă din inventar o mare cantitate de arme şi muniţie folosite în „operaţiuni speciale“[27]. Despre acestea, ziarul „Ziua“ afirmă că au fost folosite „în acţiunile teroriste puse la cale împotriva unor persoane condamnate pe timpul regimului Ceauşescu [dezertori – *n.n.*], precum şi [în] legătura conspirativă cu temutul Carlos Ramirez Sanchez“[28], fiind semnate de lt.-col. Sergiu Nica, devenit între timp şeful unităţii de „lichidări“. Prima dintre adrese este redactată în vederea „Operaţiunii 207“, datată 22 iunie 1981[29], poartă nr. 102/71/0010748 şi are la bază un raport operativ aprobat de şeful Securităţii, Tudor Postelnicu (care, cu siguranţă, conţinea indicaţia cu privire la ce acţiuni va fi folosit armamentul în cauză), datat 21 octombrie 1980, care poartă nr. 0012578. Arsenalul a fost ridicat de către lt.-col. Costin Dumitru pentru UM 0102 şi 0544/R. Perioada acţiunii corespunde cu etapa de dinainte de cele „cel puţin şapte atentate“ puse la cale de Securitate şi executate de grupul Carlos. Întrucît documentul nu indică nici un gram de explozibil plastic, marea cantitate de armament şi muniţie este o indicaţie asupra faptului că grupul era plătit de CIE (şi) în armament, pe care îl vindea pe piaţa terorismului internaţional pentru a se autofinanţa sau cu care îşi plătea, la rîndu-i, colaboratorii din alte grupări. A doua acţiune de scădere din inventar, realizată în vederea „Operaţiunii 363“, este cuprinsă în adresa datată 9 decembrie 1981 şi poartă nr. 91/0026021[30]. Documentul din urmă poartă avizul şefului Securităţii externe, Nicolae Pleşiţă. Totuşi, trebuie spus că la data cînd armamentul şi muniţia pentru prima operaţiune au fost scoase din depozit, Pleşiţă era şef al CIE[31]. Între alte „articole“ – necesa-

[22] Vezi doc. 38, 39 şi 40 publicate de Marius Oprea în *Banalitatea răului. O istorie a Securităţii în documente (1949-1989)*, Iaşi, Editura Polirom, 2002, pp. 413-420. Cei vizaţi sînt: Iulian Vlad, Aristotel Stamatoiu, Gianu Bucurescu şi Gheorghe Vasile.

[23] M. Oprea, op. cit, pp. 413-420.

[24] Vezi de pildă „Ziua“, 7 ianuarie 1998.

[25] Vezi „Ziua“, 7 ianuarie 1998 şi 9 iulie 1999.

[26] „Evenimentul Zilei“, 9 ianuarie 1998.

[27] Vezi şi „Evenimentul Zilei“, 6 septembrie 2000.

[28] „Ziua“, 29 septembrie 2000.

[29] Deşi diferenţa este irelevantă, trebuie spus că în „Evenimentul Zilei“ din 6 septembrie 2000 data apare ca fiind 2 iunie 1981, iar în „Jurnalul Naţional“ din 17 februarie 2004, 28 iunie 1981.

[30] Deşi diferenţa este irelevantă, trebuie spus că în „Evenimentul Zilei“ din 6 septembrie 2000 data apare ca fiind 8 decembrie 1981.

[31] El a fost numit oficial la 1 septembrie 1980, şi a ocupat funcţia pînă în data de 1 decembrie 1984 (alături de cea de prim-adjunct al ministrului de Interne).

re şi ele finanţării grupului – era vorba de 215 kg de explozibil plastic, 550 de capse pirotehnice şi fitil detonant. Parte din acestea au fost folosite în atentatele comune ale Securităţii cu gruparea Carlos.

Cu organizarea şi executarea atentatului de la München, Carlos l-a însărcinat pe Johannes Weinrich („Steve“), „inginerul“ grupului (după numele de cod dat de Securitatea ungară). Pentru observarea obiectivului, grupul Carlos s-a folosit de vechi activişti ai *Celulelor Revoluţionare* germane, care, ca autohtoni, nu atrăgeau atenţia, iar pentru executare a apelat la sprijinul autonomiştilor elveţieni Giorgio Bellini (nume de cod intern: „Roberto“ – fost membru al *Brigăzilor Roşii*) şi Bruno Breguet („Luca“), şi al belgianului Luc Edgar Groven („Eric“), care, deşi de naţionalitate belgiană, era membru al organizaţiei separatiste basce ETA. Conform informaţiilor lui Richard H. Cummings, fost director pentru securitate al RFE/RL (începînd din noiembrie 1980), la realizarea atentatului au mai participat José Maria Larretxea („Schep“) şi o femeie rămasă neidentificată cu numele de cod „Secretara“, ambii din ETA[32].

„Inginerul“ Weinrich a mers el însuşi la München ca să supervizeze desfăşurarea acţiunii – botezată de CIE „Tangoul münchenez“ –, deşi după atentatul eşuat de la Aeroportul Paris-Orly, pe numele său fusese emis un mandat de arestare. Paşapoartele din România au făcut ca deplasarea să se desfăşoare în deplină securitate. Atentatul era foarte important, căci de reuşita lui depindea obţinerea de către grupul Carlos a altor comenzi de pe piaţa terorismului internaţional.

La 11 octombrie 1980 Carlos şi Magdalena Kopp au plecat cu avionul la Bucureşti. De la Aeroportul Otopeni au fost luaţi de ofiţerul de legătură şi adjunctul şefului unităţii de „lichidări“ al CIE, lt.-col. Nica („Niţescu“), care i-a condus la o casă conspirativă. Carlos a fost primit de însuşi şeful Securităţii externe, Nicolae Pleşiţă, cu care s-a înţeles că: „Grupul trebuia să efectueze atentate în diferite ţări şi primea pentru aceasta ajutor tehnic, logistic şi financiar.“[33] A doua zi, Kopp a deschis la Banca Română de Comerţ Exterior (devenită după 1990 Bancorex) contul cu nr. 47112103502, „care a fost aprovizionat [alimentat – *n.n.*] în mod constant de serviciul secret“[34], deci de Securitatea externă condusă de Pleşiţă. Pentru acoperirea tranzacţiei, Kopp avea acces la cont cu un paşaport RFG falsificat, pe numele „Anna Luise Kramer“.

După stabilirea condiţiilor concrete de muncă şi de luptă, Johannes Weinrich a început pregătirea detaliată a atentatului asupra secţiei române a postului de radio Europa Liberă. Curînd însă, unul dintre colaboratorii grupului pe care se bazase, Gerd-Hinrich Schnepel, membru al *Celulelor Revoluţionare*, s-a retras din acţiune. Carlos şi Weinrich îi propuseseră să se alăture ORI, însă Schnepel se săturase de vărsarea de sînge şi nu mai voia să ia parte la crime înfăptuite la comandă. Decizia o luase în urma morţii Brigittei Kuhlman („Emma“, „Halimeh“), şi ea membră a *Celulelor Revoluţionare* – petrecută la 4 iulie 1976, după atacul comandoului israelian de la Entebbe (în Uganda), care a avut loc în urma deturnării unui avion cu pasageri israelieni, atentat pus la cale de FPEP-CS. Drept care, el le-a spus celor doi că nu vrea să ajungă nici la închisoare, nici la cimitir.

În urma activităţii echipei de observare pe teren a obiectivului, Weinrich a strîns un material care însuma peste 70 de pagini A4, conţinînd: fotografiile şi schiţele clădirii, lista cu echipamentul şi explozibilul necesare, şi variantele de fugă de la faţa locului. În acest timp, lucrătorii maghiari de la serviciul de ascultări al AVH au aflat – din discuţiile pe care membrii grupului le purtau în cartierul lor general din Strada Vend – „că colegii lor de la serviciul secret român însărcinaseră, se pare, grupul Carlos să lichideze cinci disidenţi şi să arunce în aer la München secţia română a postului Europa liberă.“[35] La 23 ianuarie 1981, Securitatea maghiară a mai aflat că teroriştii au stabilit să fie detonate prin teleghidare patru încărcături explozive camuflate într-o maşină-capcană.

La 31 ianuarie 1981, cînd Carlos, Weinrich şi Kopp au plecat din Budapesta în străinătate, Securitatea ungară le-a percheziţionat locuinţa-cartier general. Pe lîngă cantitatea enormă de arme (valize întregi cu pistoale, amortizoare, puşti automate şi lunete, explozibili) au fost găsite planurile detaliate ale atentatului şi „fotografiile disidenţilor care trebuiau ucişi“[36]. Conform informaţiilor de presă venite din surse occidentale, Carlos a fost la Bucureşti, unde a stat pînă în data de 3 februarie[37]. *(va urma)*

[32] „Evenimentul Zilei“, 21 februarie şi 1 mai 2004.

[33] O. Schröm, op. cit., p. 216.

[34] Ibidem.

[35] Ibidem, p. 218.

[36] Ibidem, p. 219.

[37] „Evenimentul Zilei“, 9 ianuarie 1998. Vezi şi relatarea lui Richard H. Cummings, „Evenimentul Zilei“, 21 februarie şi 1 mai 2004.

Portretul unui ierarh ortodox din secolul al XVIII-lea

Episcopul Inochentie de la Brâncoveni

În prima jumătate a secolului al XVIII-lea, Țara Românească a cunoscut vremuri tulburi, pe de o parte, datorită ocupației Olteniei de către austrieci (1718-1739) şi, pe de altă parte, deselor războaie ruso-austro-turce desfăşurate de cele mai multe ori pe teritoriul său. Totuşi, prin contribuția unor ierarhi remarcabili, viața bisericească a cunoscut o înflorire deosebită. Unul dintre vrednicii episcopi ai acestei perioade este Inochentie de la Brâncoveni, vlădică al eparhiei Râmnicului. El şi-a desfăşurat activitatea pastorală într-o perioadă dificilă când Oltenia trebuia să suporte „jugul de fier austriac".

Cosmin Oprea

Scaunul episcopal de la Râmnic rămânând vacant prin moartea lui Ştefan de la Govora, în septembrie 1727, s-a ținut obişnuita adunare electivă, formată din reprezentanții clerului şi ai boierimii, pentru alegerea unui nou episcop. Adunarea avea menirea să aleagă trei candidați pe care Administrația îi va face cunoscuți Oberdirectorului din Sibiu. Acesta, la rându-i, va recomanda pe unul dintre candidați, Curții din Viena, urmând a se obține recunoaşterea împăratului. Cei trei candidați au fost: Inochentie, egumenul de la Brâncoveni, Dositei, eclesiarhul episcopiei şi Nicodim, egumen de la Tismana. Generalul-comandant Tige din Sibiu, Oberdirectorul Olteniei primise din partea Administrației din Craiova, un raport pentru a fi verificat şi trimis la Curtea din Viena. Tige îl va desemna pe Inochentie, care, după multe frământări şi tergiversări, a fost ales şi episcop. Împăratul de la Viena i-a ordonat lui Tige, la 11 mai 1728, să ia de la noul numit jurământul de credință şi, abia apoi, să-l instaleze.[1]

Hirotonia întru arhiereu a lui Inochentie a fost săvârşită la Belgrad de mitropolitul sârb Moise Petrovici, iar instalarea s-a făcut de episcopul Timişoarei, Nicolae, pe care mitropolitul sârb îl delegase în acest scop, spre finele anului 1728. Istoricul Nicolae Dobrescu precizează din ce cauză a fost întârziată instalarea, nefiind exclusă posibilitatea ca Inochentie să fi fost instalat de autoritatea laică, şi după aceea confirmat de cea bisericească. Mai târziu, Consiliul de război din Viena a interzis mitropolitului sârb orice amestec în treburile Bisericii Ortodoxe Române din Oltenia.

Inochentie a fost călugărit în 1702, la mănăstirea Tismana „unde petrecuse multă vreme". De aici e ales egumen al mănăstirii Motru, căreia prin diată îi va lăsa la moartea sa (1 februarie 1735), moşiile de la Dobra şi Zlaşova. De aici va ajunge egumen la mănăstirea Brâncoveni[2].

Apărătorul drepturilor Bisericii Ortodoxe

În urma raportului împuternicitului imperial Koch, în ce priveşte mănăstirile, se dă un nou decret imperial (27 aprilie 1729) care se ocupă de mai multe probleme. Se cerea prin acest decret o situație cât mai amănunțită în privința veniturilor mănăstirilor din Oltenia, atât a celor închinate, cât şi a celor domneşti. Acest lucru se făcea ca să se vadă ce biruri s-ar mai putea lua de la fiecare. În al doilea rând, se prevedea ca averile mănăstirilor închinate să se ia de fisc, aşa cum se mai procedase în trecut, iar asupra celor domneşti, împăratul cere Oberdirectorului Tige să însărcineze Administrația din Craiova, ca să verifice care fuseseră prerogativele domnului în asemenea cazuri şi ce s-ar putea păstra din ele, fără să

[1] N. Dobrescu, *Istoria bisericii române din Oltenia în timpul ocupațiunii austriace* (1716-1739). Cu 220 acte şi fragmente inedite culese din arhivele din Viena, Bucureşti, 1906, p. 77

[2] *Ibidem*, pp. 109, 133

trezească în ţară nemulţumiri. Autoritatea austriacă încerca să se inspire din tradiţiile locale de conducere ca nu cumva altfel, populaţia din provincie să se răscoale împotriva sa[3].

Preoţii şi diaconii trebuiau să fie scutiţi de a mai da cuvenitul plocon episcopului, dar în schimb, pentru a se crea un nou venit tezaurului împărătesc, aceiaşi preoţi şi diaconi sunt supuşi la biruri către fisc, ca şi toţi ceilalţi locuitori, după legislaţia austriacă. Intenţiile Curţii erau ca din banii care se vor strânge de la clerul român să se întreţină în Craiova trei călugări catolici, pentru ca să predea tineretului român „humaniara". În acest fel se dorea încet, dar sigur, infiltrarea catolicismului în provincie, mai ales prin învăţământ. Tendinţe de uniatism nu au fost în cei douăzeci de ani de ocupaţie austriacă în Oltenia, dar pe viitor se preconiza un asemenea fenomen.

Episcopului i se impunea să dea a treia parte a veniturilor sale (în primul an de episcopat) aceluiaşi tezaur împărătesc. Decretul punea în vedere Oberdirectorului să observe ca numărul preoţilor şi diaconilor să nu crească peste măsură, iar celor ce se vor hirotoni în afara graniţelor, să nu li se permită a oficia slujbele în ţară. Aceasta era o măsură de a restricţiona numărul preoţilor, mai ales că în ultima perioadă tot mai mulţi veneau din sudul Dunării pentru a sluji în Oltenia.

Inochentie, împreună cu 14 egumeni şi mai mulţi preoţi au semnat un memoriu împotriva acestui decret. Problema numirii egumenilor veni să mărească şi mai mult nemulţumirea. Episcopul s-a bucurat de dreptul tradiţional de a propune Oberdirectorului pe egumeni, pentru locurile vacante, în prima parte a păstoririi sale. Mai târziu i-a fost luat acest drept şi dat Administraţiei din Craiova. Inochentie va protesta, considerând că el cunoaşte mai bine pe călugări decât cei ce sunt în funcţii civile şi ca atare nu va recunoaşte egumenii recomandaţi de Administraţie, obiectând împotriva acestui procedeu.

Foto: Bogdan Onofrei

După moartea generalul Tige, a venit în postul de comandant al Ardealului şi Oberdirector peste Oltenia, generalul Wallis. Acesta îi va lua apărarea lui Inochentie, la Curtea de la Viena, dar cu toate acestea hotărârea a fost definitivă în ce priveşte numirea egumenilor.

La 4 septembrie 1730, episcopul Inochentie trimite un memoriu comandantului Wallis pentru scutirea preoţilor şi diaconilor de dări. Acesta, în înţelegere cu conducerea de la Viena şi ţinând cont de faptul că nici clerul din Serbia nu plătea dări, hotărăsc la 10 octombrie 1730 scutirea de acest bir. Curtea de la Viena aprobă legea, „dar cu condiţia ca să plătească, în locul lor, locuitorii". Decizia a ridicat mari proteste în rândul populaţiei, ducând în cele din urmă la bejenie[4].

După ce episcopul Inochentie de la Brâncoveni a participat la alegerea mitropolitului Vincenţiu Ioanovici, scrie comandantului Wallis că a văzut cum în diecezele Timişoara, Arad, Caransebeş şi Buda, ierarhii de acelaşi rit cu ei petrec în pace, fiind privilegiaţi de autorităţi. El cere un asemenea tratament şi pentru clerul din Oltenia „şi nu ceva mai mult decât s-a dat acelora".

Scrisorile din 14 iulie şi 27 decembrie 1731 către generalul Wallis arată nemulţumirile episcopului Inochentie în legătură cu drepturile tradiţionale ale ierarhului în eparhia sa, drepturi ce au fost flagrant încălcate de Administraţia habsburgică. La 31 iulie 1732, Curtea trimite un rescript generalului Wallis, privitor la plângerile episcopului. Pe unele le rezolvă favorabil, pe altele nu. În 1733 episcopul personal a mers până la Viena cu plângerile sale împotriva conducerii austriece.

Episcopul Inochentie de la Brâncoveni, alături de Damaschin Dascălul şi Climent de la Bistriţa, a înscris o pagină de luptă îndârjită în istoria Bisericii Ortodoxe din Oltenia, contra stăpânirii habsburgice[5].

[3] *Ibidem, op. cit.*, p. 83

[4] *Ibidem*, p. 93

[5] Şt. Lupşa, Gh. Moisescu, A. Filipaşcu, *Istoria Bisericii Române*, vol. II, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1958, p. 180

Legăturile Episcopului Inochentie cu Transilvania

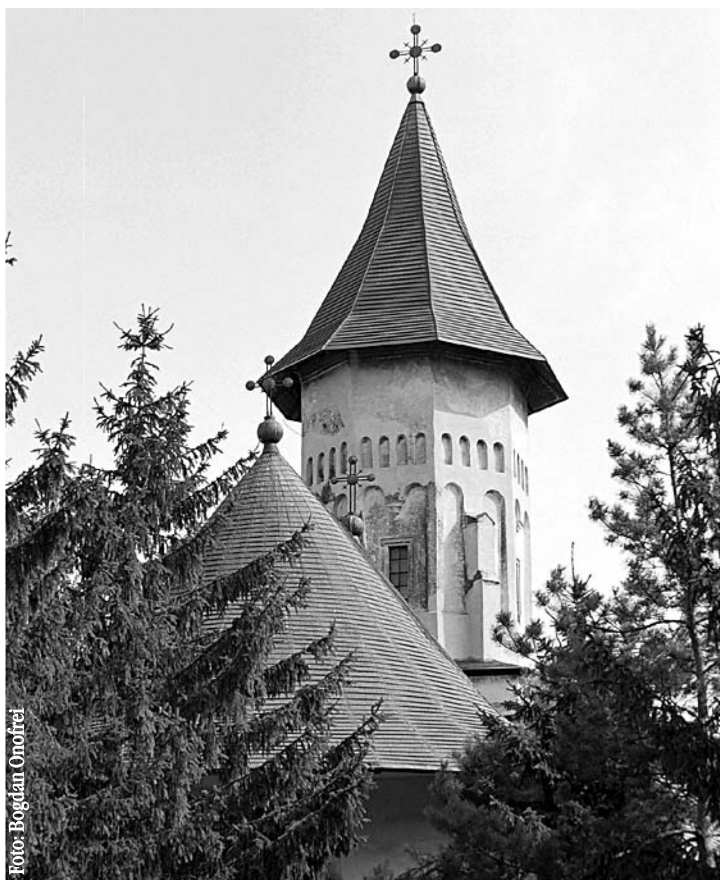
După 1700, românii ortodocşi transilvăneni au rămas fără arhipăstor sufletesc, mai mult de jumătate de secol. În această perioadă, Râmnicu-Vâlcea este un punct de spijin bisericesc foarte important.

Fiind îngrijit şi plăcut tipărite, având un conținut dogmatic-liturgic ortodox neîndoielnic, cuprinzând slujbe în româneşte, cărțile lui Inochentie nu rămân numai în granița eparhiei Râmnicului, ci trec peste Carpați, ducând cu ele faima tipografiei râmnicene. Astfel, în Transilvania şi Banat au apărut: *Molitvelnicul* din 1730, *Ceaslovul* din 1731, *Triodul* din 1731, având cea mai mare răspândire, *Liturghierul* din 1733. Mai mult chiar, se vorbeşte de un depozit foarte mare de cărți bisericeşti ale lui Inochentie „un fel de librărie", la negustorul Dimitrie Moldovan din Sibiu, evident, cu scopul ca de aici să fie cumpărate şi răspândite la toate bisericile româneşti din Transilvania. Depozitul avea aşa de multe cărți, încât Camera Ardeleană, confiscându-le după moartea episcopului Inochentie, le-a vândut cu o sumă de şase mii de florini, ceea ce era foarte mult pentru acea perioadă. Din aceasta se poate constata că aria de răspândire a tipăriturilor lui Inochentie în Transilvania şi Banat a fost foarte mare.

Episcopul Inochentie a hirotonit preoți în eparhia sa pentru nevoile spirituale ale credincioşilor. Astfel, Dascălul Ioan a fost hirotonisit la Râmnicu-Vâlcea, în mai-iunie 1733 şi Vasile Dascălul, la 5 august 1734, pentru biserica din Făgăraş. În martie 1734, Inochentie a trimis şi un sfânt antimis bisericii din şcheii Braşovului. Legăturile dintre Râmnicu Vâlcea şi credincioşii ortodocşi din şcheii Braşovului s-au întărit foarte mult în timpul ocupației austriece în Oltenia[6].

La 20 ianuarie 1728, generalul Tige dă dispoziție preoților din Braşov, ca de acum înainte să aparțină în cele bisericeşti de Episcopia Râmnicului. Inochentie va încasa ploconul vlădicesc, dar va avea şi multe probleme din cauza preoților de acolo. El intervine deseori în diferite certuri provocate de judecata greşită a protopopului Florea. Preotul Toader îl va învinui pe episcop că ar fi aderat la unirea cu Roma, ceea ce era fals. Din cauza marii tulburări ce s-a făcut din această pricină în biserica din Braşov, protopopul Florea a trimis o scrisoare episcopului Inochentie, printr-o delegație, în care prezintă neajunsurile şi tulburările credincioşilor din şcheii Braşovului. Ortodocşii braşoveni erau foarte sensibili la dreapta credință, şi de aceea, orice zvon despre uniație, mai ales în această perioadă, îi făcea să devină foarte revoltați împotriva celor care aderau la greco-catolicism. La 10 decembrie 1732, episcopul Inochentie îl va caterisi pe preotul Toader, care va fi iertat doar la intervenția domnitorului Grigore Ghica[7].

Din cele expuse până aici, precum şi datorită unei bogate corespondențe, (tot cu conținut canonic) se poate constata cât de mult a contribuit episcopul Inochentie la ridicarea nivelului cultural şi la

[6] S. Sterie, *Documente privitoare la trecutul românilor din Şchei* (1701-1795), vol. I-IV, Braşov, 1901-1903, p. 123

[7] S. Stinghe , *op. cit.*, pp 155-157

păstrarea duhului Ortodoxiei în Transilvania, considerându-i pe ortodocşii braşoveni ca pe proprii săi fii duhovniceşti.

Raporturile cu Biserica Ortodoxă Sârbă

Noul procedeu întrebuinţat la alegerea episcopului de Râmnic, fără a mai cere recunoaşterea mitropolitului sârb (de care depindea canonic), a influenţat foarte mult legăturile dintre eparhia Râmnicului şi mitropolia sârbească. Episcopului sârb nu-i rămânea decât să săvârşească sfinţirea celui deja numit de împărat. Aşa a fost şi cazul episcopului Inochentie de la Brâncoveni, care a fost hirotonisit la Belgrad, de către mitropolitul Moise Petrovici, la sfârşitul lui 1728. Inochentie va participa în 1730 la Congresul bisericii din Belgrad, iar la 2 aprilie 1731, va fi prezent la Belgrad, însoţit de doi egumeni, la alegerea noului mitropolit sârb, Vichentie Ioanovici. De asemenea, în 1732, este invitat la Congresul sârb de la Belgrad „unde face plângere publică... în contra Administraţiei, care se amesteca în jurisdicţiunea sa bisericească", ceea ce însemna un act de mare curaj în acea vreme[8].

Biserica Ortodoxă Sârbă, neavând tiparniţă, a folosit pentru nevoile ei, pe cea de la Râmnic. De sub teascurile acesteia apar şi cărţile de slujbă slavoneşti pentru a putea fi la îndemâna credincioşilor ortodocşi sârbi. Aici a tipărit mitropolitul Moise Petrovici, în 1726, cartea „Întâia învăţătură pentru tineri" în limbile slavonă şi română. Aceasta a fost retipărită apoi de mai multe ori, fiind o carte necesară credincioşilor.

Activitatea pastorală şi tipografică

Ca păstor sufletesc, episcopul Inochentie, văzând trista stare de lucruri în care se afla clerul oltean, trimite o circulară în 1731, tuturor preoţilor şi diaconilor din eparhia Râmnicului, în care îi invită, îi sfătuieşte şi le porunceşte să ţină cont de mai multe reguli tipiconale ce erau frecvent ignorate. Administraţia austriacă şi-a adus aportul ei în ce priveşte disciplina clerului oltean, care de cele mai multe ori era certat cu legea.

Dacă din punct de vedere editorial, episcopul Inochentie avea la îndemână manuscrisele gata întocmite, ca tipograf însă, nu mai avea aceeaşi situaţie favorabilă din timpul episcopului Damaschin. Pentru a renova tiparniţa care era foarte veche şi rudimentară, apelează la meşterii tipografi sibieni. Va chema la Râmnicu-Vâlcea pe tipograful sas, Peter Barth, care va veni în 1730 „pentru a supune unei revizii generale modesta instalaţie tipografică de aici". Dar Peter Barth va fi incapabil de a reface tiparniţa şi se va ajunge la un lung proces cu episcopul Inochentie[9]. Astfel cărţile tipărite de episcopul Inochentie la Râmnic sunt zăţuite din vechiturile de chirilică uzate, rămase moştenire de la episcopul Damaschin. Situaţia financiară a eparhiei era una defavorabilă şi de aceea, de cele mai multe ori, proiectele episcopului Inochentie nu puteau fi concretizate[10].

Cu toate că episcopul Inochentie a păstorit în vremuri aşa tulburi, totuşi în timpul său s-au tipărit la Râmnic nu mai puţin de şase cărţi de cult, atât de necesare bisericilor româneşti ortodoxe din toate provinciile. Inochentie, ca vrednic urmaş al lui Damaschin, se găsea într-o situaţie favorabilă în ce priveşte munca editorială. El dispunea de o preţioasă moştenire, anume acele traduceri din slavoneşte şi greceşte ale lui Damaschin, de care se va folosi din plin[11].

Inochentie, ca un „cleric învăţat şi zelos pentru cultură", îşi are şi el meritul său, supraveghind apariţia lucrărilor şi suportând toate cheltuielile de tipărire.

Molitvelnicul apare în 1730, în româneşte. Prefaţa e semnată de episcopul Inochentie şi adresată mitropolitului sârb Moise Petrovici:

„Şi întâi, am pus în cuget grija Sfintelor Biserici ... şi văzându-le prea lipsite de trebuincioasele cărţi în limba noastră cea da moşie ... am socotit a îmbogăţi sfintele Beserici cu înmulţirea sfintelor cărţi, în limba patriei noastre româneşti ...".[12]

În 1731 apare *Ceaslovul* în slavoneşte şi româneşte, tipograf fiind Ieremia Atanasievici şi *Triodul* în 1731, tipărit tot de Ieremia Atanasievici.

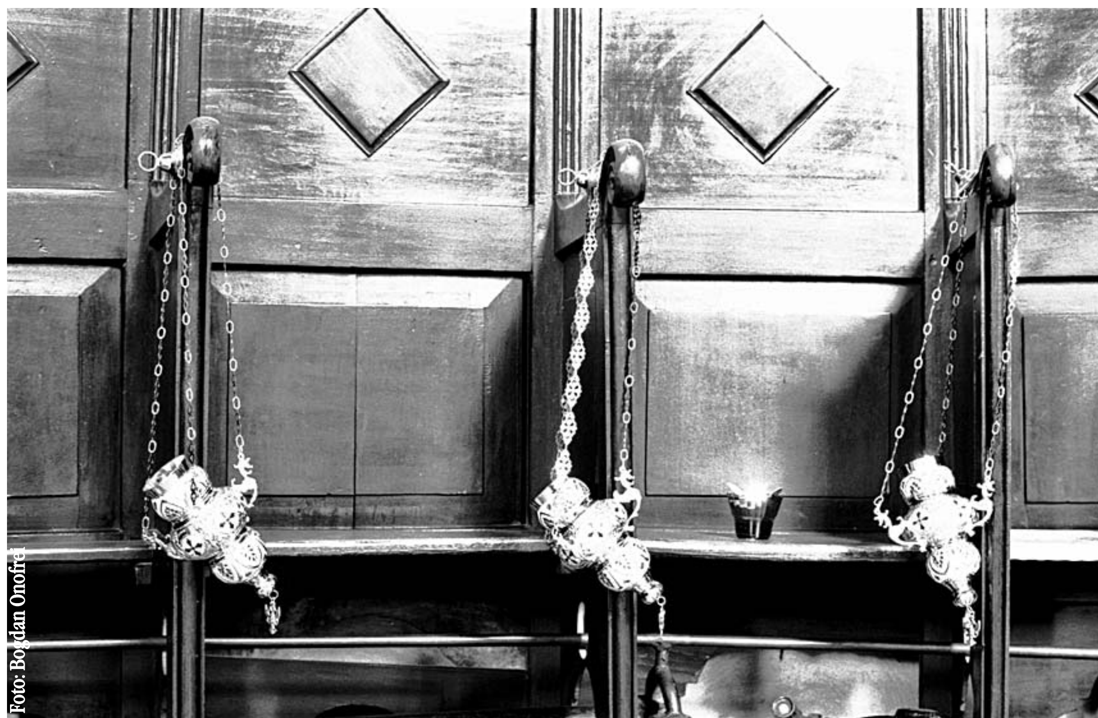
8 N. Dobrescu, *op. cit.*, pp. 94, 109

9 V. Molin, *Tiparniţa de la Râmnic în timpul păstoririi lui Inochentie. Incercările de înnoire în anii 1730-1732* în Mitropolia Oltenieie, XV, 1963, nr. 3-4, pp 187-196

10 M. Manolache, *Viaţa şi activitatea episcopului Inochentie al Râmnicului (1727-1735)*, în Mitropolia Oltenieie, XIX, 1967, nr. 9-10. p. 749

11 N. Dobrescu, *op. cit.,* p. 59

12 A. Sacerdoţeanu, *Tipografia Epahiei Râmnicului (1705-1825)*, în Mitropolia Oltenieie, XII, 1960, nr. 5-6, pp. 317-318

În ce priveşte limba, se poate observa că e foarte corectă, fidelă originalului grecesc, deşi a fost tipărit pentru prima dată în româneşte. Aceasta înseamnă că traducătorul nu putea fi un om mediocru, ci un bun cunoscător al limbilor clasice şi desigur, acesta era ierarhul Damaschin Dascălul[13]. *Liturghierul* va fi tipărit în 1733, tipograful fiind Ioan Făgărăşanul. Nicolae Iorga, referindu-se la această carte, zice că ea „reproduce desigur cartea de acelaşi fel care ieşise la Bucureşti în 1728“[14]. În 1734, *Catavasierul* şi *„Întâia învăţătură pentru tineri“* vor fi tipărite numai în limba slavonă.

Cărţile tipărite de Inochentie, sunt îmbrăcate într-o haină grafică aleasă, fiind bogat ilustrate cu xilogravuri, având multe flori de compoziţie tipografică şi arabescuri. Ele nu mai sunt prezentate într-o formă stereotipă ca înainte, ci se introduc, pe lângă chipurile sfinţilor, şi o mulţime de scene religioase, cum se găsesc de exemplu în *Molitvelnicul* de la 1730: scena Botezului, a Cununiei şi a Sfântului Maslu.

Prin tipăriturile sale, episcopul Inochentie a contribuit la dezvoltarea limbii noastre literare, datorită folosirii corecte a limbii şi fidele originalului[15]. Fiind tipărite în limba populară, înţeleasă de românii de pretutindeni, ele s-au răspândit şi în afara graniţelor episcopiei Râmnicului, într-un număr destul de mare. Ierarhul s-a îngrijit personal de forma, de stilul şi de conţinutul lor. Tipăriturile sale au fost de un real folos vieţii noastre bisericeşti şi literaturii româneşti[16].

După o păstorire de aproape opt ani, acest harnic vlădică s-a stins în scaun, în ziua de 1 februarie 1735[17]. A luptat cu multă dârzenie şi curaj pentru păstrarea neştirbită a drepturilor Bisericii Ortodoxe din Oltenia. Nu a dezarmat în faţa greutăţilor şi ameninţărilor venite din partea Imperiului Austriac, dând dovadă prin aceasta de mult curaj şi patriotism, asemenea altor ierarhi ortodocşi din această perioadă. A lucrat cu îndemânare şi pricepere la ridicarea nivelului cultural al păstoriţilor săi şi bunăstarea tuturor bisericilor din eparhia sa, mărind averea episcopiei cu multe moşii şi danii. Meritul cel mai mare al lui Inochentie e acela că s-a îngrijit de tipărirea manuscriselor episcopului Damaschin Dascălul, prin care aduce o preţioasă contribuţie la unitatea şi dezvoltarea limbii noastre literare.[18]

13 C. Erbiceanu, *Cel dintâi triod imprimat în româneşte*, în Biserica Ortodoxă Română, XV, (1891-1892) , pp 127-132

14 N. Iorga, Istoria bisericii româneşti şi a vieţii religioase a românilor, vol. II, Bucureşti, 1928, p. 112

15 C. Erbiceanu, *op. cit.*, pp. 128-129

16 M. Manolache, *op. cit.*, p. 751

17 N. Şerbănescu, *Episcopii Râmnicului*, în Mitropolia Olteniei, XVI, 1964, nr. 3-4, p. 193.

18 M. Manolache, *op. cit.*, p. 754

Omul între lege şi fărădelege

Lumea în care trăim îşi făureşte tot mai mult propriile legi pe care omul trebuie să le respecte. Fără îndoială, legea este dată pentru a fi respectată şi aceste legi sunt necesare pentru a menține omenirea în limitele unei vieți normale. Să nu uităm că primul dătător de legi a fost Însuşi Dumnezeu, El cunoscând că omul, după căderea în păcat, nu va mai face o distincție clară între bine şi rău.

Antonio Aroneasa

Legile date de Dumnezeu – a căror esență se află în Decalog – au fost urmate de-a lungul istoriei de nenumărate legi date de autoritățile omeneşti. În Vechiul Testament legile dumnezeieşti au avut rolul de a-i menține pe iudei într-o relație permanentă cu Dumnezeu, arătându-le care sunt aspectele principale în legătură cu această relație: Dumnezeu Unul, lipsa cultului idolatru, păstrarea cu sfințenie a zilei de odihnă etc., dar, în acelaşi timp, Dumnezeu le-a arătat iudeilor că nu îl pot cunoaşte pe El făcând abstracție de buna conviețuire cu semenii lor şi de aceea le dă şi legi care vizează relațiile interumane: cinstirea părinților, oprirea crimei, a desfrânării, a hoției, a minciunii etc. Acesta este în mare Decalogul, adică esența legii morale a Vechiului Testament. Mântuitorul Hristos vine în lume şi nu desființează, nu „strică" legea, dar o depăşeşte. Adică, legea veche este necesară bunei viețuiri, dar nu este suficientă pentru mântuire şi prin urmare Mântuitorul ne dăruieşte Fericirile din Predica de pe Munte, prin care ne arată cum trebuie să fie „candidatul" la mântuire.

Legea Vechiului Testament este într-un fel o lege a firii care ne arată cum trebuie să trăim păstrându-ne în limitele umanului şi astfel să evităm păcatul, iar Legea Noului Testament depăşeşte firea, scandalizează normalitatea. De ce? Hristos ne spune că vor fi fericiți cei săraci cu duhul, cei ce plâng, cei blânzi, cei curați cu inima etc., ori pentru cel care trăieşte în societate astfel de virtuți îl fac un pierzător în fața celorlalți, dar nu şi înaintea lui Hristos. Legea morală creştină – şi mă refer aici atât la cea veche, cât şi la cea nouă, pentru că nu poți ajunge la Hristos decât împlinind poruncile – este dată pentru a fi împlinită, dar mai mult decât atât ea este încălcată (sau depăşită). Ea este dată pentru cei care vor să trăiască moral pentru a ajunge mai apoi pe treptele sfințeniei. Sfințenia nu exclude comportamentul moral, ci îl presupune. Fac abstracție de legea morală doar două categorii de oameni: cei lipsiți de conştiință morală şi sfinții, adică aceia care se află la cele două extreme, ale răului şi ale binelui. Primii sunt mai prejos de moralitate, iar ceilalți au şi depăşit-o prin cunoaşterea lui Dumnezeu, care este Izvorul binelui şi Binele suprem.

Problema care se pune este cea a sensului. Prin urmare noi încotro ne îndreptăm? Putem ajunge ori la sfințenie, ori la nebunie morală, alegerea ne aparține. Dumnezeu ne îndeamnă, ne dă sfatul şi noi alegem. În această alegere se interpune însă conştiința morală şi legea omenească. Pe care le ascultăm şi ce ne spune fiecare?

Conştiința morală

Încă de la creație, Dumnezeu a pus în om ceva ce îl deosebeşte radical de celelalte viețuitoare. Conştiința morală a fost aşezată de Dumnezeu în om pentru ca aceasta să îi fie ghid, îndrumător în libertatea cu care omul a fost înzestrat de către El. Altfel spus, conştiința morală este glasul lui Dumnezeu în om şi nu există făptură umană care să fie lipsită de ea. Ea ne însoțeşte mereu atunci când vrem, când săvârşim, sau după ce am săvârşit o faptă. În aceste trei momente legate de faptă şi de săvârşirea ei se manifestă conştiința morală în om. Ea opreşte de la rău, sau

îndeamnă la bine, ne arată cât de rea sau bună este fapta pe care o săvârşim, ne mustră sau ne apreciază în legătură cu fapta pe care am săvârşit-o.

Nici un om nu este lipsit de glasul interior al conştiinţei morale şi prin urmare nu este scuzabil în nici un fel în faţa Dreptului Judecător, de răul săvârşit, cu atât mai mult cu cât conştiinţa îl judecă pentru aceasta aici pe pământ. Fără îndoială, acest „barometru“ numit conştiinţă morală este extrem de necesar în călătoria omului prin viaţă. Pentru a fi însă şi eficient, glasul interior al conştiinţei morale trebuie ascultat şi, fireşte, urmat. şi aici intervine relaţia dintre aceasta şi libertatea dăruită omului de Dumnezeu. Întrucât conştiinţa în general opreşte de la rău – având în vedere înclinaţia excesivă a omului spre rău – ne putem întreba dacă omul mai este într-adevăr liber. Există un răspuns ferm, dat de vieţile sfinţilor care ne-au arătat că libertatea deplină se câştigă doar lăsându-ne duşi în „robia iubirii dumnezeieşti“. Această robie extatică a iubirii de Dumnezeu ne face liberi pe deplin, aşa cum înlănţuirea patimilor, oferindu-ne „pe tavă“ iluzia dobândirii libertăţii totale – ilustrată de maxima „fac ce vreau“ neurmată, bineînţeles de firescul „dar răspund pentru ceea ce fac în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor“ – ne duce de fapt într-o robie împovărătoare din care cu greu se poate ieşi. Aşadar, în virtutea libertăţii primite ca dar, omul care urmează conştiinţei morale dobândeşte o mai mare libertate în Dumnezeu.

Cine are conştiinţă morală?

Toţi oamenii, indiferent de naţionalitate, de religie, au fost înzestraţi de Dumnezeu cu conştiinţă morală. Aici apare o problemă delicată, referitoare la mântuirea necreştinilor, care totuşi urmează legii morale naturale – făcând binele şi evitând răul – şi la care ne oferă un răspuns clar Sfântul Apostol Pavel: *„când păgânii, care nu au lege, din fire fac ale legii, ei fără să aibă lege îşi sunt lor uşi lege; ei arată fapta legii scrisă în inimile lor prin mărturia conştiinţei şi prin judecăţile lor, care îi învinovăţesc sau chiar îi apără în ziua când, potrivit Evangheliei mele, Dumnezeu va judeca prin Iisus Hristos, cele ascunse ale oamenilor“* (Romani 2, 14-16). Prin urmare, dacă necreştinii urmează legii divine prin conştiinţa morală din ei, cu atât mai mult noi, creştinii, ar trebui să urmăm acesteia. De ce? Pentru că nouă ni s-a dat chiar mai mult decât atât, avem Evanghelia lui Hristos, care este o Evanghelie a iubirii şi în care dualitatea bine-rău dispare întrucât cel ce iubeşte nu mai face răul. Nu putem împlini legea iubirii fără să urmăm conştiinţei morale, pentru că aceasta ne conduce către Hristos şi, făcând aşa, vom ajunge să trăim ca o realitate vie frumoasele cuvinte ale Fericitului Augustin, *„iubeşte şi fă ce vrei“* pentru că acela care iubeşte nu vrea să facă răul.

Foto: Bogdan Onofrei

Foto: Bogdan Onofrei

Între judecata conștiinței și responsabilitatea morală

Realitatea de zi cu zi ne arată că, din păcate, omul dă prilejul conştiinţei morale, de cele mai multe ori, doar pentru judecarea faptelor rele şi deci pentru mustrare. De unde această tendinţă a omului de a săvârşi mai mult răul decât binele? Am putea spune simplu şi fără să greşim că aceste porniri negative sunt urmări ale păcatului strămoşesc. Însă, prin Botez, Mirungere şi împărtăşirea cu celelalte Taine omului i s-a dat posibilitatea să devină curat, să se mântuiască, ba, mai mult, i s-au dat prin Taina Mirungerii darurile Duhului Sfânt spre lucrarea lor întru desăvârşire. Însă Sfintele Taine şi toată lucrarea lui Dumnezeu asupra omului, nu au în vedere suprimarea libertăţii şi prin urmare această libertate este cea care ne dă „dreptul" în continuare să ne îndreptăm spre rău. Dulcea libertate ni s-a dăruit pentru a ne îndumnezei, pentru a deveni prin credinţă, har şi fapte bune fii ai lui Dumnezeu şi nu pentru a păcătui. Adam şi Eva dintru început au înţeles greşit această libertate şi au ascultat mai degrabă glasul ispititor al celui rău decât glasul cel iubitor al lui Dumnezeu, ceea ce a dus inevitabil la căderea în păcat şi la îndepărtarea de Dumnezeu. Am putea spune că orice păcat personal este prin urmare un fel de reactualizare a păcatului strămoşesc întrucât, atunci când păcătuim, facem ceea ce au făcut şi protopărinţii noştri în Rai. Orice păcat îşi are originea în primul rând într-o proastă înţelegere şi întrebuinţare a libertăţii umane. Însă libertatea mai implică ceva pe lângă putinţa de a face orice – *„toate îmi sunt îngăduite, dar nu toate îmi sunt de folos"*, spune Sfântul Apostol Pavel – şi anume, responsabilitatea pentru fapta săvârşită, dar şi asumarea consecinţelor.

Omul este o făptură responsabilă şi aceasta se va vedea în modul cel mai clar la Dreapta Judecată. Cel care face păcatul, însă, nu mai vede responsabilitatea pe care o are pentru fapta săvârşită şi nici nu vrea să vadă inevitabilul judecăţii asupra sa. Bineînţeles, dacă păcatul afectează şi viaţa societăţii – crimă, viol, furt etc. – atunci omul va răspunde şi în faţa autorităţii omeneşti. Responsabilitatea este aşadar un fel de răsplată, bună sau rea, în legătură cu fapta săvârşită.

Însă, pe lângă responsabilitate în urma faptei, se răsfrâng asupra omului şi anumite consecinţe. Într-o mare măsură consecinţele se împletesc cu răsplata primită pentru faptă, însă acestea mai pot fi şi metode de „pedagogie divină" prin care Dumnezeu în marea Sa iubire caută îndreptarea omului pe drumul cel bun. Consecinţele, efectele păcatului se resimt cel mai bine în viaţă, atât în cea personală cât şi în cea comunitară. Bolile, necazurile, calamităţile naturale nu trebuie să fie privite ca revărsare a mâniei divine peste sărmana făptură umană, ci drept consecinţe ale păcatelor săvârşite în trecut. Este vorba, simplu, de legea cauzei şi a efectului care spune că orice acţiune întreprinsă de om este o cauză care va genera un efect şi care se aplică şi în privinţa moralităţii. Fapta omului generează efecte atât asupra vieţii spirituale cât şi asupra celei materiale. În mod firesc, omul care conştientizează măreţia zidirii sale „după chipul lui Dumnezeu" trebuie să dorească o viaţă bună atât pentru el cât şi pentru semenii lui. Viaţa bună şi frumoasă este consecinţă firească a cunoaşterii practice a lui Dumnezeu şi pleacă din pacea spirituală pe care omul şi-o câştigă numai înfăptuind binele.

Pentru o posibilă hermeneutică a ideii de națiune

Într-un context al multiculturalismului și al lui political correctness*, al globalizării endemice, o privire critică, lucidă asupra proiectului romantic al ideii de națiune se reclamă cu atât mai mult a fi făcută.*

Constantin Mihai

Un recurs la un asemenea proiect nu poate ocoli reflecțiile teologice – unele notabile, altele profund amendabile – ale Părintelui Dumitru Stăniloae cu privire la o posibilă hermeneutică a națiunii. De altfel, încercarea de fundamentare teoretică a ideii de națiune, din perspectiva teologiei şi a metafizicii religioase, era cvasi-recurentă în perioada interbelică, aceasta fiind decelabilă la o parte însemnată a elitei – să amintim două paradigme esențiale: Nae Ionescu şi Nichifor Crainic.

Dumitru Stăniloae făcea parte din pleiada de patrologi şi istorici ai creştinismului antic care-i mai cuprindea pe Teodor M. Popescu, Ioan G. Coman, Iustin Moisescu, Dumitru Fecioru, Olimpiu Căciulă ş.a.

Plecând de la ideea lui Bulgakov potrivit căreia lumea este Sofia în formă creată, teologul D. Stăniloae consideră că națiunea are drept fundament „un model dumnezeiesc etern", model pe care națiunea trebuie să-l realizeze la modul absolut. Un aspect grav apare în momentul în care „diversificarea omenirii în națiuni ar fi o urmare a căderii în păcat, o deviere de la calea pe care vrea Dumnezeu să se dezvolte omenirea". Într-o asemenea ipostază, națiunea este lipsită de substanța eternă, legitimantă – Părintele Stăniloae vorbeşte, în acest caz, despre națiune ca despre o entitate ontologică potrivnică lui Dumnezeu –, datoria oricărui creştin constând tocmai în implicarea sa pentru scoaterea umanității din această stare de păcat.

Se ridică, acum, o întrebare firească: oare „diversificarea omenirii în națiuni" constituie un păcat sau o consecință a păcatului? Răspunsul teologului român este revelator în acest sens: „Națiunea, în faza păcatului, are manifestări păcătoase, pentru că natura omenească în general, cu toate diversificările în care se înfățişează, este păcătoasă. Scoaterea oamenilor din starea păcătoasă nu se face prin anularea calităților naționale, ci prin îndreptarea naturii omeneşti în general. Dacă ar fi ceva păcătos în însuşi specificul național, atunci nu s-ar mai putea face deosebire între buni şi răi în cadrul unei națiuni, căci toți ar fi răi".

Metafizicianul Nae Ionescu considera că națiunea ca realitate istorică – aşadar, una dintre cele două accepții – este o consecință a păcatului originar prin care ființa umană a căzut în istorie, prin care s-a marcat începutul istoriei. Precum am observat, există o relație de co-naturalitate între național şi uman, acest raport constituind, totuşi, o chestiune dificil de clarificat. Naționalul şi umanul sunt unite inseparabil, la modul cel mai tainic şi profund, de unde ideea că națiunile reprezintă aceeaşi umanitate în forme şi grade diferite. Naționalul sau, altfel spus, individualul este însuşi umanul, care prezintă esențialmente o anumită calitate. Calitatea națională, mai ales cea a „eului omenesc", nu este superficială, *a posteriori*, ci ea face parte integrantă din traseul, destinul lui fundamental, figurând, invariabil, printre determinantele imaginii eterne.

„Modelul ceresc al fiecărui om – afirmă D. Stăniloae – este modelul omului concret, precizat istoriceşte".

Umanul se regăseşte în structura profundă a „firii naționale", prin aceasta anulându-se teoria unui fals antagonism între național şi uman.

„Calitatea națională, care nu este altceva decât o formă generală a sufletului, nu se dizolvă în har, ci harul se lasă turnat în tiparul sufletului național, sublimând această calitate a sufletului" (Stăniloae).

Prin urmare, națiunea este o „realitate voită etern de Dumnezeu"; dreptul său la existență poate fi privit ca un fapt natural, inevitabil în *iconomia* divină. Sinteza dintre națiune şi creştinism, în vederea atât a păstrării specificului națiunii, cât şi a salvării unității creştinismului, a ecumenicității sale se poate realiza prin armonizarea idealului națiunii cu cel creştin. Această problematică a fost amplu dezbătută în catolicismul occidental interbelic (Maritain, Blondel, Maurras), din perspectiva dualității metafizice dintre *natura* şi *supranatura*, dualitate care împiedică armonizarea idealului națiunii cu cel creştin, națiunea fiind exclusă din această ecuație.

Fundamentul teologic al naționalului se sprijină pe faptul că dezvoltarea lumii este o revelare în timp a *eidos*-ului care ființează etern. Creația propriu-zisă nu a constat într-o simplă dezvăluire a lumii în tiparul ei deplin, întrucât această dezvoltare nu s-a realizat decât prin conlucrarea Proniatorului cu lumea.

Încercarea de justificare teologică a națiunii capătă consistență în măsura în care se acceptă presupoziția inițială potrivit căreia „națiunea este o descoperire în timp a chipurilor care există etern în Dumnezeu". Trecerea în planul teologiei istoriei validează demersul lui D. Stăniloae de interpretare a națiunii, având la bază modelul etern, divin, care îi asigură caracterul imuabil. Această încercare de interpretare critică a ideii de națiune nu trebuie înțeleasă ca o motivare a vreunui proiect utopic, retrograd, ci numai o problematizare a unei perspective a teologiei politice.

Supra-subiectul gogolian

Acest text ne-a fost înmânat spre publicare de regretatul profesor Emil Iordache, cel mai mare traducător din limba rusă al nostru, în urmă cu cîteva săptămâni, puţin înainte de a pleca la cele veşnice. Speram într-o colaborare de lungă durată şi de mare folos pentru cititorii noştri. Dumnezeu a hotărît însă altfel. Ne facem o datorie de onoare din a publica acest text, cu regretul că timpul nu a mai avut răbdare cu profesorul Iordache. Tototdată, îi aducem un ultim omagiu la rubrica „in memoriam“. (ROST)

Emil Iordache

Tradiţia interpretării psihologice sau, mai exact, psihanalitice a creaţiei lui Gogol, ca durată, este comparabilă cu durata existenţei tradiţiei aplicării procedurilor psihanalitice la textele literaturii ruse. Alături de fantasticul isteric al lui Dostoievski, fantasticul gogolian a fost şi este câmpul cel mai generos pentru interpretarea analitică. Totuşi, atraşi de perspectivele evidente, deschise în faţa exegeţilor de aventurile nasului maiorului Kovaliov, aceştia au neglijat o altă temă tradiţională pentru psihanaliză: reflectarea conflictului dintre părinţi şi copii. Or, permanenţa, evidentă sau ascunsă, cu care Gogol revine la această temă pe parcursul întregii traiectorii a operei sale şi, cu atât mai mult, originalitatea cu care o transferă în textul beletristic, ar merita mai multă atenţie.

În legătură cu Gogol, s-au pus demult bazele metodicii descrierii morfologice care au demonstrat dependenţa teleologiei sale de subiectele religioase ale secolului al XVIII-lea, tratate în literatura masonică teozofică. Totuşi, ideologia, inclusiv cea religioasă, doar raţionalizeză preferinţele, obsesiile şi dependenţele care ne stăpânesc; în cel mai bun caz, ea ne dă senzaţia că noi le stăpânim sau, cel mai adesea, ne dă senzaţia că vom reuşi să le stăpânim cândva şi, cel mai des, regretul că nu le putem stăpâni. De aceea, analiza ideologică, chiar dacă este foarte necesară, este insuficientă pentru înţelegerea unui text literar, care este o cristalizare a psihicului, ca să nu mai vorbim de înţelegerea psihicului uman ca atare. Or, pentru psihanaliză, o procedură cât se poate de obişnuită este apelul la fanteziile clientului şi căutarea în ele a unui subiect universal, cam ar fi, de pildă, complexul oedipian. Cei care caută o unitate morfologică în mulţimea subiectelor gogoliene, sunt fie optimişti, fie pesimişti. Optimiştii ar vedea aici chezăşia unităţii dinamice a personalităţii umane, iar pesimiştii ar găsi incapacitatea noastră de a ne elibera de trecut; oricâte necazuri ne-ar aduce acesta. Ca urmare a lecturii atente, se poate contura un, hai să-i spunem aşa, supra-subitect gogolian, cam cu următoarea succesiune de motive: eroul-orfan doreşte să-şi modifice situaţia familială dar întâlneşte împotrivirea unui adversar, un personaj mai în vârstă, de aeelaşi sex, care se află în relaţii de rudenie cu eroul sau cu cea pe care o iubeşte eroul. Eroul nu se poate opune acţiunilor directe ale adversarului şi este nevoit să apeleze la ajutorul forţelor supranaturale (un ţigan, o înecată, un drac, un schimnic sfânt). Aceste forţe îl mută pe erou şi / sau pe adversar într-un spaţiu deosebit, în care sau datorită căruia eroul primeşte putere asupra adversarului. Totuşi, această putere se cere transferată în realitatea în care continuă să domine adversarul. Pentru acest transfer eroul trebuie să plătească printr-o pedeapsă, care precede îndeplinirea dorinţelor sale.

Acesta este, în linii mari, subiectul romantic al fantasticului gogolian. Mişcarea de la romantism la realism, de la fantezie spre verosimil, îl conduce pe autor la crearea eroului „nedreptăţit“, a „minus“-eroului. Altă consecinţă a acestei mişcări, săvârşită treptat de Gogol, constă din estomparea şi înlocuirea

Foto: Bogdan Onofrei

motivelor familial-erotice cu altele, ca şi transformarea treptată a figurii eroului. Ținând cont şi de perioada creației mature, putem reformula suprasubiectul gogolian. Eroul nu este satisfăcut de poziția sa în lume şi încearcă să pretindă la ceva inaccesibil lui din cauză că lumea este condusă de alții – de părinți, de societate sau de stat. Eroul fuge de realitatea care îi aparține puterii într-o lume suprareală, care-i este accesibilă datorită harului său. Acolo găseşte un ajutor sau un mijloc de a pune stăpânire pe realitate, care, la întoarcerea în realitate, îi permite să-şi schimbe situația în lume, trecând printr-o pedeapsă ce-l purifică de supranatural, sau, datorită pedepsei, îi permite să părăsească lumea asta. Dar la Gogol eroul poate şi să nu pretindă o altă situație şi atunci devine erou nedreptățit, a cărui istorie nu are final. Evoluția acestui subiect ne permite să facem presupunerea că Gogol s-a îndepărtat treptat de poziția inițială a copilului care încearcă să stăpânească lumea, dar n-a ajuns niciodată în poziția tatălui, care stăpâneşte această lume. Despre acest lucru ne vorbeşte, în textele târzii ale lui Gogol, apropierea funcțiilor eroului tânăr şi ale mijlocitorului: în locul dorinței de a-şi ocupa propriul loc în lume, Gogol resimte tot mai mult dorința de a descoperi îndărătul lumii reale lumea ascunsă a posibilului, a supranaturalului, lumea din care vin toate schimbările. Este logic să presupunem că aceasta este reflectarea schimbărilor care vin o dată cu vârsta în conştiința scriitorului. Astfel, ieşim din literatura propriu-zisă şi pătrundem în biografie. Or, biografia lui Gogof oferă cel puțin tot atâta spațiu pentru interpretările psihanalitice ca şi opera sa. Bazându-ne pe datele furnizate de operele de tinerețe, am putea spune că în acestea se manifestă o originală transformare a complexului oedipian, care, conform tradiției de punere în legătură cu subiectele mitologice, ar putea fi numită complexul hamletian (avându-l în vedere mai degrabă pe eroul cronicilor decât pe cel shakespearean): copilul, care şi-a pierdut pe unul dintre părinți, presupune că pe celălalt părinte îl are complet la dispoziția sa şi de aceea percepe noul mariaj al acestuia nu doar ca pe o trădare, ci şi ca pe un atentat la propria sa persoană; de aceea retragerea în fantezie, la limita nebuniei, îi permite să-şi restabilească drepturile ştirbite, să-i pedepsească pe cei care l-au ofensat etc. Întrucât *Serile în cătunul de lângă Dikanka* au fost scrise doar la câțiva ani după moartea tatălui, am putea presupune că fantezia tânărului nu a evoluat întâmplător pe calea descrisă. În continuare, referindu-ne la textele din Mirgorod, am putea presupune că, la un moment dat, Gogol a trecut printr-o criză de masculinitate: poate că trecerea din fantezie, în care Gogol se identifica cu eroul, în realitate s-a dovedit mai puțin rezultativă decât şi-ar fi dorit. Drept confirmare a acestei presupuneri, am putea indica faptul că în mitul cultural despre Gogol lipseşte orice faptă cât de cât masculină – un duel, o iubire etc. Astfel, ar putea fi acceptată ideea că psihicul gogolian s-a dezvoltat după tipul feminin, înțelegând prin acesta nu psihotipul universal-biologic codificat, ci complexul stereotipurilor socioculturale de comportament feminin, în fine, am putea să ne gândim la spaima de care Gogol a încercat să se salveze cu ajutorul râsului şi al fanteziei, de care a ajuns până la urmă să se îndoiască şi şi-a pus toate speranțele în religie ca ultim ajutor.

Dar nu trebuie să uităm că orice interpretare psihanalitică este o ipoteză, adică o substituție, în sensul că ne punem în locul celui analizat şi de aceea interpretarea este o includere a noastră în jocul semnelor. În procesul obişnuit de lucru al analistului, rezultatele acestui joc pot fi verificate cu ajutorul reacțiilor clientului; însă, analizând un text literar, această verificare nu este posibilă. Şi, cu toate că astăzi apare ideea de a considera orice text drept rezultatul unui experiment asociativ, ceea ce permite includerea oricărui autor într-o procedură psihanalitică aproape standard, rămâne întrebarea: pentru cine facem aşa ceva? Analiza clientului nevrotic trebuie să-l ajute pe acesta să trăiască. Pe cine trebuie să ajute analiza biografiei unui om decedat? N-ar fi oare suficient să ne limităm la analiza a ceea ce el însuşi a menit publicării, prin aceasta renunțând la eventualele pretenții înaintate interpreților (dar nu interpretărilor!), şi să nu ne atingem de ceea ce scriitorul a decis să păstreze doar pentru sine? Este o întrebare care, în ultimă instanță, ține de etică.

Arta traducerii

Afirmația că traducerea (ca proces) este un efort teribil nu trebuie, în opinia mea, demonstrată. Traducătorii nu au nevoie de argumente, iar ceilalți nu le vor înțelege până la capăt. Doar experiența vie a traducerii te apropie de miezul problemei. Dar afirmația că traducerea te poate îmbunătăți, aceasta, da, are nevoie de o prezentare și de o încercare de argumentare.

Daniel Mazilu

Probabil, pe traducătorul Emil Iordache moartea l-a surprins lucrând la *Crimă și pedeapsă*. Se știe că el și-a asumat rolul unui liant, precum Th. Carlyle a fost la vremea lui între Anglia și Germania, între cultura noastră și cea slavă, traducând zeci de cărți din limba rusă, precum și texte din cehă și poloneză. Am fost surprins să aflu că, dintre toate aceste cărți, cea care i-a dat cel mai mult de muncă a fost cea a lui Pavel Florenski, *Stâlpul și Temelia Adevărului. Încercare de teodicee ortodoxă în douăsprezece scrisori* (Polirom, 1999). Numai citind această carte (cu tot cu note!) poți înțelege oarecum afirmația sa. Dar una e să citești o carte pentru a ști ce se găsește în ea, iar alta e să o citești pentru a o traduce. Între aceste două modalități de lectură se inserează subtil traducătorul, mai corect devine traducător cititorul ce-și depășește lectura pentru sine. Iar Emil Iordache prefera să spună: „Eu nu am citit din literatura rusă decât cărțile pe care le-am tradus“.

Să vorbim însă de traducerea anagogică. Cum trebuie înțeleasă această expresie? În primă instanță, socotim că exercițiul traducerii îți îmbunătățește gradul de cunoaștere a limbii din care traduci. Să ne amintim, de exemplu, de părerea lui Unamuno care a învățat daneza traducându-l pe Kierkegaard. Apoi, putem considera că exercițiul traducerii îți favorizează o mai bună dominare a limbii tale. Vezi opinia lui

Foto: Bogdan Onofrei

E. Betti din *L'ermeneutica come metodica generale delle scienze dello spiritu*. În al treilea rând, am putea sesiza o amplificare a ființei tale. Vestitul Carol Quintul a spus odată următoarele: „Câte limbi străine cunoști de atâtea ori om ești". Dar oare traducerea nu-i „face" traducătorului mai mult decât acestea? Nu voi susține că ceea ce poate îmbunătăți spiritual traducătorul este doar textul. Traducerea lui, de cele mai multe ori o clonare parțial reușită, *„c'est la façon de lire tres lentement"* cum ar fi spus Faguet în a sa *L'art de lire*. Or, citind atât de lent nu mai poți fi scutit de chinul de a regândi cot la cot cu autorul fiecare idee. Lectura, considera Schopenhauer în *Parerga und Paralipomena* te eliberează de efortul gândirii. Citind, ești un fel de „spectator neangajat". Traducerea însă te scoate vrând-nevrând din acest paradis și te aruncă în situația de a-ți câștiga sensul cu sudoarea frunții tale.

Stâlpul și Temelia Adevărului este o adevărată enciclopedie. Notele și scurtele comentarii ocupă 127 de pagini. Conținutul lor îl fac pe orice savant vanitos să moară de invidie. Sute de cărți citate, nenumărate încercări etimologice, scheme, operații matematice toate migălos lecturate și traduse. Cele 15 capitole cu privire la „amănunte presupuse în text ca fiind deja cunoscute" constituie iarăși un prilej de mare efort intelectual. Studii despre teoria infinitului, probleme de logică, teorii cu privire la iraționalitatea în matematică, analize ale conceptelor de identitate, timp și destin, studii de iconologie (vezi metoda lui Aby Warburg), exegeze la textul „mistic" al lui Pascal din 1654 etc. îți reamintesc imediat de atmosfera cărților *Cum văd eu lumea* (Einstein) și *Cibernetica* (N.Wiener). Cât privește conținutul cărții, cele douăsprezece scrisori, o dată citite, adică traduse, nu te mai pot lăsa să fii cel ce ai fost. Totul este străbătut de convingerea lui Florenski că „singurul mijloc legitim de cunoaștere a dogmelor este experiența religioasă vie". Or, eu sunt aproape convins că întâlnirea lui Emil Iordache cu această experiență religioasă a lui Florenski a avut un impact mai mare asupra ființei sale decât au avut notele și comentariile științifice asupra inteligenței lui. Traducerea a apărut cu un superb studiu introductiv scris de diac. Ion Ică jr. Dacă editura i-ar fi fost solicitat lui Emil Iordache acest studiu, probabil că l-ar fi scris.

Cred însă că atitudinea sa, atunci când a aflat că această carte ajunsă în librării la prețul de un euro, a spus mai mult decât orice studiu. Supărat, ne-a recomandat să o citim neapărat. Citind-o, am putut spune cuvintele de mai sus. Acum moartea i-a adăugat un nou aspect în jocul (in)vizibilității sale. Vizibilitatea și invizibilitatea traducătorului țin de arta traducerii. Autorul și traducătorul nu pot ocupa același loc în peisajul cititorului. Murind însă traducătorul, autorul fie rămâne în orizontul cititorului plin de recunoștință față de munca interpretului său, fie pornește în căutarea unui alt interpret, fie se va face nevăzut pentru o vreme. Dar oare prin aceasta nu iese la iveală aportul uriaș pe care o cultură îl obține din partea traducătorilor? Nu aduce cu sine invizibilitatea / inexistența traducătorului invizibilitatea unui mesaj pe care limba română nu-l rostește deloc?

Critica criticii şi alte critici

Cu ocazia unui recent schimb de focuri literare pe marginea influenţei antume şi postume a lui Constantin Noica, doi dintre protagonişti au rănit în treacăt şi critica literară.

Mircea Platon

Primul dintre ei, un cunoscut patrolog, a ţintit cu bună ştiinţă, celălalt, un reputat critic, a vătămat-o dorind să o protejeze. Primul găseşte că: „Viaţa culturală românească a fost dominată multă vreme (şi continuă să fie) de tagma criticilor literari (de fapt, semicritici). Ei îşi dau cu părerea despre toate... Fără să vreau să pun la punct pe nimeni, consider că a venit vremea ca istoricii şi criticii literari să-şi asume doar rolul care este strict al lor într-un peisaj variat şi pitoresc, anume acela de relee între autorii de literatură şi cititori. Depăşirea acestui rol riscă să-i facă adesea caraghioşi. A-l judeca pe Noica de la nivelul criticii literare, a le administra discipolilor acestuia lecţii de «democraţie»... e semnul unei uşoare maladii spirituale, pe care Noica, probabil, ar fi numit-o «todetită».“

La aceste imputări, cel de-al doilea răspunde pe un ton sfătos, la care-i dau dreptul şi vârsta şi meritele: „Nu o dată s-a explicat că o anume extensie a criticii literare în România se bizuia pe interdicţiile ce funcţionau în domenii afine precum filosofia, istoria, sociologia, politologia, care au fost nevoite a-şi transla unele preocupări şi puncte de vedere în spaţiul, ceva mai slobod, al comentariului închinat literaturii. Bieţii critici s-au văzut nevoiţi a prelua o misiune a conştiinţei publice ce le revenea prin omisiunea ei, din motive ideologice, în compartimentele specifice. A fost una din supapele la presiunea ideologizării şi a cenzurii... Se pot pune totuşi măcar două chestiuni. Oare între critica literară, eseu, filosofie există delimitări nete, o etanşeizare? Nu cumva raportul dintre ele implică o anume interactivitate? Dacă...«discipolii filosofi ai lui Noica» (de bună seamă şi Noica însuşi) sunt «excelenţi scriitori», de ce să n-aibă voie criticii literari a se rosti asupra lor? Avem impresia că, în duhul discriminator şi suficient al «catârilor de la Păltiniş», de care se distanţa atât de sugestiv Nicolae Steinhardt, interlocutorul nostru tratează critica cu o distractivă condescendenţă, o ia de sus, ca şi cum s-ar putea omologa o axiomatică ierarhie a activităţilor spiritului, grade cazone ale domeniilor sale.“

Cu alte cuvinte, în primul caz criticii sunt îndemnaţi să stea liniştiţi la locurile lor, să fie o curea de transmisie între autori şi cititori. Adică, după o modernă concepţie surprinzătoare la un om de formaţie clasică, să fie o anexă a departamentului de marketing editorial. A doua poziţie pune pe seama conjuncturii încălcarea de hotare filosofice a criticii literare. A fost o stare de fapt, nu una de drept. Critica, prin natura ei, nu are a se ocupa de filosofie. Deşi îşi manifestă jignite rezerve în ceea ce priveşte impotenţa filosofică a criticii, ele rămân neformulate în toată tăria lor şi nu pot decât să înregistrez firavul gest de protest al Criticului, fără a-l putea considera însă o pledoarie.

Convins fiind că doar concentrarea asupra altor puncte aflate în litigiu le-a sărăcit combatanţilor silogismele referitoare la critica literară, m-am gândit că nu ar fi rău să încerc să „reperez onoarea“ acestei meserii pe cale de dispariţie. Critica e un departament al bunelor-maniere. Ea codifică nu numai întâlnirea cititorului cu operele literare, dar şi întâlnirea operelor literare între ele, introduce cărţile noi cărţilor clasice şi substanţialele fantome ale trecutului mai rarefiatelor spirite viitoare. Într-o „soţietate fără prinţipuri“, carevasăzică fără maniere, critica literară nu poate supravieţui, aşa cum nu poate supravieţui nici un alt cod sau ritual complex.

E îndreptăţită critica literară să se ocupe de filosofie? Da. Chiar dacă toţi criticii ar fi nişte imbecili, critica în sine tot ar avea căderea să se preocupe de filosofie. De filosofia discursivă, desigur, nu de cea matematică, răsucită din catene algebrice. Cândva, critica literară făcea parte din *trivium* – gramatică, logică şi retorică –, înmănuncheată logicii. Critica are ca obiect valorile estetice, filosofia are ca obiect valorile existenţei şi cunoaşterii. Or noi trăim şi cunoaştem şi prin literatură. Lucrarea lui Berdiaev despre Dostoievski e una de critică sau de filosofie? E un eseu de critică filosofică sau unul de filosofie critică? Prerogativa unui critic, ca şi aceea a unui filosof, e de a distinge, de a discerne. Sigur, câmpul său de acţiune e ficţiunea care, aşa cum arăta Burke, nu va avea niciodată câştig de cauză ontologică în faţa realităţii: „Alege o zi în care să reprezinţi cea mai sublimă şi emoţionantă tragedie care există; alege cei mai renumiţi actori; nu scuti nici o cheltuială pentru costume şi decoruri; uneşte cele mai mari realizări ale poeziei, picturii şi muzicii; şi după ce-ţi vei fi strâns audienţa, chiar în momentul când minţile le stau arcuite în aşteptare, dă de ştire că un criminal de stat de rang înalt e pe punctul de a fi executat în piaţa alăturată; instantaneea golire a teatrului îţi va demonstra comparativa slăbiciune a artelor imitative şi va proclama triumful realei empatii.“ Criticii literari nu sunt geambaşi de cărţi şi filosofii nu sunt negustori de idei. Decât criticii şi filosofii proşti. A face filosofie poate însemna a depăna o manie, după cum a face exegeză literară poate însemna o nobilă exercitare a inteligenţei. Sau o ignobilă exteriorizare a invidiei. În principiu însă, nu văd de ce a identifica şi apăra valoarea literară e mai prejos decât a identifica, practica şi apăra de sofişti viaţa bună. Critica e reflexie scufundată în înţelesul scriiturii artiste; nu simplu narcisism erudit de suprafaţă, ci căutare de sens dincolo de limitele jargonului. Şi poate nega cineva că, de multe ori, sensul unei opere literare se confundă cu sensul întregii noastre vieţi?

Legată de aceasta, şi aţâţând la situarea subalternă a criticii în ierarhia genurilor şi speciilor, mai există o imputaţie. Şi anume aceea că, de fapt, critica e un gen parazitar, că trăieşte pe spinarea operei literare, că speculează creaţia. După părearea mea, această acuză s-ar putea aduce oricărui produs artistic în măsura în care implică reflecţia. Orice pictură, sculptură, poezie, gând, creşte dintr-un fond de viaţă – viaţă trăită, viaţă visată, citită sau uitată –, e nutrită de o experienţă care e deja acolo. Nu numai pictura există datorită peisajului, ci şi peisajul datorită picturii. Întreagul noastru parcurs mundan (conştient şi inconştient) e căutare de, şi investire cu sens a realităţii. La limită, se poate spune că, pentru critic, lumea înconjurătoare o constituie cărţile. Ele constituie fundalul, dacă nu chiar fondul, experienţei sale. În interiorul lor operează el discriminări şi asocieri aşa cum altcineva operează într-un peisaj sau într-un bloc de marmură. Arta mare şi filosofia de altitudine sunt spontaneităţi canonice. M-aş bucura să pot spune: critica se inspiră din literatură în vreme ce literatura are nevoie doar de natură. Dar adevărul e că şi literatura trăieşte din literatură. Homer, Vergiliu, Dante, Chaucer, Shakespeare ori Goethe nu au fost nişte sofomori. Primul, dacă a existat, avea în spate o bogată tradiţie. Dacă nu a existat, era tradiţia însăşi. Vergiliu îl purta în sine pe Homer, Dante pe Vergiliu, Chaucer pe Dante, Shakespeare pe Chaucer iar Goethe pe toţi. Arta mare e nutrită de canon şi critica e cea care se ocupă de stabilirea acestuia. Ea menţine mecanismele formal-conceptuale ale artei. Ea antrenează conştiinţa critică a creatorului fără de care acesta n-ar putea finisa, lega, da formă. Platon ne învăţa că natura e o copie a Ideii şi că literatura e o copie a copiei. Dar dacă natura rămâne întotdeauna doar natură, literatura devine uneori supra-natură. Arde drept spre matcă. Şi criticii trebuie să aibă grijă de această flacără, să nu se stingă. Să perpetueze ceremoniile literaturii. Că dacă n-ar fi, nu s-ar povesti.

Pe cineva care ştie să asculte păsurile unui prieten, să-i spună acestuia o vorbă bună şi să-i descâlcească „povestea vieţii“, nu-l acuzi de parazitism. Or crtiticul tocmai asta e: un ascultător profesionist[1] al spovedaniei scriitorului, fie el naiv sau cabotin. A profesa critica literară înseamnă în ultimă instanţă a fi încă interesat de ceilalţi. Când nu te mai mişcă nimeni altcineva decât propria persoană, te apuci de scris poezii. Creatorii nu au timp decât de cărţile lor. Comentatorii au răgaz şi curiozitate pentru poveştile tuturor.

Dacă în România literaţii se interesează încă de filosofie e pentru că, tot aici, filosofii se mai interesează încă de literatură. Altminteri am face cu toţii – critici şi filosofi – deconstructivism. Şi-abia atunci ar fi fiecare cu golul lui. Deocamdată, împărtăşim aceleaşi valori.

[1] Nu mă refer la criticii informatori ai securităţii, desigur. Profesionalismul lor e dincolo de hotarele esteticii.

Călătoria spre rai

Pierderea bunului şi dragului profesor Emil Iordache (1954-2005), figură luminosă, om frumos şi de o foarte mare generozitate, la mijlocul lunii octombrie, a şocat şi îndurerat lumea ieşeană. Lumea celor care într-adevăr l-au apreciat şi l-au iubit, nu a prietenilor interesaţi şi ipocriţi, care nu mai prididea cu regretele prin ziarele locale sau cu doliul din bărbi...

Richard Constantinescu

Apreciez sinceritatea lui Dorin Spineanu, care a scris cele mai emoţionante rânduri despre cel ce a fost cel mai important traducător al literaturii slave din ţară, un fin intelectual, un mare profesor, şi mai mult decât toate acestea un om.

Iată ce a scris Dorin Spineanu: „Prietene Emil Iordache, dacă eşti (şi eşti) pe recepţie, află că, fără tine, la cafeneaua Boema mă plictisesc cumplit. Dacă dai un semn, dragul meu suflet-viu, vin."

Bunătatea prof. Iordache nu cunoştea limite. Îi ajuta şi pe cei care cândva i-au făcut rău. Una din ultimele lovituri pe care a primit-o Emil Iordache a fost îndepărtarea, în mod mişelesc, din colectivul editorial al unei reviste ieşene, al cărei secretar general de redacţie era, de către cei care o conduceau în mod dictatorial... Bineînţeles că, şi aceştia, care în urmă cu două săptămâni îl înlăturaseră din redacţie pe motiv de „incompetenţă" pe omul care tradusese zeci de cărţi din cea mai mare literatură, care scrisese nenumărate volume şi îngrijise tot atâtea ediţii ale diverşilor autori importanţi, la moartea sa erau „foarte" afectaţi...!

S-a dus Emil Iordache şi cu el un model.

În studenţie, cunoştea deja operele fundamentale ale literaturii ruse mai bine decât unii profesori, mulţi dintre aceştia fiind din aceia „pe puncte", care parcurseseră treptele ierarhiei universitare foarte repede, sau, după o expresie la modă astăzi, „au ars etapele"... Era convins, precum Ortega y Gasset, că „misiunea universităţii este cultura" şi în acest sens a luptat permanent spre a determina o schimbare în acest învăţământ românesc „falsificat la toate palierele". Universitatea în cadrul căreia te prefaci că oferi şi pretinzi ceea ce nu se poate nici pretinde şi nici da, este o instituţie falsă şi demoralizantă.

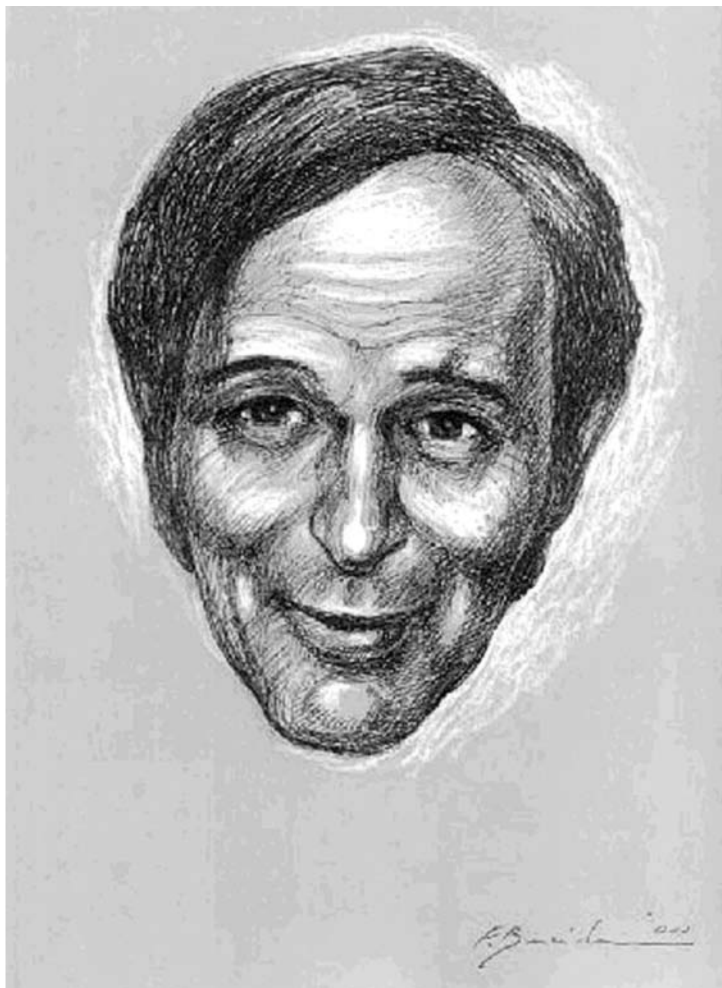
A fost şeful Catedrei de Slavistică a Facultăţii de Litere din cadrul Universităţii „Al. I. Cuza" şi titular al cursurilor „Epoci culturale slave", „Literatura rusă", „Laureaţi ai Premiului Nobel", „Antropologie culturală", „Epoci literare slave". Studenţii, vorbind despre profesorul lor, spuneau că „e singurul care a zăbovit în gândurile noastre şi după terminarea orelor de curs. Modul în care vorbea, modul în care, verbal sau nu, comunica, modul în care ne privea şi ne simţea făcea din el o persoană aparte." Susţinea că în învăţământul superior, în construirea Universităţii, trebuie să pornim de la student, nu de la ştiinţă, nici de la profesor. „Universitatea trebuie să fie proiecţia instituţională a studentului...".

Emil Iordache a debutat în anul 1982, în „Suplimentul literar şi artistic", şi a colaborat cu studii şi articole de critică şi istorie literară, recenzii şi prezentări de cărţi, traduceri în reviste precum „Caiete botoşănene" (pe care de fapt el le realiza), „Steaua", „Luceafărul", „Ateneu", „Cronica", „Timpul", „Contrapunct", „România literară", „Observator cultural", „Poesis", „Însemnări ieşene" etc. În urmă cu câteva săptămâni, ne-a oferit un text, care apare în acest număr din ROST, şi ne-a asigurat de tot sprijinul său.

Opera sa cuprinde cărţi de critică literară, studii şi eseuri, traduceri, ghiduri de conversaţie. Exemplificăm cu câteva din titlurile cărţilor sale: *Semiotica traducerii poetice* (Junimea, 2003), *Carte către Serghei Esenin* (Timpul, 1995), *Evadări din Zoorlanda* (Moldova, 1998), *Serghei Esenin. Omul şi poetul* (Junimea, 1998), *Literatura orizontală* (Timpul, 1998), *Cărţile de pe masă* (Timpul, 2000), *Studii despre Gogol* (Timpul, 2000), *Persanul cu nas de argint* (TipoMoldova, 2002), V*ariaţiuni pe marginea subteranei* (Convorbiri literare, 2004). A fost cel mai important traducător român din limba rusă şi unul dintre cei mai mari din Europa, tălmăcind nume precum: Feodor Abramov, *Casa* (Univers, 1985), Iosif

Brodski, *Din nicăieri, cu dragoste* (Timpul, 1995), Mihail Bulgakov, *Însemnările unui tânăr medic* (Polirom, 2005), F.M. Dostoievski, *Însemnări din subterană* (Timpul, 1996), *Idiotul* (Polirom, 1998), *Jurnal de scriitor vol I, I, III* (Polirom, 1998, 1998, 2000), *Jucătorul şi alte microromane* (Polirom, 2003), Venedikt Erofeev, *Moscova – Petuşki* (Cartier, 2004), Pavel Florenski, *Stâlpul şi Temelia Adevărului. Încercare de teodicee ortodoxă în douăsprezece scrisori* (Polirom, 1999), Daniil Harms, *Mi se spune capucin* (Polirom, 2002), Dmitri Merejkovski, *Gogol şi diavolul* (Fides, 1996), Vladimir Nabokov, *Clipa de curaj sau Drumul spre Zoorlanda* (Panteon, 1996), Boris Pasternak, *Doctor Jivago* (Polirom, 2000), Andrei Platonov, *Moscova cea fericită şi alte nuvele* (Polirom, 2003), John Toland, *Viaţa lui Adolf Hitler, vol. I* (Moldova, 1995), Lev Tolstoi, *Anna Karenina* (Polirom, 2003), Viktor F. Vostokov, *Incursiune în medicina indo-tibetană* (Polirom, 2001). S-a străduit permanent, şi a reuşit, să facă mai uşoară învăţarea limbii ruse, alcătuind fie ghiduri precum: *Ghid de conversaţie român-rus* (Polirom, 2000), *Ghid de conversaţie rus-român* (Polirom, 2003) sau cursuri audio.

A publicat reportajul-eseu *Paşii poetului* (Timpul, 2000), în colaborare cu Gellu Dorian, contribuind astfel la mai buna cunoaştere a biografiei eminesciene. De asemenea, a tradus în limba rusă, în anul 2000, an dedicat poetului naţional, un volum de poezii, venit după aproape 20 de ani de aşteptare, ce cuprinde, pe lângă poeziile antume foarte cunoscute, poezii postume şi antume religioase, cenzurate în timpul regimului comunist. Mai adăugăm la această impresionantă operă peste două sute de articole publicate în reviste din ţară şi din străinătate şi un manual de jurnalism, pe care, din generozitate, l-a pus la dispoziţia studenţilor pe internet şi care a fost „preluat", fără jenă şi fără a indica autorul, de către o profesoară în cadrul cursurilor pe care le ţinea la o universitate din vestul ţării.

Am fost onorat să particip la compatibilizarea traducerii cărţii *Însemnările unui tânăr medic a lui Bulgakov*, din punct de vedere a limbajului medical. Avea să fie ultima sa carte.

Nu pot să nu relatez ultima întâlnire cu profesorul Iordache, de la „Boema" ieşeană, când, împreună cu prietenul Dan Mazilu, ne-am bucurat, câteva ore, de prezenţa atât de caldă şi de plină de învăţăminte. Când a aflat că una din cărţile traduse de el, *Stâlpul şi temelia adevărului,* de Pavel Florenski, era la oferta unei librării la doi poli, ne-a împărtăşit cât de tulburătoare a fost experienţa traducerii acestei cărţi şi, scoţând din buzunar suma amintită, mi-a spus: „Mergeţi şi cumpăraţi cartea!". Tot aşa de tulburat a fost şi atunci când, rugându-l să-mi scrie câteva rânduri pe volumul *Moscova cea fericită şi alte nuvele* al lui Andrei Platonov, pe care-l considera cel mai mare scriitor al secolului al XX-lea, i-am spus că am cumpărat-o la un preţ şi mai mic!

Va rămâne în amintirea noastră şi prin aceste ultime mirări şi gesturi.

Dumnezeu să-l odihnească!

ROST: cuvînt, rațiune, sens, ordine

În latină, *rostrum* însemna „deschizătură“, „cioc“, „plisc“, „bot“. Mai tîrziu, în latina populară, a început să însemne şi „gură“ în general. În româna veche, sub forma rost, a fost moştenit cu acest din urmă înțeles, păstrat astăzi doar în cîteva expresii de largă răspîndire (a învăța pe de rost, a lua la rost) şi stînd la baza verbului a rosti. Rost a evoluat spre înțelesul „rațiune“, „sens“, „tîlc“, „noimă“, „scop“, cu care se foloseşte astăzi în mod curent. Aşa a apărut verbul a rostui („a da sens“, „a pune ordine“), cu derivatele rostuire, rostuitor etc.

Creat prin Rostirea (Cuvântul) divină, omul este el însuşi făptură rostitoare, dar şi rostuitoare. Omul are un rost dat de Dumnezeu, dar uneori caută să-şi facă singur alt rost, după mintea lui. În orice caz, starea cea mai rea a omului este aceea de a fi fără rost pe lume. Iar cel mai mare serviciu care poate fi făcut omului este de a-l ajuta să-şi (re)găsească rostul.

Revista ROST îşi propune tocmai acest obiectiv la nivelul lumii româneşti, care în comunism şi-a pierdut rostul şi care trebuie să se redescopere pe sine, în primul rînd prin recursul la tradiție.

ROST
cultural, politic, religios

Abonamente

Abonamentele se fac trimițînd un mandat poştal (în care specificați citeț numele, adresa completă şi perioada de abonament) pe numele
Târziu Claudiu Richard,
CP 27, OP 23, Bucureşti.
Prețul unui abonament:
- 6 luni: 18 lei (180.000 lei vechi)
- 12 luni: 36 lei (360.000 lei vechi).

Pentru abonații din Europa abonamentul este de 50 Euro, iar pentru cei de pe celelalte continente, 70 USD pe an.
Taxele poştale sunt incluse în preț.

Prețul abonamentelor deja încheiate nu se modifică.

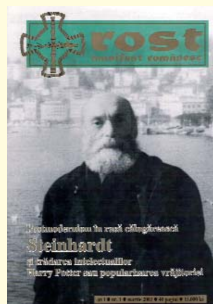
Gruparea revistei „ROST“

Mihail ALBIŞTEANU – profesor, doctorand în istorie ● Silviu ALUPEI – jurnalist ● Demostene ANDRONESCU – istoric, poet, publicist, fost deținut politic ● Antonio ARONEASA – teolog, profesor ● Alexandru BOER – politolog, publicist ● Pr. Gabriel BOTEZAN ● Corina BISTRICEANU – lector universitar, doctorand în sociologie, publicist ● Ieromonah Amfilohie BRÂNZĂ ● Claudia BURUIANĂ – lector universitar, doctorand ● Pr. Gheorghe CALCIU – publicist, fost deținut politic ● Mihai CÂŞLARIU – avocat, publicist ● Răzvan CODRESCU – publicist, poet, traducător ● Richard CONSTANTINESCU – medic, asistent universitar, publicist ● George ENACHE – lector universitar, doctorand în istorie ● Pr. Radu ILAŞ – profesor, publicist ● Pr. Arhim. Iuvenalie IONAŞCU – publicist ● Cristian IVĂNUȚĂ – profesor, doctorand în istorie ● Dan LUCINESCU – scriitor, fost deținut politic ● Cătălin MAGHIAR – profesor, doctorand în istorie ● Dumitru MANOLACHE – jurnalist ● Constantin MIHAI – doctorand în filologie ● Constantin MIU – profesor universitar doctor ● Silviu B. MOLDOVAN – istoric ● Paul NISTOR – istoric, publicist, doctorand ● Cristi PANTELIMON – lector universitar, doctorand în sociologie, publicist ● Viorel PATRICHI – jurnalist ● Adrian Nicolae PETCU – istoric, publicist ● Marcel PETRIŞOR – profesor, scriitor, fost deținut politic ● Mircea PLATON – asistent universitar, doctorand în istorie ● Marcel Răduț SELIŞTE – teolog, publicist ● Nicolae STROESCU-STÂNIŞOARĂ – doctor în filosofie, scriitor ● Claudiu TÂRZIU – jurnalist ● Florea TIBERIAN – profesor, publicist ● Varujan VOSGANIAN – doctor în economie, scriitor, senator ●

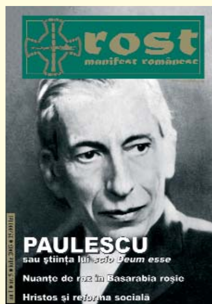
Lămuriri

Revista ROST şi Asociația Romfest XXI – editorul publicației – sînt două entități distincte, cu vieți proprii, chiar dacă există o legătură puternică între ele, asemenea aceleia dintre un părinte şi copilul său.

Nu toți cei care alcătuiesc gruparea revistei ROST sînt şi membri ai asociației. Şi nici membrii organizației nu fac parte cu toții din gruparea publicației. De asemenea, nu toate punctele de vedere exprimate în revistă sînt şi ale organizației. Pozițiile oficiale ale Asociației Romfest XXI sînt întotdeauna semnalate ca atare şi poartă semnăturile liderilor organizației cu precizarea funcțiilor deținute.

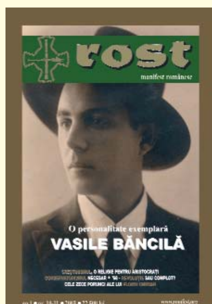

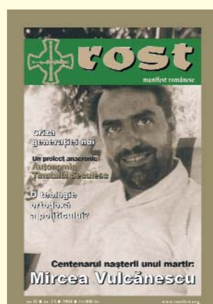

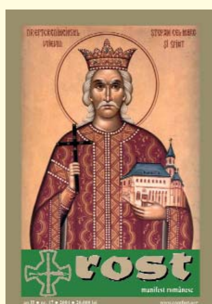

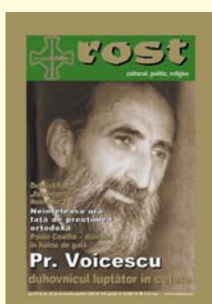

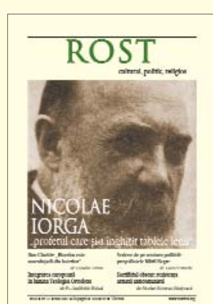

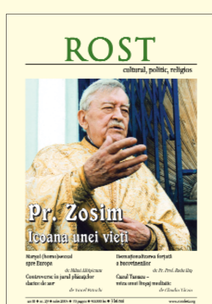

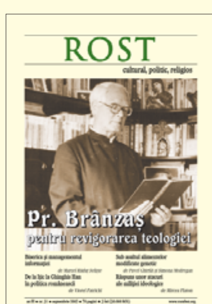

Nr. 1 – martie 2003, dedicat lui Nicu Steindhardt
Nr. 2 – aprilie 2003, dedicat lui Mircea Eliade
Nr. 3 – mai 2003, dedicat lui Lucian Blaga
Nr. 4 – iunie 2003, dedicat lui Mihai Eminescu
Nr. 5 – iulie 2003, dedicat lui Nicolae Paulescu
Nr. 6 – august 2003, dedicat lui Sandu Tudor
Nr. 7 – septembrie 2003, dedicat lui Nae Ionescu
Nr. 8 – octombrie 2003, dedicat lui Valeriu Gafencu
Nr. 9 – noiembrie 2003, dedicat lui Dumitru Stăniloae
Nr. 10-11 – decembrie 2003, dedicat lui Vasile Băncilă
Nr. 12 – februarie 2004, dedicat lui Nichifor Crainic
Nr. 13 – martie 2004, dedicat lui Mircea Vulcănescu
Nr. 14-15 – aprilie-mai 2004, dedicat lui Radu Gyr
Nr. 16 – iunie 2004, dedicat lui Vintilă Horia
Nr. 17 – iulie 2004, dedicat lui Ștefan cel Mare
Nr. 18 – august 2004, dedicat lui Ernest Bernea
Nr. 19 – septembrie 2004, dedicat lui Constantin Noica
Nr. 20 – octombrie 2004, dedicat Părintelui Arsenie Boca
Nr. 21-22 – noiembrie-decembrie 2004, dedicat Părintelui Galeriu
Nr. 23 – ianuarie 2005, dedicat lui Vasile Lovinescu
Nr. 24 – februarie 2005, dedicat lui Octavian Goga
Nr. 25-26 – martie-aprilie 2005, dedicat Părintelui Voicescu
Nr. 27 – mai 2005, dedicat lui Nicolae Iorga
Nr. 28 – iunie 2005, dedicat Părintelui Arsenie Papacioc
Nr. 29 – iulie 2005, dedicat Părintelui Zosim
Nr. 30 – august 2005, dedicat lui Vasile Voiculescu
Nr. 31 – septembrie 2005, dedicat Părintelui Brânzaș
Nr. 32 – octombrie 2005, dedicat lui Aron Cotruș

• •